

Gebiedsvisie Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen

Bijlage 2 Rapportages feitenonderzoek

- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse - Recreatie en toerisme**
- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse - Cultuurhistorie**
- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse - Wonen**
- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse - Natuur**
- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse - Water**
- **Deelrapportage Inventarisatie en analyse – Bedrijven**

19 februari 2020

Inventarisatie en analyse - Recreatie en toerisme

Werkgroep Gebiedsvisie KCR

Toon van den Elzen

Rob Jansen

Romano van der Meijden*

Rien Schepens

Caspar van der Staak

Richard de Visser*

Paul van der Vleuten*

Henri van Weert

Steven van de Wiel

* lid initiatiefgroep

19 februari 2020

Inhoud

SWOT-analyse.....	3
Historie en ontwikkeling van recreatie en toerisme	5
Inventarisatie recreatie in het gebied	11
Samenvatting.....	16
Bijlage Beleid en visie gemeente Meierijstad.....	17

SWOT-analyse

Tabel

Voor het thema 'recreatie en toerisme' is onderstaande analyse gemaakt van sterke en zwakke kanten die op dit moment aan het KCR-gebied eigen zijn. Samen vormen die de gebieds-*interne* analyse. Vervolgens is een analyse gemaakt van de kansen die er liggen om het gebied voor recreanten en toeristen aantrekkelijker te maken. En óók van wat er voor een dergelijke ontwikkeling aan bedreigingen bestaan. Die kansen en bedreigingen hebben van doen met ontwikkelingen buiten het KCR-gebied en vormen dus samen de gebieds-*externe* analyse.

Eerst wordt de schematische analyse gepresenteerd, daarna volgt een toelichting op elk van de genoemde sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen.

SWOT recreatie - toerisme

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	Toerisme/recreatie als economische trekker Groeiende behoefte aan nabije, beleefbare natuur en cultuur (<i>story-telling</i>) Verbindingen met lokale 'concullega's'	'Sterkere' landschappen in omgeving Afstand ten opzichte van 'nabije' steden Intra-gemeentelijke concurrentie
Interne analyse	Authenticiteit van het gebied + historisch karakter Rooi Aanwezigheid van recreatief-toeristische bedrijven en activiteiten Lokaal aanwezige organisatiekracht	Kleinschaligheid van aanwezige toeristisch-recreatieve activiteit Versnippering van gronden Buitengebied onvoldoende onderscheidend
	Sterktes	Zwaktes

Toelichting

Sterktes

Authenticiteit van het gebied + historisch karakter van Rooi.

Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen is nog heel herkenbaar als een oud agrarisch gebied (aanwezigheid van boerderijen, kleinschaligheid van het landschap, zandpaden). Het gebied sluit in dat opzicht goed aan bij het historische centrum van Sint-Oedenrode en is nog niet 'verpretpark'.

Aanwezigheid van recreatief-toeristische bedrijven en activiteiten

Het aantrekkelijke karakter van het gebied is allang 'ontdekt' door lokale toeristisch-recreatieve ondernemers; het gebied heeft dus zijn kwaliteiten al 'bewezen' en heeft méér potenties.

Lokaal aanwezige organisatiekracht

Sint-Oedenrode heeft met regelmaat laten zien over organisatiekracht te beschikken, zoals: met: 'Rooi-vol-Koren' en 'Samenloop voor Hoop'.

Zwaktes

Kleinschaligheid van aanwezige toeristische-recreatieve activiteit

Het toeristisch-recreatieve aanbod is relatief bescheiden qua omvang. De activiteit beperkt zich grotendeels tot een vijftal maanden per jaar (mei tot en met september). Een echte publiekstrekker is er niet.

Versnippering van gronden

Het gebied kent een vrij groot aantal grondeigenaren. Het realiseren van een wat grootschaliger toeristisch-recreatieve faciliteit (de faciliteit zelf + parkeerruimte) vraagt de medewerking van nogal wat partijen.

Buitengebied onvoldoende onderscheidend

Het belangrijkste element in ons landschap - de Dommel - is nog teveel een onontdekte en vrij ontoegankelijke parel. Juist daar kan dit gebied zich op gaan onderscheiden, bijv. met het herstel van het pad vanaf Rijsingen naar de Bobbenagelse Brug en verder naar de Karthuizerweg of het aanleggen van een trekpontje.

Kansen

Toerisme-recreatie als economische trekker

In het beleid van de gemeente Meierijstad wordt toerisme-recreatie beschouwd als economisch van grote betekenis.

Groeiende behoefte aan nabije, beleefbare natuur en cultuur (*story-telling*).

Er is in deze tijd bij toerist en recreant veel belangstelling voor het 'beleven' van landschap en cultuur: men wil kunnen meedoen of ervaren (zien en horen) hoe het is, of was. Zie bijv. de grote belangstelling voor het jaarlijkse Oogstfeest of Hoeve Strobol waar aan 'beleven' veel aandacht wordt gegeven. Hoeve Arbeidslust zou zo het jaar rond kunnen functioneren.

Verbindingen met lokale 'concullega's'

Er zijn in Sint-Oedenrode meer activiteiten die refereren aan de sfeer van het plattelandleven in de 19^e en 20^e eeuw (tot omstreeks W.O. II), zoals de Gasthuishoeve en het Museum Sint-Paulusgasthuis. Het met elkaar verbinden van dergelijke activiteiten zal leiden tot wederzijdse versterking van het toeristisch-recreatief aanbod.

Bedreigingen

Sterkere landschappen in de omgeving

Het Rooise buitengebied is zeker aantrekkelijk, maar vergeleken met bijv. de Drunense Duinen, de Campina of de Peel is het maar van bescheiden betekenis.

Afstand t.o.v. 'nabije' steden

Verblijfsmogelijkheden zijn er weinig in Sint-Oedenrode en omgeving. Die zijn vooral te vinden in Eindhoven en vooral in 's-Hertogenbosch. De afstand tot die steden is echter nogal groot. Het is niet gemakkelijk toeristen die daar een aantal dagen verblijven, te verleiden vandaar naar Sint-Oedenrode te komen.

Intra-gemeentelijke concurrentie

Binnen de gemeente Meierijstad zijn aanmerkelijk meer campings, B&B's en andere toeristisch-recreatieve ondernemers. Zeker het industrieel erfgoed van Veghel (de Noordkade) wordt in de 'Visie Toerisme' sterk gepromoot en is zo een geduchte concurrent. Het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen wordt niet in de 'Visie Toerisme' vermeld, in tegenstelling tot andere gebieden binnen de gemeente (bijv. de Vlagheide, of het Duitse lijntje).

Historie en ontwikkeling van recreatie en toerisme

Het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen ligt in het noordwestelijk deel van Sint-Oedenrode. Karakteristiek voor dit gebied is de landschappelijke diversiteit. In het zuiden ligt het Dommeldal met zijn beemden, afgesneden meanders en verlandingen en de voor dit natte gebied kenmerkende vegetatie, zoals wilg, dotterbloem en koekoeksbloem, en bijzondere dieren zoals de ijsvogel en de prik in het heldere beekwater.

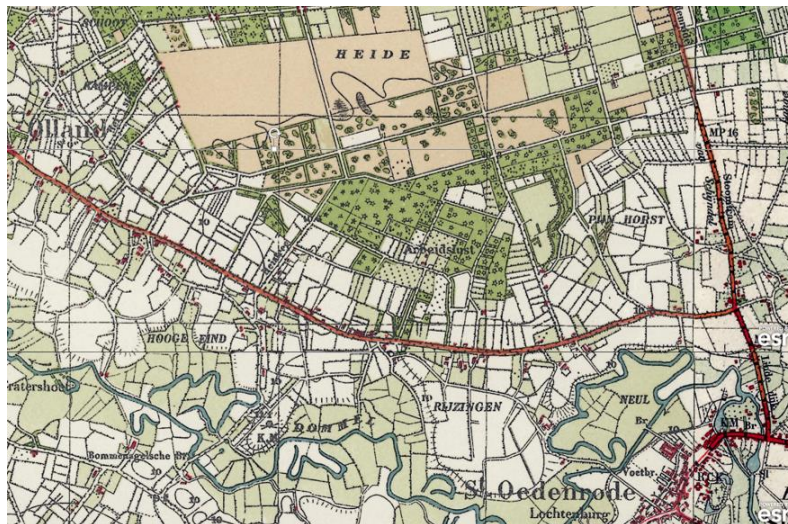
Eerste topografische kaart van Sint-Oedenrode (1815).

Dit laagbeekdal is een beschermd natuurgebied. Parallel hieraan bevindt zich een lange strook van bolle akkers: oude landbouwgronden die door eeuwenlange natuurlijke bemesting zijn opgehoogd en de typische glooiing vanuit het midden verkregen, doordat bij het ploegen de grond steeds perceelinwaarts werd gekeerd.

Bolle akker aan het Klaverpad.

Deze bolle akkers vindt men langs de belangrijkste ontsluitingsweg, de Ollandseweg. In de middeleeuwen lagen hier belangrijke bezittingen met hun hoeven, zoals Rijsingen en Bobbenagel. Aan de andere kant van deze weg lag de Schijndelse Heide, waarvan de laatste resten omstreeks het midden van de vorige eeuw zijn ontgonnen.

Topografische kaart van Sint-Oedenrode (1950). Het laagbeekdal van de Dommel en de gebieden met bolle akkers, zoals Rijsingen en het huidige Cathalijne, laten zich goed herkennen.

De ontginning van de Schijndelse Heide begon vermoedelijk in de loop van de 18^e eeuw. Aan de rand van dit heideveld legden boeren nieuwe akkertjes of kampen aan. Jacob Kien (*1740 - †1803), die van 1763-1775 stadhouder van Peelland was, wist eind 18^e eeuw, dankzij zijn positie, een aantal van die geïsoleerde akkerperceeltjes te bemachtigen. Die werden de kern van zijn uiteindelijke landgoed (circa 75 ha), dat hij *Arbeid's Lust* noemde. Jacob bouwde er een pachtershoeve met eraan verbonden een zomerverblijf of heerschapshuis voor zichzelf. De laatste stukken van de Schijndelse Heide zijn in de eerste helft van de 20^e eeuw in landbouwgrond omgezet, waarmee dit gebied

Bewaard gebleven laantje.

grotendeels een agrarische bestemming kreeg, met de gemeente als grootste eigenaar van deze gronden. De historische wegen- en padenstructuur bleef echter bestaan; met name langs de zandpaden heeft de oorspronkelijke vegetatie zich redelijk goed weten te handhaven.

Een bewaard gebleven perceeltje van de vroegere Schijndelse Heide.

Gemeentelijk beleid in de jaren vóór WO II

In 1935 besloot de Rooise gemeenteraad tot de aanleg van een zwembassin met kanovijvers en bijbehorend wandelpark, dat later de naam 'De Kienehoef' kreeg. De realisatie van dit besluit vond in de tweede helft van de dertiger jaren plaats. Hiermee kreeg een deel van het voormalige heideveld, een recreatief-toeristische bestemming. Zwembad De Kienehoef, later 'Recreatiepark Kienehoef' groeide uit tot een recreatief-toeristische attractie die in zijn topjaren 100.000 tot 210.000 bezoekers trok.

Particulier initiatief

In 1960 diende een zekere J. Heijmans uit 's-Hertogenbosch aan de gemeente het verzoek in op een ruim 4 ha. groot perceel in dit gebied - in de onmiddellijke nabijheid van het recreatiepark - een vakantiecentrum aan te leggen. Al in het daarop volgende jaar opende 'Bungalowpark-Kampeercentrum Rijsingen'. In 1982 nam de familie Van Rooij dit bungalowpark over en veranderde de naam in 'Camping De Kienehoef'.

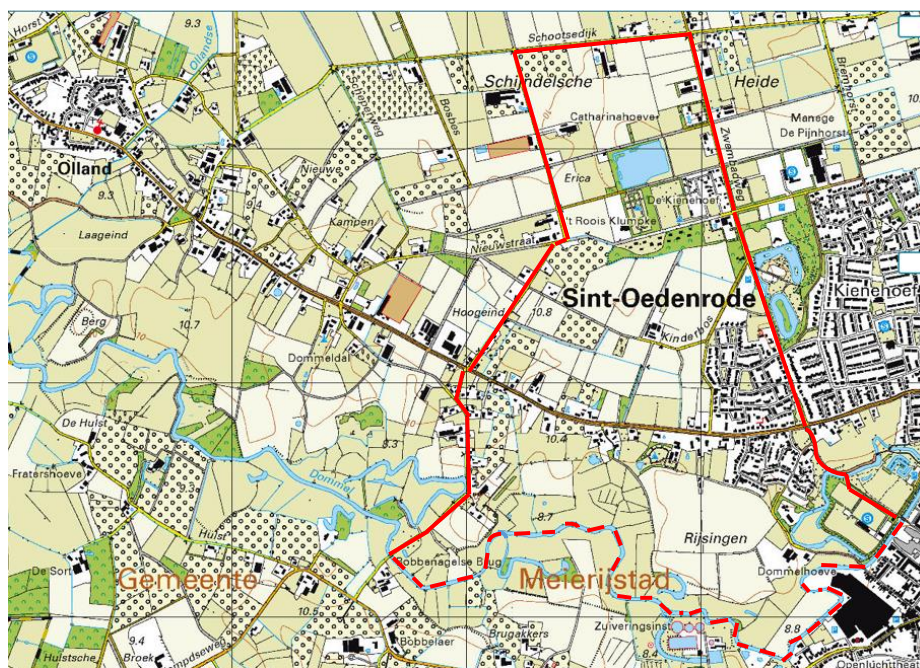
Binnen het KCR-gebied kwam circa een tiental jaren geleden een tweede camping - 'de Donkershoeve'- tot stand, gelegen op de rand van het Dommeldal. Een tweetal B&B's zijn enkele jaren geleden, juist ten westen van het KCR-gebied, gestart: 'De Bimdhoeve' en 'Het Steenuiltje'.

Recreatief-toeristische bestemming versloft

Terwijl 'Recreatiepark Kienehoef' in 1935 tot stand kwam dankzij het beleid van de toenmalige gemeente Sint-Oedenrode, veranderde dat halverwege de jaren '80 van de vorige eeuw. De bezoekersaantallen waren toen al sterk afgenomen. De gemeente onderhandelde met tal van projectontwikkelaars maar bleef zelf veel te lang besluiteloos. Uiteindelijk is het park in 1993 opgesplitst in een publiek en niet-publiek deel; het openbaar gedeelte is toen gerenoveerd. De recreatief-toeristische ontwikkeling, die nadien in het KCR-gebied vond, kwam in deze periode te liggen bij het particulier initiatief.

Recreatief gebruik van paden en wegen

De wegen in het gebied en met name de zandpaden zijn erg in trek bij de bewoners van het KCR-gebied voor een dagelijkse wandeling, het uitlaten van de hond, een fietstocht, of een familie-uitje. In het gebied lopen diverse wandel- en fietsroutes. Het in 2016 geopende 'Ommetje Rijsingen' is een intensief belopen wandelroute die in en buiten Sint-Oedenrode een hoge waarderingsscore heeft verworven. Dat is zeker ook bij de gasten van beide campings en die van beide B&B's het geval. De wandelverenigingen OLAT en SV Fortuna 67 en de fietsclubs die in Sint-Oedenrode actief zijn, maken van deze wegen en paden regelmatig gebruik en nemen die in de routes die zij uitzetten, op.

Topografische kaart van het KCR-gebied (binnen de rode lijnen) in 2015. Het gewijzigde gebruik van de landbouwgronden wordt hier zichtbaar: akkergronden in 'wit', gronden met boomteelt in 'lichtgeel met gele cirkeltjes', grasland in 'lichtgroen'.

De afgelopen jaren is de agrarische bestemming van het KCR-gebied geleidelijk veranderd, onder andere onder invloed van landelijke wet- en regelgeving: varkensbedrijven werden gesaneerd, vroegere akkerpercelen werden in gebruik genomen voor boomteelt of omgezet in grasland.

Gemeentelijk beleid sinds 2017 (zie ook de bijlage)

Toerisme en recreatie is voor de gemeente Meerijstad een belangrijke economische drager. In 'Mijlpalen van Meerijstad', het werkprogramma van het College van B&W voor de jaren 2017-2022, staat dan ook als één van de doelen die de gemeente in 2022 op economisch vlak bereikt wil hebben: *"Meerijstad is een toeristische trekpleister van economisch belang, met buitenrecreatie, kunst en cultuur als aantrekkelijke pijlers."* (Mijlpalen, 24).

Dit wordt in hoofdstuk 5 van dit programma nader gespecificeerd: *"Vergroten en toegankelijk maken van waardevolle landschappen en natuur. Een samenhangend beleid toerisme en recreatie dat aansluit bij de ontwikkelingen binnen Het Groene Woud, Dommelvallei en De Maashorst en de realisatie van een aantal aansprekende projecten."* (Mijlpalen, 31).

Toekomstige recreatief-toeristische ontwikkeling van het KCR-gebied.

Het KCR-gebied biedt interessante mogelijkheden om het toeristisch-recreatief gebruik ervan op een hoger peil te brengen en te intensiveren. Het collegeprogramma 'Mijlpalen' en de 'Visie Recreatie en Toerisme' (2018) bieden hiervoor in principe heel goede mogelijkheden, al worden in die beide nota's over het KCR-gebied geen expliciete uitspraken gedaan.

De gemeente Meierijstad heeft echter wel uitdrukkelijk de ambitie om het toeristisch en recreatief aanbod binnen haar gebied te intensiveren en in economisch opzicht aanmerkelijk aan belang te doen winnen. De gemeente ziet zichzelf hierbij als facilitator en regisseur en is zeer geïnteresseerd in particuliere initiatieven op het vlak van recreatie en toerisme.

Aanbevelingen

Om het KCR-gebied voor recreanten en toeristen aantrekkelijk te houden, is allereerst van belang te zorgen voor geregeld onderhoud van de bestaande voorzieningen, zoals wegen, paden, bewegwijzering en route-aanduidingen, en er zorg voor te dragen, dat de informatie aansluit bij de actuele situatie. Dat draagt er in belangrijke mate toe bij, dat het bestaande aantal recreanten en toeristen - de bewoners van het gebied en de gasten van de B&B's en de campings - min of meer op peil zal blijven.

Het versterken van de bestaande kwaliteit kan een volgende stap zijn. Bijvoorbeeld door meer ruimte te bieden aan de oorspronkelijke vegetatie. Dat zou kunnen gebeuren langs de zandpaden en door verbreding van akkerranden.

Verder zou met name het Dommeldal meer ontsloten kunnen worden waarbij de Dommel toegankelijker wordt. Dat zou kunnen gebeuren door oude landbouwpaadjes in ere te herstellen en – waar mogelijk met elkaar te verbinden.

Om de aantrekkelijkheid van het gebied een echt stevige impuls te geven, is méér nodig. Met name moet hierbij worden gedacht aan een toeristische publiekstrekker, die aansluit bij de historie van het gebied en bij wat er aan authentieke landschapselementen bewaard is gebleven - waar bezoekers actief bezig kunnen zijn en iets van het agrarisch verleden van deze streek kunnen ervaren. Dat zou kunnen leiden tot meer dagrecreanten en een groter aantal verblijfstoeristen. Hoeve Arbeidslust zou in die richting ontwikkeld kunnen worden.

De huidige Hoeve Arbeidslust.

Zo'n publiekstrekker zou nóg aantrekkelijker zijn te maken wanneer gezocht wordt naar aansluiting met min of meer verwante en al bestaande toeristische activiteiten in Sint-Oedenrode, zoals de fokpaardendag, het oogstfeest op Hoeve Strobol, enzovoort.

Inventarisatie recreatie in het gebied

1. Karakterisering van het gebied

Het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen wordt aan de zuidzijde begrensd door de rivier de Dommel, aan de noordzijde door de Schootsedijk en aan de west- en oostzijde door resp. de Bobbenagelseweg en de Zwembadweg. Het gebied ligt aan de rechteroever van de Dommel. De beemden aan weerszijden van deze rivier zijn aangewezen als beschermd natuurgebied. Tussen de beemden en de oude verbindingsweg met Liempde en Boxtel, de Ollandseweg, liggen eeuwenoude bolle akkers. Aan de andere zijde van de Ollandseweg lag de Schijndelse Heide die zich tot omstreeks 1900 uitstreekte tot aan Schijndel.

Oprijlaan naar Hoeve Arbeidslust.

De ontginning van deze heide vond grotendeels plaats in de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw. De uit die tijd daterende infrastructuur van wegen en zandpaden is nagenoeg geheel bewaard gebleven, grotendeels met de oorspronkelijke begroeiing.

De in het buitengebied gelegen buurtschap Rijsingen heeft een lange geschiedenis. Op een deel van de bolle akkers werden in de periode 1976-1991 de woonwijken Kinderbos-Cathalijne gerealiseerd. Aan weerszijden van de Ollandseweg lagen vanouds boerenhoeven; vooral in de afgelopen 50 jaar heeft de bebouwing langs deze weg zich verder verdicht, waardoor de achterliggende bouw- en weilanden voor een deel aan het oog zijn onttrokken.

2. Het toeristisch-recreatieve karakter van het gebied

2.1 Huidige situatie

De toeristisch-recreatieve ondernemingen in het gebied

In het gebied of in de directe omgeving hiervan bevinden zich:

- Streekpark Kienehoef (20 ha.) met horecavoorziening paviljoen 'De Helden van Kien', met kinderboerderij, speeltuinen en roei- en visvijvers.
- Camping 'De Kienehoef' met 265 kampeerplaatsen (seizoens- en jaarplaatsen), bungalows (26), bungalowtenten (5), 4-persoons zwerfhutten (5) en recreatieplas.
- Seniorencamping 'de Donkershoeve' met 20 grote kampeerplaatsen, een speelveld met picknickplaatsen, jeu de boules banen en een aantal trampolines.
- B&B 't Steenuiltje met een guesthouse voor 2 tot 3 personen en eigen zwembad.
- B&B De Bimdhoeve met drie appartementen, eigen terras en ingang.

Gebruik van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden van het gebied

In de herfst van 2018 is aan de toeristisch-recreatieve ondernemers in het gebied een korte schriftelijke enquête toegestuurd m.b.t. het aantal gasten op jaarbasis, de drukste periode(n) in het jaar en het gebruik van de in het gebied aanwezige toeristisch-recreatieve mogelijkheden.

Daarnaast is hun gevraagd naar suggesties die de toeristisch-recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied zouden kunnen versterken (zie: onderstaande tabel).

Resultaten schriftelijke enquête	Camping Kienehoef	Camping De Donkershoeve	B&B De Bimdhoeve	B&B Het Steenuiltje
gemiddeld aantal gasten op jaarbasis	ca. 1.200 aankomsten ¹	25 tot 50 gasten	meer dan 100 gasten	55 tot 100 gasten
gemiddelde verblijfsduur	varieert: van 1 tot meerdere weken	meestal langer dan 1 week	meestal 1 tot 2 dagen	meestal 1 tot 2 dagen
recreatieve mogelijkheden waarvan gasten veel gebruik maken				
wandelmogelijkheden				
- zandpaden buitengebied	x	x		x
- Brabants Vennenpad				
- Ommetje Rijsingen	x	x		
- Wandelknooppunt Brabant nr. 5				
- GPS-wandeling Rooi-Liempde		x		
- Ommetje Olland			x	
fietstochten in de omgeving	x	x		x
Streekpark Kienehoef	x	x		x
anders, nl.:	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Sint-Oedenrode • Golfclub De Schoot • Vlagheide 			<ul style="list-style-type: none"> • Restaurant Wollerich
drukste perioden in het jaar				
- lente	x	x	x	x
- zomer	x (80%)	x	x	x
- herfst			x	x
- winter			x	x
voorziening(en) en/of ontwikkelingen die de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen verder zouden versterken	<ul style="list-style-type: none"> • beter onderhoud aan fiets- en zandpaden (veel kuilen) • up to date houden van bewegwijzering • herstel van banken • opruimen van afval 	<ul style="list-style-type: none"> • opknappen fietspaden Ollandseweg 	<ul style="list-style-type: none"> • een doorwaadbare plaats achter onze B&B, zodat je met paard en wagen de Dommel kunt oversteken 	<ul style="list-style-type: none"> • zandpaden beschermen en beter onderhouden • authentieke karakter van de omgeving behouden!

Recreatief wandelen/fietsen in verenigingsverband

In Sint-Oedenrode zijn een drietal recreatieve wandelverenigingen actief², waarvan er twee wandeltochten in Sint-Oedenrode organiseren: WSV Ollandse Lange Afstand Lopers (WSV OLAT) en WSV Fortuna 67. WSV OLAT zet wekelijks routes uit, waaraan ook niet-leden kunnen deelnemen, en organiseert jaarlijks in de zomermaanden de 'Avond4-daagse' en de 'OLAT Wandeldagen' in augustus. De lange-afstand-wandelingen zijn exclusief voor de leden van de vereniging. Sint-Oedenrode telt acht recreatieve fietsclubs².

Gebruik van de toeristisch-recreatieve mogelijkheden van het gebied

Aan het secretariaat van WSV OLAT en WSV Fortuna 67 is een schriftelijke vragenlijst gestuurd over het uitzetten van routes door het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen en hun eventuele ideeën hoe de

¹ Een aankomst is een boeking voor veelal meerdere personen, zoals een echtpaar of een gezin met kind(eren).

² Dit aantal is gebaseerd op de vermelding van Rooise sportverenigingen in de laatste gids van de voormalige Gemeente Sint-Oedenrode (2015-2016).

recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied versterkt zou kunnen worden. Alleen van de kant van WSV OLAT is respons ontvangen; ook na een rappel is geen reactie ontvangen van WSV Fortuna 67.3

Het appelhuisje bij Hoeve Arbeidslust.

De nog zichtbare ontginningsstructuur.

Op de schriftelijke vragenlijst die aan deze clubs is toegezonden, is, na een rappel, van drie clubs respons ontvangen; de antwoorden zijn opgenomen in de tabel hieronder. Ook hier blijkt dat wandelaars en fietsers - in verenigingsverband - heel regelmatig gebruik maken van de wegen en zandpaden in het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen.

schriftelijke enquête	wanderverenigingen						fietsclubs				
	WSV Ollandse Lange Afstand Lopers Rooise Wandelingen ³	WSV Ollandse Lange Afstand Lopers ⁴	OLAT Wandeldagen in augustus ⁵	Avond4-daagse ⁶	SV Fortuna 67 Sportief Wandelen	Dameswielrimclub Femme Pédale ⁷	Fietsgroep Fifty Fit	Fiets4-daagse Sint-Oedenrode	TC Sint-Oedenrode	TWC Dommeldal ⁶	Wielertoerclub Gerry van Gerwen ⁶
wordt bij het uitzetten van routes gebruik gemaakt van wegen en zandpaden in het gebied tussen Ollandseweg en Schootsedijk?											
ongev. 1 à 2 keer per jaar			x	x				x			
ongev. 3 tot 5 keer per jaar	x								x		
ongev. 6 keer of meer per jaar							x				
hoe vaak wordt (een deel van) het Ommetje Rijsingen in wandelroutes opgenomen?											
ongev. 1 à 2 keer per jaar			x	x							
ongev. 3 tot 5 keer per jaar	x										
ongev. 6 keer of meer per jaar											
hoe vaak wordt (een deel van) het Brabants Vennenpad in wandelroutes opgenomen?											
ongev. 1 à 2 keer per jaar			x	x							
ongev. 3 tot 5 keer per jaar	x										
ongev. 6 keer of meer per jaar		x									

Suggesties ter versterking van de toeristisch-recreatieve kwaliteiten van het gebied

Belangrijkste kenmerk van het gebied is het authentieke karakter ervan. Zowel de recreatief-toeristische ondernemers als de wandel- en fietsverenigingen dringen aan op beter onderhoud van de bestaande wandel- en fietspaden - met name gaat het om het fietspad langs de Ollandseweg en de zandpaden in het gebied. Handhaven van de aantrekkelijkheid van het gebied verdient prioriteit, zo blijkt uit de schriftelijke enquête, al wordt ook geopperd het Dommeldal toegankelijker te maken.

³ Deze wandelingen, georganiseerd door WSV OLAT voor ieder die belangstelling heeft, vertrekken wekelijks vanaf café 'Oud Rooy' of café 'D'n Toel'. Wekelijks nemen hieraan 80 tot 100 wandelaars deel.

⁴ De leden van WSV OLAT maken in verenigingsverband jaarlijks lange-afstandswandelingen.

⁵ Aan de OLAT Wandeldagen in augustus nemen jaarlijks ca. 800 wandelaars deel.

⁶ De 'Rooise Avond4-daagse' wordt jaarlijks georganiseerd door WSV OLAT voor ca. 1.000 wandelaars.

⁷ Na rappel geen antwoord ontvangen.

Samenvatting

Het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen is een oud ontginningsbied, grenzend aan de Dommel. De naast de rivier gelegen beemden vormen een beschermd natuurgebied. De oudste bebouwing ligt grotendeels aan de Ollandseweg; in het laatste kwart van de 20^e eeuw zijn er aan weerszijden van deze weg uitbreidingsplannen gerealiseerd op resp. de Cathalijne akkers en het Kinderbos.

Midden dertiger jaren van de vorige eeuw is in het kader van de werkverschaffing besloten tot de aanleg van het 'Recreatiecentrum De Kienehoef', dat jarenlang uit heel de regio recreanten trok. Na een periode van neergang heeft het park – met name dankzij de bouw van het paviljoen 'De Helden van Kien', een belangrijk deel van zijn oude luister herkrege. In de onmiddellijke nabijheid van het park ligt 'Camping De Kienehoef'; in het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen ligt nog een kleinere camping. Aan de rand van het gebied zijn twee B&B's gevestigd.

De wegen in het gebied en met name de zandpaden zijn in trek bij de gasten van beide campings en die van de B&B's. Ook diverse wandelverenigingen en fietsclubs maken van deze wegen en paden vrij geregeld gebruik.

Het gebied biedt mogelijkheden om het toeristisch-recreatief gebruik ervan te intensiveren. Het collegeprogramma 'Mijlpalen' en de 'Visie Recreatie en Toerisme' bieden hiervoor in principe mogelijkheden, al wordt dit in deze nota's niet expliciet geformuleerd. De gemeente Meierijstad heeft echter wel uitdrukkelijk de ambitie om het toeristisch en recreatief aanbod binnen haar gebied te intensiveren en in economisch opzicht aanmerkelijk aan belang te doen winnen. De gemeente ziet zichzelf hierbij als facilitator en regisseur.

Bijlage Beleid en visie gemeente Meierijstad

1 Collegeprogramma 'Mijlpalen van Meierijstad'

In het collegeprogramma van de gemeente Meierijstad (2017-2022) staat in hoofdstuk 3 'Economie' (24-26) als ambitie geformuleerd: *"Wij bieden ruimte voor innovatieve duurzame ontwikkeling van agrarische en recreatieve bedrijven in het buitengebied die bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit."* (Mijlpalen, 24). Hoofdstuk 5 'Sport, cultuur en vrijetijdseconomie' sluit hierop aan met de ambitie: *"Meierijstad vormt een toeristische schakel tussen Het Groene Woud en De Maashorst. Zowel in het buitengebied, maar ook in en dicht bij de woongebieden zijn er volop recreatiemogelijkheden voor jong en oud."* (Mijlpalen, 31).

Het doel dat het College van B&W in 2022 op economisch vlak bereikt wil hebben, is: *"Meierijstad is een toeristische trekpleister van economisch belang, met buitenrecreatie, kunst en cultuur als aantrekkelijke pijlers."* (Mijlpalen, 24). Dit wordt in hoofdstuk 5 nader gespecificeerd: *"Vergroten en toegankelijk maken van waardevolle landschappen en natuur. Een samenhangend beleid toerisme en recreatie dat aansluit bij de ontwikkelingen binnen Het Groene Woud, Dommelvallei en De Maashorst en de realisatie van een aantal aansprekende projecten."* (Mijlpalen, 31).

Het College heeft deze doelstelling aldus geoperationaliseerd: doen van onderzoek in 2017-2018 naar vraag en aanbod op het gebied van recreatie en toerisme ter onderbouwing van te ontwikkelen beleid voor deze sector. In 2018 resulteerde dit in de *Visie recreatie en toerisme Meierijstad*, die de basis vormt voor de vorming van een overkoepelend recreatief-toeristisch platform, waarin recreatief-toeristische stakeholders en de gemeente vertegenwoordigd zijn.

Tot de volgende gemeentelijke verkiezingen (2022) legt het College van gemeente Meierijstad het accent op: a) ingebruikneming van het Duits Lijntje als recreatieve verbinding; b) de recreatief toeristische doorontwikkeling van gebied Vlagheide; c) een toekomstbestendige recreantenhaven in Veghel; d) ontwikkeling van fiets- en wandelroutes als recreatief toeristische verbindingen tussen De Maashorst en Het Groene Woud (Mijlpalen, 33).

2. 'Visie Recreatie en Toerisme Meierijstad'⁸

Om 'samenhangend beleid' op het vlak van toerisme en recreatie te kunnen formuleren, is een "economische monitor" (*Visie recreatie en toerisme*, 6) uitgevoerd naar "de huidige stand van zaken van de recreatief-toeristische sector in de gemeente en de toekomstige potenties." (*Visie recreatie en toerisme*, 3). De recreatief-toeristische ondernemers zijn hier bij betrokken geweest. De monitor gaf voor de gemeente Meierijstad over 2016 het volgende beeld (*Visie recreatie en toerisme*, 9).

Overwegend kleinschalig aanbod aan:					
Dagrecreatie:		Verblijfstoerisme		Totaal	
bestedingen door circa 484.400 bezoekers		bestedingen via circa 66.900 overnachtingen			
- entreegelden	ca. € 7.800.000	- 53%: op 13 campings + jachthaven		logies, horeca, detailhandel, entreprijzen, vervoer	
- 50%: bij grote evenementen		- 28%: in 4 hotels			
- 20%: voor attracties		- 19%: in andere locaties (B&B's, woningen, enz.)			
- 30%: overig					
- vervoer	ca. €4.700.000				
ca. 79.4%	ca. € 17.700.000	ca. 20.6%	4.600.000	100%	€ 22.300.000

De monitor omvat ook een analyse van de behoeften en motieven van de recreanten en toeristen die geïnteresseerd zijn in het recreatief-toeristisch aanbod binnen de gemeente Meierijstad. Hieruit kwam het volgende beeld naar voren (*Visie recreatie en toerisme*, 14):

- Binnen de groep recreanten (inwoners van Meierijstad of mensen uit de directe omgeving) zijn de twee meest voorkomende leefstijlen:

- o recreanten die "graag in een groep iets leuks en actiefs doen";
- o recreanten die "graag iets gezelligs doen met een groep bekenden".

Recreanten met één van deze leefstijlen komen in Meierijstad meer voor dan gemiddeld in Nederland. Ook in de provincie Noord-Brabant zijn beide leefstijlen oververtegenwoordigd. Een derde in Meierijstad veel voorkomende groep recreanten bestaat uit:

- o recreanten die "graag 'gewoon even iets doen' met een bekende groep mensen in een bekende omgeving"

Vervolgens is in kaart gebracht op welke leefstijlen het recreatief-toeristisch aanbod in de gemeente Meierijstad aansluit. Hiervoor is aan de ondernemers gevraagd een scan in te vullen. De resultaten daarvan zijn aangevuld met bezoeken aan deze ondernemingen, de websites ervan en korte informele gesprekken met de ondernemers.

Het verblijfstoeristisch aanbod in Meierijstad blijkt zich vooral te richten op toeristen met een van de volgende leefstijlen:

- Toeristen die "niet veel eisen stellen als het gaat om hun verblijf" en "graag dicht bij huis of in een vertrouwde omgeving verblijven", of:
- Toeristen die "van gezelligheid houden" en ook "niet bijzonder veel eisen stellen";
- Toeristen die "bedachtzaam zijn, geïnteresseerd in natuur en cultuur en op zoek naar verdieping". De leefstijlen waarvoor het dag-recreatieve aanbod aantrekkelijk is, overlapt voor een groot deel met die van het verblijfsaanbod, terwijl het daarnaast ook gericht is op recreanten die "wat uitbundiger zijn en die ervan houden lekker actief bezig te zijn met een leuke groep mensen om zich heen". (*Visie recreatie en toerisme*, 15).

⁸ De *Visie recreatie en toerisme Meierijstad* is ontwikkeld door ZKA Leisure Consultants in 's-Hertogenbosch. Het cijfermateriaal waarvan dit bureau gebruik heeft gemaakt, dateert van 2016 (zie: het Bijlagendocument, behorend bij de *Visie*).

De recreatief-toeristische vraag en het bestaande aanbod lijken in de gemeente Meierijstad op het eerste gezicht goed op elkaar aan te sluiten. Dat dit geen reden mag wezen om tevreden te zijn, wordt in de monitor verhelderd aan de hand van de levenscyclus die recreatief-toeristisch aanbod doorloopt. Deze cyclus bestaat uit vier fasen:

1. nieuw aanbod wordt het “ *eerst opgepikt door de mensen die op zoek zijn naar/houden van nieuwe dingen*”;
2. “ *gevolgd door mensen die wat meer willen betalen voor iets nieuws*”;
3. “ *vervolgens wordt het nieuwe product wat goedkoper en meer mainstream*”;
4. dan “ *wordt het tot slot opgepikt door meer behoudende mensen*”.

Daarna raakt een recreatief-toeristisch “product “ *aan het einde van zijn perspectief en is het z’n aantrekkelijkheid voor (vrijwel) alle leefstijlen verloren*” en is het de hoogste tijd te vernieuwen ”. (Visie recreatie en toerisme, 16). Daarom worden twee impulsen aanbevolen:

1. “ *een voortdurende kwaliteitsimpuls*”, wat voorkomt “ *dat het aanbod z’n perspectief verliest en te ver afglijdt*”;
2. en op de tweede plaats: “ *een vernieuwende impuls, waarbij het aanbod licht opschuift op de product levenscyclus lijn, en zich meer en steviger positioneert [...] Hierdoor sluiten vraag en aanbod niet alleen optimaler op elkaar aan, maar behoudt het recreatief-toeristische aanbod ook beter de aansluiting met de nieuwste trends in de sector.*” (Visie Toerisme, 16).

3 Conclusies en aanbevelingen

1. Aanbod toesnijden op verschillende doelgroepen

Versterking van het recreatief-toeristische aanbod is mogelijk door het nadrukkelijker af te stemmen op de onderscheiden doelgroepen:

- Meierijstad kan voor *verblijfgasten* fungeren als uitvalsbasis voor het bezoek aan steden als 's-Hertogenbosch en Eindhoven en het beleven van de natuur in het Groene Woud en de Maashorst.
- Uitbreiden van het evenementenaanbod, dat nu vooral lokaal gebonden is (kermis, carnaval) of gekoppeld aan bepaalde perioden in het jaar (Paaspop) door *evenementen* van een meer permanent karakter (genoemd worden: 'Fabriek Magnifique' of routegebonden buitensport).
- Het aanboren van de *groepsmarkt* door het aanbieden van vormen van verblijf/dagrecreatie aan verenigingen, teambuilding voor werkgroepen/organisaties, vergaderingen voor zakelijke groepen en activiteiten in familieverband.
- Nieuw dagrecreatief aanbod ontwikkelen voor de *eigen inwoners*, zoals 'Rooi Vol Koren' of het 'Oogstfeest Nijnsel' op Hoeve Strobol (*Visie recreatie en toerisme*, 23).

2. Aansluiten bij bestaande trends

Versterking van de recreatief-toeristische aanbod is mogelijk door aan te sluiten bij belangrijke trends in de huidige samenleving:

- Duurzaamheid: het bewustzijn dat het noodzakelijk is anders met de natuurlijke bronnen om te gaan, om de huidige levenskwaliteit te behouden.
- Urbanisatie: de groei van de steden die zich de komende jaren zal voortzetten, waardoor er enerzijds in de steden zelf behoefte is aan vergroening van de woonomgeving, en de stedelingen anderzijds in de open ruimte rondom de steden rust en ontspanning willen vinden.
- Authenticiteit en beleving: er is meer oog voor het oorspronkelijke en eigene van streek en land, dat men ook rechtstreeks zelf wil kunnen ervaren in erfgoed, streekproducten en verhalen (*Visie recreatie en toerisme*, 18-19).

3. Aanbevolen acties

De monitor sluit af met een aantal aanbevelingen aan de betrokken partijen, met name gemeente Meierijstad en daarnaast ook de recreatief-toeristische ondernemers, waaronder:

- De gemeente Meierijstad faciliteert en regisseert door binnen de gemeentelijke organisatie een accountmanager te belasten met het lokaal en (boven-)regionaal bekendheid geven aan het recreatief-toeristische aanbod binnen de gemeente Meierijstad, aanhakend bij bekende recreatief-toeristische trekkers (vestingstad 's-Hertogenbosch, Het Groene Woud, Van Gogh National Park). Deze accountmanager fungeert ook als aanspreek-, steun- en schakelpunt tussen de recreatief-toeristische ondernemers en de gemeente Meierijstad, bevordert de onderlinge bekendheid en samenwerking tussen hen, en is voorzitter van een te formeren gemeentelijk platform vrijetijdseconomie. Daarnaast zoekt hij op toeristisch-recreatief vlak naar samenwerking en afstemming met buurgemeentes, VVV Noordoost-Brabant en natuurorganisaties die in de regio actief zijn (*Visie recreatie en toerisme*, 35).
- De gemeente Meierijstad zorgt als hoofduitvoerder en regisseur voor de recreatief-toeristische identiteit van de drie hoofdkernen door aandacht te geven aan hun uitstraling: het aantrekkelijk en compacter maken van het centrum, een gerichte aanpak van leegstand, vergroening, veraangenaming van de verblijfsruimte, en het zichtbaar en beleefbaar maken van de Dommel (*Visie recreatie en toerisme*, 37).

- De gemeente Meierijstad zorgt als uitvoerder voor het onderhoud aan gemeentelijke wegen en paden, optimale routevoorzieningen voor wandelaars, fietsers, mountainbikers en ruiters, en een duidelijke en actuele bewegwijzering (knooppunten-netwerk, bezienswaardigheden en voorzieningen) (*Visie recreatie en toerisme*, 38).
- De gemeente Meierijstad stimuleert ondernemers en draagt zelf als hoofdvoerder zorg voor het zichtbaar houden en maken van flora en fauna (zoals: grazers, populierenlandschap, knotwilgen) (*Visie recreatie en toerisme*, 39).
- De gemeente Meierijstad draagt zorg voor de totstandkoming van een gemeentelijke toeristische organisatie en coördineert en faciliteert deze. Deze toeristische organisatie draagt zorg voor *storylines* die op een eenduidige manier actuele informatie geven over bezienswaardigheden (historische gebouwen, landschapskenmerken, oude ambachten, kunst in de openbare ruimte, enz.), evenementen en voorzieningen met gebruikmaking van informatiezuilen, QR-codes, apps, website, e.d. (*Visie recreatie en toerisme*, 40-41).

Inventarisatie en analyse - Cultuurhistorie en landschap

Werkgroep Gebiedsvisie KCR

Toon van den Elzen

Rob Jansen

Romano van der Meijden*

Rien Schepens

Caspar van der Staak

Richard de Visser*

Paul van der Vleuten*

Henri van Weert

Steven van de Wiel

* lid initiatiefgroep

19 februari 2020

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Erfgoedbeleid Sint-Oedenrode	4
2.1	Beleid en regelgeving	4
2.2	Erfgoedbeleid Sint-Oedenrode	6
3	De “voorgeschiedenis”	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Karakteristiek	7
3.3	Ontstaan van het natuurlijke landschap.....	8
3.4	Bewoningsgeschiedenis	9
3.5	Specifieke thema's.....	12
4	Specifiek Kinderbos,Cathelijne en Rijsingen	16
4.1	Algemeen	16
4.2	Leengoed Rijsingen	17
4.3	Het landschap	23
4.4	Zichtlijnen	25
4.5	Archeologie	27
4.6	Geomorfologie.....	28
4.7	Bodem en grondwatertrap	28
4.8	De ontwikkeling van de wijken Kinderbos en Cathelijne	29
4.9	Ten aanzien van de wijk Kinderbos:	32
5	Cijfers (indien aanwezig c.q. nodig voor BREEAM)	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6	Samenvattend kaartbeeld	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
7	SWOT-Analyse Cultuurhistorie	34
7.1	Overzicht	34
7.2	Toelichting.....	34
8	Conclusies en aanbevelingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	Bibliografie	39

BIJLAGEN

- Bijlage I Historie Schijndels-Roois cultuurlandschap
- Bijlage II Bestemmingsplan Cathelijne Kinderbos , uitwerking Cathelijne Zuid
- Bijlage III Voortgangsrapportage Cathelijne juli 1982
- Bijlage IV Gebied Kinderbos Noord dat afgewezen is
- Bijlage V Bezwaarprocedure groene hart

1 Inleiding

Een integrale kijk op cultureel erfgoed biedt kansen om in de omgevingsvisie de identiteit van een gebied te duiden en te verbinden met ambities voor de toekomst

De omgevingsvisie beschrijft de maatschappelijke opgave en de te beschermen kernkwaliteiten van een gemeente of provincie. Los van de omgevingsvisie wordt de ambitie van de gemeente op onderdelen vastgelegd in een programma. Daarin staan ook maatregelen die de gemeente of provincie zichzelf oplegt om de in de omgevingsvisie vastgestelde ambitie te bereiken. Deze twee documenten vormen gezamenlijk het uitgangspunt voor het omgevingsplan. De gemeente is voorbereidingen aan het treffen om de omgevingsvisie vorm te geven.

De omgevingsvisie vertoont gelijkenissen met de 'oude' structuurvisie, met twee belangrijke verschillen. Allereerst worden in de omgevingsvisie meerdere sectorale visies samengebracht tot een integraal verhaal. Denk aan cultureel erfgoed (waar we archeologie, gebouwd erfgoed en cultuurlandschap onder scharen), milieu, gezondheid, bodemkwaliteit, mobiliteit, economie en vestigingskwaliteit. Daarnaast moet de omgevingsvisie tot stand komen op basis van participatie. Deze twee vernieuwingen bieden beide perspectief voor cultureel erfgoed.

Het verhaal van ons verleden als inspiratie voor opgaven van nu

Het lijkt een onmogelijke opgave: talloze belangen afwegen, van bodem tot lucht. Juist daarom is een integrale benadering van belang. Cultureel erfgoed is per definitie onderdeel van de omgevingsvisie, maar het domein van erfgoed en ruimte is veel breder dan alleen monumenten of archeologie. Het gaat over het grote verhaal van ons verleden. Hoe hebben ruimtelijke structuren zich ontwikkeld? Hoe tekende economische groei en krimp zich door de eeuwen heen af in het landschap? Welke maatregelen troffen we in de stad om de waterstand onder controle te houden? Dit soort ontwikkelingen zijn bepalend voor de identiteit van onze leefomgeving én kunnen als inspiratie dienen bij toekomstige ruimtelijke opgaven. Deze integrale definitie van erfgoed sluit naadloos aan op de omgevingsvisie, die kan worden omschreven met de formule:

$$\text{Omgevingsvisie} = (\text{narratief} + \text{perspectief}) \times (\text{gebieden} + \text{strategieën})$$

Het verhaal van het verleden biedt inspiratie voor de toekomst. Dat wordt hier aangeduid met het narratief (het verhaal van het verleden) plus het perspectief (het beoogde toekomstbeeld). De uitwerking van dit verhaal wordt vervolgens gebiedsgericht uitgewerkt en omgezet in strategieën.

Erfgoed als bouwsteen voor participatie

In de Omgevingswet is een participatieplicht opgenomen. Deze participatieplicht is op twee momenten van belang: tijdens de planvorming (de totstandkoming van een omgevingsvisie, programma of omgevingsplan) en de initiatieffase (wanneer een omgevingsvergunning nodig is). Lokale overheden kunnen dit proces zelf inrichten, samen met bewoners, bedrijven en andere betrokkenen. Het historische verhaal van een gemeente is bij uitstek een goede manier om bewoners bij de omgevingsvisie te betrekken. Iedereen heeft immers een beeld van de kernkwaliteiten van zijn of haar leefomgeving; daar kun je samen een gesprek over voeren. Kernkwaliteiten zijn herkenbare eigenschappen van een gebied. Denk aan een karakteristiek uitgestrekt kavellandschap, een historische stadskern of de aanwezigheid van water. Maar het kan ook gaan om immateriële waarden die te maken hebben met beleving, zoals rust, levendigheid en sociale kwaliteit. Deze kwaliteiten zijn niet neutraal, maar hebben te maken met de waardering die mensen voor hun leefomgeving hebben.

Bron: [website van Ruimtevolk 2018](#)

2 Erfgoedbeleid Sint-Oedenrode

2.1 Beleid en regelgeving

Structuurvisie Ruimtelijke Ordening en Verordening ruimte Noord Brabant (2010)

Op 1 oktober 2010 heeft Provinciale Staten de structuurvisie Ruimtelijke Ordening vastgesteld. De structuurvisie geeft aan welke ambities de provincie heeft als het gaat om het provinciale ruimtelijke beleid tot 2025. De ontwikkelingsvisie op hoofdlijnen, zoals vastgelegd in de Structuurvisie Ruimtelijke Ordening, vindt doorwerking in de gemeentelijke bestemmingsplannen door middel van de Verordening ruimte (provincie Noord-Brabant, 2010). De verordening gaat gebiedspecifiek en themagericht in op het voorgestane ruimtelijke beleid. In de gebiedspaspoorten (provincie Noord-Brabant, 2011) heeft de provincie aangegeven welke landschapskenmerken zij op regionaal schaalniveau bepalend vindt voor de kwaliteit van een gebied of landschapstype. Dit document vormt een uitwerking voor het thema landschap van de provinciale structuurvisie. De wijken zijn deels gelegen binnen de bebouwde kom van Sint-Oedenrode. Het provinciaal ruimtelijk beleid en de uitwerking daarvan in de kaartbijlagen met betrekking tot landschap en cultuurhistorie heeft daarmee niet rechtstreeks betrekking op het gebied. Duidelijk is wel dat de oude (en deels jonge) heideontginningen ten noorden en westen van Sint-Oedenrode een cultuurhistorische waarde krijgen toegekend in de Verordening ruimte van de provincie. Voor deze cultuurhistorische vlakken stelt de provincie een beschrijving vast van de cultuurhistorische waarden en kenmerken. Dit doet de provincie in de Cultuurhistorische Waardenkaart. Voor bestemmingsplannen gelegen in deze vlakken geldt dat het plan 'mede strekt tot behoud, herstel of de duurzame ontwikkeling van de cultuurhistorische waarden en kenmerken' en dat 'deze regels stelt ter bescherming van de cultuurhistorische waarden en kenmerken van de onderscheiden gebieden'. In de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant is het cultuurhistorisch vlak uit de Verordening ruimte vertaald naar een historische geografisch 'redelijk hoge' waarde. Ook het gebied valt op de Cultuurhistorische waardenkaart onder deze waarde-toekenning met daarbij de onderstaande beschrijving.

Grootschalige heideontginning van de Vlagheide, Schijndelse Heide en Rooische Heide

De spoorlijn Boxtel-Gennep heeft als centrale ontginningsas gediend. Deze spoorlijn is van grote betekenis geweest voor de ontginning van de Oost-Brabantse Peelheide. Er is een open landschap met rationele perceels- en wegenstructuur ontstaan. Het wegenpatroon bestaat grotendeels uit zandwegen (plaatselijk met laanbeplanting met eik), die enigszins verhoogd ten opzichte van het maaiveld is aangelegd. Het open landschap staat in groot contrast met de aangrenzende gronden aan de zuidelijke en westelijke zijde: de oude ontginningen De Geelders, alsmede de beekdalontginningen bij Olland.

Rooische Heide

Bij de ontginning zijn de sloten, de Beeksche Waterloop, de perceelsgrenzen en wegenstructuur zo op elkaar afgestemd, dat een optimale bewerking van het land werd bereikt. Bij de Rooische heide is de structuur en het aanzien van de ontginning nog volledig intact, bestaat de wegenstructuur nog vrijwel geheel uit de oude zandpaden. Deze heideontginning kan als schoolvoorbeeld worden aangemerkt.

Op de ambitiekaart gebiedspaspoorten (zie figuur) heeft de gemeente Sint-Oedenrode een ontwikkelopgave die gericht is op het Nationaal Landschap Het Groene Woud. In de Verordening ruimte worden de volgende kernkwaliteiten genoemd voor Het Groene Woud: het groene karakter, de kleinschalige openheid, de samenhang tussen beken, essen, kampen, bossen en heiden en de centrale ligging tussen de stedelijke gebieden van Noord-Brabant.

Figuur 2.1 Uitsnede van kaartbeeld 'Cultuurhistorie' uit Verordening ruimte (provincie Noord-Brabant, 2010)

Op de ambitiekaart gebiedspaspoorten (zie figuur 2.2) heeft de gemeente Sint-Oedenrode een ontwikkelopgave die gericht is op het Nationaal Landschap Het Groene Woud. In de Verordening ruimte worden de volgende kernkwaliteiten genoemd voor het Groene Woud: het groene karakter, de kleinschalige openheid, de samenhang tussen beken, essen, kampen, bossen en heiden en de centrale ligging tussen de stedelijke gebieden van Noord-Brabant.

Figuur 2.2 Uitsnede ambitiekaart gebiedspaspoorten (provincie Noord-Brabant, 2011)

2.2 Erfgoedbeleid Sint-Oedenrode

In maart 2012 heeft de gemeente de gemeentelijke erfgoedverordening vastgesteld. De erfgoedverordening richt zich op de omgang met archeologische, bouwhistorische en historisch geografische waarden. Bij de Erfgoedverordening en het achterliggende Erfgoedplan is een erfgoedkaart opgesteld. Op deze kaart zijn alle cultuurhistorische waarden aangegeven. Naast de erfgoedkaart is er ook een plankaart opgesteld. Deze kaart geeft de ontwikkelingsmogelijkheden weer vanuit landschap en cultuurhistorie. Figuur 2.3 toont een uitsnede van de erfgoedkaart en de plankaart van de gemeente Sint-Oedenrode.

Figuur 2.3 Uitsneden erfgoedkaart en plankaart bij het Erfgoedplan Sint-Oedenrode
Bron: Buro Tauw 2012 - Cultuurhistorische verkenning Parkzicht Kienehoef in Sint-Oedenrode

3 De ‘voorgeschiedenis’

3.1 Algemeen

Onderstaande tekst geeft een indruk van De Meierij, het gebied waar Sint-Oedenrode (en dus ook de wijken Kinderbos, Cathelijne en Rijsingen) in hoge mate door beïnvloed zijn en worden. De regio Meierij is vrijwel gelijk aan de regio zoals door de provincie Noord-Brabant is onderscheiden op de cultuurhistorische waardenkaart, waarbij in dit geval de gehele bebouwde kom van 's-Hertogenbosch/A2 er ook toe wordt gerekend. Op historische gronden is een duidelijke grens niet te trekken, daarom is deze op pragmatische gronden getrokken. Vanaf de A2 over de Maas loopt de grens noordelijk van Rosmalen over de Kruisstraat/Heeseind naar het spoor tot aan Oss. Vandaar naar het zuiden richting Vorstenbosch, tussen Uden en Veghel (laatstgenoemde behoort tot de regio) naar de Gemertsedijk/Koksedijk. Dan loopt de begrenzing onderlangs Boerdonk, tussen Beek en Donk en Lieshout door naar de A270, deze volgend tot de gemeentegrens van Eindhoven. Dan naar het noorden totdat deze de A50 kruist. Over de Nieuwe Heide, Oude Baan, Vleut, Mosselaar, Snepseind en Evenheuvel om Oirschot tot aan het Wilhelminakanaal. Noord om de Beekse Bergen tot de grens Hilvarenbeek-Goirle. Vanaf de Rechte Heide - behorend tot de regio - om de bebouwde kom van Tilburg naar Kaatsheuvel, waarbij Huis ter Heide tot de regio wordt gerekend. Zuidelijk om de Efteling en N261 tot aan de Plantloonseweg. Tenslotte loopt de begrenzing langs het Afwateringskanaal en de bebouwde kom van 's-Hertogenbosch.

3.2 Karakteristiek

De Meierij beslaat het centrale zandgebied van Brabant, globaal gelegen tussen Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch, waar naast de verstedelijking ook grote bosgebieden en agrarische delen in voorkomen. In het westen liggen de bos- en heidegebieden Kampina en het Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen. Ook het Nationaal Landschap Het Groene Woud ligt in de regio. In het landschap wisselen dekzandruggen, beekdalen en broekgebieden elkaar af en komt verspreid veel bewoning voor. De regio is een schakel tussen het noorden en zuiden van het land, wat vooral blijkt uit de aanwezigheid van veel snelwegen (A2, A50, A58, A59 en A/N65) en spoorlijnen. Van en naar 's-Hertogenbosch lopen spoorlijnen richting Eindhoven, Tilburg, Utrecht en Oss/Nijmegen. Langs de snelwegen liggen grootschalige bedrijventerreinen. Bij twee ervan in Tilburg en 's-Hertogenbosch staan enkele windturbines.

Vanouds waren de randen van de beekdalen en de dekzandruggen de meest geschikte plek voor bewoning en de akkers. Op de hogere delen bevonden zich uitgestrekte open heidevelden, bossen en stuifzanden. In de 19^e en 20^e eeuw zijn veel woeste gronden omgezet in landbouwgrond. De ontginning van de broekgebieden en heidevelden en de bouw van nieuwe boerderijen en ontginningsdorpen betekende dat voorheen lege gebieden konden worden bewoond. Na de Tweede Wereldoorlog veranderden de beekdalen na diverse ruilverkavelingen in open gebieden. In De Meierij komen vrij veel kastelen en buitenplaatsen voor onder meer rond Vught en Berlicum. Vanuit 's-Hertogenbosch lopen twee 150kV hoogspanningsleidingen door het gebied; één loopt parallel aan de Zuid-Willemsvaart.

3.3 Ontstaan van het natuurlijke landschap

3.3.1 Pleistoceen en ouder

De regio maakt deel uit van het tektonisch dalingsgebied van de Roerdalslenk dat het oosten van Noord-Brabant doorsnijdt. Het wordt in het oosten door de Peelrandbreuk begrensd.

Langs de breukzone in de aardkorst vinden al miljoenen jaren verschuivingen plaats. Aan de oppervlakte is er niet zo veel van te zien omdat de Maas in de laagte afzettingen heeft neergelegd die hoogteverschillen grotendeels hebben opgevuld.

Tijdens het pleistoceen, de periode van ijstijden, kwam het landijs niet tot aan de huidige regio. Wel heerste een poolklimaat en was het landschap te vergelijken met een poolwoestijn of een toendra. Door de wind werden zand- en leemlagen afgezet. Zodoende ontstond het zwak golvende dekzandlandschap dat karakteristiek is voor deze regio. Dit landschap bestaat uit een afwisseling van dekzandruggen, lager gelegen beekdalen en broekgebieden.

De meeste dekzandruggen lopen min of meer oost-west. Er loopt een brede rug ten zuiden van de Maas van Waalwijk naar 's-Hertogenbosch, welke na een korte onderbreking verder loopt van Rosmalen naar Oss. Beken en rivieren volgen de algemene helling van het terrein en lopen globaal van zuid naar noord. Al het water van de Dommel, de Beerze, de Reusel, de Essche Stroom, de Dieze en de Aa moet door de nauwe doorgang bij 's-Hertogenbosch om de Maas te bereiken waarmee de streek rondom deze stad heel waterrijk is en vaak met overlast kampte.

3.3.2 Holoceen

Ongeveer 10.000 jaar geleden kwam een einde aan de laatste ijstijd en begon het holoceen. De temperatuur steeg, het werd vochtiger en de open, vrijwel boomloze vlakte veranderde in een gesloten bos. Door de stijging van de grondwaterspiegel kwam op plaatsen met een slechte afwatering veenvorming voor. Uitgestrekte veenmoerassen zijn in De Meierij niet tot ontwikkeling gekomen. Dit beperkte zich tot kleinere gebieden, die we vaak nog als vennen in het landschap terugvinden. In de beekdalen hebben de rivieren leem- en zandlaagjes afgezet.

3.3.3 Landschappenkaart

De regio behoort op de archeologische landschappenkaart tot de Roerdalslenk en een klein deel tot de Rijn-Maasdelta. Als landschapszones hierbinnen zijn beekdalbodems, droogdal-bodems, beek- en droogdal-hellingen, dekzandruggen en dekzandvlakten onderscheiden. De Rijn-Maasdelta is niet verder onderverdeeld.

3.4 Bewoningsgeschiedenis

3.4.1 Prehistorie en Romeinse tijd

Op verschillende plaatsen in De Meierij zijn sporen uit de prehistorie gevonden op onder meer de hoge gronden langs de Dommel. Recent zijn in 's-Hertogenbosch aanwijzingen ontdekt voor de aanwezigheid van Neanderthalers (circa 40.000 tot 70.000 jaar geleden). Van de perioden daarna is weinig bekend. Wel zijn in het Bosse Broek sporen gevonden van jagers-verzamelaars uit het mesolithicum (9000-7000 v.Chr.). In dit waterrijke gebied was voor hen veel voedsel te vinden. Na de introductie van de landbouw werden op diverse plaatsen boerderijen gebouwd en akkers aangelegd, meestal op de flanken van dekzandruggen. Rond 1000 v.Chr. ontstonden al heidevelden en verstuivingen.

Uit de bronstijd en de ijzertijd dateren onder meer de grafheuvels op de Rechte Heide bij Goirle en de resten van boerderijen die bij St.-Oedenrode zijn opgegraven. Bij Goirle zijn onder meer resten van boerderijen uit de bronstijd (2000-800 v.Chr.) gevonden. Langs de Dommel zijn op verschillende plaatsen vondsten uit de Romeinse tijd gedaan. Bij Halder, waar de Dommel en de Essche Stroom bij elkaar komen, lag een handelsnederzetting. Bij Esch zijn zeven grafheuvels uit de Romeinse tijd gevonden. Ten noordoosten van Heesakker in het Helvoirtsche Broek is in de jaren 1950 een Romeinse veenbrug of veenweg ontdekt.

3.4.2 Middeleeuwen en nieuwe tijd

Vanaf de 3^e eeuw n.Chr. liep de bevolking sterk terug. Vanaf de 7^e eeuw nam de bevolking in deze streken weer toe en werden nieuwe ontginningen ter hand genomen. Veelal ging het om domeinen: een hoofdboerderij met enkele hiertoe behorende hoeven. Deze grotere bedrijven werden later gesplitst en vormen de kern van veel huidige buurtschappen. Voorbeelden zijn Wolfswinkel, Vressel en Ten Hulst bij Sint-Oedenrode. Ook vanuit oude bewoningskernen werden de aantrekkelijkste delen van het landschap ontgonnen. Gaandeweg groeide de bevolking verder en ook de mindere delen werden ontgonnen. Dit gebeurde vaak in georganiseerd verband. Deze ontginningen werden geïnitieerd door de hertogen van Brabant om daarmee meer belastinggeld te innen. In het landschap zien we deze gebieden terug als complexen van lange strookvormige percelen, zoals in de buurt van Gemonde en Schijndel. Het huidige natuurgebied De Brand, onderdeel van de Loonse en Drunense duinen kent eveneens zo'n opmerkelijke strokenverkaveling. Ook verschillende kloosters waren actief met dergelijke ontginningen. In de 13^e eeuw groeiden kleine individuele akkertjes aaneen tot grote open akkercomplexen. In dezelfde periode nam plaggenbemesting een aanvang. Om de opbrengst van de arme zandgronden te vergroten moest er bemest worden. De mest van de dieren werd vermengd met bosstrooisel of heideplaggen waarna het op de akkers werd gebracht. Er bestond een delicaat evenwicht tussen de hoeveelheid bouwland, de hoeveelheid mest en het areaal heide. Een extra moeilijkheid was het areaal grasland: de beekdalen waren vaak te nat om als weiland of hooiland te gebruiken. Door de aanleg van rabattenbossen probeerden men zoveel mogelijk rendement uit deze gronden te halen. In de beekdalen werden in de middeleeuwen meerdere watermolens aangelegd, zoals de Kilsdonkse molen in Veghel, een opmerkelijke combinatie van een wind- en watermolen.

De heide was belangrijk in het systeem. De koeien en schapen werden er geweid en het leverde heideplaggen, die vermengd werd met de mest van het vee. Dit mengsel werd op de akkers gebracht, waardoor een karakteristieke bolle vorm ontstond. Deze open, bolle akkercomplexen zijn nog op veel plaatsen aanwezig. De bodem met opgebracht materiaal wordt een enkeerdgrond genoemd.

Soms leidde het ontstaan van grote akkers ertoe dat de oude dorpen verplaatst werden naar de rand van de akkers. Vaak bleef de kerk dan op de oude plek staan. Voorbeelden van verplaatste dorpen zijn Haaren, Liempde en Nuenen. In Nederwetten staat de oude kerktoren op een boerenerf.

Bebossing en heideontginningen

Vanaf ongeveer 1800 zijn delen van de heide, vooral bij Vught en tussen Boxtel en Schijndel, omgezet in bos. Het Veldersbosch, ten zuiden van Boxtel, is zo'n oud bos. Karakteristiek aan dit bos is de overgebleven padenstructuur. Door introductie van kunstmest aan het einde van de 19^e en het begin van de 20^e eeuw veranderde het landschap. De heidevelden verloren toen definitief hun oude functie voor de landbouw. Op grote schaal werd de heide omgezet in landbouwgrond. Er kwam een rationeel ingericht, grootschalig en overwegend open akkerlandschap tot stand, doorsneden met rechte wegen. Alleen de naam heide leefde nog voort rond veel dorpen, zoals de Oisterwijkse en de Schijndelse Heide.

Daarnaast werden opnieuw grote delen van de heide bebost, vooral in de jaren 1930 in het kader van de werkverschaffing.

De bossen dienden voor het vastleggen van de stuifzanden, maar vooral voor de productie van hout. Er werden veel naaldbomen aangeplant voor gebruik in de mijnen, omdat dennenhout gaat kraken als het onder druk komt te staan. Zo kon een dreigende instorting van een mijngang tijdig worden opgemerkt. De Loonse en Drunense Duinen zijn in deze periode grotendeels bebost; in een deel van het gebied zijn nog actieve stuifzanden aanwezig. Op de Kampina is een landschap van vennen, droge en natte heidevelden bewaard gebleven.

Kastelen en buitenplaatsen

Er zijn middeleeuwse kastelen bewaard gebleven, onder meer Oud-Herlaer, Nieuw-Herlaer, Haanwijk, Durendaal, Ter Borch, Maurick, Stapelen en Nemerlaer. In de omgeving van 's-Hertogenbosch liggen veel landgoederen, buitenplaatsen en villa's.

Oudere buitenplaatsen zijn vaak voortgekomen uit boerderijen, zoals het Groot Duifhuis bij Liempde. Landgoederen en buitenplaatsen uit de 19^e en 20^e eeuw, die vaak op de voormalige heide liggen, zijn meestal in een keer aangelegd. Voorbeelden hiervan zijn Dommeloord, Huis ter Heide (bij Tilburg), De Oude Hondsborg, Sparrenrijk, Beukenhorst, Halse Barrier en Eikenhorst.

Waterstaat

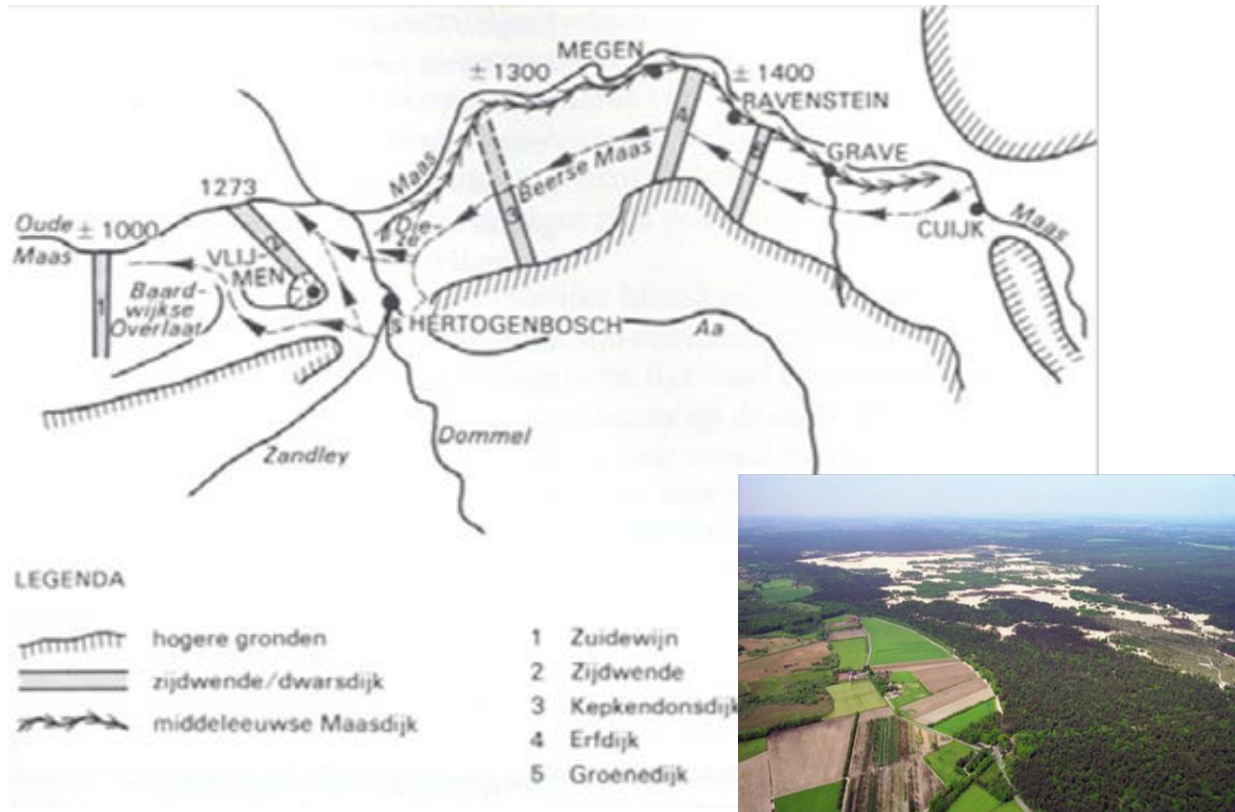
In de late middeleeuwen werd de wateroverlast rond 's-Hertogenbosch een steeds groter probleem. De laaggelegen gebieden rond de stad overstromden regelmatig als gevolg van hoog Maaswater. De Brabantse beken die via de Dieze op de Maas moesten lozen, konden hun water niet meer kwijt waardoor de Bossche Broek en andere lage polders onderliepen. Daarom werd in de 16^e eeuw het systeem van de Beerse Maas ingesteld.

Bij topafvoer van de Maas kon een deel van het water in de buurt van Cuijk binnendijs afstromen, om bij 's-Hertogenbosch via de Bokhovense Overlaat weer in de Maas terecht te komen. Als dit niet lukte, bleef het water alsnog lange tijd daar staan. In de 18^e eeuw werd daarop bij Heusden de Baardwijkse overlaat gerealiseerd, zodat het water naar de Biesbosch kon worden afgevoerd.

Verdere verbeteringen konden pas worden uitgevoerd nadat de vestingstatus van 's-Hertogenbosch was opgeheven. Omstreeks 1900 is het Afwateringskanaal 's-Hertogenbosch-Drongelen aangelegd. De Beerse Overlaat werd uiteindelijk in 1942 gesloten (zie ook regio Maaskant).

Naarmate de ontginning van de heidevelden en broekgronden vorderde, nam ook de hoeveelheid af te voeren water toe. De beken en rivieren in de regio konden dit lang niet allemaal verwerken en wateroverlast trad in de loop van de 19^e eeuw veelvuldig op. Na de oprichting van het waterschap de Dommel in 1863 werd de kanalisatie van de beken voortvarend ter hand genomen. Beken werden rechtgetrokken en kregen een grotere afvoercapaciteit.

Hierdoor kwam een einde aan de jaarlijkse overstromingen en konden moerassige broekgebieden worden ontgonnen en als grasland worden gebruikt. In de jaren na 1960 vond een tweede ronde verbeteringen plaats aan de rivieren en beken, veelal in het kader van ruilverkavelingen. De eisen van de landbouw werden hoger en door de groei van steden en dorpen nam ook de afvoer van stedelijk water toen. Opnieuw werden meanders in beken afgesneden, waardoor de natuurlijke oorsprong nog maar moeilijk herkenbaar was. In de laatste vijftien jaar vindt het omgekeerde plaats en worden oude meanders in beken weer hersteld, de zogenaamde her-meandering. Een goed voorbeeld is de Essche Stroom, die rond Boxtel weer meandert. Natuur en recreatie profiteren daar in grote mate van.

3.4.3 Recente ontwikkelingen

De meest in het oog springende ontwikkeling in de regio is de enorme groei van steden en dorpen. 's-Hertogenbosch en vooral Tilburg zijn de afgelopen decennia gegroeid tot hun huidige omvang. Ook veel dorpen in het gebied zijn de afgelopen eeuw sterk uitgebreid. Denk aan Boxtel, Oisterwijk, Schijndel en Nuenen: dorpen met circa 20.000 inwoners, waarmee de regio flink verstedelijkt is geraakt. De bijhorende groei van de infrastructuur, met name van snelwegen is eveneens onmiskenbaar. Langs veel snelwegen en aan kanalen zijn grote industrie- en bedrijventerreinen ontwikkeld. Nuenen, Liempde en Oisterwijk zijn aangewezen als beschermd dorpsgezicht.

Na de Tweede Wereldoorlog trad in de landbouw verdere schaalvergroting op. In de Kempen namen de gespecialiseerde melkveehouderijen, kippen- en varkensfokkerijen in omvang toe. De bedrijfsvoering raakte steeds meer los van de grond, extra veevoer werd van elders aangevoerd. De resterende grond kwam grotendeels in dienst te staan van de veehouderij en maïsteelt. Grote delen van het agrarische landschap werden opnieuw ingericht en vormgegeven in het kader van ruilverkavelingen. In de regio zijn er veel uitgevoerd.

Grote delen van het agrarische landschap werden opnieuw ingericht en vormgegeven. Smalle, vaak strookvormige percelen werden vervangen door grotere blokvormige kavels. Nieuwe boerderijen werden gebouwd op plaatsen waar er tot dan geen had gestaan. De schaalvergroting betekende dat de fijnmazige structuur van in de beekdalen en veel karakteristieke populierenbosjes en rijen populieren langs percelen verdwenen. De visueel ruimtelijke verschillen tussen de oude bouwlanden op de uitgestrekte open akkercomplexen, de heidevelden en het grasland werden genivelleerd. De laaggelegen graslandgebieden werden even open als de akkercomplexen. Ook in het bodemgebruik verdwenen de verschillen grotendeels. Door de aanpassingen in de waterhuishouding kon ook in de vanouds na ere terreinen akkerbouw of maïsteelt plaatsvinden. Eén van de uitgevoerde ruilverkavelingen, de Scheeken, is aangewezen als wederopbouwgebied van nationaal belang. Bijzonder aan deze ruilverkaveling is dat in de uitvoering de bestaande opbouw is gehandhaafd en een compartimentering door middel van

3.5 Specifieke thema's

3.5.1 De steden

's-Hertogenbosch (108.000 inwoners) is ontstaan op een zandrug in het mondingsgebied van de Aa, de Dommel en de Essche Stroom in de Maas. Stadsrechten dateren van 1195, waarna de stad zich ontwikkelde tot een bestuurlijk en kerkelijk centrum en tot de 17^e eeuw een grote bloei doormaakte. Bekendste monument uit die tijd is de gotische Sint Janskathedraal, gebouwd tussen circa 1370 en 1530. Enkele malen werd de stad vergroot en ommuurd.

Foto Wim van der Ende

Door haar gunstige ligging aan zowel water- als landwegen werd het een belangrijke handelsstad. De stad was van groot militair-strategisch belang. In de 17^e eeuw werden daarom een citadel en bolwerken aangelegd en ten zuiden van de stad werd Fort Isabella gebouwd. De verdedigingswerken waren een onderdeel van de Zuidelijke Waterlinie, waarvan in en om de stad nog enkele werken resteren (Orthen, Pettelaarschans, Engelen, Crevecoeur, Hervenen, de lunetten rond Vught). In 1874 is de vesting 's-Hertogenbosch officieel opgeheven. De verdedigingswerken werden niet geslecht omdat ze een waterkerende functie hadden. Net als in veel Nederlandse steden werd de stad in het midden van de 19^e eeuw aangesloten op het spoorwegennet en begon de economie aan het eind van die eeuw weer op te bloeien. Tot nieuwe uitbreidingen leidde dit voorsnog niet, omdat in het oude centrum nog ruimte was. Pas na 1900 verrees de eerste bebouwing buiten het centrum, aan de westkant. In de decennia erna groeide de stad gestaag door. De Muntel bijvoorbeeld, ten noordoosten van de oude stad, volgde na 1918. De bedrijvigheid concentreerde zich vooral aan de noordwestkant van de stad. Opvallend is dat er niet naar het zuiden toe werd gebouwd.

De natte gronden van de Bossche Broek zijn tot op de dag van vandaag open gebleven als gevolg van een vroege vorm van 'landschapsbescherming'. Ze vormen een belangrijk recreatiegebied. Structurerende elementen in de naoorlogse groei waren de A2 en de A59. Karakteristiek voorbeeld uit deze periode is de wijk de Pettelaar, bekend om de architectuur van de Bossche School. De wijk, met het opvallende provinciehuis aan de A2, is aangewezen tot wederopbouwgebied van nationaal belang. Intussen is de stad tot over de snelwegen heen gegroeid. Haverleij aan de Maas is een van de laatste uitbreidingen van de stad. De gaaf bewaarde binnenstad vormt samen met de vestingwerken en de Bossche Broek een beschermd stadsgezicht en is een geliefde toeristische bestemming.

Tilburg (191.000 inwoners) is pas in de 19^e eeuw een stad geworden, toen Lodewijk Napoleon het in 1809 stadsrechten gaf. De stad begon als een collectief van onderling verbonden gehuchten, de zogenoemde herdgangen. Vanaf het begin van de 17^e eeuw ontwikkelden deze zich tot het belangrijkste wolcentrum van het land. Aanvankelijk was de wolbewerking beperkt tot de huisnijverheid, in de loop van de 19^e eeuw echter, werd de productie steeds meer fabrieksmatig en grootschalig aangepakt. De ontwikkeling van de infrastructuur betekende een belangrijke impuls voor de groei van de stad.

De aanleg van wegen en spoorwegen in de tweede helft van de 19^e eeuw en het Wilhelminakanaal in 1919-1923 zorgden voor een goed bereikbare stad. Gaandeweg de 19^e eeuw groeiden de buurtschappen aan elkaar tot een merkwaardig stedelijk gebied, omdat de uitbreidingen weinig planmatig waren. In de eerste helft van de 20^e eeuw kwam er meer structuur in de uitbreidingen. Het noorden van de stad werden arbeiders- en middenstandwijken gerealiseerd, zoals Molenbochten en Veldhoven. In het zuiden en langs de uitvalswegen verrezen villawijken.

Foto Secure in Air

Na de Tweede Wereldoorlog groeide de stad stevig door, vooral naar het westen met wijken als het Zand en de Reit. De oorspronkelijke buurtschappen waaruit de stad is gevormd zijn nog goed te herkennen.

Door de instorting van de textielindustrie zijn veel van de vroegere fabrieksterreinen omgevormd tot woonwijken. Sinds de jaren 1980 heeft Tilburg een universiteit, later kwam daar een hogeschool bij, zodat er tegenwoordig veel studenten in de stad wonen.

In 1997 is de gemeente uitgebreid met Udenhout en Berkel-Enschot, zodat een gemeente met ruim 213.000 inwoners ontstond, de zesde qua inwonertal van ons land. Enkele hoge kantoorgebouwen bepalen de skyline van de stad vanuit de omgeving.

3.5.2 Populieren en klompen

Grote delen van De Meierij worden gekenmerkt door een kleinschalig landschap met kleine bosjes en rijen populieren langs de wegen en kavelgrenzen. Dit kwam door het voorpootrecht, dat recht gaf bomen te planten op gemeenschappelijke gronden die aan eigen land grensden. Op plaatsen waar geen voorpootrecht van kracht was werd de houtproductie van overheidswege opgelegd. Mede hierdoor werd de houtteelt in De Meierij steeds belangrijker. Gaandeweg werden steeds meer populieren aangeplant. Sommige delen ontwikkelden zich tot echte populierenlandschappen. Er waren zelfs speciale bomenakkertjes. De populieren dienden vooral om klompen van te maken.

De klompenmakerij nam een vlucht in de 19^e het begin van de 20^e eeuw. Kerngebied waren Sint-Oedenrode, Schijndel, Veghel, Liempde, Best en Boxtel. Na de Tweede Wereldoorlog nam deze productie snel af en daarmee ook de populierenteelt. In delen van het gebied verdween deze soort nagenoeg, maar recent zijn initiatieven ontplooid tot instandhouding en versterking van het populierenlandschap.

3.5.3 Infrastructuur

Tegenwoordig is de regio zeer goed ontsloten over de weg, water en per spoor. Dat was lange tijd niet het geval. Doorgaande landwegen waren tot het begin van de 20^e eeuw schaars.

De belangrijkste noord-zuidverbinding was de in 1742 verharde steenweg tussen 's-Hertogenbosch en Eindhoven.

Tussen 1819 en 1840 kwam de verbinding Breda-Tilburg-'s-Hertogenbosch-Grave tot stand. De snelwegen volgden vanaf de jaren 1960 en werden aan het einde van de 20^e eeuw voltooid. Of de N65 geheel wordt opgewaardeerd tot A65 is al jaren onderwerp van discussie.

De Randweg 's-Hertogenbosch is begin deze eeuw verbreed, inclusief de knooppunten Empel, Vught en Hintham. Bij Tilburg ligt knooppunt de Baars.

Van belang voor de economische ontwikkeling van de regio was de aanleg van kanalen en spoorwegen. In 1826 werd de Zuid-Willemsvaart geopend. Het kanaal verbond de steden 's-Hertogenbosch en Maastricht en had een lengte van ruim 120 kilometer met 21 sluizen.

De Maas was tot in de jaren 1920, toen de Maaswerken werden uitgevoerd, geen betrouwbare vaarverbinding. Verschillende maanden in het jaar stond het peil in de rivier te laag om er te kunnen varen.

In 1923 werd het Wilhelminakanaal gegraven. Dit kanaal verbindt de Zuid- Willemsvaart met de Bergsche Maas in Geertruidenberg en bood Tilburg en Oosterhout een goede vaarverbinding.

Foto Wim van der Ende

Vanaf de jaren 1860 kwam het spoorwegnetwerk tot stand. 's-Hertogenbosch werd het knooppunt in Brabant. Van hieruit zijn alle andere steden in de provincie te bereiken. De spoorbrug tussen Hedel en 's-Hertogenbosch voor het spoor vanuit Utrecht kwam in 1870 gereed. Een intussen gesloten spoorlijn was het 'Halve Zolenlijntje' door de Langstraat uit 1890. De spoorbrug door de Moerputten is recentelijk gerestaureerd en in gebruik als voet- en fietspad. De goederenspoorlijn van Boxtel naar Veghel, tot 1972 doorgaand tot Mill, werd in 2008 officieel opgeheven. Ook hiervan zijn delen van het tracé in gebruik als fietspad.

3.5.4 Natuur

Ondanks de landbouwontginningen en de bebossingen bleven aanzienlijke delen van de vroegere woeste gronden als natuurterrein gespaard. Natuurbeschermingsorganisaties beheren grote delen van deze natuurgebieden: Regte Heide, de Loonse en Drunense Duinen (een Nationaal Park), de Oisterwijkse Bossen en Vennen, de Kampina. De laatste drie zijn in het bezit van Natuurmonumenten.

Het nationaal landschap Het Groene Woud ligt centraal in De Meerij en wordt door de provincie, gemeenten en natuurbeheerders gepromoot. Onder meer de Mortelen en de Scheeken maken er deel van uit. Er is ook plaats voor landbouw in het nationale landschap.

Het gaat om duurzame landbouw die van belang is om de variatie van het nationale landschap als geheel te behouden. De meeste natuurgebieden zijn beschermd als Natura 2000-gebied.

De natuurgebieden vormen voor de stedelijke bevolking belangrijke recreatieterreinen.

Bron: rce.webgispublisher.nl

4 Specifiek Kinderbos, Cathelijne en Rijsingen

4.1 Algemeen

Sint-Oedenrode is als nederzetting al ontstaan in het begin van de 11^e eeuw. De nederzetting groeide dermate in aanzien dat deze in 1232 stadrechten kreeg van de Hertog van Brabant en daarmee de hoofdstad van Peelland werd. De gebieden rondom de stad werden vanaf circa 1300 door de Hertogen van Brabant uitgegeven aan haar bewoners ter ontginning. Dergelijke gebieden werden 'gements' genoemd en werden bestuurd door leenmannen van de Hertog die op kleine versterkte kastelen woonden.

(Bron: Druijff, 2012)

Na 1300 begonnen de Brabantse hertogen woeste gronden rondom dorpen en steden uit te geven aan de bewoners voor gezamenlijk gebruik, de zogenaamde gements of [gemeenten](#) (het woord betekent 'gemeenschappelijke gronden'). Dat gebeurde ook in Sint-Oedenrode. Zo ontstonden respectievelijk in 1309 en 1311 de groene en de grauwe gemeente. In 1340 werden de grenzen van de woonkern, de 'Oude Vrijheid' genaamd, in een hertogelijk document nauwkeurig omschreven. Voor een gedeelte waren die grenzen natuurlijk, zoals de moerassen ten zuiden van Rode, de Dommel en haar zijriviertje de Eerschot.

Hertog Jan de II van Brabant gaf op 30 november 1309 aan zijn lieden van Rode een gemeint uit waarvan hij de grenzen beschreef. In 1465 ontstonden moeilijkheden over de grens met Liempde. Nadat de grens was bepaald en voor het stuk waarover onduidelijkheid bestond was betaald ontvingen de inwoners van Sint-Oedenrode een bevestiging van de uitgifte van de gemeint in 1309. De uitgiftes van 1309 en 1468 hebben betrekking op de groene gemeint met gronden die liggen aan de westkant van Sint-Oedenrode tussen de bebouwde kom en Liempde.

Op 2 augustus 1311 ontvingen de inwoners van Sint-Oedenrode nog een gemeint van Hertog Jan II van Brabant. Deze Grauwe Gemeint omvat het noorden, oosten en zuiden van het grondgebied van Sint-Oedenrode.

Het KCR (Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen)-gebied behoorde oorspronkelijk tot de grauwe gemeint. Over de grauwe gemeint zijn veel problemen geweest, omdat een deel daarvan door Schijndel werd opgeëist als behorende tot zijn Gemeint. De strijd daarover werd pas in de negentiende eeuw beslecht door het graven van de zogenaamde scheidingsloot met daarnaast de Scheidingsweg. De twee gemeints samen besloegen alle gemeenschappelijke gronden binnen de gemeenschap waarin alle inwoners van Sint-Oedenrode rechten hadden.

(Bron: Gemeint en gemeenschap: Jaargeboden in Peelland, circa 1300-1795)

4.2 Leengoed Rijsingen

De vroegst bekende eigenaar en naamgever van het leengoed Rijsingen is Henricus van Rijsingen die rond 1315 schepen van Rode was. Al in de 14^e eeuw was het oorspronkelijke goed verdeeld in Klein Rijsingen (oostzijde) en Groot Rijsingen. In 1437 bestond Groot Rijsingen uit een huis, hof, een hoeve en verschillende stukken land. Klein Rijsingen wordt in 1611 omschreven als een omwaterd slotje met een ophaalbrug, een hoeve en flink wat weiland. Van het slotje werden in 1975 de fundamenten aangetroffen.

(Bron www.bhic.nl)

Over de oorspronkelijke bebouwing van Rijsingen

Het huis dat pal aan de Ollandseweg lag, is volledig verdwenen. Het kasteelterrein is een onregelmatig gevormd stuk grasland waar een sloot om heen loopt. Er staat een schuurtje op de grond. Verder zijn er drie woningen om het kasteelterrein gebouwd.

In 1300 is het goed al in twee delen gesplitst, Groot-Rijsingen en Klein-Rijsingen. Bij Klein-Rijsingen stond in 1611 nog een slotje, wat omschreven werd als een omwaterd slotje met een ophaalbrug en een daarbij behorende hoeve. Ook op Groot-Rijsingen werd een 'heerschapshuis' gebouwd. Een laatste restant hiervan stond later bekend als het Stenen Huisje of het Speykerken.

Bezitgeschiedenis

Het werd waarschijnlijk gebouwd door de familie Van Rijsingen. In de tweede helft van de vijftiende eeuw vinden we de familie Van der Laeck als eigenaar. Daarna volgen nog de families Van der Straeten, De Roeven en Roemont.

Bron: Kastelenlexicon [1996](#)

Algemeen

Tekst: P.J. van der Wielen

Afbeeldingen

Gezicht van het Leengoed of Hofstede, zijnde voorheen het Slotjen Rijsingen, tekening, L. van Valkenburg, Tilburg, KUB S 62.7 / 830.11 (8)

Bronnen

Heesters, W./Ramakers, C.S.M., Geschiedenis van Sint-Oedenrode, Bijdrage tot de Geschiedenis van het Zuiden van Nederland, deel XXIV, p. 110

Heesters, W., Sint-Oedenrode, Zwerftocht door een Boeiend Verleden, 1981, p. 178
Rijsingen, Groot/Spykerken

Locatie

Adres: Rijsingen/Ollandseweg
Sint-Oedenrode
Gemeente Sint-Oedenrode
Provincie Noord-Brabant

Groot Rijsingen stond direct ten oosten van Klein Rijsingen, aan de gelijknamige straat, ten zuiden van de Ollandseweg. Volgens een artikel van W. Heesters (Heesters 1973, 35) is dit de locatie. Op de 19e-eeuwse kadastrale minuut is het object nog terug te vinden onder nummer 1366, alhoewel er toen waarschijnlijk al geen sprake meer was van een versterking.

Typologie

Onbekend.

De typologie van het middeleeuwse huis is onbekend.

Etymologie

Mogelijk is het huis vernoemd naar de familie Van Rijsingen die van oorsprong Klein Rijsingen in hun bezit had. Vermoedelijk was het van oorsprong nog één gezamenlijk goed.

Huidige situatie

Laatst bijgewerkt: 21-10-2011

Huidige functie: Niet van toepassing

De sporen van het middeleeuwse huis zijn overbouwd.

Bron: Kastelen in Brabant.

Verdere geschiedenis Rijsingen

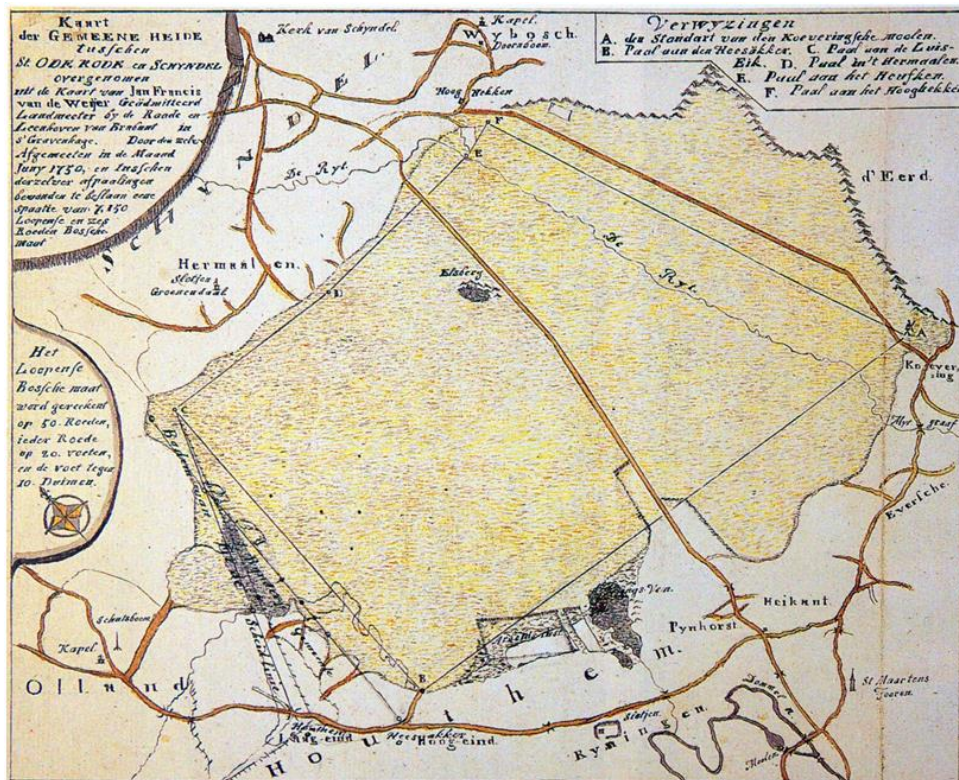
Een toenemende bevolkingsgroei in de 16^e en 17^e eeuw leidde ertoe dat alsmear meer land nodig was voor de voedselproductie. Doordat het land reeds ontgonnen was, was een andere aanpak nodig waaronder een omslag in de landbouwtechniek. Dit leidde tot grootschalige ontginningen, de aanleg van essen en verbeterde, intensievere landbouwmethoden (Druijff, 2012; van Doesburg e.a., 2007). Uiteindelijk werd in de loop van de 17^e eeuw het vierslagstelsel geïntroduceerd. Dit voorkwam braakliggend land en zodoende zou minder land nodig zijn om voedsel te produceren. In de 19^e en 20^e eeuw vonden grootschalige ontginningen van de resterende woeste heidegronden plaats, onder meer de Schijndelse Heide (direct ten noorden van het gebied) en de Rooische Heide.

De spoorlijn van Boxtel naar Gennepe is daarbij als centrale ontginnings-as gebruikt (Druiff, 2012). Door deze ontginningen ontstond ten noorden van Sint-Oedenrode een rationeel verkavelingspatroon met rechthoekige perceelsgrenzen en wegenpatronen. De wegen bestonden daarbij uit zandwegen die verhoogd in het landschap waren aangelegd (Druiff, 2012).

Het Rijsings Ven was een natuurlijk ven op de Schijndelse Heide (Sint-Oedenrode). Het is zichtbaar op de kaart die Jan Francis van den Weijer, *geädmitteerd landmeeter bij de Raade en Leenhove van Brabant te 's Gravenhage*, in 1750 maakte. De opdracht tot de kaart was mogelijk bedoeld om een einde te maken aan de voortdurende twisten tussen de Gemeentes Sint-Oedenrode en Schijndel, waar deze 'Gemeene Heide' tussenin lag. Deze gemeenschappelijke gronden waren deel van de uitgestrekte 'Grauwe gemeynt' (in tegenstelling tot de 'Groene gemeynt' waartoe gemeenschappelijke moerassige gronden en weilanden behoorden). Het heidegebied was door de eeuwen heen belangrijk voor de agrarische economie van Schijndel en Sint-Oedenrode omdat hier schapen konden grazen en de heide turf en heideplaggen leverde. Na vele jaren strijd werd uiteindelijk de heide verdeeld tussen de beide Gemeentes. Het Rooise gedeelte staat tegenwoordig bekend als de Schijndelse Heide, terwijl in Schijndel de naam Rooische Heide gebruikelijk is.

Op de onderstaande kaart zien we het Rijsings Ven met een afwatering richting de Dommel. Naast het ven op de kaart is de ontginning 'Arbeid's Lust' zichtbaar. Deze heikampen vormen, zoals te zien op de kaart uit 1750, een van de eerste ontginningen aan de rand van de Schijndelse Heide. Arbeid's Lust werd verworven door Jacob Kien, die van 1763 tot 1775 stadhouder van Peelland was. Zoals veel protestantse ambtenaren in die tijd in Brabant bezat hij diverse gronden in de omgeving.

Kien bouwde hier een hoeve die bekend stond (en nog steeds staat) als de Kienehoeve. Hierbij werd ook een fraai heerschaphuis gebouwd, verbonden met de pachterswoning. Ook het Rijsings ven maakte deel uit van het landgoed van Jacob Kien.

Halverwege de 19^e eeuw werd op de plaats van de oorspronkelijke ontginningsboerderij een nieuwe hoeve gebouwd. Het huidige woonhuis werd gebouwd rond 1900. Rond 1930 werd de oude hoeve gemoderniseerd in de vorm waarin deze nu nog bestaat. Het Rijsings ven was in die tijd drooggelegd en omgevormd tot weiland.

Bron: Stichting Het Roois Landschap, Henri van Weert, september 2014

De onderstaande kaart is een uitsnede uit voorgaande kaart van de Schijndelse Heide uit 1750. Men kan nu de naam 'Arbeids-Lust' herkennen. (Leesbaar links naast het Rijsings ven). Dit betekent dat de betreffende Heikampen al tientallen jaren vóór Jacob Kien het kocht de naam Arbeids-Lust hadden.

A.C. Brock schreef in 1832¹ over de Hoeve Arbeids-Lust van de heer Jacob Kien: *“Wegens de fraaie en regelmatigen aanleg dezer gronden, de schoone mastbosschen, regte dreeven en slingerpaden, verdient deze Hoeve een bijzondere opmerkzaamheid.”*

Het 'Complex Kinderbos' is door de **Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) aangemerkt als rijksmonument**. Formeel geldt de bescherming van het 'Complex Kinderbos' voor:

1. het jachthuis (monumentnr. 520464)
2. de langgevelboerderij (monumentnr. 525693)
3. de hooischuur (monumentnr. 520465)
4. de varkensstal met bakhuis (monumentnr. 525694).

Aangezien RCE deze vier bouwwerken aanmerkt als een 'complex', is het evident dat deze bouwwerken in hun onderlinge samenhang alsmede binnen de landschappelijke context waarvan zij deel uitmaken en functioneel waren, bezien dienen te worden. Deze context betreft (het restant van) het voormalige grondbezit van Jacob Kien, die deze gronden in de 18^e eeuw liet ontginnen, er een hoeve bouwde en diverse dreven heeft laten aanleggen.

¹ Handschrift *Beschrijving der Vryheid St. Oden-Rode. Deel II* (p. 148).

Jacob Kien was stadhouders van Peelland van 1763 tot 1775. Hij kocht, ten noorden van het oude goed 'Rijsingen', enkele nieuw aangelegde heikampen, de eerste ontginningen van de heide tussen Sint-Oedenrode en Schijndel. Die heide had een oppervlakte van in totaal meer dan 1.000 ha. De hoeve die Kien hier liet bouwen, en die hij 'ArbeidsLust' noemde, werd later 'Kienehoeve' genoemd. Zijn landgoed omvatte ongeveer 75 ha.

*De Rooise koster A.C. Brock schrijft hierover (1832;II:pp. 148-149) "Onder deze nieuw aangelegde erven behoort eene geheele Hoeve, liggende langs de gemeene Heide, genoemd Arbeit's-Lust, een naam bijzonderlijk toepasselijk aan den schraalen oord waar in dezelve ligt, welkers gronden niet alleen door overvloedig messtofte, maar daar te boven door zwaare en onöphoudende arbeid moeten wederhouden worden willen zij niet tot haren voorigen staat van woestheid te rug keeren. Deze Hoeve werd op het einde der afgeloopene eeuw eerst aangelegt, door den Heer Jacob Kien, en van tijd tot tijd vergroot, ook legde hij er een bekwaam Zomerverblijf of Heerschaphuis, verbonden met de pagterswooning, aan, en maakte door de voor deze hoeve liggende erven, een regt uitlopende fraaie dreef, strekkende van de huissinge der hoeve tot aan de gemeene straat te Rysingen. **Wegens de fraaie en regelmatigigen aanleg dezer gronden, de schoone mastbosschen, regte dreeven en slingerpaden, verdient deze Hoeve een bijzondere opmerkzaamheid.**" Halverwege de 19^e eeuw is op de plaats van de oorspronkelijke ontginningsboerderij een nieuwe hoeve gebouwd. Het huidige woonhuis werd gebouwd rond 1900. In 1869 is 'Arbeids-Lust' door de erfgenamen van Jacob Kien, verkocht aan de Vughtse bierbrouwer Josephus van Rijckevorsel. In 1929 kwam de hoeve in het bezit van landbouwer Arnoldus Martinus van den Berg uit Erp. Toen deze in 1934 failliet werd verklaard, heeft de gemeente het landgoed van toen ruim 70 ha. gekocht voor een bedrag van f 38.250,-. Nadien heeft de gemeente Sint-Oedenrode het weer in gedeelten verkocht. Op het deel dat eigendom van de gemeente bleef, is onder andere 'Recreatiepark Kienehoeve' aangelegd. Omstreeks 1940 is de hoeve met 30 ha grond verkocht aan landbouwer Lambertus Mathijs van Bree uit Asten.*

Historische perspectief hoeve Arbeidslust

Het gebied is historisch gesproken een belangrijk onderdeel van de geschiedenis van Sint-Oedenrode. Belangrijke onderdelen van dit 18^e eeuwse landgoed, zijn tot op de dag van vandaag bewaard gebleven. De bestaande bebouwing die deels 19^e eeuwse is, vormt samen met het restant van het oorspronkelijke landgoed het 'Complex Kienehoeve' en is door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed als rijksmonument aangemerkt.

Alle redenen dus voor het Gemeentebestuur om uiterst zorgvuldig met dit complex om te gaan c.q. aantasting van de bijzondere karakteristieken ervan te voorkomen.

Rijksdienst over Arbeidslust

Het complex van hoeve Arbeidslust, ook wel de Kienehoeve genoemd, bestaat uit een LANGGEVELBOERDERIJ (1) annex JACHTHUIS (2) met VARKENSSTAL MET BAKHUIS (3) en HOOISCHUUR (4) en is gelegen tussen de oude bewoningskernen van Sint-Oedenrode en Olland.

Omschrijving.

De oorsprong van deze hoeve gaat terug tot het eind van de achttiende eeuw, toen zij werd gesticht door Jacob Kien als ontginningsboerderij met pachterswoning en heerschaphuis.

Halverwege de negentiende eeuw is op dezelfde plek een nieuwe boerderij gebouwd door Pieter van der Hagen. Het huidige jachthuis dateert uit 1900. In de twintigste eeuw is het in handen gekomen van de familie Bolsius, die een fruitboomgaard heeft aangelegd. De langgevelboerderij is vermoedelijk omstreeks 1930 gemoderniseerd door de toenmalige eigenaar, en heeft toen haar huidige verschijningsvorm gekregen.

Bij dezelfde gelegenheid is de huidige varkensstal gebouwd en de houten hooischaar. Na tussentijds eigendom te zijn geweest van de gemeente, is de hoeve in 1939 overgegaan in handen van de nieuwe eigenaar, die haar anno 1998 nog steeds bewoont.

Het oorspronkelijke ontginningspatroon is nog ten dele in het omringende landschap te herkennen. Ook de ontsluitingslaan vanaf de Ollandseweg is nog aanwezig, met de in 1939 aangeplante linden, die de oorspronkelijke eikenbomen hebben vervangen. Het toegangshek is geamoveerd. Van de 20^e eeuwse fruitboomgaard is nog slechts een klein perceel behouden, dat ten westen van de hoeve ligt.

Waardering

Het complex is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als goed voorbeeld van een ontginningshoeve met jachthuis. Het heeft bouwhistorische waarde vanwege de detaillering van het jachthuis en vanwege de toegepaste materialen in de varkensstal en de hooischaar. Het heeft ensemblewaarde vanwege de samenhang met het omringende jonge ontginningslandschap en de ontsluitingslaan. Het is gaaf bewaard gebleven en zeldzaam als voorbeeld van een ontginningshoeve met jachthuis in een jong ontginningslandschap.

Jacob Kien had een eigen familiewapen in gebruik. Zie onderstaande afbeelding (Bron: Beschrijving der vrijheid Sint-Oedenrode door A.C. Brock, 1832).

De stop op de ontginningen was deel van de heroriëntatie die het gevolg was van een ver- brede visie op de ruilverkaveling en landschaps- verzorging. Deze nieuwe visie werd in 1963 'landschapsbouw' gedoopt. Staatsbosbeheer schreef toen in het jaarverslag: 'In feite is de toestand thans zo, dat in grote delen van ons land het bestaande landschap niet meer in overeenstemming is met de levenswijze van een sterk verstedelijkte bevolking. Het grondgebruik en de landinrichting zijn op vele plaatsen niet of onvoldoende gericht op de behoeften van de bewoners, die althans wat betreft de beroepsbevolking voor het overgrote deel [...] werkzaam zijn in industriële en dienstverlenende beroepen. Evenals op het gebied van wonen en van het verkeer worden de spanningen die hierdoor worden veroorzaakt ook op het gebied van recreatiemogelijkheden jaarlijks groter. Daarom is een actief beleid met betrekking tot de groenvoorziening thans dringend gewenst. Onder groenvoorziening wordt dan vanzelfsprekend verstaan de voorziening van ruimte met beplantingen, bosstroken, parken en waterpartijen. Het geheel van activiteiten is aangeduid met landschapsbouw, naar analogie en als complement van stedenbouw.

Bron: rapport het maakbare land RCE

Voor historische geschiedschrijving van het gebied, verwijzen wij verder naar Bijlage I.

4.3 Het landschap

Het landschap van Kinderbos, Cathalijne & Rijsingen

Het gebied ligt gedeeltelijk binnen en gedeeltelijk buiten de bebouwde kom van Sint-Oedenrode.

Binnen de bebouwde kom

Kinderbos en Cathalijne zijn wijken, aangelegd in de jaren 1980. Ze zijn aangelegd in het gebied dat voorheen bekend stond als Rijsingen.

De wijk Kinderbos ligt ten Noorden van de Ollandseweg op een deel van de voormalige Hoeve Arbeidslust, een 18^e eeuwse ontginning van de Schijndelse Heide.

De wijk Cathalijne ligt ten Zuiden van de Ollandseweg, grotendeels in het oude agrarische cultuurlandschap. Een deel van deze wijk is 'bolle akkers', inderdaad gelegen op de voormalige bolle akkers grenzend aan het Dommeldal.

Buiten de bebouwde kom

Het deel van het gebied dat buiten de bebouwde kom ligt wordt aangeduid met de naam Rijsingen. Landschappelijk bestaat dit (van Zuid naar Noord) uit de volgende deelgebieden:

Dommeldal ter plaatse genoemd 'Rijsingse beemden'

De Dommel is de zuidelijke begrenzing van het gebied. De Rijsingse beemden zijn grotendeels voedselrijke weilanden, gedeeltelijk door een lange historie van jaarlijkse overstromingen met afzetting van slib als gevolg, gedeeltelijk door landbouwkundig gebruik en uitspoeling van mest vanaf de hogere gronden. De gronden hier zijn grotendeels in eigendom van Brabants Landschap. Het Oostelijke deel is grotendeels in eigendom van de Maatschappij van Welstand.

De beemden worden voornamelijk extensief door rundvee begraaasd. Een deel dat niet begraaasd wordt dient als rustgebied voor wild (reeën) en broedgebied voor onder andere watersnippen. Er zijn landschapselementen aanwezig zoals rijen (enkele zeer oude) knotwilgen, populieren waaronder een aantal zeer oude Marilandica populieren, moerassige bosjes direct aan de Dommel en enkele door Brabants Landschap aangeplante bosjes. Een bijzonder element is een einde 19^e eeuw afgesneden Dommel-meander, de Koppelkens. Door langdurige afsluiting van de Dommel is zijn hierin bijzondere soorten aanwezig die niet meer in de (vervuilde) Dommel voorkomen. Bijzonder is hier de aanwezigheid van de Grote Modderkruiper.

Direct ten Noorden van de Koppelkens ligt een bosje, gedeeltelijk nog bestaand uit oud hakhout en gedeeltelijk uit Populieren. Aangezien dit deel niet vrij toegankelijk is en vrij geïsoleerd ligt is dit een toevluchtsoord voor dieren.

Als meest bijzondere planten in dit deel van het Dommeldal zijn te benoemen Lange Ereprijs en Gewone Vogelmelk. Bijzondere dieren die hier voorkomen zijn o.a. IJsvogel, Grote Gele Kwikstaart, Watersnip, Ree en Haas.

Akkers

Aan de rand van het Dommeldal liggen eeuwenoude akkercomplexen. Voor een belangrijk deel zijn deze nog steeds in gebruik als akker. Deze akkers liggen veel hoger dan de omgeving. Gedeeltelijk komt dit door natuurlijke oorzaken als begrenzing van het Dommeldal, gedeeltelijk door menselijke invloed door het eeuwenlange bemesten met stalmest uit de potstallen (mest vermengd met heideplaggen van de nabijgelegen Schijndelse Heide). Op deze akkers worden gewassen geteeld zoals asperges en maïs.

Landschappelijk vormt dit een open gebied met uitzicht naar alle zijden.

Een deel van de voormalige akkers is bebouwd; zowel een deel van Rijsingen als de wijk Cathalijne ligt in dit gebied. Ook camping De Donkershoeve ligt grotendeels op dit akkergebied.

Het deel dat als akker in gebruik is vormt een belangrijk broedgebied voor weidevogels, met name Kievit.

Hoeveontginning

Ten Noorden van het akkergebied ligt de oude ontginningsstructuur Rijsingen. Dit is een oude 'Hoeveontginning', waarbij de boerderijen direct aan de weg lagen met de bijbehorende grond er achter. Bijzonder is dat een deel van de boerderijen gericht staat naar de Olandse weg en een aantal juist andersom gericht staat, naar het voormalige kerkpad 'Rijsingen'.

Er zijn nog slechts enkele boerderijen in agrarisch gebruik. De overige zijn omgevormd tot burgerwoning. Ook staan al sinds lange tijd diverse vrijstaande woonhuizen in dit gebied. De percelen rond deze huizen zijn over het algemeen ruim opgezet. Waar deze beplant zijn vinden vele dieren, met name vogels, hier een goede plek. Door dit gebied loopt de Olandse weg, een zeer oude verbindingsweg tussen Sint-Oedenrode en Oland-Boxtel.

Ter hoogte van Rijsingen zijn de berm van de Olandseweg beplant met Zomereiken. Deze eiken zijn meer dan 100 jaar oud en vormen een belangrijke groenstructuur binnen het gebied. Het gedeelte vanaf de bebouwde kom tot het straatje Rijsingen bevat diverse eiken met een monumentale status. In de tuin van Olandseweg 123 staan bovendien een monumentale Zomereik en een monumentale Lindeboom (plm.1880).

Hoeve Arbeidslust of Kienehoef

Centraal in het gebied ligt de Hoeve Arbeidslust of Kienehoef, een 18^e eeuwse ontginning van de Schijndelse Heide. De landschappelijke structuur van het landgoed is goed herkenbaar. Aan de Olandseweg begint een lange, rechte laan, plusminus 1940 beplant met Lindebomen met een regelmatige plantafstand van 10 meter. Links van deze laan ligt een bosje, eveneens rond 1940 beplant met een verscheidenheid aan boomsoorten. In dit bosje leven onder andere Boomklever, Grote Bonte Specht en Bosuil.

Aan de kant van de Olandseweg staat 1 veel oudere boom, een monumentale Witte Esdoorn. Rechts van de toegangslaan ligt een open gebied, waardoor het landgoed vanaf de Olandse weg goed kan worden waargenomen en beleefd. Bijzonder is een fraaie solitaire zomereik die midden op het perceel staat.

Aan het einde van de toegangslaan staat de Hoeve Arbeidslust, zowel een boerderij als een heerschaphuis. Een groot deel van de gebouwen hier heeft de status van rijksmonument. De structuur van de rest van het landgoed is herkenbaar doordat ook hier lanen van Lindebomen zijn aangeplant. Deze lanenstructuur is niet alleen van belang voor de landschappelijke beleving, maar is ook een essentiële verbindingzone voor de vele vleermuizen die hier voorkomen, met name Dwergvleermuis en Laatvlieger. Een belangrijk ander landschapselement is het restant van de voorheen uitgestrekte hoogstamboomgaarden.

Rond het 'appelhuisje', een voormalig vakantiehuis uit de jaren 1930, is een stukje hoogstamboomgaard bewaard gebleven, met nog enkele oude appel- en perenbomen. Pal aan het huis staat een Tamme Kastanjeboom, waarschijnlijk daterend van rond 1900. Het gebied van Hoeve Arbeidslust wordt zowel in het Oosten (Koningsvaren) als in het Westen (Kinderbos) begrensd door zandwegen beplant met Amerikaanse Eiken. Deze bomen zijn door het zachtere hout prima broedplekken voor Spechten, met name Grote Bonte en Groene Specht. De hollen van deze Spechten worden daarna in gebruik genomen door andere hollenbroeders zoals Spreeuwen, Boomklevers, Kauwen en Holenduiven.

In het oosten van het landgoed, uitkomend op de Ollandseweg, ligt een zandweggetje dat voorheen helemaal dichtgegroeid was met bomen en struiken. Hier is enkele jaren geleden een kronkelend wandelpad aangelegd. Dit pad geeft een bijzondere beleving van het landschap. Er staan enkele zeer oude en zeer dikke Zomereiken. Ook staan er enkele Paardenkastanjes, waarschijnlijk op de locatie van een klein huis dat hier lang geleden heeft gestaan.

Het noorden van de voormalige Hoeve Arbeidslust was eens een bos, voornamelijk met naaldbomen. Hier is momenteel een camping, 'Cambiance de Kienehoef' gevestigd.

Kampenontginning

Ten westen van de Hoeve Arbeidslust ligt een deel dat voornamelijk in de 19^e eeuw is ontgonnen en als heikampen in gebruik is genomen. Dit zijn ontginningen zonder een bijbehorende boerderij, die vaak oorspronkelijk door heggen waren omgeven. Ze werden gebruikt voor weide of akkerland maar ook voor bosbouw.

Heideontginning

Noordelijk van de Hoeve Arbeidslust ligt een veel jongere ontginning van de Schijndelse Heide. Dit gebied is vooral begin 20 eeuw ontgonnen en rationeel verkaveld. Bijzonder hier is wel dat de zandwegen in het gebied nog diverse restanten van het oudere landschap laten zien. Met name staan hier nog Grove Dennen, uit de tijd dat deze hier geteeld werden. Als restant van het heidegebied groeit er Struikheide en Brem.

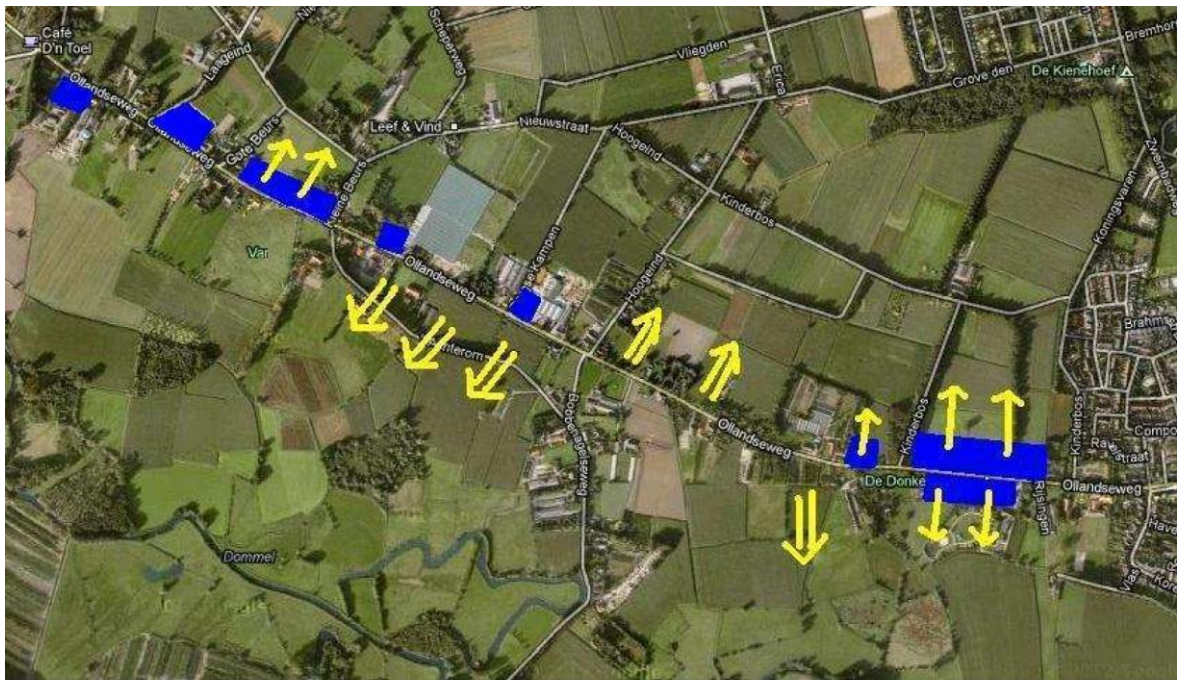
Een bijzonder cultuurhistorisch relict vormen de Knotberken. Van deze berken werden regelmatig twijgen gesneden voor gebruiksvoorwerpen, met name bezems. De resterende Knotberken aan de zandweg Grove Den zijn hoogstwaarschijnlijk meer dan een eeuw oud en bijzonder zeldzaam en waardevol.

Ommetje Rijsingen

Deze wandelroute is enkele jaren geleden opengesteld en is zeer belangrijk voor de landschappelijke beleving van het dit gebied. Dit ommetje komt door alle bovengenoemde delen van het landschap en is zeer populair. Bijzonder is dat vanuit de bebouwde kom van Sint-Oedenrode de Dommel kan worden overgestoken om vervolgens van Zuid naar Noord het gebied Rijsingen te doorkruisen.

4.4 Zichtlijnen

In het landschap is er op plekken mooi uitzicht op het landschap en de natuur. Eerder heeft de gemeente Sint-Oedenrode in het kader van het bestemmingsplan buitengebied bepaald op welke plaatsen lintbebouwing niet gewenst is in verband met het bijzonder landschap (zie op www.ruimtelijkeplannen.nl: b_NL.IMRO.0846.BP2015BUIOUBUGEB15-vg02_tb1, Herziening Bebouwingsconcentraties en het overige buitengebied Sint-Oedenrode, 2012).

De vitaliteit van het buitengebied van Sint-Oedenrode is voor de gemeente van groot belang. Vitaliteit betekent in dit geval dat er ruimte wordt geboden aan passende ontwikkelingen in het buitengebied onder voorwaarde dat dit gepaard gaat met maatregelen die het landschap versterken. De versterking van kwaliteit van het landschap dient niet meer als knellend kader voor ontwikkelingen te worden gezien, maar juist als de basis voor innovatieve ideeën en ontwikkelingen die in eerste instantie niet direct in het buitengebied behoren.

De gemeente Sint-Oedenrode wilde met deze herziening het beleid van bebouwingsconcentraties verruimen en meer ruimte maken voor toekomstige ontwikkelingen gericht op het versterken van de kwaliteiten van het buitengebied. In het verleden werd vaak uitgegaan van een strikte scheiding van functies, waarbij het buitengebied als het ware werd beschermd (nee, tenzij) tegen 'niet aan het buitengebied gebonden functies'. Deze herziening geeft een verruiming waarbij de kwaliteit van het landelijk gebied centraal staat en niet meer de scheiding van functies (ja, mits). Dit sluit aan bij de nieuwe koers van de provincie Noord-Brabant (De transitie van Stad en Platteland) en de strategische visie van de gemeente Sint-Oedenrode, zoals verwoord in de herijking van de Rooi(s)e Draad.

In het buitengebied, buiten de bebouwingsconcentraties, zijn mogelijkheden voor nieuwe economische activiteiten, al zijn die minder ruim dan in de bebouwingsconcentraties. Deze verruiming moet passen binnen de functies die aan het buitengebied worden toebedeeld, namelijk landbouw, natuur, recreatie en stedelijk uitloopgebied. Hierbij wordt nog een onderscheid gemaakt tussen cultuurhistorische panden en gebouwen zonder cultuurhistorische waarde.

4.5 Archeologie

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1996 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer en de Ontgrondingenwet. Vanuit de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) bestaat sindsdien een verplichting om bij de voorbereiding van bestemmingsplannen alle ter zake doende belangen mee te wegen. In feite is de Wamz een concrete invulling van deze verplichting en een verbreding van de zorgplicht voor archeologische waarden in het milieubeheer.

Het archeologiebeleid van de gemeente Sint-Oedenrode is vastgelegd in de Erfgoedverordening 2012 Gemeente Sint-Oedenrode, die direct gekoppeld is aan de archeologische verwachtingskaart van de gemeente. Op de verwachtingskaart is per zone vastgelegd welke archeologische verwachting een gebied heeft. Het plangebied is op de archeologische verwachtingskaart van Sint-Oedenrode aangeduid als een gebied met een lage archeologische verwachting (Categorie 7).

De omgeving van Sint-Oedenrode ligt landschappelijk gezien in het Zuid-Nederlandse zandgebied en maakt deel uit van de Centrale Slenk (Berendsen, 2005). De Centrale Slenk is een door tektonische bewegingen ontstane laagte, die zich tussen de Peelhorst (de lijn Roermond – Nistelrode – Lith) en de Kempenhorst bevindt (Gilze-Rijen - Oosterhout, Berendsen, 2005, de Mulder e.a. 2003). Vanaf het midden van het Pleistoceen (circa 850.000 jaar geleden) hielden de Rijn en de Maas op door de Slenk te stromen, waardoor deze zich geleidelijk kon opvullen met louter terrestisch sediment. Dit leidde uiteindelijk tot een pakket afzettingen met een dikte van circa 35 m dik (Berendsen, 2005; Schokker, 2003). Slechts de bovenste meters van dit pakket bestaan uit dekzand (Formatie van Bortel, de Mulder ea., 2003). Als gevolg van een zeer koud klimaat traden in de laatste ijstijd, het Weichselien, grootschalige verstuivingen van zand op, met name gedurende de periode tussen 55.000 en 15.000 jaar geleden (het Pleniglaciaal). Er was vanwege het barre klimaat immers geen vegetatie aanwezig die dergelijke verstuivingen kon voorkomen. Het zand verstoof met name vanuit de drooggevalen beddingen van beken en rivieren, maar ook vanuit het drooggelegen Noordzee-bekken.

De afzetting van het dekzand naar de Slenk vond plaats in verschillende fasen, waar hoofdzakelijk bij verminderde aanvoer fijner sediment werd afgezet of zelfs bodemvorming kon optreden (Schokker, 2003). Met name in de periode tussen 40.000 en 30.000 jaar geleden was er sprake van een kleine klimatologische opleving, waardoor verstuiving verminderde (het Hengelo-Denekamp interstadiaal). Gedurende die periode kenmerkte de Slenk zich als een relatief vochtig gebied, waarin permafrost en ondiepe kleine meren voorkwamen (Schokker, 2003).

De afgenomen mate van verstuiving en de hoge vochtigheid in het gebied leidden ertoe dat het fijner sediment (silt) werd ingevangen in de meren in het gebied. Dit leidde tot de vorming van een circa 1,0 tot 2,0 m dikke leemlaag, die geologisch gezien tot het Liempde Laagpakket wordt gerekend (De Mulder e.a., 2003, in de volksmond 'Brabants Leem'). Ook kon in die periode lokaal veenvorming optreden en werd klei afgezet nabij kleine beeklopen die het landschap van de toenmalige Slenk doorsneden. Deze klei behoort geologisch gezien tot het Best Laagpakket (De Mulder e.a. 2003).

Na het Hengelo-Denekamp interstediaal verslechterde het klimaat en trad verdroging op, waardoor de intensiteit van verstuiving toenam. Hierdoor kon gefaseerd een dik pakket dekzand tot stand komen. Vooral in de laatste fasen van het Weichselien (tijdens de Vroege- en Late-Dryas), waren de verstuiving en afzetting van zand erg sterk. De grote hoeveelheid zand, die toen nog is verplaatst, heeft geleid tot de vorming van enkele zeer grote dekzandruggen, die dwars door Noord-Brabant lopen. Deze grote ruggen liggen dwars op de Slenk (Berendsen, 2005). Ook op lokaal niveau hebben zich duinen, ruggen en welvingen gevormd. Deze kunnen soms zelfs wel één tot twee meter boven hun omgeving uitsteken. Vanaf het begin van het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden) trad een drastische klimaatsverbetering op, waardoor de verstuiving aan banden werd gelegd door een toenemende vegetatie. Er ontstond daardoor een landschap met dichtbegroeide zandruggen en -koppen, met daartussen de relatief vochtige, laaggelegen delen, waar zich veen kon ontwikkelen. Dwars door dit landschap lag een sterk vertakt systeem van beken (waaronder de Dommel en de Aa), die zorgden voor de ontwatering van de Slenk.

Bron: Archeologisch onderzoek Tauw 2012 (n.a.v. vergunningsaanvraag helden van Kien)

4.6 Geomorfologie

Volgens de geomorfologische kaart ligt het gebied grotendeels op een dekzandrug (kaartcode 3K14; Alterra, 2005). Het gebied bevindt zich daarbij midden op deze rug (Bijlage IV). De aanwezigheid van een dekzandrug in de directe omgeving van het plangebied is echter niet af te leiden op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, Bijlage IV)².

4.7 Bodem en grondwatertrap

Volgens de bodemkaart zijn in het plangebied veldpodzolgronden te verwachten (bodemkaartcode Hn21, Bijlage II). Veldpodzolgronden zijn laag gelegen zandgronden met een humeuze tot humusrijke bovengrond, die dunner is dan 30 cm. Onder de humeuze bovengrond bevindt zich een bruin gekleurde inspoelingshorizont als gevolg van ingespoelde humusverbindingen. Soms komt tussen de bovengrond en de inspoelingslaag een loodzandlaag voor. Over het algemeen worden deze gronden veel aangetroffen in voormalige heidevelden, die nu ontgonnen zijn (de Bakker, 1966). Omdat het gebied echter nu in een ingericht park ligt, waar een vijver aangelegd is en een zwembad aanwezig is geweest, moet rekening gehouden worden dat (delen van) het bodemprofiel zijn substantieel aangetast als gevolg van (sub)recente graafwerkzaamheden.

De grondwatertrap in het gebied is VI. Dit betekent over het algemeen dat er sprake is van relatief hoger en droger gelegen gronden, waarbij de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm –Mv wordt aangetroffen en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm –Mv.

² Op basis van het voorkomen van perceelgebonden hoogteverschillen is de verwachting dat in het gebied ontgrondingen hebben plaatsgevonden. Mogelijk is hierdoor het oorspronkelijk dekzandrelief niet meer te herkennen.

Vanuit archeologisch oogpunt betekenen dergelijke grondwaterstanden dat organische resten door schommelingen in de grondwaterstand en door oxidatie (als gevolg van de relatief hoge grondwaterstand) enigszins kunnen zijn aangetast of zelfs volledig gedegradeerd kunnen zijn. De grondwaterstand heeft naar verwachting weinig invloed gehad op anorganische resten, zodat deze naar verwachting goed geconserveerd zijn gebleven.

Het gebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (ARCHIS-2) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status en is niet op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) opgenomen. Op zowel de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart als de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is aan het gebied een lage archeologische verwachting toegekend. Dit geldt eveneens voor de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord-Brabant. Deze verwachtingswaarde is met name gebaseerd op het voorkomen van veldpodzolgronden, die in het zuidelijk zandgebied met name voorkomen in de relatief vochtige en lager gelegen delen van het (dekzand)landschap. Bron: rapport Tauw 2012 (n.a.v. vergunningsaanvraag helden van Kien)

4.8 De ontwikkeling van de wijken Kinderbos en Cathalijne

Rondom 1800 ontwikkelde zich ten zuiden van de ingang van de hoeve arbeidslust, het buurtschap Rijsingen. Een groep boerderijen die als het ware de bewonerskern vormde van het gebied ten zuiden van de weg naar Olland. De enige verdere woningen (allen boerderijen) in het gebied werden parallel aan de Ollandseweg gebouwd op relatief grote afstand tussen de verschillende bouwplekken. Zodoende ontstond vanaf de Ollandseweg gezien een fraai coulisselandschap doordat door die verspreide bebouwing zichtlijnen op het fraaie landschap behouden bleven.

Politieke besluitvorming

Het formele vastgestelde structuurplan van de gemeente dateert van medio jaren 70. Daarin werd geen eindbeeld gegeven maar mogelijke ontwikkelingen richting (toen verre) toekomst. Daarbij is toen gezegd, dat dit beeld periodiek tegen het licht zou worden gehouden. De meest 'recente' heroverweging op dit niveau dateert van 1997. Daarin is o.a. het gebied Heikant en de noordelijke randweg als volgend ontwikkelgebied aangeduid. Nu is de laatste fase daarvan in uitvoering.

Wellicht is er wel wat politiek/bestuurlijk enig 'gedoe' geweest met de provincie ten tijde van de gedeeltelijke onthouding van goedkeuring.

Rond 1980 zag de gemeente zag zich genoodzaakt om het aantal woningen te verhogen met 500-700 huizen.

2. Het Kinderbos. (mei 1980)

De plannen met betrekking tot Kinderbos (toen Klein Rijsingen genoemd) en Cathalijne (toen Kienehoef West genoemd) kwamen voor de eerste keer aan de orde. In dat kader hebben wij gesproken met de ambtenaar die destijds als hoofd ruimtelijke ontwikkeling, de heer v.d. Ven, die aan de basis stond van deze 'wijkontwikkeling'.

Gesprek d.d. 21 november 2018 met Hans v.d. Ven.

Alhoewel het lang geleden is kon Hans zich nog wel herinneren dat het een zoektocht was. Dit werd naast de gebruikelijke bezwaarschriften en provinciale obstakels veroorzaakt, door de snel veranderende economische omstandigheden. Door de almaar stijgende hypotheekrente (ruim boven 10%) en de stijgende inflatie (6%) waren zowel de vraag naar woningen, als de financiering van de kosten, gedurende het te ontwikkelen project onvoorspelbaar. Het werd door die economische neergang in zijn herinnering een soort van crisistijd, en het gevolg hiervan was dat er dus, 'platter' ontwikkeld en gebouwd is gegeven de economische dip. In de praktijk betekende dat o.a. minder groen, minder toeters en bellen in de wijken.

Niet de ontwikkelaars maar de financiële mensen zaten aan de knoppen. De huidige bebouwing in de wijken wijkt daarom gedeeltelijk af van de oorspronkelijke plannen. We wilden oorspronkelijk naast Kinderbos zuid, ook Kinderbos Noord bebouwen. En bij Cathalijne wilden we ook de Cathalijne-Oost variant ontwikkelen. Deze delen van de plannen zijn gedurende het proces door de provincie afgewezen. Cathalijne zou ontwikkeld worden conform de toen moderne vorm van een 'bloemkoolwijk' dit bleek te kostbaar, als compensatie op de vervangende 'burgerlijke structuur' heeft men vervolgens een klein Antroposofisch wijkje ontwikkeld aan oostzijde van de wijk, mede op initiatief van de architect Noordman (gebaseerd op het gedachtengoed van Rudolph Steiner).

Het eerste document dat getraceerd kon worden bij het BHIC* (officiële gemeentelijke documenten zijn overgenomen ten huize van het BHIC (het **B**rabants **H**istorisch **C**entrum in Den Bosch) is vanaf juli 1982. Daarin wordt aangegeven dat men een bestemmingsplan voor Cathalijne en een globaal bestemmingsplan voor Kinderbos voor de eerste maal ter visie heeft gelegen.

De planning was dat in 1983 gestart werd met het bouwrijp maken, dit om de voortgang van sociale woningbouw veilig te stellen. Op 1 maart 1984 wordt door de gemeenteraad de 1^e herziening vastgesteld, welk plan door gedeputeerde staten uiteindelijk op 8 juli 1986 is vastgesteld. Er stonden vanaf het begin twee delen ter discussie zijnde het Oostelijk deel van Cathalijne en het noordelijk deel van Kinderbos.

Aan deze twee gebieden is in een latere fase, de goedkeuring onthouden (zie tekeningen bijlage III en bijlage IV).

Kinderbos kreeg 75 woningen in de vrije sector toegewezen en 301 woningen in de gesubsidieerde sector (totaal 376).

Voor Cathalijne betrof het 121 geschakelde woningen (inclusief 10 woonwagenstandplaatsen) en 51 vrijstaande en halfvrijstaande woningen (totaal 172).

Tegen het zuidelijk Kinderbos plan is door bijna alle bewoners van de aanpalende Zwembadweg bezwaar ingediend, maar dit is uiteindelijk ongegrond verklaart.

Het Groene hart heeft bezwaren gemaakt tegen de 'nodeloze aantasting van het landelijk gebied 'openheid' (verslag RO 1984). Met name het tegengaan van de verkeersdrukke op de weg Kinderbos wordt door hen bepleit.

Bestemmingsplannen moesten destijds nog worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant. Destijds werd deels goedkeuring onthouden:

- Aan het noordelijk deel van deelgebied Kinderbos (grofweg vanaf de blauwe lijn).

Afgewezen bebouwing kinderbos noord (boven de blauwe lijn in rood omkaderde vak; en voor Cathalijne het zuidoostelijke deel van het groen omkaderde gebied.

- Aan het oostelijk deel van deelgebied Cathalijne (grosfweg vanaf het huidige Klaverpad richting de wijk Armenhoeve, zie ook bijlage III en IV). Dat had, volgens de heer Van de Ven twee redenen,
  1. De totale plancapaciteit: in relatie tot de destijds harde woningbouwaantallen van de provincie omvatte het totale plan teveel woningen
  2. Er werd te dicht op de Dommel(arm) gebouwd.

Mede als gevolg daarvan is het plandeel Cathalijne deels aangepast. Daarbij speelde ook mee, dat de gemeente destijds werd benaderd door de heer Rademaker (inwoner) en architect Noordman. Deze hadden het idee om op organische wijze een deelgebiedje en de woningen daarbinnen te ontwikkelen, met en door de toekomstige bewoners. Aan die - experimentele - werkwijze is toen meegewerkt, met als resultaat het gebiedje zoals hieronder weergegeven (huidige weg bolle akkers) Het betreffende bestemmingsplan heette destijds 'Cathalijne-Oost'.

4.9 Ten aanzien van de wijk Kinderbos

Deze wijk kende drie deelontwikkelingen:

1. Kinderbos-Zuid: in het bovenbedoelde grote plan was dit gebied in juridisch opzicht een zgn. globaal plan, wat in een uitwerking nader gedetailleerd zou moeten worden. Ik meen dat dit toen als naam had 'Cathalijne/Kinderbos, uitwerking kinderbos-zuid' (of iets dergelijks). Zie uiteindelijk bestemmingsplan: bijlage III.
2. Het bestemmingsplan 'Kinderbos-Noord' voor het gebied ten noorden van de bovenbedoelde blauwe lijn. De daarin voorziene bebouwing is niet gerealiseerd.
3. Een vergunning voor de bouw van een appartementengebouw door Wovesto aan de Zwembadweg; dit gebouw is feitelijk nooit gerealiseerd. De daarvoor benodigde infrastructuur (boven- en ondergronds) ligt er feitelijk wel.

Ook hier was de genoemde crisis de oorzaak. Er was een groep mensen die op basis van een plan dat door een belanggroep (Rooi 2000) een vereniging had opgericht die tot doelstelling had een appartementengebouw te ontwikkelen op basis van 'nabuurchap'. Door de crisis was men niet in staat hun huis te verkopen en ontbrak de mogelijkheid om ingeschreven te blijven voor een appartement. Echter, voor de middellange termijn is op basis van de huidige inzichten het gebied tussen de bestaande woningen in Kinderbos, de Zwembadweg en de (onverharde) weg Koningsvaren nog nodig voor aanvullende woningbouw. Daarbij ook van belang de ideeën rondom het recreatiegebied (park/camping) Kienehoef.

5 SWOT-Analyse Cultuurhistorie

5.1 Overzicht

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	Recreatie en toerisme Faciliteren lokale ondernemers Participatie inwoners Open verbinding vijvers Kienehoef Communiceren historie landschap Duidelijke verbinding Scheeken/Vlagheide Behoefte aan ontspanning/authenticiteit Herstellen populierenlandschap	Verstedelijking Laissez faire beleid Vervreemding van bestuur
Interne analyse	Natuur en Landschap Hoeve Arbeidslust Onderdeel Mortelen/Scheeken /Vlagheide Ontginning structuur wegen Ligging naast landschapspark Dommeldal Coulissenlandschap (populieren) Onderdeel groene Woud Voorziet in eigen natuurbeleving	PR + Marketing Openbaar vervoer Balans leeftijdsopbouw Voorzieningen algemeen Ontbreken deelbeleid Kernen/wijken
	Sterktes	Zwaktes

5.2 Toelichting

Sterk

Natuur en Landschap

“De heidevelden verloren toen definitief hun oude functie voor de landbouw. Op grote schaal werd de heide omgezet in landbouwgrond. Er kwam een rationeel ingericht, grootschalig en overwegend open akkerlandschap tot stand, doorsneden met rechte wegen”.

Bovenstaande tekst geeft aan wat de waarde is van het omliggende natuurlandschap. Want: *“De schaalvergroting betekende dat de fijnmazige structuur van in de beekdalen en veel karakteristieke populierenbosjes en rijen populieren langs percelen verdwenen. De visueel-ruimtelijke verschillen tussen de oude bouwlanden op de uitgestrekte open akkercomplexen, de heidevelden en het grasland werden genivelleerd. De laaggelegen graslandgebieden werden even open als de akkercomplexen.”*

Met andere woorden: de heideontginningsstructuur die het landschap kenmerkt is uniek en waardevol.

Hoeve Arbeidslust

A.C. Brock schreef in 1832 over de Hoeve Arbeids-Lust van de heer Jacob Kien: *“Wegens de fraaie en regelmatigen aanleg dezer gronden, de schoone mastbosschen, regte dreeven en slingerpaden, verdient deze Hoeve een bijzondere opmerkzaamheid.”*

Het ‘Complex Kinderbos’ is door de **Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) aangemerkt als rijksmonument**. Formeel geldt de bescherming van het ‘Complex Kinderbos’ voor:

1. het jachthuis (monumentnr. 520464)
2. de langgevelboerderij (monumentnr. 525693)
3. de hooischuur (monumentnr. 520465)
4. de varkensstal met bakhuis (monumentnr. 525694).

Aangezien RCE deze vier bouwwerken aanmerkt als een ‘complex’, is het evident dat deze bouwwerken in hun onderlinge samenhang alsmede binnen de landschappelijke context waarvan zij deel uitmaken en functioneel waren, gezien dienen te worden. Deze context betreft (het restant van) het voormalige grondbezit van Jacob Kien, die deze gronden in de 18^e eeuw liet ontginnen, er een hoeve bouwde en diverse dreven heeft laten aanleggen.

Onderdeel ‘Mortelen/Scheeken/vlagheide’

Het landschappelijk gebied ten westen van de wijken vormt een onderdeel van deze Ecologische verbindingzone. Doordat het gebied geen specifieke naam heeft zoals ‘Scheeken of Vlagheide’ wordt het niet als zodanig erkend. Dat neemt niet weg dat dit een krachtig argument is om er zorgvuldig mee om te gaan.

Ontginning structuur wegen

De ontginningsstructuur is herkenbaar in het landschap, is herkenbaar in het landschap maar wordt niet gewaardeerd c.q. herkend door het ontbreken van ‘het verhaal’ van het landschap. Zie hieronder. Het is in feite een ‘slapende’ kwaliteit.

In de 19^e en 20^e eeuw vonden grootschalige ontginningen van de resterende woeste heidegronden plaats, onder meer de Schijndelse Heide (direct ten noorden van het gebied) en de Rooische Heide. De spoorlijn van Boxtel naar Gennep is daarbij als centrale ontginnings-as gebruikt (Druijff, 2012). Door deze ontginningen ontstond ten noorden van Sint-Oedenrode een rationeel verkavelingspatroon met rechthoekige perceelsgrenzen en wegenpatronen. De wegen bestonden daarbij uit zandwegen die verhoogd in het landschap waren aangelegd (Druijff, 2012).

Ligging naast landschapspark

Het landschapspark Kienehoef is de laatste jaren ontwikkeld tot een van de toeristische kernwaarden van Meierijstad. Het feit dat het KCR-gebied grenst aan dit initiatief is een belangrijke toegevoegde waarde.

In combinatie en samen werking met de 'stichting landschapspark Kienehoef' kunnen de waarden van het gebied versterkt worden.

Dommeldal

Het gebied van KCR grenst voor het zuidelijk deel aan de Dommel. De waarde van het Dommellandschap is van groot belang en vormt zodoende een belangrijk en waardevol onderdeel.

Coulissenlandschap (populieren)

In het bestemmingsplan buitengebied wordt het landschap als waardevol beschreven. Men doelt hier op de doorkijk die vanaf de Ollandseweg mogelijk is naar de achterliggende landschappelijke waarden. Het is een waarde die momenteel onder druk staat door toenemende bebouwing.

Onderdeel groene Woud

Het groene woud streeft naar behoud van Landschappelijke waarden het gebied tussen Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch. Sint-Oedenrode is hier een belangrijk onderdeel van en KCR kan gezien worden als een van de 'poorten van het Groene Woud'.

Voorziet in eigen natuurbeleving

Voor de bewoners van KCR heeft het aangrenzende natuurgebied een belangrijke waarde op het gebied van recreatie, ontspanning en bezinning.

Zwak

PR + Marketing

Er is nauwelijks gebruik gemaakt van de mogelijkheden die het gebied heeft ten aanzien van recreatie en toerisme. De historie en de landschappelijke waarden van het gebied zijn nauwelijks of niet gecommuniceerd aan bewoners, toeristen of bedrijfsleven. Er is geen verzamelnaam die de streek identificeert (zoals Scheeken en/of Vlagheide)

Openbaar vervoer

Behoudens de buurtbus zijn er geen openbaar vervoersmogelijkheden. De buurtbus creëert alleen gedurende de dag een verbinding naar het centrum en de plaatsen Best en Boxtel. De afstand naar de directe buslijnen naar Eindhoven, Helmond en Den Bosch liggen op 2 of 3 kilometer afstand.

Voorzieningen algemeen

Er zijn geen voorzieningen in de wijken voor zorg. Er zijn geen winkels en er is geen buurthuis. Reden hiervan is waarschijnlijk dat de wijken ontwikkeld zijn in een periode van crisis waarin inflatie en hypotheekrente hoog waren.

Ontbreken deelbeleid kernen/wijken

Alhoewel er een wijkraad is ingericht voor Kienehoef, Cathalijne en Kinderbos is er formeel geen sprake van een ontwikkeld wijkplan. Er ontbreekt (nog) een visie van Meierijstad op hoe men wil komen tot een beleidsvisie op een gemeente met 13 kernen met behoud van lokale identiteit en binding. Sint-Oedenrode wordt gezien als een van de drie hoofkernen (Samen met Veghel en Schijndel) wijken worden niet benoemd in de 'mijlpalen' welk document een uitwerking is van een coalitieprogramma.

Kans

Recreatie en toerisme

Gegeven de aanwezigheid van 1 van de hoofdtrekkers van recreatie (helden van Kien volgens recreatievisie) kan hierop voortbouwend een visie ontwikkeld worden hoe het gebied verder vormgegeven kan worden voor toerisme en recreatie (waaronder ook de bewoners vallen) Toekomstige plannen kunnen (zoals afkoppeling water Kienehoef of verfraaiing hoeve Arbeidslust) kunnen tevens aangewend worden om het recreatieve karakter van de omgeving te versterken.

Faciliteren lokale ondernemers

Lokale ondernemers kunnen geholpen worden door een duidelijk geformuleerd ontwikkelingsplan ten aanzien van de wijken en hun omgeving.

Participatie van inwoners

'Tapping de resources' van de inwoners creëert draagvlak en creativiteit ten aanzien van bewoning, sociale samenhang en draagvlak voor te nemen besluiten. Verbinding tussen overheid en inwoners is een logisch gevolg van deze werkwijze.

Open verbinding vijvers Kienehoef

De afkoppeling van de Kienehoef in verbinding met de vijvers geeft een kans op verfraaiing van het landschap.

Communiceren historie landschap

Er kan een communicatieplan gemaakt worden waarin we mensen bewust maken van de historie en de andere waarden van onze woonomgeving

Duidelijke verbinding Scheeken/vlagheide

Als we één naam hanteren voor het gebied tussen de Vlagheide en de Scheeken creëren we een 'brandname' voor ons woongebied.

Behoeft aan ontspanning/authenticiteit

Deze waarden gaan een grotere rol spelen in de verstedelijkte gebieden om ons heen. In Brabantstad 2050 wordt uitgegaan van de stedenring Den Bosch, Tilburg, Eindhoven, Helmond, het tussenliggende landschap gaat steeds meer functioneren als katalysator: tuin, fiets en wandelgebied, plek om tot rust te komen en dagrecreatie.

Herstellen populierenlandschap

Het landschap is ontwikkeld van heidegebied tot een populierenlandschap (klompenindustrie) we kunnen de laatste kenmerken van dit heidegebied en zijn ontwikkeling te conserveren en/of te herstellen in zijn oude luister.

Ontwikkelen van lokaal zorg/ontmoetingspunt

Het ontbreken van een multifunctioneel gebouw zou een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de sociale cohesie binnen de wijken.

Om dit haalbaar te maken kan in samenwerking met inwoners een centrum ontwikkeld worden wat voorziet in zorgloket(ten), ontmoetingscentrum en andere bijpassende dienstverlening.

Bedreiging

Verstedelijking

Verdere verstedelijking van de omgeving wordt ervaren als een bedreiging, dit omdat het ingaat tegen het inmiddels breed gedragen besef dat we voorzichtig om moeten gaan met de huidige 'open ruimte'.

Laissez faire beleid

Indien geen beleid ontwikkeld wordt (ook op wijkniveau) ontstaat het risico van verpaupering, eenzaamheid, en wildgroei.

Vervreemding van bestuur

Indien geen duidelijke uitwisseling plaatsvindt tussen bestuur (politiek en ambtenaren) en bewoners zal de kloof tussen burgers en bestuur toenemen, met als gevolg dat wederzijds onbegrip groeit. Waarmee niet gezegd wordt dat wijkraad niet functioneert, maar de opgave is te groot om alleen aan de wijkraad op te hangen.

Bibliografie

(2018, December 13). Opgehaald van www.vogelbescherming.nl.

(2018, December 13). Opgehaald van www.ravon.nl:

<https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/grote-modderkruiper>

(2018, December 13). Opgehaald van Wikipedia: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Bever_\(dier\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Bever_(dier))

(2018, December 13). Opgehaald van <https://www.vleermuizenindestad.nl>

Sint-Oedenrode, G. (2012). *Integrale leidraad Ruimtelijke ontwikkeling & beheer groenvoorziening & bosbeheer*. Oisterwijk: BTL.

Tauw. (2011). *PlanMER Buitengebied Sint-Oedenrode*. Deventer.

Bijlage I

Historie Schijndels-Roois cultuurlandschap

Bron:

Leenders, K.A.H.W.

Het Schijndelse cultuurlandschap. Een detailstudie.

Schijndel, 1994 (Gemeentebestuur). ISBN 90-801543-2-6

Samenvatting en conclusies

Het noordelijk deel van het ruilverkavelingsgebied Sint-Oedenrode dat in dit rapport bestudeerd werd, is in de loop van de hoge en late middeleeuwen door de mens in gebruik genomen. Dit gebruik leidde in van plaats tot plaats verschillende perioden tot 'ontginning'. Aan de oostzijde van de Dommel en de Helmondse Aa werd het eerst ontgonnen en ontstonden de oudste dorpen, mogelijk reeds rond 1000 AD. Het middendeel van het studiegebied is erg vochtig en heeft een lemige bodem met leem in de ondergrond. Het bleef toen nog bos. Drie bosgebieden laten zich identificeren: het Woud, Wijbos en het bos van Elde. De verbindingroute van Den Bosch naar Luik slingert tussen het Woud en het Bos van Elde zuidwaarts. In deze bossen werden vermoedelijk in het midden van de dertiende eeuw door bosrooïng nieuwe landbouwgebieden werden: Den Dungen, Middelrode, Schijndel en Houtert. Deze gebieden ontstonden als uitlopers van oudere territoria, te weten Den Bosch, Berlicum en Dinther. Ten zuiden van dit lang bos gebleven gebied lag in een gebied zonder leem in de ondergrond vermoedelijk toen reeds heide: de Rooise of Schijndelse Heide, dat tot in de tweede helft van de 19^e eeuw het heidekarakter behield. De ontginning van het bosgebied werd in de dertiende eeuw niet voltooid. Er bleven tal van restgebieden over die in de loop van de volgende eeuwen eerst alsnog tot heide of broek werden en daarna geleidelijk in cultuur gebracht werden. Daarbij ontstonden enkele gehuchten die in de 18e eeuw veelal uit betrekkelijk verspreide bebouwing bestonden. Het vanaf 1750 in detail te volgen ontginningsproces is op kaart 6 weergegeven. We zien een voortdurend versmallen van zeer brede wegbanen, alsmede van het in de 19^e eeuw in grote stukken ontginnen van de Molenheide. In de verkaveling zijn tal van sporen die herinneren aan deze stapsgewijze ontginning. Kaart 11 geeft daarvan een overzicht. Met name de door 19^e eeuwse voorpootstroken afgebakende eenheden zijn soms goed herkenbaar.

De grote ontginningsgolf in het middengebied valt samen met de 13^e eeuw waarin dit gebied in het hertogdom Brabant opgenomen werd en waarin deze hoek van Europa een grote demografische groei doormaakte. Zodra het hertogelijk apparaat hier voldoende waterdicht kon werken, zullen de ontginningen geleid hebben tot een cijnsplicht aan de hertog die rustte op de uit de wildernis genomen gronden. Enkele ontginningsblokken kregen als uitzondering de status van hertogelijk leengoed. Kort na 1300 verkocht de hertog dan het gemeenschappelijk gebruiksrecht van de resterende 'woeste' gronden aan de inwoners van de streek. Daarbij zag hij zelf af van het recht nog delen van die gronden te verkopen: dat recht ging in feite over op de gemene geburen van de verschillende gemeeynten. Deze maakten daar in de loop van de 14e tot en met de 18^e eeuw herhaaldelijk gebruik van. In de 19^e eeuw viel de grondeigendom van de resterende gemeeynten toe aan de burgerlijke gemeenten, die de verkoop versneld voortzetten.

De verklaring voor de verdeling van dit in de 19^e eeuw topografisch gezien homogene gebied tussen een aantal gemeenten, moet gezocht worden in de primaire ontginningsslag. Die werd in de 13^e eeuw ondernomen vanuit de omringende oudere dorpen. Vanuit de jonge stad Den Bosch ontgon men zuidwaarts langs de belangrijke verbindingsweg richting Luik en vervolgens in een rand tegen het Woud. Vanuit Berlicum werd aan de overzijde van de Aa dat Woud gerooid: Middelrode. Vanuit Dinther trok men ook de Aa over.

Te Houtert ontstond een kleine en op de dekzandrug van Schijndel een grotere nederzetting. Van hieruit werd het resterende middengebied aangepakt, tot men aan de westzijde stuitte op het dorpsgebied van Sint-Michielsgestel en Gemonde. Aan de zuidzijde vormde de Rooise Heide een natuurlijke grens aan het oude bosgebied en daarmee aan het latere dorpsgebied van Schijndel.

Alleen Schijndel bracht het in de middeleeuwen tot een volledige dorpsstatus: eigen parochie en schepenen, later zelfs door verpanding van de hertogelijke bevoegdheden eigen heren. Middelrode kwam niet verder dan een 15^e eeuwse kapel aan de brug over de Aa en vermelding van de naam in de 19^e eeuwse gemeentenaam (Berlicum en Middelrode). Den Dungen bracht het in de 16^e eeuw wel tot parochie en had ook een eigen dorpskas, maar werd pas in het begin van de 19^e eeuw een eigen gemeente.

De juiste ligging van het viergemeentenpunt werd blijkbaar gegeven door enkele samenlopende factoren: de middeleeuwse grote weg Luik - Den Bosch, de zichtlijn van het kasteel van Heeswijk op de toren van Sint-Michielsgestel (formele parochiegrens tussen Schijndel en Berlicum uit 1305) en de nabij de snijding van deze twee lijnen gelegen samenloop van beekjes.

De inrichting van het gebied in rijen van omheinde perceeltjes van 20 bij 125 meter, zoals die in de 19^e eeuw en de eerste helft van de 20^e eeuw overheersend was in dit gebied, werd uiteengelegd in een aantal componenten. Ieder van die componenten heeft een eigen geschiedenis en achtergrond.

De perceelgroepen (stroken, grote blokken of ovale gebieden) gaan terug op de al genoemde stapsgewijze ontginning van het gebied sedert het midden van de 13^e eeuw. Ze getuigen van afzonderlijke en beperkte initiatieven die uiteindelijk te samen er toe leidden dat het middengebied al vroeg grotendeels ontgonnen werd. Kwaliteit van de bodem (bos, geen hei) en de stuwende nabijheid van de groeiende afzet markt van Den Bosch zullen aan deze ontwikkeling bijgedragen hebben.

Deze perceelgroepen waren vanouds verdeeld in normale percelen, met als indicatie van grootte de gebruikelijk landmaat: een bunder, ruim een hectare. De blokvorm overheerst daarbij vrij algemeen. Alleen de Schijndelse akker was mogelijk al sinds de dertiende eeuw verkaveld in kleine streepjespercelen.

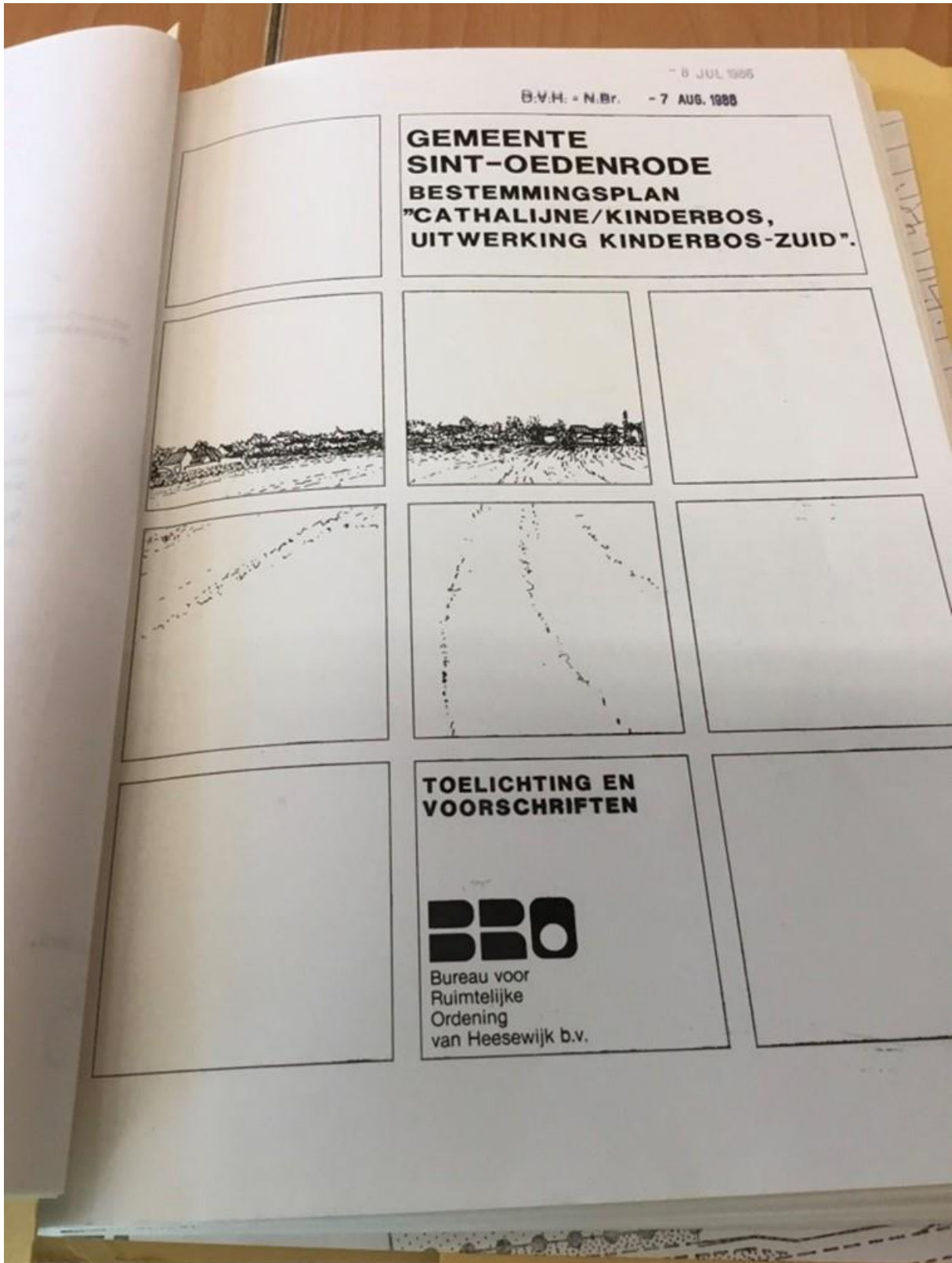
De blokpercelen raakten vermoedelijk in de 18^e eeuw in toenemende mate verdeeld in kleine streepvormige percelen ('verstreping'). De achtergrond daarvan kon niet scherp bepaald worden. Vermoedelijk hangt de verstreping samen met een drang naar intensiever bodemgebruik die voortkwam uit de nieuwe bevolkingsgroei die in de 18^e eeuw op gang kwam. In eerste instantie werd door het graven van extra sloten in de percelen een verhoogde waterberging verkregen en zo een drogere bodem. Deze techniek, die vermoedelijk al in de 14^e eeuw bekend was, bleef men de hele 19e eeuw en deels nog in de 20e eeuw toepassen op nog niet verstrepte percelen en op nieuwe ontginningen. De sloten werden door begroeiing met houtgewas dat als veekering moest dienen tot echte perceelsgrenzen. Duidelijk werd dat vaak een hele reeks streepjespercelen één aaneengesloten grondeigendom vormden en zelfs als één geheel verpacht werden. De streepjes hebben dus niet noodzakelijk te maken met verregaande eigendomssplitsingen. Eerder werd de indruk verkregen dat een eenmaal verstrept eigendom later gemakkelijker in kleinere eigendommen uiteen kon vallen. Nu de laatste decennia de waterhuishouding van de streek aanzienlijk verbeterd is, is de waterberging van de sloten niet meer zo zeer nodig. Dit leidt tot het huidige proces van ontstreping: het dichtgooien van de sloten.

Een aparte categorie streepcellen ontstond uit de voorpootstroken, die uit de aard van hun ontstaan een geringe breedte hadden. Een laatste categorie ontstond uit het innemen van wegbermen die overbleven nadat de weg tot een moderne breedte teruggebracht was (17^e-19^e eeuw).

Bijlage II

Bestemmingsplan Cathalijne Kinderbos, uitwerking Cathalijne Zuid

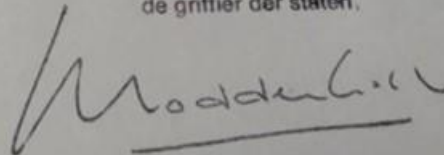
X.74.60.179.1248

Gemeente Sint Oedenrode.

Bestemmingsplan "Cathalijne/Kinderbos, Uitwerking Kinderbos-Zuid".
Toelichting en voorschriften.

Februari 1986

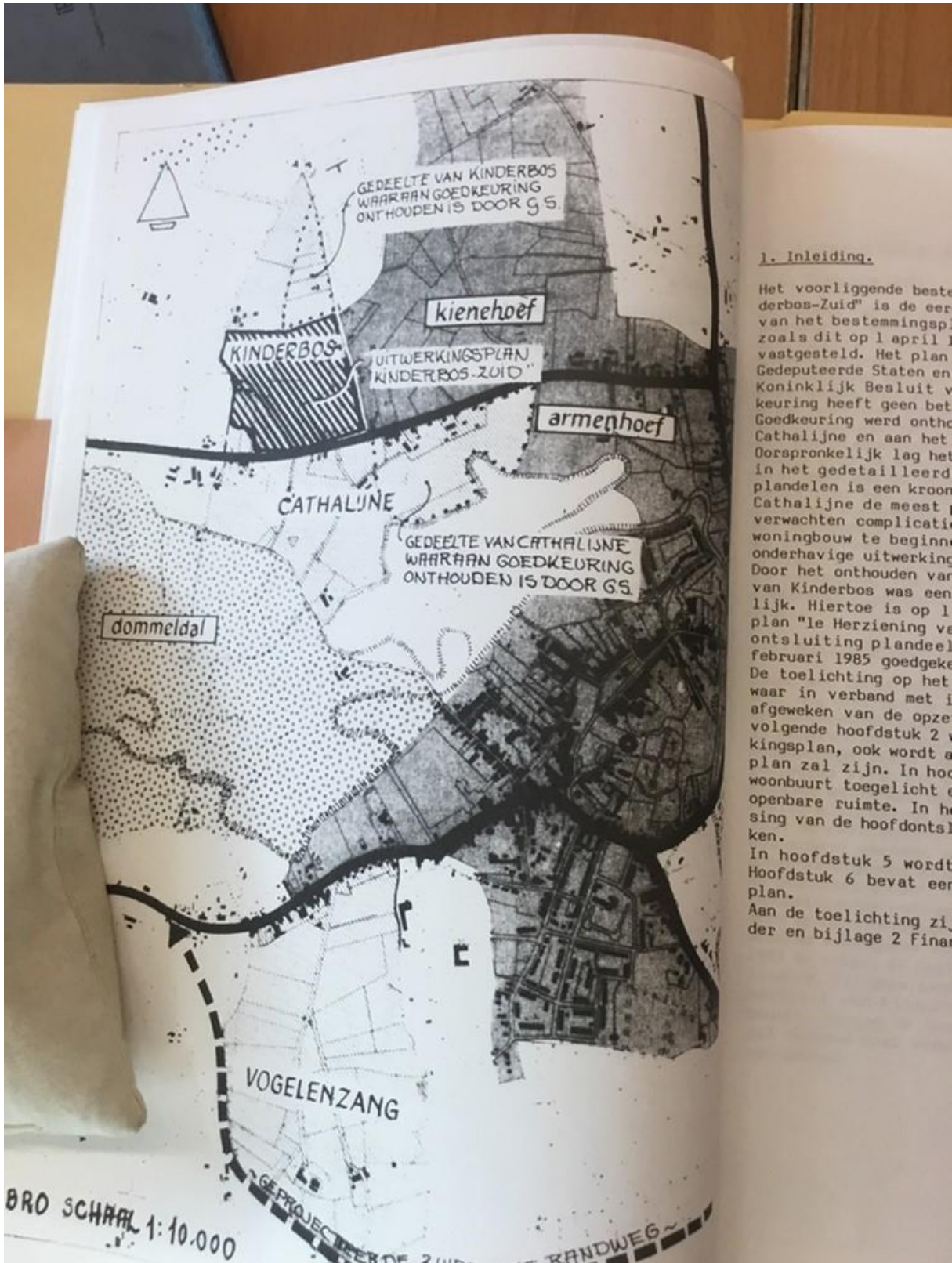
Behoort bij besluit van gedeputeerde
staten van Noord-Brabant van
7 OKT. 1986 nr. 149530
Mij bekend,
de griffier der staten.

_____

Inhoud

1. Inleiding
2. Plancapaciteit en woningdifferentiatie.
3. De opbouw van het woongebied en de inrichting van de openbare ruimte.
4. Verkeer en parkeren.
5. Juridische opzet.
6. Milieuhygiëne.

Bijlage : Financieel-economische opzet.

1. Inleiding.

Het voorliggende bestemmingsplan "Kinderbos-Zuid" is de eerste fase van het bestemmingsplan voor de gebiedsdeel van het bestemmingsplan, zoals dit op 1 april 1985 vastgesteld. Het plan is door de Gedeputeerde Staten en het Koninklijk Besluit van 14 februari 1985 goedgekeurd. Het plan heeft geen betrekking tot de Goedgekeuring werd onthouden aan de Cathalijne en aan het Oorspronkelijk lag het gebied in het gedetailleerd plan. De meest verwachten complicatie van woningbouw te beginnen met de onderhavige uitwerking van het gebied. Door het onthouden van de Goedgekeuring van Kinderbos was een plan "le Herziening van het gebied" ontsluiting plandeel van het gebied in februari 1985 goedgekeurd. De toelichting op het gebied is in verband met de afgeweken van de opzet van de volgende hoofdstuk 2 van het bestemmingsplan, ook wordt aangegeven dat het plan zal zijn. In het gebied is een woonbuurt toegelicht met een openbare ruimte. In het gebied is een openbare ruimte toegelicht met een openbare ruimte. In het gebied is een openbare ruimte toegelicht met een openbare ruimte.

In hoofdstuk 5 wordt aangegeven dat de Hoofdstuk 6 bevat een plan. Aan de toelichting zijn de afgeweken van de hoofdonsluiting en bijlage 2 final

1. Inleiding.

Het voorliggende bestemmingsplan "Cathalijne/Kinderbos, Uitwerking Kinderbos-Zuid" is de eerste uitwerking van het globaal bestemde gedeelte van het bestemmingsplan "Cathalijne/Kinderbos (deelplan Kinderbos)" zoals dit op 1 april 1982 door de Raad der gemeente Sint-Oedenrode is vastgesteld. Het plan werd op 7 juni 1983 gedeeltelijk goedgekeurd door Gedeputeerde Staten en vervolgens eveneens gedeeltelijk goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 20 juni 1985 nr. 30. De onthouding van goedkeuring heeft geen betrekking op het onderhavige uitwerkingsplan.

Goedkeuring werd onthouden aan het oostelijk gedeelte van het deelplan Cathalijne en aan het noord-oostelijk deel van het deelplan Kinderbos. Oorspronkelijk lag het in de bedoeling de woningbouw in 1984 te beginnen in het gedetailleerd bestemde deelplan Cathalijne. Tegen deze beide plandelen is een kroonprocedure aangespannen, evenwel tegen het deelplan Cathalijne de meest principiële zodat vanwege de dientengevolge te verwachten complicaties en daarmee lange tijdsduur besloten is, met de woningbouw te beginnen in het zuidelijk gedeelte van Kinderbos. Het onderhavige uitwerkingsplan heeft hierop betrekking.

Door het onthouden van goedkeuring aan het noord-oostelijk plangedeelte van Kinderbos was een wijziging van de ontsluitingsstructuur noodzakelijk. Hiertoe is op 1 maart 1984 door de gemeenteraad het bestemmingsplan "1e Herziening van het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos (hoofd-ontsluiting plandeel Kinderbos)" vastgesteld. Deze herziening is 13 februari 1985 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten.

De toelichting op het plan besteedt vooral aandacht aan die onderdelen waar in verband met inmiddels noodzakelijk gebleken aanpassingen wordt afgeweken van de opzet van het globale bestemmingsplan. In het hiernavolgende hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de gekozen omvang van het uitwerkingsplan, ook wordt aangegeven wat naar verwachting de looptijd van het plan zal zijn. In hoofdstuk 3 wordt de stedenbouwkundige opzet van de woonbuurt toegelicht en wordt aandacht besteed aan de inrichting van de openbare ruimte. In hoofdstuk 4 wordt de noodzakelijk gebleken aanpassing van de hoofdontsluitingsstructuur van het nieuwe woongebied besproken.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de juridische opzet van het plan. Hoofdstuk 6 bevat een milieuhygiënische toetsing van het uitwerkingsplan.

Aan de toelichting zijn 2 bijlagen toegevoegd; bijlage 1 Wet geluidhinder en bijlage 2 Financieel-economische opzet.

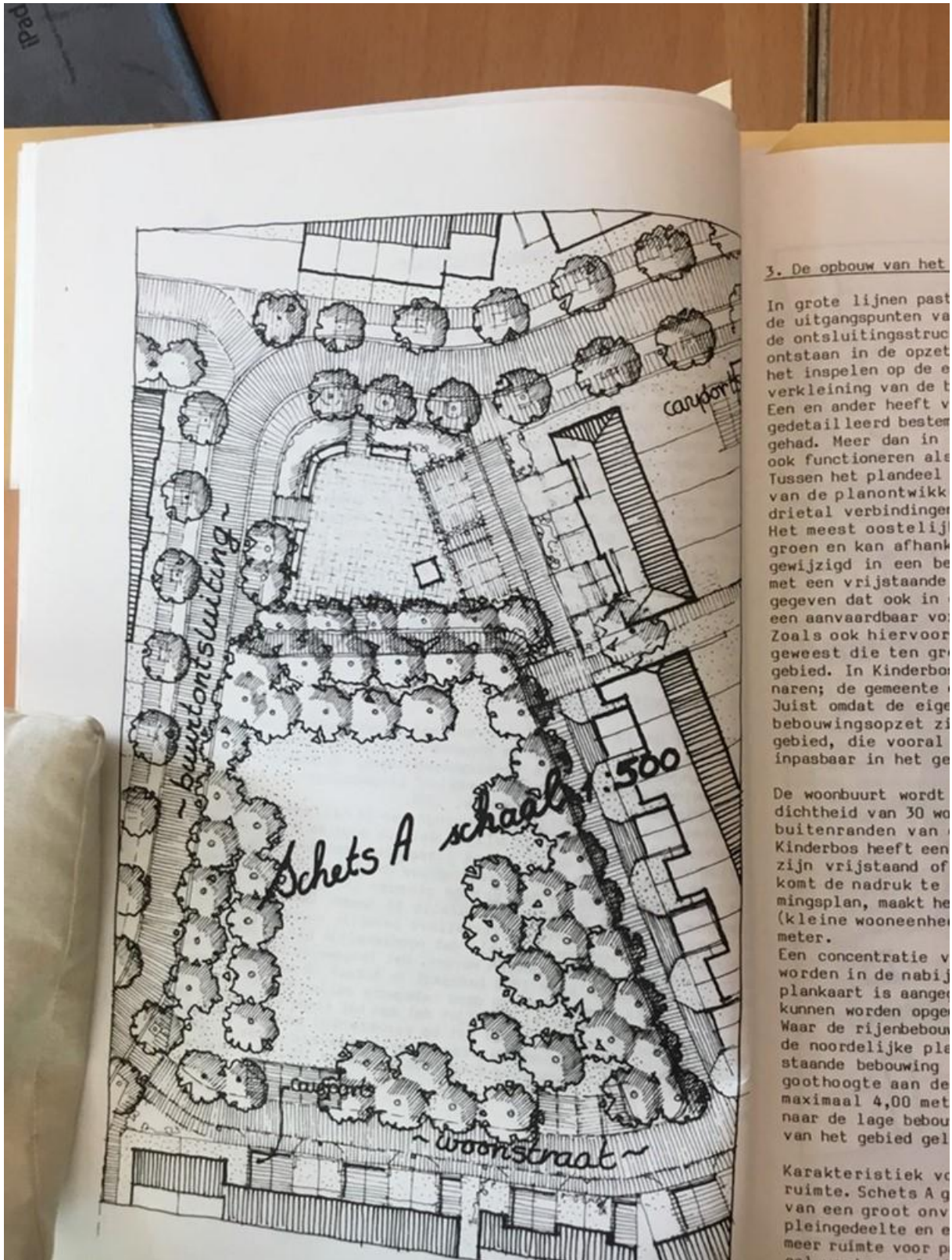
2. Plancapaciteit en woningdifferentiatie.

2.1. Plancapaciteit.

De omvang van het uitwerkingsplan is mede bepaald door de onthouding van goedkeuring door Gedeputeerde Staten aan het noordoostelijk gedeelte van het deelplan Kinderbos. Ook het noordwestelijk plangedeelte, alhoewel gemeente-eigendom wordt niet in deze uitwerking betrokken omdat het door het ontbreken van een ontsluitingsmogelijkheid op de Zwembadweg structureel minder goed aansluit op de bestaande bebouwde kom. Kinderbos-Noord staat bovendien als woongebied ter discussie, in de reactie op de Structurele Heroverweging hebben Gedeputeerde Staten grote vraagtekens gezet bij dit plangedeelte, zulks met het oog op de consequenties van die afbouw voor de structurele afronding van de gemeente. Deze overwegingen zijn samen met de ontwikkelingen rondom het recreatiegebied de Kienehoef reden voor het gemeentebestuur om voornamelijk af te zien van het in ontwikkeling brengen van het noordelijk plangedeelte van Kinderbos. Het woongebied Kinderbos-Zuid heeft een capaciteit van 255 geschakelde en 42 halfvrijstaande en vrijstaande woningen. Inmiddels zijn op de gronden, die de gemeente reeds had verworven, via de zogenaamde artikel 19 procedure, reeds 130 woningen gebouwd of in aanbouw genomen. De resterende plancapaciteit bedraagt daarmee 167 woningen (stand 01-01-1986).

2.2. Woningdifferentiatie.

Samen met de 10 woningen waarvoor wel bouwvergunning is verleend maar waar nog niet met de bouw is begonnen zijn in het plangebied tot nu toe 42 woningwetwoningen, 16 premiekoopwoningen, 30 premie-A koopwoningen, 25 premie-B koopwoningen, 16 premie-C koopwoningen en 11 vrije sector koopwoningen gerealiseerd (totaal 130). In totaal waren dit 116 rijenwoningen en 24 halfvrijstaande en vrijstaande woningen. Hieruit blijkt dat ook door de duurdere koopsector beslag wordt gelegd op de in het plangebied geprojecteerde rijenbouw. Voor de realisering van de woningbouw in 1986 en volgende jaren is nu het moment gekomen om de overige gronden in het gebied die nog geen gemeente-eigendom zijn in exploitatie te nemen. Omdat de gemeente niet de beschikking heeft over alternatieve locaties vooral voor de bouw van gesubsidieerde woningen zal als dat noodzakelijk blijkt onteigening van deze gronden overwogen moeten worden. Het toegewezen contingent gesubsidieerde woningbouw voor 1986 bedraagt in totaal 78 woningen, terwijl in 1987 in totaal 66 woningen in deze categorie zullen kunnen worden gerealiseerd. Uit deze aantallen blijkt dat aan het einde van 1987 de restcapaciteit van Kinderbos-Zuid tot op een tiental woningen na is opgebruikt. Gezien de toenemende vraag naar bouwkavels in de vrije sector zal daarmee naar verwachting Kinderbos-Zuid eind 1987 zijn afgerond als woongebied.

3. De opbouw van het

In grote lijnen past de uitgangspunten van de ontsluitingsstructuur ontstaan in de opzet het inspelen op de verkleining van de t. Een en ander heeft v gedetailleerd bestes gehad. Meer dan in ook functioneren als Tussen het plandeel van de planontwik driet al verbindingen. Het meest oostelij groen en kan afhank gewijzigd in een be met een vrijstaande gegeven dat ook in een aanvaardbaar vo. Zoals ook hiervoor geweest die ten gr gebied. In Kinderbo naren; de gemeente. Juist omdat de eige bebouwingsopzet zi gebied, die vooral inpasbaar in het ge

De woonbuurt wordt dichtheid van 30 w buitenranden van Kinderbos heeft een zijn vrijstaand of komt de nadruk te mingsplan, maakt he (kleine wooneenhe meter.

Een concentratie v worden in de nabij plankaart is aange kunnen worden ope. Waar de rijenbebou de noordelijke pla staande bebouwing goothoogte aan de maximaal 4,00 met naar de lage bebou van het gebied gel

Karakteristiek v ruimte. Schets A g van een groot onv pleingedeelte en e meer ruimte voor p

3. De opbouw van het woongebied en de inrichting van de openbare ruimte.

In grote lijnen past de planopzet van Kinderbos-Zuid nog geheel binnen de uitgangspunten van het globale plan. De noodzakelijke wijziging van de ontsluitingsstructuur heeft tot gevolg gehad dat er een tweedeling is ontstaan in de opzet van het zuidelijk en noordelijk plangebied. Ook het inspelen op de eigendomssituatie heeft geleid tot een zekere schaalverkleining van de bebouwingsopzet.

Een en ander heeft voor de opzet van Kinderbos-Zuid, zoals die nu in een gedetailleerd bestemmingsplan wordt vastgelegd, een positief gevolg gehad. Meer dan in de oorspronkelijke bebouwingsopzet kan het deelplan ook functioneren als een afgerond geheel.

Tussen het plandeel Kinderbos-Zuid en het eventueel in een later stadium van de planontwikkeling te realiseren noordelijk plandeel zijn een drietal verbindingen geprojecteerd.

Het meest oostelijk gelegen aansluitpunt is nu bestemd als openbaar groen en kan afhankelijk van de uiteindelijk te kiezen opzet worden gewijzigd in een bestemming verkeersdoeleinden dan wel worden bebouwd met een vrijstaande woning. De andere twee aansluitpunten zijn zo vormgegeven dat ook in een niet doorgekoppelde situatie sprake zal zijn van een aanvaardbaar vormgegeven opzet.

Zoals ook hiervoor al is vermeld is het vooral de eigendomssituatie geweest die ten grondslag heeft gelegen aan de verkaveling van het gebied. In Kinderbos-Zuid is nu nog sprake van twee verschillende eigenaren; de gemeente en een particulier.

Juist omdat de eigendomssituatie een zo'n belangrijke rol speelt in de bebouwingsopzet zijn ook de bestaande en te handhaven bomen in het gebied, die vooral langs de perceelsgrenzen staan, op eenvoudige wijze inpasbaar in het geheel.

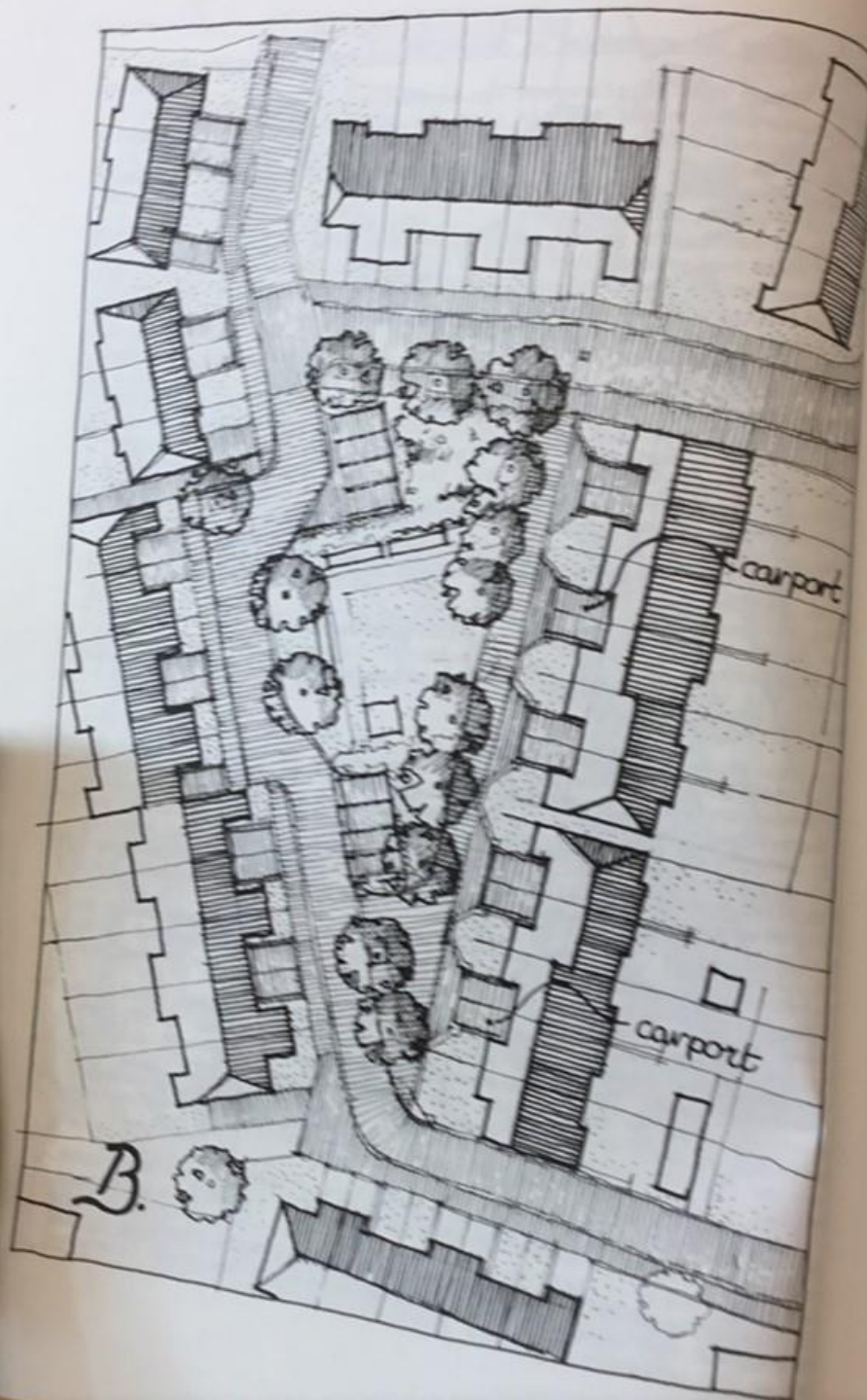
De woonbuurt wordt gekarakteriseerd door een relatief hoge bebouwingsdichtheid van 30 woningen per hectare plangebied. De bebouwing langs de buitenranden van de buurt; de Zwembadweg, de Ollandseweg en de weg Kinderbos heeft een lage goothoogte van maximaal 4,50 meter en de huizen zijn vrijstaand of halfvrijstaand. Naar het hart van de woonbuurt toe komt de nadruk te liggen op rijenbouw in twee bouwlagen. Het bestemmingsplan, maakt het mogelijk bij de bouw van kleine gestapelde woningen (kleine wooneenheden) een goothoogte toe te passen van maximaal 8,40 meter.

Een concentratie van kleine woningen dient bij voorkeur gesitueerd te worden in de nabijheid van een wat grotere parkeervoorziening. Op de plankaart is aangegeven in welke bouwblokken kleine gestapelde woningen kunnen worden opgenomen.

Waar de rijenbebouwing aansluit op het open agrarisch gebied, zoals aan de noordelijke plangrens, of waar deze bebouwing aansluit op de vrijstaande bebouwing langs de buitenste randen van de woonbuurt dient de goothoogte aan de achterzijde van de woning beperkt te blijven tot maximaal 4,00 meter. Hierdoor ontstaat een meer geleidelijke overgang naar de lage bebouwing in de rand van het plangebied en het ten noorden van het gebied gelegen open landschap.

Karakteristiek voor de woonbuurt is de grote centraal gelegen open ruimte. Schets A geeft een inrichtingssuggestie. Hierbij is uitgegaan van een groot onverhard en grotendeels met bomen begroeid zuidelijk pleingedeelte en een kleiner en verhard noordelijk pleintje. Hier is ook meer ruimte voor parkeren gereserveerd en kan bijvoorbeeld een telefooncel worden geplaatst.

De centra
 punten aan
 Het wegbes
 wegprofiel
 langsparker
 boombeplaa
 door de ko
 rechtstande
 het visueel
 tweetal de
 De overige
 ligt op he
 rijsnelheid
 is de groe
 voor de bew
 bezoekers d
 geen scherp
 de aanleg v
 tussen de v
 voetganger
 voorzijde v
 lijk milieu
 de buurtont
 verschillen
 In het patri
 een viertal
 open ruimte
 oriëntatiepu
 is bestemd,
 vangen. Hier
 ontstaan op
 Op schets B
 plein aan de
 plekjes aan
 lijkheden en
 Aan de oostz
 ruime groens
 of meer door,
 jecteerd).
 Deze groene
 ook een uitw
 groen is de
 van het recre

De centrale open ruimte ligt aan de buurtontsluitingsweg die op twee punten aansluit op de Zwembadweg.

Het wegbeeld wordt sterk bepaald door de keuze en de opbouw van het wegprofiel. De buurtontsluitingsweg bestaat uit een rijgedeelte met langsparkeren en voetpaden. Aan twee zijden van de weg is waar mogelijk boombeplanting ingepast. De rijsnelheid wordt in zekere mate beperkt door de korte rechtstanden. Aan de zuidzijde van de woonbuurt zijn de rechtstanden iets groter. Hier wordt het afremmende effect bereikt door het visueel versmallen van de straatruimte en de aanwezigheid van een tweetal dwarsparkeerconcentraties.

De overige straatruimte in de woonbuurt is zo ingericht dat de nadruk ligt op het veilig samengaan van de verschillende weggebruikers. De rijsnelheid is hierbij afgestemd op de voetganger. In deze woonstraten is de groenaanleg vrijwel beperkt tot de aanplant van bomen. Parkeren voor de bewoners geschiedt zoveel mogelijk op eigen terrein terwijl voor bezoekers op de openbare weg parkeerplaatsen zijn gereserveerd. Er is geen scherp onderscheid tussen een stoep en een rijweg. Wel bestaat door de aanleg van molgoot en rabat een zekere opdeling van de totale ruimte tussen de woningen zodat toch duidelijk is waar de auto rijdt en de voetganger loopt. Door de mogelijkheid van de bouw van carports aan de voorzijde van de woning kan in de woonstraten een geheel eigen ruimtelijk milieu ontstaan dat duidelijk afwijkt van dat van de woningen langs de buurtontsluiting. Dit onderscheid bevordert de herkenbaarheid van de verschillende straten in de nieuwe woonbuurt ten opzichte van elkaar.

In het patroon van woonstraten die aansluiten op de buurtontsluiting is een viertal pleintjes opgenomen. Drie ervan zijn samen met de centrale open ruimte bestemd als "plein". Deze hebben vooral een functie als oriëntatiepunt en speelruimte. Het vierde pleintje, dat niet als zodanig is bestemd, is vooral bedoeld om de behoefte aan parkeerterrein op te vangen. Hierdoor zal ook minder druk van geparkeerde auto's behoeven te ontstaan op het grote groene plein in het hart van de woonbuurt.

Op schets B is een inrichtingssuggestie gedaan voor het driehoekige plein aan de westzijde van de woonbuurt. De inrichting van beide kleine plekje aan de zuidzijde van het plangebied biedt minder ruime mogelijkheden en is weergegeven op de bebouwingsschets schaal 1 : 1000.

Aan de oostzijde van het plangebied ligt tegen de Zwembadweg aan een ruime groenstrook. De open ruimte zet zich in noordelijke richting min of meer door, via de hier gelegen grote bouwpercelen (bestaand en geprojecteerd).

Deze groene "bufferzone" tussen Kienehoef en Kinderbos is in zekere zin ook een uitwerking van het structuurplan voor Sint Oedenrode. In het groen is de aanleg mogelijk van een recreatief fietspad in de richting van het recreatiegebied en de sportvoorzieningen.

4. Verkeer en parkeren.

In hoofdstuk 3 is de wijziging van de ontsluitingsstructuur van het plan, een en ander onder invloed van de gedeeltelijke onthouding van goedkeuring aan het bestemmingsplan, reeds genoemd.

Deze wijziging betekent niet dat het ontsluitingsprincipe, een tweearmige ontsluiting op de Zwembadweg, wordt gewijzigd. De noordelijke aansluiting is verplaatst naar het punt waar ook de Beatrixlaan in het plan Kienehoef uitkomt op de Zwembadweg. Over deze plannen is met de bewoners van deze straat uitgebreid overleg gevoerd. In de discussie is ook het recreatieverkeer van en naar het Recreatiepark Kienehoef en de hier eveneens gelegen sportvoorzieningen betrokken (zie ook bijlage 1). Uiteindelijk is door de gemeente gekozen voor de volgende uitvoering van de Zwembadweg.

De noordelijke aansluiting, een volledige kruising, wordt uitgevoerd in de vorm van een iets verhoogde "tafel". Dit heeft een afremmend effect evenals de wijze van uitvoering van de tweede aansluiting. Hier is, behalve voor een verhoogde "tafel", gekozen voor een asverschuiving in de Zwembadweg ter hoogte van de aansluiting op de nieuwe woonwijk.

In de nieuwe woonbuurt zelf worden twee typen verkeersruimten onderscheiden, te weten, de buurtontsluiting en de woonstraat.

De inrichting van deze verkeersruimten benadrukt het verschil in het gebruik. De buurtontsluiting geeft min of meer voorrang aan het gemotoriseerd verkeer; in de woonstraten en op de verschillende pleintjes heeft de voetganger de prioriteit.

In de planopzet zijn enkele langzaamverkeerroutes opgenomen. Deze zijn vooral gericht op de bestaande wegen rondom het plangebied, de Zwembadweg, de Ollandseweg en de weg Kinderbos. Deze routes zijn bedoeld voor de voetganger en de fietser. De verharding van deze paden is beperkt en de nadruk ligt op de aanplant van bomen en struiken. Incidenteel is het toegestaan dat niet doorgaand gemotoriseerd verkeer gebruik maakt van deze paden.

Tegemoetkomend aan de bezwaren van de bewoners van de Zwembadweg is overeengekomen dat de middelste van de drie langzaamverkeerroutes, die uitkomt op het Kinderbos, in de toekomst mogelijk zal kunnen dienen voor de ontsluiting van de buurt voor het gemotoriseerd verkeer. Dit is afhankelijk gesteld van een in de toekomst eventueel optredende overbelasting van de Zwembadweg door de auto's van de nieuwe bewoners van de buurt Kinderbos.

Het parkeren in de nieuwe woonbuurt is geheel volgens de in het globale plan beschreven uitgangspunten geregeld. Dit houdt in dat in de gedeelten van de woonbuurt met in hoofdzaak geschakelde bouw met een parkeernorm van 1,5/woning wordt gerekend (inclusief parkeren op eigen terrein). Voor die gedeelten van de woonbuurt met in hoofdzaak vrijstaande en halfvrijstaande bebouwing is een parkeernorm gehanteerd van 1,3 parkeerplaats per woning. De nadruk ligt sterk op het parkeren van de auto op eigen terrein. Dit geldt eveneens voor een aanzienlijk deel van de geschakelde woningen. Hier is ruimte gereserveerd in de voortuin of het is mogelijk via een achterpad een carport of garage aan de achterzijde van de woning te bereiken.

3. Juridische opzet.

De plankkaart en voorchriften zijn zodanig opgezet dat er op die plaats waar dat uit stedenbouwkundig oogpunt toelaatbaar is, een redelijke mate van vrijheid bestaat in de concrete invulling van de bebouwingmogelijkheden. Gekozen is voor een bestemmingsmethode waarbij de bebouwing zoveel mogelijk in stroken is gevat en waarbinnen bij een aantal stroken met de bestemmingen E.1.D-H0 en E.2.H0-G een keuzemogelijkheid bestaat in de te bouwen categorie woningen. Ook biedt het gekozen systeem de mogelijkheid om achter de aan de weg gelegen grens van de bouwstrook te bouwen omdat deze over het algemeen 12 m' diep zijn. Verspringingen in een bouwblok zijn dus mogelijk. Alleen bij de E.2.G-stroken, waar volgens de plankkaart de ruimte voor de woning is bedoeld voor parkeren op eigen terrein, is deze diepte 10 m' omdat het uit stedenbouwkundig oogpunt nodig was de bebouwingstructuren op deze plaatsen wat vaster omlijnd aan te geven. De opzet van de voorchriften is geschied conform de in het bestemmingsplan "Cathelijne/Kinderbos" vastgelegde uitgangspunten. Bij de regeling omtrent de bouw van aan- en bijgebouwen op de "tuin"- en "achtertuin"-bestemmingen is aansluiting gezocht bij de meest recente ontwikkelingen op dit gebied in de gemeente Sint Oedenrode. In een bebouwingaregeling voor de diverse categorieën woningen zijn alleen een aantal minimum en maximum maten vastgelegd, zodat er een ruime vrijheid is voor de definitieve invulling van de bebouwing. Binnen de bestemmingen "Plein", "Langzaamverkeersroute", "Openbaar groen" en "Verkeersdoeleinden" is rekening gehouden met een beperkte mogelijkheid voor de bouw van bouwwerken zoalsabri's en telefooncellen. De voorchriften geven Burgemeester en Wethouders de bevoegdheid vrijstelling te verlenen voor de uitoefening van een zogenaamd aan-huisgebonden beroep en het uitoefenen van ambachtelijke nijverheid, zij het onder een aantal voorwaarden. Naast de gebruikelijke vrijstellingsbevoegdheid voor het aanbrengen van geringe wijzigingen in het plan is tevens een dergelijke bevoegdheid opgenomen ten behoeve van de bouw van zogenaamde gebouwtjes van openbaar nut en een centraal antenne-systeem. Ter bescherming van belangen van derden kunnen een aantal vrijstellingen niet verleend worden dan nadat een zogenaamde belangenprocedure is gevolgd.

6. Milieuhygiëne.

6.1. Invloedzones agrarische bedrijven.

De uitwerking ligt geheel buiten de invloedzone van het ten zuiden van de Ollandseweg gelegen agrarische bedrijf (Ollandseweg nr. 117). De veebezetting van dit bedrijf leidt tot een invloedzone van 100 m'. Deze invloedzone, gerekend vanaf de dichtstbij het woongebied gelegen stal, ligt geheel buiten het nu uitgewerkt plangedeelte van Kinderbos. Uitbreiding van de invloedzone behoort niet tot de mogelijkheden. Een direct naast het bedrijf gelegen burgerwoning belemmert reeds het toemen van milieuhinder door een wijziging of uitbreiding van de veestapel. De beide agrarische bedrijven gelegen aan de weg Kinderbos zijn inmiddels gestopt met hun activiteiten. Hier is nog slechts sprake van een woonfunctie.

6.2. Wet geluidhinder.

In het kader van de vaststellingsprocedure "1e Herziening van het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos (hoofdontsluiting plandeel Kinderbos)" zijn de geluidzones van de Ollandseweg, de Zwembadweg en de in het plandeel Kinderbos geprojecteerde wegen opgeheven. Hieronder volgt de tekst uit het herzieningsplan met het bijbehorende besluit.

Wet geluidhinder.

Hoofdstuk VI van deze wet handelt over (geluids-)zones langs wegen. Hierin wordt bepaald, dat elke weg van rechtswege een zone heeft, waarbinnen de geluidsbelasting van de gevel moet voldoen aan bepaalde in de wet genoemde maxima. De zone vervalt indien zijn raad verklaart dat naar verwachting minder dan 2450 motorvoertuigen per etmaal (gemiddeld) van de weg gebruik zullen maken. Zoals in het voorstel is aangegeven, is uit een verkeersonderzoek gebleken dat de verkeersintensiteiten op de Zwembadweg gemiddeld ongeveer 2000 motorvoertuigen per etmaal zal bedragen. Naar verwachting zal deze intensiteit de norm in de komende 10 jaar ook niet overschrijden.

Gezien de aard, functie en de bebouwingsdichtheid van het plandeel Kinderbos, moet geconcludeerd worden dat de daarin gelegen wegen de zoneringsnorm eveneens niet overschrijden en dit in de toekomst ook niet zullen doen. Ten aanzien van de Ollandseweg is in de toelichting bij het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos al gesteld, dat deze weg de zoneringsnorm niet overschrijdt;

gelet op de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Wet geluidhinder;

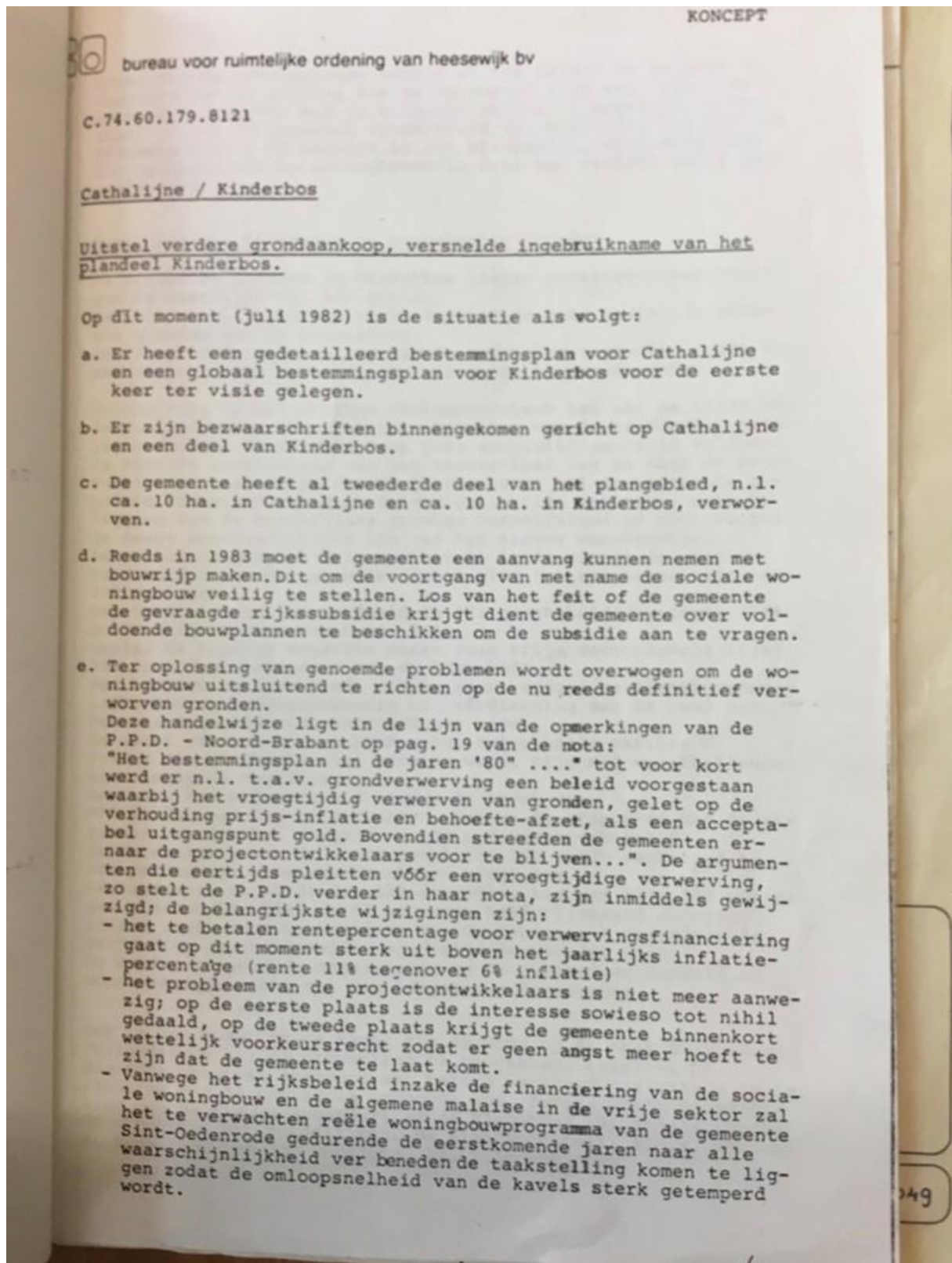
Besluit:

- a. ter voldoening aan het bepaalde in de Wet geluidhinder te verklaren, dat het aantal motorvoertuigen per etmaal op de Ollandseweg, Zwembadweg en de in het plandeel Kinderbos gelegen wegen naar verwachting binnen een periode van 10 jaar niet hoger zal zijn dan het in de Algemene Maatregel van Bestuur van 9 september 1979 genoemde aantal van 2450;
- b. het bezwaarschrift van de bewoners van de Zwembadweg/Beatrixstraat ongegrond te verklaren;

c. vast te stellen de "1e Herziening van het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos (hoofdontsluiting plandeel Kinderbos)", zulks overeenkomstig de bij dit besluit behorende en als zodanig gewaarmerkte bijlagen.

Aldus besloten door de raad van de gemeente Sint-Oedenrode in zijn openbare vergadering van 1 maart 1984."

Bijlage III
Voortgangsrapportage Cathalijne juli 1982

Cathalijne naar Kinderbos (start woningbouw) is al bij besluit van 1 maart 1984 door de gemeenteraad het bestemmingsplan "de herziening van het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos (hoofdontsluiting plandeel Kinderbos)" vastgesteld. Deze herziening is op 13 februari 1985 goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Voor het zuidelijk gedeelte van Kinderbos is inmiddels op 8 juli 1986 door het College van Burgemeester en Wethouders een "Uitwerkingsplan Kinderbos-Zuid" vastgesteld. Naar verwachting zal in dit plandeel (capaciteit ca. 297 woningen) einde 1987 alle bouwgrond zijn uitgegeven. Het is de bedoeling na de afronding van Kinderbos-zuid te starten met de realisering van het plandeel Cathalijne-west (1987).

De invulling van het noordelijk plandeel Kinderbos staat nog ter discussie. Die invulling zal betrokken worden bij de in 1987 te plegen periodieke structurele heroverweging cq. de aanwijzing van nieuw woongebied. Bij die afweging zal ook betrokken worden de planvorming m.b.t. de herstructurering van het recreatiepark "De Kienehoef" en de mogelijke effecten daarvan op de afbouw van Kinderbos. Met het oog daarop wordt aan het niet goedgekeurde plandeel van Kinderbos nog geen invulling gegeven en wordt vastgesteld, dat in dat gedeelte het vigerende bestemmingsplan "Buitengebied" voorlopig van kracht blijft (bestemming "Agrarische doeleinden A").

II. Cathalijne.

Door de onthouding van goedkeuring aan het oostelijk deel van Cathalijne is een gedeelte van de hoofdontsluiting weggefallen. Deze ingang in de ruimtelijke hoofdstructuur vraagt om een aanpassing van het stedenbouwkundig concept in de omgeving van het Cathalijnepad.

Voor die aanpassing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- het plan moet in hoofdopzet in tact blijven;
- de noodzakelijke aanpassing van de hoofdontsluiting mag niet leiden tot het verlaten van het destijds gehanteerde uitgangspunt, dat het Cathalijnepad primair als langzaamverkeersroute moet blijven functioneren;
- de buiten de goedkeuring vallende langzaamverkeersroute via het sportpark De Neul naar het centrum en via Cathalijne-oost naar Armenhoef dient in het plan te worden opgenomen;
- vanuit zowel de woningmarkt (directe vraag en woningmarktverkenning regio Uden-Veghel) als vanuit de wens de ruimtelijke kwaliteiten van dit woongebied zo optimaal mogelijk te benutten, dient gezocht te worden naar mogelijkheden tot verruiming via verhoging van het aandeel vrije-sector-woningen (vrijstaand/half-vrijstaand) in de opzet van de geschakelde bebouwing (bouwblok lengte/bouwmassa's).

Deze uitgangspunten zijn vertaald in het bij dit plan behorende schetsplan. Ter toelichting daarop:

1. de hoofdopzet is volledig intact gebleven; de hoofdontsluiting wordt aan de oostzijde langs de buitenrand omgebogen richting Ollandseweg en valt voor een beperkt gedeelte samen met het Cathalijnepad; ten einde potentiële conflicten langzaamverkeer/ autoverkeer ter hoogte van het "kruispunt" Cathalijnepad zo klein mogelijk te houden, wordt ter plaatse een overgangszone gecreëerd via een pleinvormige ruimte;
2. de bebouwingsopzet langs de oostelijke buitenring wordt verruimd via de projectie van vrijstaande/half-vrijstaande woningen; met deze verruiming wordt ook ingespeeld op de wens deze overgangszone richting Dommelarm meer parkachtig in te richten;

3. de 2e langzaamverkeerroute richting centrum (via Sportpark de Neul) en Armenhoeve is t.o.v. het oorspronkelijk plan iets in oostelijke richting opgeschoven met handhaving van de doorkoppeling naar het Cathalijnepad ter hoogte van het pand Cathalijnepad 6; deze langzaamverkeerroute heeft zowel hoge utilitaire (rechtstreeks ontsluiting woongebieden op centrum) als recreatieve waarde;
4. de in het plangebied voorkomende geschakelde woningbouw wordt in wand en bouwmassa beperkt door de bloklengte te begrenzen op maximaal 3 woningen per blok;
5. door de voorgestelde verruiming wordt de plancapaciteit teruggebracht van totaal 194 woningen naar ca. 121 geschakelde woningen (incl. 10 woonwagenstandplaatsen) en 51 vrijstaande/halfvrijstaande woningen.

Deze noodzakelijke bijstelling van de structurele planopzet is vertaald in een beperkte aanpassing van de plankaart en de voorschriften. Voor het resterende niet-goedgekeurde plandeel Cathalijne (oost) kan worden vastgesteld, dat vooralsnog het vigerende bestemmingsplan "Buitengebied" van kracht blijft (grotendeels bestemd tot "landschappelijk waardevol agrarisch gebied A").

III Exploitatie-opzet.

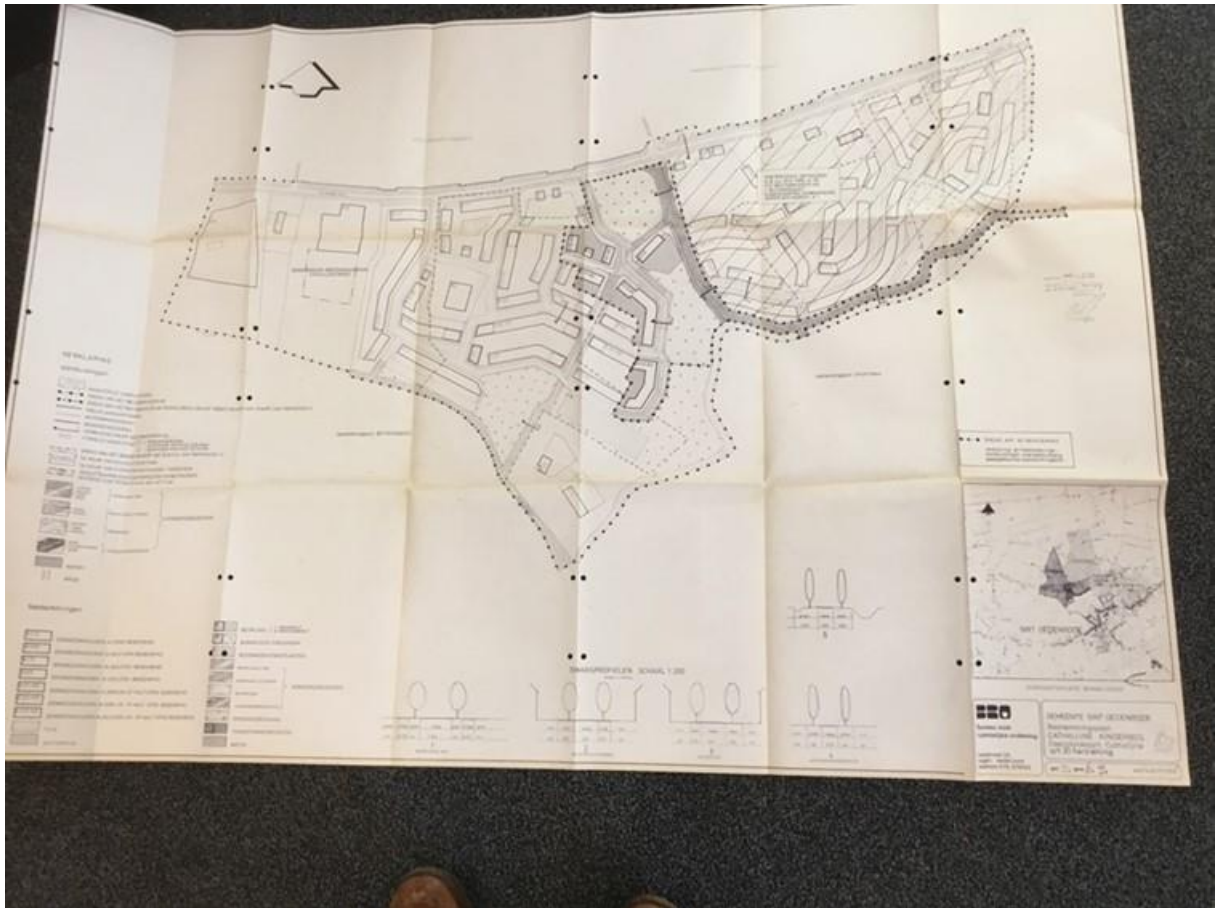
De hiervoor beschreven ontwikkelingen nopen tot de aanpassing van de door de gemeenteraad op 1 maart 1984 vastgestelde exploitatie-opzet. In het voorstel van Burgemeester en Wethouders aan de gemeenteraad d.d. 26 augustus 1986 welk voorstel als bijlage bij deze plantoelichting is gevoegd, wordt uitvoerig ingegaan op inhoud en omvang van deze noodzakelijke wijziging. Bij besluit van 4 september 1986 heeft de gemeenteraad tot vaststelling van deze gewijzigde exploitatie-opzet besloten.

IV Aanpassing voorschriften.

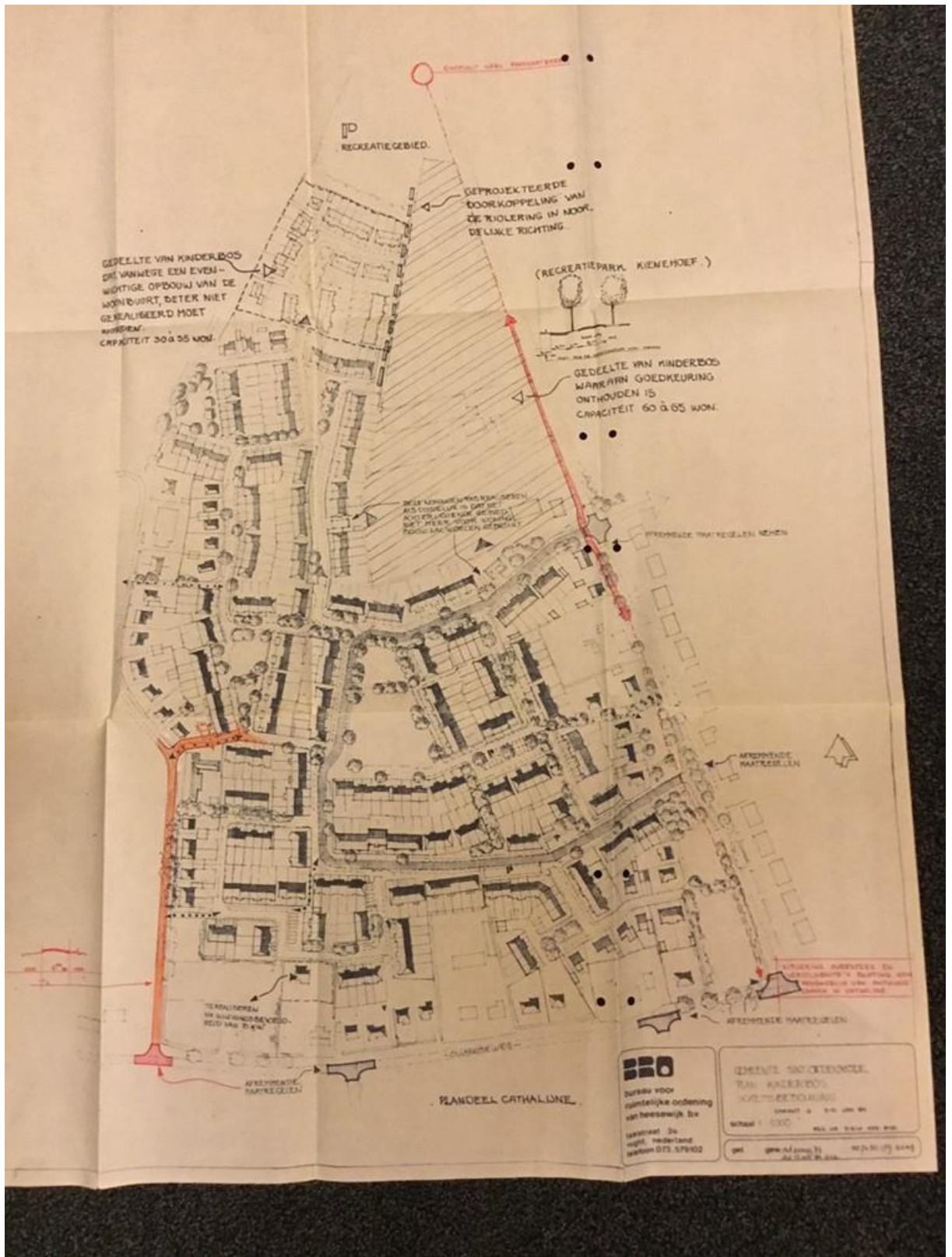
Voor de opzet van de voorschriften is uitdrukkelijk gekozen voor het regime dat bij het bestemmingsplan van 1982 is gehanteerd. De betreffende voorschriften zijn voor het overgrote deel gehandhaafd; aanpassingen hebben plaatsgevonden met het oog op:

- het goedkeuringsbesluit van Gedeputeerde Staten en het daarop volgende Koninklijk Besluit. Waar mogelijk zijn gemaakte opmerkingen, c.q. de onthouding van goedkeuring in de voorschriften verwerkt;
- ontwikkelingen die sedert 1982 hebben plaatsgevonden, waardoor bijstelling gewenst is;
- tekstuele aanpassingen, c.q. verbeteringen.

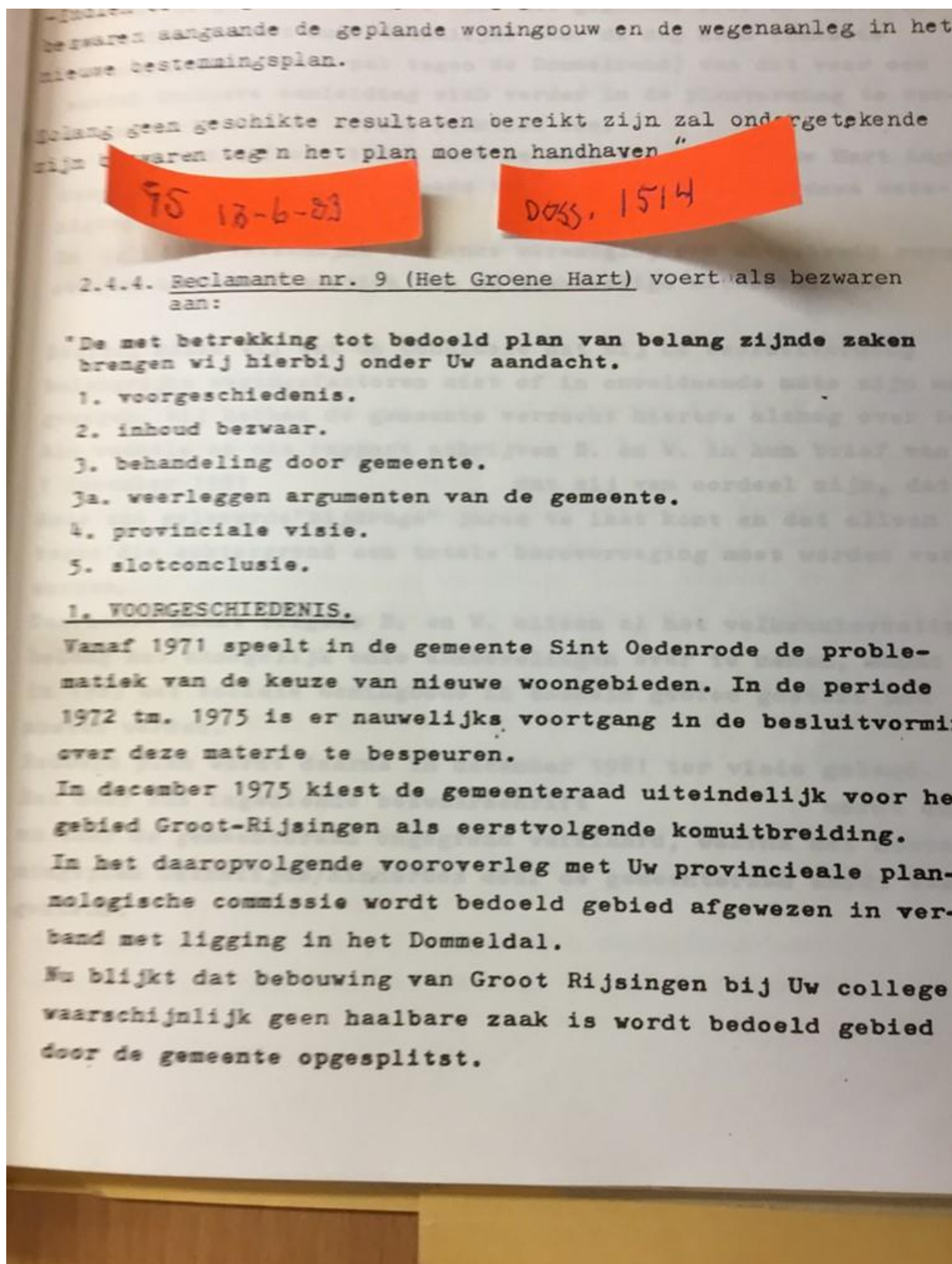
Deze nieuwe voorschriften vormen samen met de (deel)plankaarten Cathalijne (nr. 74.60.179.7003), Kinderbos (nr. 74.60.179.6031) welke dateren uit 1982 en voor een groot gedeelte goedgekeurd zijn, en de plankaart (nr. 74.60.179.7003 A), welke gelijktijdig met de nieuwe voorschriften is opgezet, het juridisch harde deel van het bestemmingsplan.

Bijlage IV
Gebied Kinderbos Noord dat afgewezen is

Bijlage V
Bezwaarprocedure groene hart

Het dan in beeld komende gebied Klein Rijsingen (Cathalijne) wordt samen met een ander deelgebied, Klein Kienshoef West (Kinderbos) als de meest doelmatige komuitbreiding naar voren gebracht. Een en ander wordt via het structuurplan door de raad vastgesteld.

Uw college gaat via een moeizaam vooroverleg hiermed akkoord mits het plandeel Cathalijne landschappelijk goed wordt ingepast. Bij de mogelijkheid van deze inpassing worden door Uw college de nodige vraagtekens geplaatst.

Ter tegemoetkoming aan Uw eisen is door de gemeente de nota randvoorwaarden nieuw woongebied ontworpen.

Vanneer de gemeente in nov. 1980 met gegevens over de concrete invulling van met name Cathalijne voor de dag kwam (lokatie woonvagenstandplaats pal tegen de Dommelrand) was dit voor een aantal inwoners aanleiding zich verder in de planvorming te verdiepen en kwamen de eerste reacties los.

In dit stadium (Nov. 1980) werd de hulp van Het Groene Hart ingeroepen. In Sint Oedenrode werd toen een afdeling van deze vereniging opgericht.

In juli 1981 verschijnt van onze vereniging een uitgebreid rapport over de keuzeproblematiek van de toekomstige uitbreidingen.

Daarbij komen wij tot de conclusie dat bij de besluitvorming belangrijke wegingsfactoren niet of in onvoldoende mate zijn meegewogen. Wij hebben de gemeente verzocht hiertoe alsnog over te gaan. Als reactie op ons rapport schrijven B. en W. in hun brief van 1 december 1981 dat zij van oordeel zijn, dat de door ons geleverde "bijdrage" jaren te laat komt en dat alleen al tegen die achtergrond een totale heroverweging moet worden verworpen.

Daarnaast maakt volgens B. en W. alleen al het volkshuisvestingsbelang het onmogelijk onze aanbevelingen over te nemen, omdat in 1983 met sociale woningbouw in bedoeld gebied gestart zou moeten worden.

Bedoeld plan wordt daarna in december 1981 ter visie gelegd. Het door ons ingediende bezwaarschrift wordt daarna door de gemeenteraad ongegrond verklaard, waarna het bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

2. INHOUD BEZWAAR.

In de gemeentelijke plannen (structuurplan en beide keuzenota's nieuwe woongebieden) heeft een bepaalde afweging van relevante aspecten plaatsgevonden welke tot de keuze van Cathalijne/Kinderbos als eerstvolgend woongebied heeft geleid.

PLANDEEL CATHALIJNE:

Uit het bestemmingsplan buitengebied blijkt dat met name het gebied Cathalijne een landschappelijk waardevol agrarisch gebied betreft. Bedoeld bestemmingsplan geeft slechts als mogelijkheid behoud en- of herstel van de diverse waarden.

In het door ons uitgebrachte rapport zijn enkele belangrijke nieuwe wegingsfactoren ingebracht welke niet of in onvoldoende mate door de gemeente in het wegingsproces zijn meegenomen.

Deze punten zijn:

1. Het dorpseigen karakter afgeleid van een stedenbouwkundig hystorische analyse.
2. De betekenis van het Dommelmilieu vooral in relatie met het stedenbouwkundige, het recreatieve en het milieukwalitatieve aspect.

Voor verdere uitwerking daarvan wordt verwezen naar ons eerdergenoemd rapport.

Naar onze stellige overtuiging kan meewegen van alle relevante aspecten slechts leiden tot de conclusie dat bebouwing van Cathalijne is.

Bedoeld gebied is in het Dommelmilieu gelegen. Kenmerkend zijn de gave beekloop + beekdal, de dalrand welke nog intact is, de aanwezige geomorfologische structuur (hoge akkers) en de overwegend oudere open bebouwing op de middelhoge gronden langs de oude weg.

Het Dommelmilieu is van essentieel belang voor het dorpseigen karakter. Daarnaast heeft het gebied Cathalijne een belangrijke recreatieve functie, met name voor wat betreft de stille recreatie.

Bebouwing van het plandeel zal deze recreatieve druk verder naar het centrum van het Dommelmilieu verschuiven, dus daar waar het het meest kwetsbaar is.

Door het invullen van Cathalijne met woningbouw vervalt de bufferfunctie welke het voor het overige Dommelmilieu heeft.

Bovendien heeft het gebied een belangrijke milieukwalitatieve functie, doordat het aan de westzijde van het dorp, net als gebied Den Berg aan de oostzijde als een groene long de bebouwde kom van de gemeente binnendringt. Van datgene wat de bebouwde kom van de gemeente Sint Oedenrode aan milieukwalitatieve waarde bezit, steekt het Dommelmilieu met kop en schouders boven de rest uit. Als belangrijkste reden voor de keuze Cathalijne/Kinderbos komt in de gemeentelijke stukken (zie het bestemmingsplan blz. 3 de ondersteuning van de centrumfunctie naar voren. Naar onze mening dient het niet zo te zijn dat de wijken er zijn ter ondersteuning van het centrum, maar dat de centrumvoorzieningen er zijn voor de mensen in de wijken. Zie hiervoor ons rapport op pag. 41 onder G. structurele opbouw. "

PLANDEEL KINDERBOS.

Uit vorenstaande bemerkingen t.a.v. het plandeel Cathalijne blijkt dat het onbebouwd blijven van dat gebied als uitgangspunt dient te worden beschouwd. Dit betekent dat bij realisering van plandeel Kinderbos aan de westzijde van het dorp wel een zeer vreemde uitstulping zal ontstaan welke ver het landschap binnendringt. Daarom is het beter, omdat waarschijnlijk later toch tot bebouwing van Heikant zal moeten worden overgegaan, om bebouwing op Kinderbos achterwege te laten. Het huidige globale plan is misschien vanuit een financieel oogpunt en vanuit een oogpunt van woningbehoefte goed opgezet. Vanuit een landschapsbenadering zal een zodanig intensieve bebouwing als uit de plantoelichting blijkt echter ongewenst zijn. Wij zijn van mening, dat gelet op de randligging van het plandeel een geleidelijke overgang van bebouwingsdichtheid naar buiten toe noodzakelijk is. Daarbij dient verdichting van bebouwing over een brede strook langs de oude structuurbepalende Ollandseweg en de weg Kinderbos achterwege te blijven. Wij zijn van mening, dat een dergelijke gewijzigde planopzet tot afzien van bebouwing uit economische overwegingen moet leiden.

3. BEHANDELING DOOR DE GEMEENTE.

Zoals reeds onder het hoofd "voorgeschiedenis" is aangegeven, heeft het gemeentebestuur zich niet bereid getoond de door ons nieuw ingebrachte elementen alsnog in de weging te betrekken. Wij zijn weliswaar formeel gehoord over deze zaak, maar naar aanleiding daarvan en het door ons ingebrachte rapport, is ons per brief van 1 dec. 1981 duidelijk te verstaan gegeven dat een totale heroverweging moet worden verworpen, omdat de door ons geleverde "bijdrage" jaren te laat zou zijn gekomen. Ruim één jaar daarvoor is door ons reeds op deze materie ingespeeld en een rapport over de toekomstige uitbreidingen aangekondigd, met de vraag daar te zijner tijd rekening mee te houden. In juli 1981 is dit rapport verschenen. Het volkshuisvestingsbelang zou zulk een heroverweging in de weg staan.

Deze gang van zaken heeft ons bevreemd, omdat op deze wijze de wettelijke bezwarenprocedure ingevolge de wet R.O. niet meer serieus viel te nemen. Dit is in het vervolg van de procedure ook wel gebleken. Wij zijn dan ook van mening dat hier sprake is van een daad van onzorgvuldig bestuur. Met de belangen van reclamanten is op deze manier wel erg onzorgvuldig omgesprongen.

3A. WEERLEGGEN ARGUMENTEN VAN DE GEMEENTE.

Opmerkingen naar aanleiding van raadsbesluit m.b.t. ongegrondverklaren bezwaarschrift.

Het keuzeproces.

De afzonderlijke gebieden zijn in de beide keuzenota's op hun bruikbaarheid vanuit diverse invalshoeken getoetst. Een onderlinge afweging van de afzonderlijke factoren heeft in geen enkel gemeentelijk stuk plaatsgevonden.

Nergens is een wegingstabel of iets dergelijks van de belangrijkheid der diverse wegingsfactoren te vinden.

De naar onze mening ontbrekende aspecten zijn niet of nauwelijks onderzocht.

In het raadsbesluit tot ongegrond verklaren van ons bezwaarschrift worden de vier van doorslaggevende betekenis zijnde criteria nog eens genoemd t.w.:

- structurele opbouw (waaronder nabijheid centrumvoorzieningen).

- wegenstructuur
- procesmatig karakter (keuzevrijheid m.b.t. verdere uitbreidingen).
- agrarisch belang.

Structuurle opbouw.

Teekens weer komt de ondersteuning van de centrumvoorzieningen naar voren.

Waarhaardelijk wordt in de keuzenota, s gesteld dat bepaalde gebieden een goede ondersteuning bieden voor de voorzieningen in de oude kern. Naar onze mening dient het zo te zijn, dat de voorzieningen er zijn voor de mensen en niet omgekeerd.

Waarachtiglijk is een en ander ingegeven door de aloude angst dat verhoging van de afstand het teruglopen van de winkelstand tot gevolg zal hebben. Wij zijn van mening dat andere factoren hierop een veel grotere invloed zullen uitoefenen. Met name denken wij dan aan de concurrentiepositie en assortiment.

Wegenstructuur.

De door ons voorgestane keuze Heikant heeft minimaal gelijkwaardige aansluitingen met het centrum.

Procesmatig karakter.

Dese wegingsfactor is grotendeels achterhaald i.v.m. het door de gewijzigde woningbehoefte geringere grondgebruik. Er zullen kleinere of minder uitbreidingsgebieden noodzakelijk zijn.

Doordat in de toekomst niet drie maar max. twee nieuwe uitbreidingsgebieden noodzakelijk zullen zijn, wordt het belang van dese wegingsfactor danig verzwakt.

Agrarisch belang.

Dat het agrarisch belang in Heikant groter is dan b.v. in Catharlijne is voor ons aannemelijk. Dat een en ander tot hogere kosten zal leiden is tot nog toe niet onderzochten daarom slechts een niet onderbouwde veronderstelling. Mocht dit wel zo zijn, dan is dit gelet op het geringe grondprijshogende affekt nog slechts van secundair belang. Sint Oedenrode heeft t.o.v. andere gemeenten in de regio een verhoudingsgewijs lage grondprijis.

Wanneer aan dit aspect primair belang zou worden toegekend zou dit betekenen dat uitbreidingsplannen vrijwel steeds in milieukwalitatief hoogwaardige gebieden gerealiseerd zouden worden.

In deze gebieden immers wordt de agrarische activiteit meestal belemmerd door milieubescherpende voorschriften. De eventueel hogere aankoopkosten van de "duurdere" gronden zullen mogelijk-erwijs kunnen worden gecompenseerd door een zuinige en efficiënte planuitvoering.

Bij de door de gemeente gemaakte "afweging" is het gebied Cathalijne/Kinderbos slechts met een marginaal verschil als meest aange-zeen toekomstige uitbreidingsgebied uit de bus gekomen. Gelet op het feit dat de belangrijkheid van de afwegingsfactoren nergens uit blijkt en dat de nieuw door ons ingebrachte wegings-factoren niet of in onvoldoende mate zijn meegewogen, dient de door het gemeentebestuur gemaakte keuze te worden afgewezen.

De stedenbouwkundighistorische analyse.

In het raadsbesluit wordt gesteld, dat in het komplanrapport "Verslag onderzoek en doelstellingen" (sept. 1977) de stede-bouwkundig historische analyse uitgebreid aan de orde geweest is.

Dorpseigen karakter en relatie met de Dommel zouden daarbij duid-elijk naar voren komen.

Bedoeld komplanrapport is vanuit een geheel andere invalshoek geschreven. De term stedenbouwkundig historische analyse en de relatie met het Dommelmilieu komen in bedoeld rapport nergens naar voren. Niet de situering van toekomstige uitbreidingen spe-len daarbij een rol, maar het inrichten en herinrichten van het oude komgebied. De bedoelde analyse is dan ook louter toegespitst op de bebouwing.

De relatie met de Dommel komt in het geheel niet aan de orde. De bewering dat in het verleden ook al bebouwing in het gebied Rijsingen voorkwam is juist. Deze komt daar nog steeds voor. Maar dit is wel in een geheel andere intensiteit, dan het thans door de gemeente voorgestane uitbreidingsplan.

Dat in het recente verleden bepaalde storende nieuwbouw het Dommelmilieu heeft doen afkalven moeten wij helaas beamen. Mede daardoor echter krijgt het nog overblijvende gedeelte een nog hogere restwaarde.

Het sportveld, hoewel op zichzelf een aantasting, door het ont-breken van een agrarische funktie, heeft nog steeds het onbe-houde beemd karakter. Het vormt tevens een garantie dat een "grovere" aantasting achterwege blijft.

Verschuiving recreatieve druk.

De opmerking dat invulling met woningbouw van Cathalijne/Kinderbos geen recreatieve druk op het kwetsbare deel van het Dommelmilieu zal uitoefenen is onjuist.

De recreatieve wandelroute Cathalijnepad zal weliswaar niet verdwijnen, maar de huidige charme ervan zal door de nagenoeg volledige inkapseling verloren gaan. De recreatieve waarde zit juist in het stille en onbebouwde karakter daarvan. Deze recreatieve

belevens is straks alleen buiten de bebouwing te vinden. De huidige belasting is geënt op de thans omringende bebouwing. Deze zal dus verder het Dommelmilieu binnendringen.

Daarbij komt nog de belasting van een nieuwe woonwijk met een groot aantal bewoners. Dit heeft in zijn totaliteit natuurlijk wel een belastende uitstraling op het direct omliggende gebied.

Nabijheid centrumvoorzieningen.

Het raadsbesluit probeert de aandacht welke de wegingsfactor "ondersteuning van de centrumvoorzieningen" heeft gekregen enigszins af te zwakken.

De tot nog toe gemaakte gemeentelijke rapporten en plannen zijn hier echter duidelijk genoeg.

Herhaaldelijk wordt het belang daarvan aangehaald.

Voorkoming van de gevreesde koopkrachtafvlouing is veel meer een taak van de middenstand (assortiment, concurrentie e.d.) dan van de gemeente.

Deze afvlouing vanuit de kom zal, voor wat betreft verbruiks- goederen, toch niet voorkomen kunnen worden, omdat momenteel voor autobezitters het belangrijkste argument om ergens te kopen, naast de prijs, de aanwezige parkeergelegenheid is.

Hierbij zullen winkels in het oude centrum met beperkte parkeermogelijkheden altijd in het nadeel zijn.

De afstandsverschillen van de diverse toekomstige woongebieden tot het centrum bedragen slechts enkele honderde meters.

Natuurlijke opbouw landschap, het Dommelmilieu.

De gemeente heeft zich telkens beroepen op de begrenzing van het Dommeldal welke door de stuurgroep Dommeldal daaraan is gegeven.

De door de stuurgroep gehanteerde grens is volgens de gemeente

tot stand gekomen ruim nadat de beslissing om tot bebouwing van Cathalijne over te gaan was genomen. Deze visie kunnen wij beamen. Door de stuurgroep is namelijk bewust de begrenzing van het toen bekend zijnde ontwerp bestemmingsplan gehanteerd.

Deze gang van zaken is op zich niet zo verwonderlijk wanneer men constateert dat de gemeente in de samenstelling van de stuurgroep heeft geparticipeerd.

Dat de door de stuurgroep aangebrachte begrenzing ter hoogte van Cathalijne niet op wetenschappelijke basis berust, hebben wij op bijgaande landschapskaart 3 aangetoond.

De begrenzing wordt normaal op het hart van de akkers gelegd, maar ter plaatse van Cathalijne wordt hiervan afgeweken.

Dan wordt de lijn van het bestemmingsplan gevolgd, dwars door het dal heen.

Er is hier dus sprake van een politieke begrenzing in plaats van een wetenschappelijke.

Overigens verschillen wij met de stuurgroep toch nog van mening over de begrenzing van het dommelgebied.

Het door ons geïntroduceerde begrip dommelmilieu heeft een verdere begrenzing dan het hart van de hoge akkers.

Zij strekt zich minimaal tot de structuurbepalende aan weerszijden van de Dommel lopende wegen uit.

Opmerkingen toelichting bestemmingsplan.

Van de door de gemeente via de nota randvoorwaarden gesuggereerde inpassing van het gebied kan in de praktijk zo goed als niets terecht komen.

De daarbij gepresenteerde voorwaarden moeten zelfs als minimaal worden beschouwd voor elk willekeurig bestemmingsplan dat in een landschappelijk veel minder waardevol gebied is gelegen.

Een plan met een dergelijke dichtheid met alleen aan de niterste rand een enigszins aangepaste overgang naar buiten is in het dommelmilieu onmogelijk in te passen.

Het zoveel mogelijk handhaven van de oude structuurlijnen om de herkenbaarheid van het gebied te waarborgen is eveneens onmogelijk.

De herkenbaarheid daarvan is juist gelegen in het onbebouwde karakter van het gebied.

4. PROVINCIALE VISIE TOT NU TOE.

Nadat het door de gemeente gewenste uitbreidingsgebied Groot-Rijsingen door de P.P.C. als niet haalbaar werd bestempeld zijn de gebieden Cathalijne en Kinderbos aktueel geworden. Hierover is door de commissie voor de gemeentelijke plannen van de P.P.C. aan de gemeente geadviseerd.

Uit bedoelde adviesnota blijkt dat de commissie van mening is dat nadere studie van gemeentewege zal moeten aantonen in hoeverre, rekening houdend met landschappelijke aspecten, een overigens beperkt aantal woningen in het gebied Cathalijne kan worden gerealiseerd.

In de slotconclusie wordt gesteld dat een en ander bij de beoordeeling van toekomstige plannen uitgangspunt zal zijn.

Desondanks zijn de gemeentelijke plannen voor wat betreft het aantal woningen zodanig bijgesteld dat meer dan een verdubbeling van het oorspronkelijk aantal geplande woningen het gevolg is.

De noodzakelijkheid van deze wijzigingen zal door Uw college, gelet op de gewijzigde woningbehoefte, als juist worden beschouwd. Ook wij zijn deze mening toegedaan.

Bedoelde wijzigingen moeten echter voor U tot de conclusie leiden dat de landschappelijke inpasbaarheid, naar onze mening toch al niet mogelijk, een onmogelijkheid wordt.

5. SLOTCONCLUSIE.

Gezien het vorenstaande en de in ons rapport en in het aan de gemeente gerichte bezwaarschrift naar voren gebrachte argumenten verzoeken wij U onze bezwaren gegrond te verklaren en aan het ter visie liggende bestemmingsplan Cathalijne/Kinderbos Uw goedkeuring te onthouden.

De doelstellingen van het bestemmingsplan buitengebied t.a.v. Cathalijne/Kinderbos dienen te worden geëerbiedigd en wijziging van dat bestemmingsplan dient dus achterwege te blijven.

De door de gemeente gevreesde stagnatie in de sociale woningbouw hoeft niet op te treden. Toewijzing van een gering contingent woningwetwoningen en een inmiddels volledig instorten van de vrije sector zullen een zeer geringe bouwgrondbehoefte veroorzaken.

Deze behoefte kan voorlopig door partiële wijziging van het plan Kienehoef Noord en door invulling van Kienehoef Oost worden opgelost.

Voor verdere uitbreiding dient zo snel mogelijk het alternatief heikant te worden onderzocht en uitgewerkt.

Met deze uitbreiding zal Sint Oedenrode definitief in zijn woningbehoefte kunnen voorzien."

2.4.5. Reclamant nr. 10 (L. Rust) voert als bezwaren aan:

"De gronden, die in het plan begrepen zijn, maken deel uit van het z.g. Dommelmilieu. Het betreft hier een licht glooiend, in hoofdzaak open, landelijk gebied waarop verspreid enige bosjes voorkomen.

De visueel-landschappelijke waarde van het gebied is groot en uniek binnen de Gemeente Sint-Oedenrode. Het terrein verloopt geleidelijk naar de Dommel en vormt daarmee een terplaatse nog ongeschonden eenheid. Deze eenheid bepaalt mede voor een belangrijk deel de karakteristieke structuur en herkenning van het dorp.

Zowel de Dommel zelf als de omliggende gebieden zijn in de achter ons liggende jaren sterk aangetast o.m. door opgerichte bebouwing.

Het zou uitermate betreurenswaardig zijn als nu ook dit fraaie karakteristieke gedeelte door bebouwing zou worden geoccupeerd. Ik ben van mening dat zowel voor onze, als voor de na ons komende generaties, het

betreffende gebied in de huidige staat bewaard dient te blijven. In dit kader verwijs ik ook naar recente publikaties o.a. in streekbladen inzake Dommeldal, Dommelvallei en milieu.

Voorts herinner ik eraan dat de Gemeente Sint-Oedenrode reeds in 1975 constateerde dat het betreffende gebied (toen nog klein Rijsingen genaamd) van zeer hoge landschappelijke en hoge natuurwetenschappelijke waarde is (ontwerp structuurplan juni 1975 pagina 58). Op pagina 63 van dat plan wordt dan ook terecht de conclusie getrokken dat van bebouwing in het onderhavige gebied afgezien zou moeten worden.

Blijkens haar uitspraak van juli 1977 is ook de PPC die mening toegedaan en wijst Rijsingen af als woongebied i.v.m. de ligging in het Dommeldal.

Inventarisatie en analyse - Wonen

Werkgroep Gebiedsvisie KCR

Toon van den Elzen

Rob Jansen

Romano van der Meijden*

Rien Schepens

Caspar van der Staak

Richard de Visser*

Paul van der Vleuten*

Henri van Weert

Steven van de Wiel

* lid initiatiefgroep

19 februari 2020

1. Feitelijke situatie

1.1. Wonen en mate van stedelijkheid

De wijk Kinderbos-Cathalijne is gerealiseerd in de periode 1976-1991¹. De al zeer lang bestaande buurtschap Rijsingen en Schijndelse Heide daarentegen omvat zowel veel oudere (88%) als aanzienlijk nieuwere woningen (12%). In het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen staan in totaal 637 woningen: 535 in de wijk Kinderbos-Cathalijne en 102 in het buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide. Daarmee behoort Kinderbos-Cathalijne tot één van de grotere wijken in Sint-Oedenrode en is zij, wat betreft het aantal woningen, vergelijkbaar met Nijnsel, dat 577 woningen telt. Er staan bijna driemaal zoveel woningen als in Olland (223). De bevolkingsdichtheid is er relatief hoog (2.932 per km²).

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kercijfers Wijken en buurten 2017 Wonen/Stedelijkheid Gewijzigd op 26 oktober 2018	Woningvoorraad	Gemiddelde woningwaarde	Eengezinswoningen	Meergezinswoning	Koopwoningen	Portfolio/ Portfoliobe	Huurwoningen Woonmeij	Huurwoningen Overige verhuurders	Bouwjaar vóór 2000	Bouwjaar na 2000	Mate van stedelijkheid	Omgevings- adressendichtheid	Bevolkingsdichtheid
	aantal	x € 1000	%	%	%	%	%	%	%	%	per km ²	per km ²	per km ²
Sint-Oedenrode	7.408	289	85	15	72	27	18	9	84	16	4	674	278
Armenhoef	241	248	100	0	85	15	9	6	100	0	3	1.393	3.460
Boskant	342	252	99	1	77	23	15	8	90	10	5	134	2.711
Buitengebied Boskant	251	437	94	6	87	12	0	12	94	6	5	100	65
Buitengebied Jekschotse Heide en Everse	199	403	94	6	79	19	0	19	91	9	5	43	54
Buitengebied Nijnsel	111	383	87	13	83	17	0	17	88	12	5	156	95
Buitengebied Olland	157	440	92	8	87	11	0	11	87	13	5	64	54
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	102	452	92	8	88	9	2	7	88	12	5	260	54
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	100	440	91	9	88	9	0	9	88	12	5	33	50
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	262	440	92	8	85	12	0	12	89	11	5	138	51
Cathalijne en Kinderbos	535	274	100	0	68	31	29	3	98	2	4	794	2.932
Eerschot	935	259	89	11	71	29	22	7	76	24	4	824	3.549
Heikant en Sluitappel	259	332	85	15	81	18	15	3	10	90	4	762	1.732
Kienehoef Noord	282	294	99	1	72	28	25	3	98	2	4	603	2.680
Kienehoef Zuid	975	262	97	3	80	20	12	8	99	1	3	1.023	4.538
Nijnsel	577	250	89	11	72	27	18	9	89	11	5	245	1.947
Olland	223	346	95	5	87	13	9	5	84	16	5	97	1.640
Sint-Oedenrode Centrum Noord	989	227	32	68	41	58	42	16	60	40	3	1.122	3.255
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	868	294	90	10	73	26	17	9	96	4	4	689	1.562

In de wijk Cathalijne-Kinderbos staan uitsluitend eengezinswoningen, waarvan 68% koopwoningen. Woningcorporatie Woonmeij bezit 29% van de woningen: 117 eengezinswoningen in Kinderbos en 38 in Cathalijne²; 3% is eigendom van andere verhuurders. De wijk bestaat grotendeels uit rijhuizen, waaronder sociale- woningbouw en seniorenwoningen; aan de rand van de wijk staan tweekappers en alleenstaande huizen.

De gemiddelde woningwaarde in deze wijk is € 274.000, iets minder dan het gemiddelde voor heel Sint-Oedenrode (€ 289.000) en enigszins meer dan het gemiddelde voor Eerschot (€ 259.000) en Kienehoef Zuid (€ 262.000).

¹ Strategisch Voorraad Beleid/Portfoliobeleid, 2016.

² Stand van zaken in november 2016 (*Strategisch Voorraad Beleid*).²

Uit de mate van stedelijkheid en adressendichtheid³ blijkt dat de bebouwing minder compact is dan in de wijk Kienehoef Zuid en vergelijkbaar met de wijk Heikant en Sluitappel. Wanneer het gaat om het gemiddeld aantal mensen per km², blijken de cijfers duidelijk anders te zijn. De bevolkingsdichtheid voor heel Sint-Oedenrode is 278 per km². Kienehoef Zuid heeft de hoogste bevolkingsdichtheid: 4.538 per km², gevolgd door Eerschot en Armenhoef met respectievelijk 3.549 en 3.460 mensen per km². Op de vierde plaats staat Cathalijne/Kinderbos met 2.932 mensen per km².

  Aantal woningen	Eigendom			Woningbouwcorporatie		Totaal
	Vrijstaand	Twee-ondereen-kap	Rijhuizen	Rijhuizen	Bejaardenwoningen	
Cathalijne-Kinderbos	105	113	154	132	24	528
Rijsingen-Schijndelse Heide	60	18	0	0	0	78
Totaal	165	131	154	132	24	606

Buurtschap Rijsingen, dat in het buitengebied ligt, verschilt in meerdere opzichten van Kinderbos/Cathalijne. In deze buurtschap staan overwegend alleenstaande eengezinswoningen; 8% van de woningen is een meergezinswoning. De gemiddelde woningwaarde ligt er aanmerkelijk hoger dan in de wijk Kinderbos/Cathalijne, namelijk: € 452.000, vergelijkbaar met de rest van het buitengebied. Van de woningen is 88% een koopwoning. De mate van stedelijkheid ligt laag, de omgevingsadressendichtheid is er niettemin aanmerkelijk hoger (260) dan in het overige buitengebied van Sint-Oedenrode, uitgezonderd dat van Nijnsel. De bevolkingsdichtheid is 54 mensen per km², een waarde die vergelijkbaar is met die in het overige buitengebied van Sint-Oedenrode.

1.2. Demografie

1.2.1. Bevolkingsopbouw: veroudering en krimp

Het aantal inwoners van Sint-Oedenrode vertoonde in de afgelopen 45 jaar aanvankelijk nog een geleidelijke groei met enkele honderden per jaar. Die groei nam vanaf omstreeks 1980 echter steeds verder af en liep rond 1995 niet of nauwelijks verder op, zoals blijkt uit onderstaand overzicht van de groeicijfers, voor zover die althans vermeld staan in de 27 gidsen die de voormalige gemeente Sint-Oedenrode vanaf 1974 tot en met 2015 heeft uitgebracht⁴.

³ Onder omgevingsadressendichtheid wordt verstaan het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. Bij de indeling naar stedelijkheid zijn numerieke waarden van de gemiddelde omgevingsadressendichtheid voor afzonderlijke gebieden gecategoriseerd in vijf groepen of klassen. De klassengrenzen van de verschillende categorieën stedelijkheid worden toegepast met ingang van 1992 en zijn zo gekozen dat alle klassen ongeveer hetzelfde aantal inwoners bevatten. De gemiddelde omgevingsadressendichtheid van een gebied is het gemiddelde van de omgevingsadressendichtheden van alle adressen in dat gebied. De omgevingsadressendichtheid wordt uitgedrukt in adressen per km² (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen).

⁴ Vanaf 2001 tot en met 2015, het jaar waarin de laatste gemeentegids verscheen, is van het actuele aantal inwoners van Sint-Oedenrode geen melding meer gemaakt, met uitzondering van 2009

	Aantal inwoners ⁵											
	1974	1976	1979	1981	1984	1987	1989	1990	1992	1994	1995	2000
Totaal	13.350	14.000	15.250	16.000	16.040	16.360	16.500	16.500	16.500	16.892	17.00 ⁶	17.00 ⁷
Sint-Oedenrode	6.450	7.000	9.700	10.400	10.500	10.745	-	-	-	-	-	-
Nijnsel	1500	1.500	2.700	2.700	2.715	2.755	-	-	-	-	-	-
Boskant	700	750	1.700	1.700	1.620	1.640	-	-	-	-	-	-
Olland	350	350	900	950	955	970	-	-	-	-	-	-
Gemonde	50	50	250	250	250	250	-	-	-	-	-	-
buitengebied	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

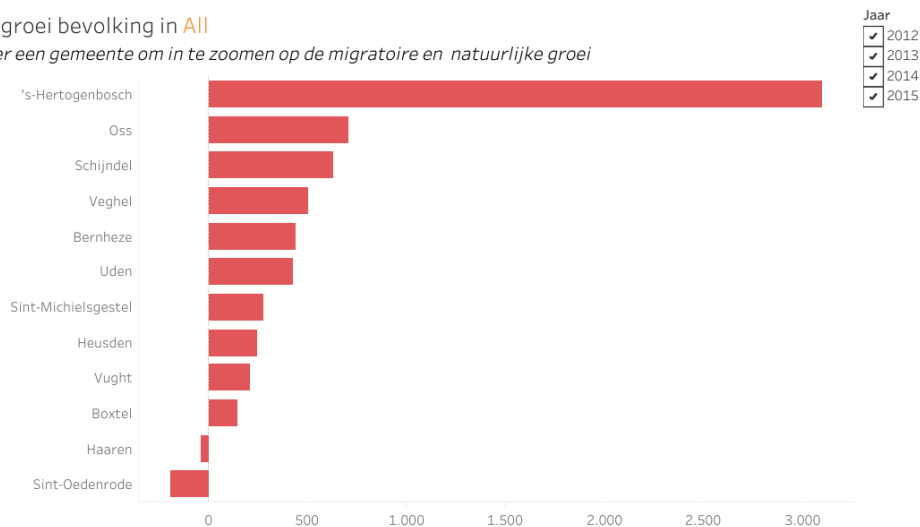
In de gemeentegids van 2009 staat het inwonertal nog eenmaal vermeld: 17.427; op de gemeentelijke pagina in het lokale weekblad Midden-Brabant is dat getal nader gespecificeerd:

Leeftijdsopbouw per 1 januari 2009			
	mannen	vrouwen	totaal
O tot en met 4	453	470	923
5 tot en met 9 jaar	586	571	1.157
10 tot en met 24	1.510	1.631	3.141
25 tot en met 49	2.795	2.814	5.609
50 tot en met 64	1.957	1.876	3.833
65 tot en met 74	812	832	1.644
75 tot en met 89	431	595	1.026
90 jaar en ouder	24	70	94
Totaal	8.568	8.859	17.427

De Regionale Woningmarktmonitor⁸ geeft de situatie weer over de jaren 2013-2016: Sint-Oedenrode blijkt de enige gemeente binnen de regio waar sprake is van krimp.

Totale groei bevolking in All

selecteer een gemeente om in te zoomen op de migratoire en natuurlijke groei

Uit onderstaande CBS-tabel blijkt dat Sint-Oedenrode per 26 oktober 2018 17.920 inwoners telde. Een toename weliswaar van 493 personen, maar dat bevolkingskrimp aanstaande is, maakt deze tabel óók duidelijk. De groep inwoners van 45 tot 65 jaar is momenteel het grootst: 5.305 personen, bijna 30% van de totale bevolking. De leeftijdsgroep daaronder van 25-45 jaar, is nauwelijks groter dan die van de inwoners van 65 jaar en ouder (3.900 vs. 3.765), terwijl de leeftijdsgroepen 0-15 jaar en 15-25 jaar

⁵ De hier genoemde aantallen inwoners zijn ontleend aan de gidsen van de voormalige Gemeente Sint-Oedenrode. Het betreffen geen exacte, maar afgeronde aantallen.

⁶ Volgens de vermelding in de gemeentegidsen van 1995 tot en met 1999: 'ruim 17.000'.

⁷ De gemeentegids van 2000 vermeldt: 'bijna 17.000 per 1 januari 1999'.

⁸ Zie: https://public.tableau.com/views/RegionaleWoningmarktMonitor2013-2016/RegionaleWoningmarktMonitor2013-2016?:embed=y&:display_count=yes

resp. 2.880 en 2.070 inwoners tellen en elk kleiner zijn dan elk van de drie andere leeftijdsgroepen afzonderlijk.

De bevolkingspiramide van Sint-Oedenrode heeft op dit moment min of meer de vorm van een zeshoek aangenomen: een sterk afgeplatte piramide met een smalle basis. Gelet op de huidige (2018) bevolkingsopbouw is te verwachten dat de bevolking van Sint-Oedenrode de komende twintig jaar - zonder instroom van buiten - verder verouderd en steeds meer zal krimpen.

Hoewel die percentages in de verschillende wijken en buurten variëren, is deze trend overall in het dorp zichtbaar; het minst uiteraard in de jonge wijk Heikant en Sluitappel. Kinderbos-Cathalijne behoort nog tot de middenmoot met ruim 42% inwoners van 45 jaar of ouder; voor Rijsingen en Schijndelse Heide ligt dat percentage op ruim 60%.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Bevolking		Geslacht		Leeftijdsgroepen						
	Totale bevolking		Mannen	Vrouwen	0 – 15 jaar	15-25 jaar	25-45 jaar	45 – 65 jaar	65 jaar en ouder		
									aantal	%	aantal
	aantal	%	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	%	aantal	%
Sint-Oedenrode	17.920	100.00	8.935	8.985	2.880	2.070	3.900	5.305	29.60	3.765	21.01
Armenhoef	580	3.24	300	280	105	45	155	135	23.28	135	23.28
Boskant	860	4.80	435	425	150	95	210	255	29.65	150	17.44
Buitengebied Boskant	700	3.91	360	340	115	85	130	230	32.86	140	20.00
Buitengebied Jekschotse Heide en Everse	560	3.13	305	255	80	90	90	185	33.04	120	21.42
Buitengebied Nijnsel	305	1.70	175	135	50	30	70	100	32.79	55	18.03
Buitengebied Olland	460	2.57	230	235	80	75	85	155	33.70	65	14.13
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	280	1.56	140	140	30	50	30	110	39.29	60	21.43
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	295	1.65	155	140	50	40	55	100	33.90	50	16.95
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	765	4.27	385	385	95	120	140	265	34.64	145	19.95
Cathalijne en Kinderbos	1.240	6.92	635	605	175	170	250	440	35.48	205	16.53
Eerschot	2.210	12.33	1000	1.110	365	220	585	605	27.38	435	19.68
Heikant en Sluitappel	775	4.32	390	385	250	70	270	150	19.35	30	3.87
Kienehoef Noord	735	4.10	375	360	110	100	145	265	36.05	115	15.65
Kienehoef Zuid	2.505	13.98	1.230	1.275	465	290	550	765	30.54	440	17.56
Nijnsel	1.380	7.70	695	685	230	180	345	420	30.43	210	14.49
Olland	580	3.24	305	280	110	80	140	165	28.45	90	15.52
Sint-Oedenrode Centrum Noord	1.715	9.57	755	960	105	85	260	350	20.41	920	53.64
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	2.015	11.24	1.000	1.020	320	265	400	615	30.52	420	20.84

1.2.2. Geboorteoverschot

De dreigende krimp van de bevolking van Sint-Oedenrode blijkt ook uit het geringe geboorte-overschot⁹: onderstaande tabel laat zien dat het aantal geboortes in 2018 nagenoeg gelijk is aan het aantal sterfgevallen in dat jaar. Dat dit verschijnsel zich al een aantal jaren achtereen voordoet, blijkt

⁹ Het aantal levendgeborenen min het aantal overledenen in een bepaalde periode (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen).

uit het aantal 0-15-jarigen: deze leeftijdsgroep is het kleinst binnen de bevolking van Sint-Oedenrode. Onder meer Kinderbos-Cathalijne wijk in positieve zin enigszins van het algemene beeld af.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Bevolking		Leeftijdsgroepen					Geboorte en sterfte			
	Totale bevolking		0 – 15 jaar	15-25 jaar	25-45 jaar	45 – 65 jaar	65 jaar en ouder	Geboorte totaal	Geboorte relatief	Sterfte totaal	Sterfte relatief
Sint-Oedenrode	17.920	100.00	2.880	2.070	3.900	5.305	3.765	170	9	165	9
Armenhoef	580	3.24	105	45	155	135	135	5	13	5	8
Boskant	860	4.80	150	95	210	255	150	10	15	5	5
Buitengebied Boskant	700	3.91	115	85	130	230	140	0	4	0	4
Buitengebied Jekschotse Heide en Everse	560	3.13	80	90	90	185	120	0	3	0	5
Buitengebied Nijnsel	305	1.70	50	30	70	100	55	0	9	0	9
Buitengebied Olland	460	2.57	80	75	85	155	65	0	4	5	15
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	280	1.56	30	50	30	110	60	0	3	0	0
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	295	1.65	50	40	55	100	50	0	10	5	20
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	765	4.27	95	120	140	265	145	5	9	0	2
Cathalijne en Kinderbos	1.240	6.92	175	170	250	440	205	15	12	5	7
Eerschot	2.210	12.33	365	220	585	605	435	20	10	10	5
Heikant en Sluitappel	775	4.32	250	70	270	150	30	10	15	5	6
Kiensehoef Noord	735	4.10	110	100	145	265	115	0	4	0	1
Kiensehoef Zuid	2.505	13.98	465	290	550	765	440	20	8	5	2
Nijnsel	1.380	7.70	230	180	345	420	210	20	14	5	5
Olland	580	3.24	110	80	140	165	90	5	13	0	3
Sint-Oedenrode Centrum Noord	1.715	9.57	105	85	260	350	920	10	6	70	42
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	2.015	11.24	320	265	400	615	420	15	8	15	7

1.2.3. Alleenstaanden¹⁰

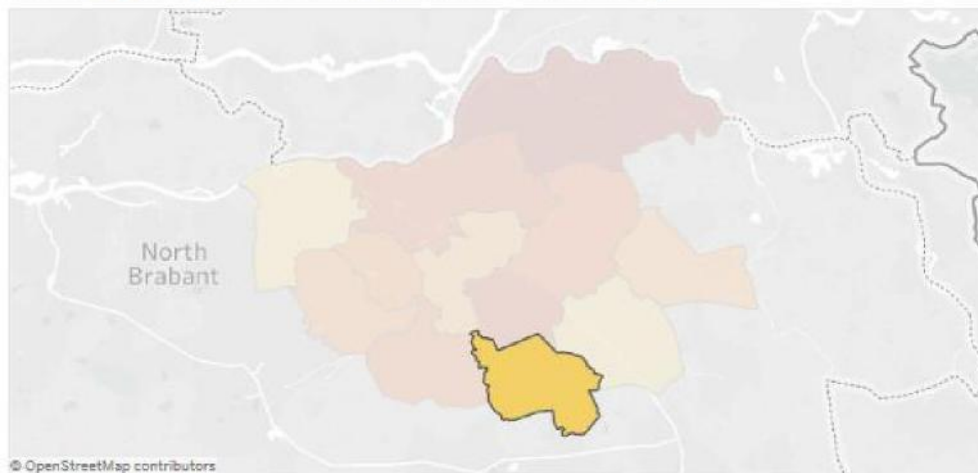
Volgens onderstaande tabel voeren in Sint-Oedenrode 2.115 inwoners een eenpersoonshuishouden; dat is 11.80% van de bevolking. Onder hen gescheiden (1.055) en verweduwde (980) Rooiënenaren, en daarnaast ook personen die deel uitmaken van de categorie ongehuwden¹¹. Het betreft mensen van uiteenlopende leeftijden en met diverse maatschappelijke achtergronden en posities. Om welk aantal het gaat, laat zich met deze gegevens niet goed vaststellen. Wel is dat mogelijk met de - oudere - gegevens die de Regionale Woonmarktmonitor over de jaren 2013-2016 biedt; onderstaand de situatie van 2016; hieruit blijkt dat deze groep circa 1.900 personen omvat (10.60% van de Rooise bevolking).

¹⁰ Persoon die alléén zichzelf particulier, dus niet-bedrijfsmatig, voorziet van huisvesting en in de dagelijkse levensbehoeften (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen).

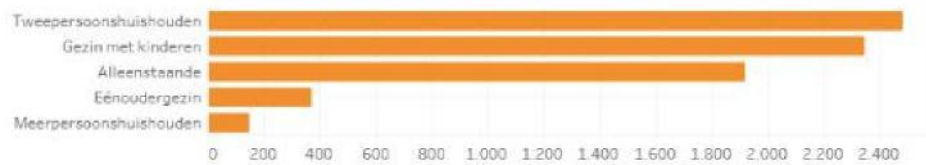
¹¹ Burgerlijke staat die aangeeft dat een persoon nog nooit een huwelijk heeft gesloten of een geregistreerd partnerschap is aangegaan (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen).

Ontwikkeling huishoudens 2013-2016

selecteer een gemeente om in te zoomen op de huishoudensamenstelling

Huishoudens naar samenstelling in Sint-Oedenrode in 2016

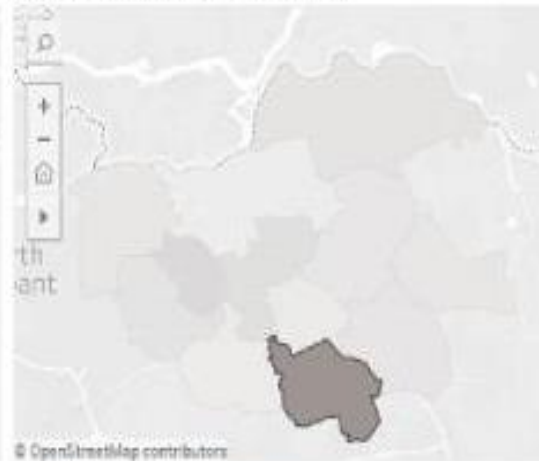

Het aantal eenpersoonsgezinnen blijkt dus niet onaanzienlijk te zijn. De monitor biedt ook informatie in welke leeftijdsgroepen alleenstaanden voorkomen. Hieronder eerst de situatie van 2013 en vervolgens die van 2016. Het beeld blijkt sterk vergelijkbaar.

Huishoudens tot 30 jaar

Huishoudens van 75 jaar e.o.

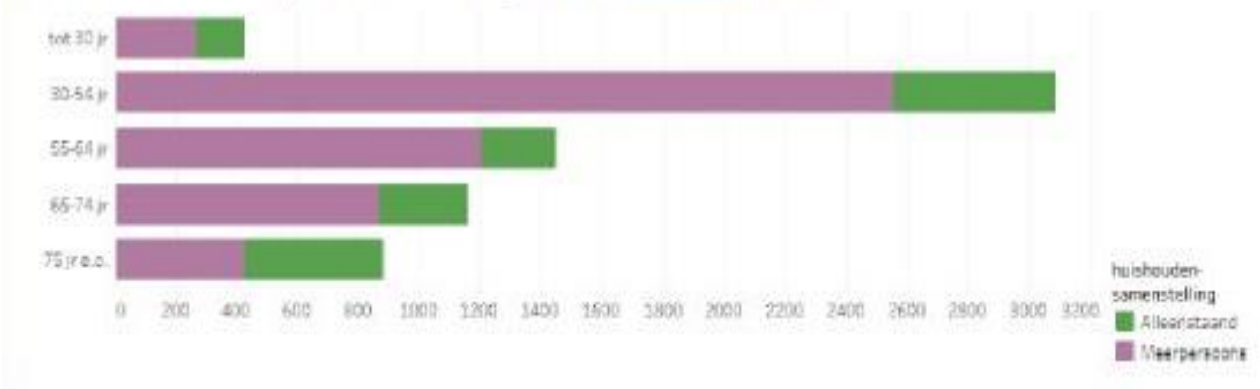

jaar
 ● 2013
 ○ 2014
 ○ 2015
 ○ 2016

% hh <30jr
 4% 10%

% hh 75-plus
 11% 15%

Huishoudens naar leeftijd en samenstelling in Sint-Oedenrode in 2013

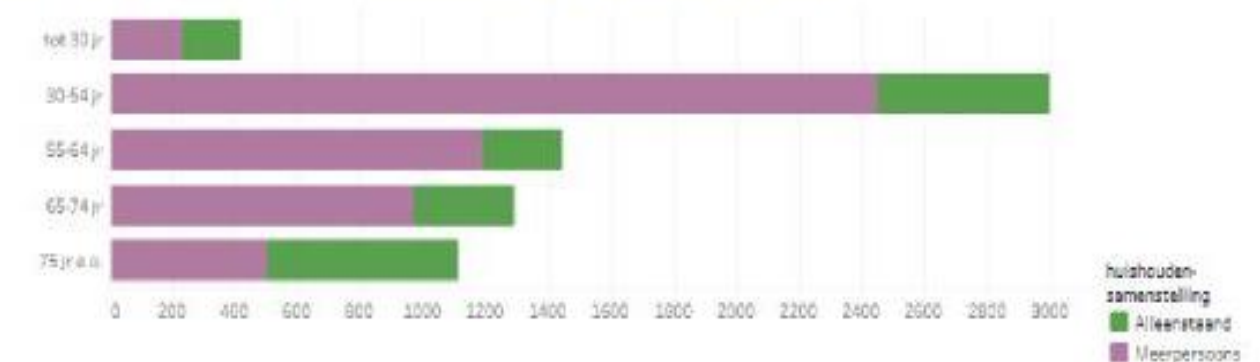

jaar
 ○ 2014
 ○ 2015
 ● 2016

% hh <30jr
 3% 10%

% hh 75-plus
 12% 16%

Huishoudens naar leeftijd en samenstelling in Sint-Oedenrode in 2016

Een substantieel deel van de Rooienaren met een eenpersoonshuishouden zal binnen zorgcentrum Odendaal wonen en in de appartementencomplexen in de Neulstraat, de Deken Van Erpstraat en de Ameroyenhof; voor het grootste deel van deze groep geldt dat echter niet.

Voor de groep mensen met een eenpersoonshuishouden is er een reëel risico op vereenzaming en maatschappelijk isolement. Zowel in het belang van degenen die het betreft, als van dat van de Rooise samenleving als geheel, zijn maatregelen nodig om dat risico in elk geval te verkleinen (zie: par. 3). Gezien de huidige demografische ontwikkeling binnen de bevolking van Sint-Oedenrode, ligt dit alleszins in de rede.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Particuliere huishoudens						Burgerlijke staat ¹²				
	Huishoudens totaal	Eenpersoon s- huishouden s		Huishoudens zonder kinderen	Huishoudens met kinderen	Gemiddelde huishoudensgroot te	Ongehuwd	Gehuwd	Gescheiden	Verweduwd	
		aantal	aantal								% ¹³
Sint-Oedenrode	7.455	2.115	11.80	2.525	2805	37.63	2.4	7.870	8.000	1.055	980
Armenhoef	245	65	11.21	75	100	40.82	2.4	245	260	35	30
Boskant	345	85	9.88	120	140	40.58	2.5	375	395	40	40
Buitengebied Boskant	260	45	6.43	100	105	40.38	2.7	295	335	30	30
Buitengebied Jekschotse Heide en Everse	210	50	8.93	60	95	45.24	2.7	250	255	25	20
Buitengebied Nijnsel	125	40	13.11	25	50	40.00	2.5	140	135	10	15
Buitengebied Olland	160	30	6.52	50	75	46.88	2.9	215	205	15	15
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	110	20	7.14	45	40	36.36	2.6	100	140	15	10
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	100	10	3.39	35	55	55.00	2.9	130	140	10	5
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	295	85	11.11	80	130	44.07	2.6	370	330	30	25
Cathalijne en Kinderbos	535	155	12.50	170	205	38,32	2.3	560	530	100	35
Eerschot	945	265	11.99	525	345	36.51	2.3	985	975	140	95
Heikant en Sluitappel	260	50	6.45	50	155	59.62	3	480	255	25	5
Kienehoef Noord	285	50	6.80	110	120	42.11	2.5	320	330	60	15
Kienehoef Zuid	975	185	7.39	375	415	42.56	2.6	1.105	1.160	150	80
Nijnsel	575	150	10.87	190	230	40,00	2.4	620	625	70	50
Olland	230	55	9.48	70	95	41.30	2.6	265	265	30	15
Sint-Oedenrode Centrum Noord	980	530	30.90	335	110	11.22	1.6	485	715	135	370
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	855	230	11.41	290	325	38.01	2.4	910	910	105	85

¹² Formele positie van een persoon waarbij wordt verwezen naar het huwelijk en het geregistreerd partnerschap (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen).

¹³ Percentage van de bevolking.

¹⁴ Percentage van het totaal aantal huishoudens.

1.2.4. Migranten

Het percentage westerse en niet-westerse migranten in de Rooise bevolking is relatief laag: 8.15%. Hiervan is 5.25% van westerse en 2.90% van niet-westerse herkomst. Het merendeel van de migranten woont in Kienhoef Zuid, in Sint-Oedenrode Centrum Zuid en in Eerschot. Kinderbos-Cathalijne behoort in Sint-Oedenrode, wat betreft het aantal migrantenbewoners, tot de middenmoot: 105 personen, dat is 8.46% van de inwoners van de wijk. In de wijk Rijsingen-Schijndelse Heide wonen geen niet-westerse migranten, wel een 15-tal migranten uit westerse landen.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Personen met een migratieachtergrond ¹⁵						
	Westers totaal	Niet-westers					
		Niet-westers totaal	Marokko	Nederlands e Antillen en Aruba	Suriname	Turkije	Overig niet-westers
aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal
Sint-Oedenrode	940	520	30	30	40	25	395
Armenhoef	20	25	0	0	5	5	15
Boskant	60	25	0	0	0	0	20
Buitengebied Boskant	20	0	0	0	0	0	0
Buitengebied Jekschotse Heide en Everse	25	10	0	0	5	0	0
Buitengebied Nijnsel	20	5	0	0	0	0	5
Buitengebied Olland	25	0	0	0	0	0	0
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	15	0	0	0	0	0	0
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	10	5	0	0	0	0	5
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	60	15	0	0	0	0	15
Cathalijne en Kinderbos	65	40	0	0	5	0	30
Eerschot	120	105	10	10	0	5	80
Heikant en Sluitappel	25	15	5	0	0	0	10
Kienhoef Noord	45	25	0	0	0	0	25
Kienhoef Zuid	150	100	0	0	10	5	85
Nijnsel	75	40	0	5	5	0	35
Olland	15	10	0	0	0	0	5
Sint-Oedenrode Centrum Noord	95	35	5	0	5	5	25
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	95	60	5	5	5	5	45

1.2.5. Sociale zekerheid

Van de bevolking in Sint-Oedenrode in de werkzame leeftijd¹⁶ neemt ruim 10% niet actief aan het arbeidsproces deel, hetzij omdat zij sociale bijstand ontvangen¹⁷, (tijdelijk) arbeidsongeschikt dan wel werkloos zijn. In Sint-Oedenrode Centrum Noord ligt dat cijfer het hoogst, namelijk op 18.71. Dat percentage ligt voor Kinderbos-Cathalijne op 13.95 en voor Kienhoef Noord op 13.73. Voor Rijsingen-

¹⁵ De getallen in deze tabel zijn alle veelvouden van 5. Vermoedelijk zijn deze getallen afrondingen: de weergegeven eindtotalen van de kolommen wijken namelijk nogal eens af van het rekenkundig totaal van de getallen in deze kolommen.

¹⁶ Personen die betaald werk hebben. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden meestal gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. Bij betaald werk gaat het om werkzaamheden ongeacht de arbeidsduur (www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen). Hier is uitgegaan van de bevolking van 15 tot 65 jaar.

¹⁷ Sociale bijstand ontvangen diegenen die onvoldoende inkomen of vermogen hebben om in het eigen levensonderhoud te voorzien en niet voor een andere voorziening of uitkering in aanmerking komen.

Schijndelse Heide is dat 10.53%. Het vijfde deel van de Rooise bevolking ontvangt AOW: 3.590 mensen ofwel 20.03%.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Sociale zekerheid										
	Totale bevolking	Bevolking > 15- <65 jaar	Personen met soort uitkering							AOW	
			Bijstand	Arbeids- ongeschiktheid.	Werkloosheid	Totaal Bijstand, AO en WW					
						aantal	% ¹⁸	aantal	% ¹⁹		
aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	aantal	% ¹⁸	aantal	% ¹⁹			
Sint-Oedenrode	17.920	11.275	160	660	350	1.170	10.38	3.590	20.03		
Armenhoef	580	335	10	20	10	40	11.94	120	20.69		
Boskant	860	560	0	30	30	60	10.71	150	17.44		
Buitengebied Boskant	700	445	0	10	20	30	6.74	130	18.57		
Buitengebied Jekschotse Heide	560	365	10	20	10	40	10.96	110	19.64		
Buitengebied Nijnsel	305	200	0	10	0	10	5.00	50	16.39		
Buitengebied Olland	460	315	0	10	0	10	3.17	60	13.04		
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse Heide	280	190	0	10	10	20	10.53	60	21.42		
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	295	195	0	10	10	20	10.26	50	16.95		
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	765	525	0	30	10	40	7.62	140	18.30		
Cathalijne en Kinderbos	1.240	860	20	70	30	120	13.95	190	15.32		
Eerschot	2.210	1.410	30	90	40	160	11.35	410	18.55		
Heikant en Sluitappel	775	490	0	10	10	20	4.08	30	3.87		
Kienerhoef Noord	735	510	10	40	20	70	13.73	110	14.97		
Kienerhoef Zuid	2.505	1.705	30	80	60	170	9.98	410	16.37		
Nijnsel	1.380	945	10	50	30	90	9.52	190	13.77		
Olland	580	385	0	10	10	20	3.45	90	15.52		
Sint-Oedenrode Centrum Noord	1.715	695	20	90	20	130	18.71	910	53.06		
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	2.015	1.280	20	70	40	130	10.16	400	19.85		

1.3 Voorzieningen

In de wijk Kinderbos-Cathalijne zelf zijn voor de bewoners geen voorzieningen aanwezig in de vorm van bijvoorbeeld winkels, een café of buurtcentrum, al is het inwonertal er vergelijkbaar met dat van Nijnsel, waar dergelijke voorzieningen wel beschikbaar zijn.

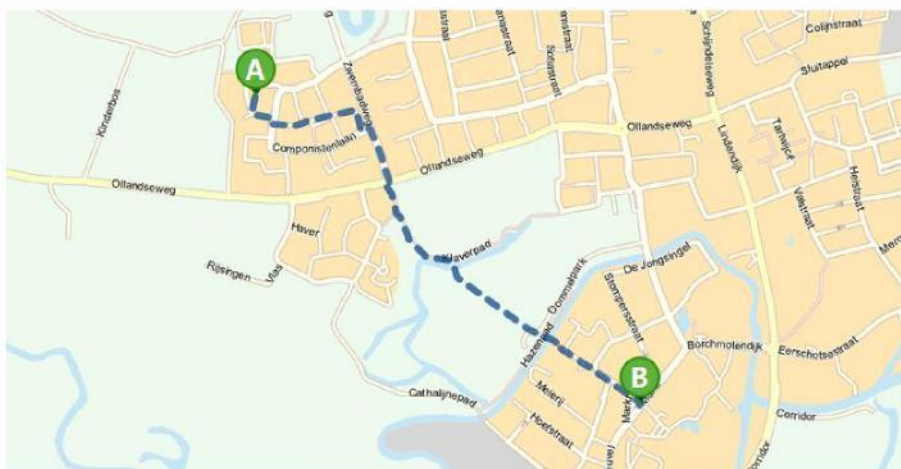
Het CBS geeft over 2018 een - bescheiden - overzicht van de nabijheid van de voorzieningen voor de wijken en buurten in Sint-Oedenrode (zie: onderstaande tabel). Bij de in de tabel vermelde afstanden in kilometers gaat het, vermoedelijk, om gemiddelden.

¹⁸ Percentage van de bevolking ouder dan 15 en jonger dan 65 jaar.

¹⁹ Percentage van de totale bevolking.

 Centraal Bureau voor de Statistiek Kerncijfers Wijken en buurten 2017 Bevolking Gewijzigd op 26 oktober 2018	Aantal inwoners	Nabijheid voorzieningen	
		Afstand tot grote supermarkt	Afstand tot kinderdag- verblijf
	aantal	km	km
Sint-Oedenrode	17.920	1.3	0.6
Armenhoef	580	0.6	0.3
Boskant	860	0.3	0.3
Buitengebied Boskant	700	1.6	1.3
Buitengebied Jekschotse Heide en	560	3.8	2.7
Buitengebied Nijnsel	305	2.2	1.6
Buitengebied Olland	460	3.4	1.1
Buitengebied Rijsingen en Schijndelse	280	1.9	1.0
Buitengebied Veerse Heide en Koevering	295	2.5	2.0
Buitengebied Vressel en Zwijnsbergen	765	2.6	1.7
Cathalijne en Kinderbos	1.240	1.0	0.5
Eerschot	2.210	0.6	0.4
Heikant en Sluitappel	775	1.3	0.9
Kienehoef Noord	735	0.8	0.6
Kienehoef Zuid	2.505	0.4	0.3
Nijnsel	1.380	2.4	0.3
Olland	580	4.2	0.4
Sint-Oedenrode Centrum Noord	1.715	0.2	0.3
Sint-Oedenrode Centrum Zuid	2.015	0.8	0.5

Op onderstaande kaartjes zijn de afstanden weergegeven tussen het Haydnplein in de wijk Kinderbos en de Markt voor resp. voetgangers of fietsers en automobilisten, alsmede de tijd die het kost om die afstanden af te leggen.

Haydnplein 5491 ME – Markt
 te voet: 1.5 km – 18 min.
 per fiets: 1.5 km – 6 min.

Haydnplein 5491 ME – Markt
 per auto: 2 km – 5 min.

2. Beleidsvoornemens in het sociale domein

In het document *Mijlpalen van Meierijstad* is op het sociale domein als ambitie geformuleerd de inwoners van Meierijstad zelf “aan hun leven en aan hun omgeving” (36) vorm te laten geven. Het College stimuleert dit en wil de inwoners hierbij ondersteuning bieden en zo de leefbaarheid in wijken en dorpen, samen met de inwoners, versterken. Dit om uitsluiting en eenzaamheid te voorkomen. In het bijzonder wordt hierbij gedacht aan de doelgroep ouderen en aan de opvang van vluchtelingen (*Mijlpalen*, 36-37). In de jaren 2017-2019 wordt hiervoor een *Visie verbetering leefbaarheid*²⁰ opgesteld en vervolgens een instrument ontwikkeld om de leefbaarheid te monitoren. (*Mijlpalen*, 38).

3. Beleidsvoornemens volkshuisvesting en dorpsvernieuwing

3.1. Werkprogramma ‘Mijlpalen van Meierijstad’

In het buitengebied heeft het College in zijn werkprogramma 2017-2022 (*Mijlpalen van Meierijstad*) de ambitie geformuleerd om, behalve aan de agrarische sector, ook andere economische activiteiten ruimte te bieden die passen bij de aard, schaal en kwaliteit van het gebied. Daarnaast wil het College tegemoet komen aan de behoefte van woningzoekenden, waarbij inbreilocaties verre de voorkeur hebben boven uitbreiding; hiervoor is de *Woonvisie Meierijstad* opgesteld.

Ter versterking van de omgevingskwaliteit van het buitengebied wordt in de jaren 2017-2019 met belanghebbenden een programma ‘Vitaal buitengebied’ opgesteld, waarin o.a. kwaliteitsverbetering van het landschap centraal staat. Dit programma zal worden gebaseerd op een landschaps-, wateren natuurontwikkelingsvisie²¹ (omgevingsvisie), waarin staat beschreven hoe de voor Meierijstad kenmerkende waarden te behouden en te versterken (2017-2018; *Mijlpalen*, 44-45). Omgevingskwaliteit is van even groot belang voor het stedelijk gebied. Ook hier zal met belanghebbenden gezocht worden naar een optimale invulling van de beschikbare, schaarse ruimte die in een omgevingsvisie zal worden vastgelegd (2017-2021). Zorgvuldig ruimtegebruik is dan ook uitgangspunt: inbreilocaties - met aandacht voor kwaliteitsverbetering en behoud van de kracht van de kern - hebben dan ook de voorkeur boven uitbreiding (*Mijlpalen*; 44-45; *Woonvisie*, 9, 12, 13, 20).

3.2. Volkshuisvestingsbeleid

In haar *Woonvisie* (2018) heeft de gemeente Meierijstad haar beleid beschreven met betrekking tot de volkshuisvesting. Belangrijkste element is: uitgaan van de diversiteit aan woningbehoeften²² van zowel de inwoners als van wie zich in de gemeente willen vestigen (opvang van de woningbehoefte uit de grote steden; *Woonvisie*, 12), en hierbij ook uitdrukkelijk oog hebben voor de behoeften op lange termijn: gewezen wordt op zowel de toename van eenpersoonshuishoudens, als op de vergrijzing²³: 25% van de huishoudens zal in 2040, naar verwachting, 75 jaar of ouder zijn, een verdubbeling ten opzichte van de situatie nu (*Woonvisie*, 8, 10, 11, 24).

Bij beide categorieën is in het algemeen meer vraag naar huurwoningen, naar kleiner en betaalbaar wonen en naar nabijgelegen voorzieningen (*Woonvisie*, 11, 12). Uit woonwensonderzoeken in Sint-Oedenrode blijkt: dat er een tekort is aan eengezinswoningen in het lagere sociale segment (€ 575,- tot € 680,-) en een mogelijk overschot aan koopwoningen (> € 300.000,-).

²⁰ Een dergelijke Visie is echter niet op de website van de gemeente Meierijstad aangetroffen.

²¹ Ook deze Visie is niet aangetroffen op de gemeentelijke website.

²² Om per kern maatwerk te kunnen leveren, legt de gemeente bij de inwoners van de kernen de verantwoordelijkheid en ook het initiatief om samen met haar te onderzoeken wat de specifieke plaatselijke woningbehoefte is. De gemeente dicht zichzelf bij de inventarisatie en de uitwerking hiervan een faciliterende en ondersteunende rol toe (*Woonvisie*, 20).

²³ Er is een toename te verwachten van verzorgd wonen: ouderen met een lagere zorgbehoefte dan in verpleeghuizen wordt geboden, en voor mensen met een beperking. Voor deze groep zal het gaan om 420 tot 650 woningen met een oppervlak van circa 45 m²), geclusterd in een complex met zorgsteunpunt in de directe nabijheid en/of een gezamenlijke ruimte binnen het complex. Wat betreft inwoners met een mogelijke zorg- en/of begeleidingsbehoefte (mensen met een fysieke of psychische beperking) wordt gedacht aan woonvormen in en tussen andere bevolkingsgroepen (*Woonvisie*, 15).

Toename van arbeidsmigranten²⁴ zal de druk op de onderkant van de woningmarkt verder verhogen, zo verwacht de gemeente. Daarnaast zijn ook meer goedkope (< € 185.000,-) en middeldure (€ 185.000,- tot € 275.000,-) woningen nodig (*Woonvisie*, 11). Het beleid is erop gericht binnen het totale woningbouwprogramma minstens 25% sociale huurwoningen te realiseren. De gemeente wil hiervoor een Volkshuisvestingsfonds instellen (*Woonvisie*, 12).

In de woningbouwprogrammering wordt tot 2040 ingezet op de hoge provinciale behoefteprognose²⁵ voor elk van de bevolkingskernen. Voor Sint-Oedenrode betekent dit: 699 woningen toevoegen in de periode van 2018 tot 2028 en in de jaren daarna tot 2040 245 (*Woonvisie*, 23). Hierbij wordt voor heel Meierijstad onderstaande verdeling aangehouden (prijsspeil 2018):

Verdeling woningbouwprogrammering

- sociale huur	25%
- huur vanaf € 710/per maand	15%
- koop < € 185.000 (goedkoop)	10%
- koop € 185.000 tot € 275.000 (middelduur)	20%
- koop > € 275.000 (duur)	20%
- flexibel in te zetten	10%
Totaal	100%

Monitoring van ontwikkelingen aan zowel de aanbod- als de vraagkant vindt jaarlijks plaats. Hiertoe organiseert de gemeente een 'WoonArena' waarvoor markt, corporaties en zorg- en welzijnsorganisaties worden uitgenodigd, maar ook nieuwe (zorg)ondernemers, werkgevers, belangenbehartigers en informele netwerken. Aandachtspunt hierbij is om in elke kern – via woningbouw – voorzieningen en leefbaarheid in stand te houden. De monitoring dient om te kunnen bezien of bijstelling van de uitgangspunten in de woningbouwprogrammering nodig is (*Woonvisie*, 13, 21). De uitkomsten van dit overleg zullen worden vertaald in een 'Woonagenda' (*Woonvisie*, 22).

3.3 Woningbouwcorporatie

Een woningbouwcorporatie dient zich, aldus de Woningwet (2015), vooral bezig te houden met haar belangrijkste taak: het bouwen, verhuren en beheren van sociale huurwoningen ten behoeve van mensen met een laag inkomen of aan mensen die om andere redenen moeilijk passende huisvesting kunnen vinden, en daarnaast het aanbieden van diensten die aan wonen gerelateerd zijn. Deze maatschappelijke activiteiten moeten strikt worden gescheiden van de commerciële activiteiten van een corporatie. Dit om te voorkomen dat een corporatie in haar commerciële activiteiten financiële risico's loopt, die ten koste zouden kunnen gaan van hun primaire taak, en dus hun huurders kunnen benadelen.

Een activiteit die wettelijk als behorend tot de kerntaak van een woningbouwcorporatie is aan te merken, benoemt de wet als een 'Dienst van Algemeen Economisch Belang' (DAEB)²⁶. Voor dergelijke diensten kan een corporatie - in het kader van de Woningwet - financiële compensatie krijgen, omdat de overheid deze diensten beschouwt als noodzakelijk voor het publiek belang. Het zijn diensten die marktpartijen niet aanbieden, omdat zij deze niet rendabel (genoeg) vinden. Corporaties mogen ook andere (niet-DAEB) taken²⁷ op zich nemen, indien deze direct ten dienste staan van hun kerntaak²⁸, c.q. als zij de hieruit verkregen winsten inzetten voor hun DAEB-taken.

²⁴ Voornemen is een projectgroep in te stellen om de huisvesting van arbeidsmigranten, zo mogelijk samen met het bedrijfsleven, uitzendorganisaties en anderen, op te pakken (*Woonvisie*, 13). Dit traject is begin 2019 gestart.

²⁵ Vastgesteld in mei 2017 met een lage en een hoge variant. De hoge variant betreft de behoefte inclusief het inhalen van de bestaande achterstand. Vandaar dat de toename van het benodigde aantal woningen in de periode tot 2028 beduidend hoger is dan in de periode 2028-'40 (*Woonvisie*, 23).

²⁶ De opdracht voor de uitvoering van DAEB en de toezegging van de daarbij behorende compensatie, is de corporaties voor de duur van 25 jaar verstrekt (art. 47 lid 3 en 4, Woningwet).

²⁷ Corporaties dienen uitsluitend op het gebied van de volkshuisvesting werkzaam te zijn.

²⁸ Art. 47 en 48 van de Woningwet

3.3.1 Wovesto

Voorafgaand aan de invoering van de Woningwet heeft het voormalige Wovesto een analyse gemaakt van de bestaande woningvoorraad en die in 2016 herijkt: sluit die voorraad woningen nog voldoende aan op de vraag²⁹, en: welke maatregelen zijn nodig om de woningportefeuille voor de komende tien jaar toekomstbestendig te maken, bijvoorbeeld door de bestaande woonvoorraad te verduurzamen, door sloop en nieuwbouw, toe te werken naar een scherper prijskwaliteitsverhouding in de sociale huur, verkoop van bezit³⁰, door het vragen van een meer marktconforme huurprijs voor woningen in de vrije sector, of beperkte bouw van koopwoningen (niet-DAEB-activiteit). Wovesto bezat eind 2016 ruim 1.500 woningen en omtrent 250 andere verhuureenheden.

In de wijk Kinderbos	117 eengezinswoningen (1976-1991)
In de wijk Cathalijne	14 grondgebonden seniorenwoningen (1976-1991) 24 eengezinswoningen (1976-1991)
Totaal:	155 woningen

De corporatie had zich ten doel gesteld het woningbezit - vooral via herstructurering - uit te breiden met circa 25 woningen per jaar. Dit om het woningbezit te moderniseren en het aanbod aan sociale huurwoningen te vergroten³¹. Doelstelling van Wovesto was voorts om haar voorraad aan grondgebonden woningen op het bestaande peil te houden. Dit vanwege risico's op de appartementenmarkt en de verwachte grote druk appartementen te bouwen. Ook wilde de corporatie blijven investeren in kleinschalige zorghuisvesting.

Woonwensenonderzoek, opgezet samen met de voormalige gemeente Sint-Oedenrode, wees uit dat van krimp op de lokale woningmarkt tot 2030 geen sprake zou zijn (zie: onderstaande tabel).

	2013	2018	2023	2028	Groei in %
1-tot 2-persoonshuishoudens <35 jaar	695	610	568	508	- 26.91%
1-2-persoonshuishoudens 35 -54 jaar	843	859	882	864	2.49%
gezinnen	2782	2776	2774	2748	- 1.22%
1-2-persoonshuishoudens 55-74 jaar	2097	2161	2169	2157	2.86%
1-2-persoonshuishoudens >75 jaar	968	1156	1401	1622	67.56%
Totaal	7385	7562	7794	7899	6.95%

Deze cijfers waren aanleiding tot het formuleren van de verwachting:

- dat het aantal huishoudens tot 2028 met ruim 600 toeneemt en er dus voorlopig een groeiende vraag naar woonruimte zal blijven;
- dat het aantal starters en – in mindere mate - ook het aantal huishoudens van <35 jaar afneemt;
- dat in de huursector een groeiende vraag ontstaat naar seniorenwoningen en gezinswoningen in de (hogere) prijsklasse tussen € 596,76 en € 699,48;
- dat de kwetsbaarheid van het segment goedkopere rijwoningen en appartementen toeneemt.

²⁹ De analyse betrof ook het nieuwe kader dat de Woningwet stelt. Zo beschouwt de wetgever het in een wijk treffen van voorzieningen of maatregelen om er de leefbaarheid te vergroten, niet als behorend tot de kerntaak van een corporatie. Het realiseren van een multifunctionele accommodatie (mfa) valt buiten de kerntaak (DAEB) van een corporatie.

³⁰ Ingevolge het van kracht worden van de Woningwet, heeft Wovesto de omvang van haar al bescheiden bezit in de vrije sectorhuur, verder verlaagd.

³¹ Landelijk gezien, lag het aandeel sociale huur op 14%.

Bovenstaande was voor Wovesto aanleiding tot beoordeling van haar toenmalige woningportefeuille en het uitzetten van een toekomststrategie van investeren in nieuwbouw (mede gelet op de bepalingen dienaangaande in de Woningwet). Dit leidde tot onder andere de volgende intenties:

- uitbreiden van de woningportefeuille voor senioren in de wijken die nabij voorzieningen zijn gelegen, bestaande uit nieuwbouw van grondgebonden seniorenwoningen met groter totaaloppervlak;
- uitbreiden van de woningvoorraad voor de lage inkomens;
- vernieuwing van de woningvoorraad in de oudere wijken;
- afstoten van het oudste woningbezit met een klein totaal-oppervlak (<70m²).

3.3.2 Woonmeij

Woningbouwcorporatie 'Woonmeij', op 1 januari 2018 ontstaan uit een fusie tussen 'Wovesto' (Sint-Oedenrode) en 'Huis & Erf' (Schijndel en Sint-Michielsgestel), bezit 5.100 woningen (*Koersplan*, 12). In de aanloop naar de fusie is de visie voor de nieuwe woningbouwvereniging neergelegd in het visiedocument '*Samen, de nieuwe organisatie*'. Het koersplan '*Prettig, duurzaam wonen. Koersplan 2019-2030*' is de concretisering hiervan.

In dit koersplan wordt ingezet op prettig en duurzaam wonen. Niet alleen in nieuwe, maar ook in bestaande woningen. Daarnaast wil de nieuw gevormde corporatie haar vastgoedportefeuille laten aansluiten bij de (veranderende) vraag, om ook prettig wonen in de toekomst te kunnen realiseren voor iedere huurder en elk dorp in het werkgebied (*Koersplan*, 6). Hierbij wil Woonmeij zowel inspelen op de behoeftes van ouder wordende bewoners, indien die graag langer thuis willen blijven wonen, als huisvesting bieden aan jongeren, ook in de kleinste dorpen. Deze diversiteit in woonbehoefte vraagt om een gedifferentieerd aanbod (*Koersplan*, 6). Naast het beschikbaar en betaalbaar houden van voldoende³² duurzame en passende³³ sociale huurwoningen in grote en kleine kernen, zet de corporatie zich ook in voor zorgvastgoed en voor 'noodzakelijk' maatschappelijk vastgoed nabij deze woningen (*Koersplan*, 7).

Woonmeij "*is actief in een gespannen woningmarkt*": de wachttijd om voor een (sociale) huurwoning in aanmerking te komen is aanzienlijk en de prijs van koopwoningen stijgt. Bovendien neemt het aantal één- en tweepersoonshuishoudens³⁴ de komende jaren toe, vooral van ouderen. Hun zorg- of woonbehoefte wijzigt zich, wat noodzaakt tot een andere aanpak: het aanbod moet meer divers worden en de wachttijd voor een sociale huurwoning moet worden bekort. Dat wil Woonmeij realiseren door: passend wonen te stimuleren, te bouwen naar behoefte, doorstroming te bevorderen, nieuwe vormen van samen wonen te realiseren, en de verkoop van sociale huurwoningen te beperken (*Koersplan*, 9).

Maar niet alleen de woonvraag verandert; er zijn ook veranderingen in de woonomgeving. Voor Woonmeij noodzaakt dit tot "*een inclusieve samenleving, waarin mensen meer voor elkaar betekenen en echt samen wonen*". Het helpen vergroten van de leefbaarheid in buurten en wijken rekent Woonmeij ook tot haar zorgplicht. Waar het aan die leefbaarheid schort, zet zij zich samen met alle partners in voor woonmaatschappelijk werk, om de leefbaarheid te behouden en te bevorderen. Dit kan zowel sociaal als fysiek een investering in de woonomgeving zijn (*Koersplan*, 10). De corporatie wil haar portefeuille in 2030 kwantitatief op orde hebben, zowel via toevoeging van 600 woningen als via herontwikkeling.

³² De verkoop van sociale woningen wordt beperkt (9).

³³ Passend gelet op de woonbehoefte en op woonlasten (huurprijs en energielasten); dus passend bij het inkomen. Met investeringen in duurzaamheid kan ervoor gezorgd worden, dat de woonlasten niet toenemen, mogelijk zelfs afnemen (9).

³⁴ De woonvraag waar Woonmeij zich voor geplaatst ziet, groeit nog tot ongeveer 2040, voornamelijk door de toename van één- en tweepersoons huishoudens. Om te voldoen aan deze geprognosticeerde vraag gaat de corporatie aan haar voorraad tot 2030 600 sociale huurwoningen toevoegen, bestemd voor één- en tweepersoons huishoudens: voornamelijk kleinere woningen (*Koersplan*, 11).

Eerste stap hierin is het formuleren van de behoefte/opgave per kern. Daarna kan begonnen worden aan de feitelijke transformatie van de huidige voorraad tot de gewenste voorraad. In de periode 2019 tot en met 2021 wordt deze portefeuilletransitie voorbereid (*Koersplan*, 11).

Woonmeij wil in de periode van 2019 tot en met 2025 de CO₂-uitstoot van haar woningen met 30% terugdringen (*Koersplan*, 12). Tot en met 2030 wordt voorts ingezet op een sterke reductie van de energievraag van haar bestaande woningen en woongebouwen." (*Koersplan*, 13). Bij die verduurzaming en herontwikkeling wil de corporatie haar "oude pareltjes" niet verloren laten gaan.

Als oude elementen en karakteristiek vastgoed behouden kunnen worden, wordt in beginsel ingezet op behoud, maar wel binnen realistische mogelijkheden (*Koersplan*, 14).

De financiële uitgangspositie van Woonmeij staat deze investeringen in de woningvoorraad toe, al zijn die "de komende jaren fors en [...] teert zij in op de bestaande investeringscapaciteit. Van ons mag worden verwacht dat we ons volkshuisvestelijk vermogen hiervoor aanwenden. [...] Wij voelen ons verantwoordelijk voor de investeringen voor de komende tien jaar, maar ook voor de nog onbekendere uitdagingen die er over 25 of veertig jaar zijn. Het continuïteitsprincipe op korte en lange termijn is hierbij het belangrijkste toets- en toezichtkader. Een gezonde financiële exploitatie van de woningvoorraad baseren we op minimale rendementsvereisten [...]. Daarbij maken we duidelijk onderscheid tussen een lagere en dus sociale rendementseis voor DAEB-vastgoed en een hogere (markt)rendementseis voor niet DAEB-vastgoed." (*Koersplan*, 15). De realisatie van de voorgenomen nieuwbouw en de verduurzaming van het bestaande bezit is een meerjarig proces. De feitelijke uitvoering van de plannen wordt, gezien de grote investeringen die ermee gemoeid zijn, nauwlettend gemonitord en steeds op de realiteit van toekomstige ontwikkelingen afgestemd.

3.3.3 Wensportefeuille Woonmeij

Woonmeij heeft voor de periode 2019-2030 een prognose gemaakt van het type woningen dat voor elk van haar doelgroepen beschikbaar moet zijn. Op basis van 'De bevolkings- en woningbehoefte-prognose Noord-Brabant. Actualisering 2017' die de Provincie heeft opgesteld, en op de 'Woonvisie' van Meierijstad, is de verwachte groei van de verschillende huishoudtypen bepaald (zie: onderstaande tabel). Deze verwachting is vervolgens omgezet naar aantallen en percentages in de huidige verhouding sociale huurwoningen die Woonmeij in Sint-Oedenrode en Schijndel heeft. Deze groeicijfers zijn tenslotte vertaald in de wensportefeuille.

Groei huishoudens in Meierijstad

Groei huishoudens 2018-2030						
	1 persoons	2 persoons	2 + kind(eren)	1 + kind(eren)	Overig	Totaal
Meierijstad	2710	260	60	275	40	3345
Schijndel en Sint-Oedenrode 52% van de totale bevolking in Meierijstad. In aantallen:	1409	135	31	143	21	1739

Meierijstad			
In 2017 was het aandeel sociale huurwoningen (tot €710,-) in de gemeente Meierijstad 21%. Gewenst aandeel sociaal van de groei is 25%. Als we uitgaan van 25% dan moeten er tot 2030 (25% x 1739) voor 435 huishoudens woningen bijkomen.			
Verdeling huishoudens in percentage in 2030		Extra nodig in 2030 (25% sociale huur)	
eenpersoonshuishoudens (MGW+lift)	34,3%	352	
samenwonenden (EGW)	59,3%	42	34
- zonder kind(eren)	30,5%		8
- met kind(eren)	28,8%		
eenouderhuishoudens (EGW)	6,0%	36	
huishoudens met kinderen	34,8%		44
overige huishoudens (MGW+lift)	0,3%	5	
totaal aantal huishoudens	100,0%	435	

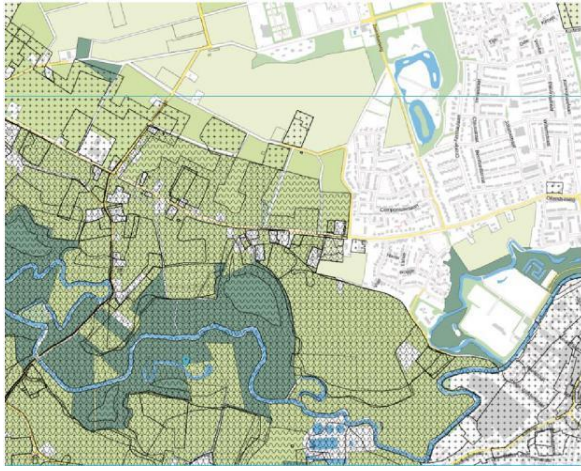
De huishoudtypes verdeeld naar soort woning, te weten: een eengezinswoning (egw) of meergezinswoning (mgw). Onder de eengezinswoningen heeft Woonmeij de volgende huishoudens ingedeeld: tweepersoons, tweepersoons met kind(eren) en eenpersoons met kind(eren). De eenpersoonshuishoudens en overige zijn onderverdeeld bij de meergezinswoningen. De tweepersoonshuishoudens heeft Woonmeij ingedeeld bij de egw, omdat de toename van deze groep vooral aan startende samenwoners wordt toegeschreven. De oorzaak van de toename in eenpersoonshuishoudens schrijft Woonmeij toe aan het groeiend aantal ouderen dat na het overlijden van de partner, alleen achterblijft. Deze ouderen wonen vaak al in een mgw of verhuizen na het overlijden van hun partner naar een mgw.

Wensportefeuille Woonmeij 2018 -2030						
	Meerijstad					
	Huidige portefeuille (peildatum 1-6-2018)		Wensportefeuille 2030 (huidig+3%+ 25% groei)		Groei/Afname	
	<i>Aantallen</i>	<i>Percentage in huidig</i>	<i>Aantallen</i>	<i>Percentage in wens</i>	<i>Aantallen</i>	<i>Percentage t.o.v. huidig</i>
meergezinswoning met lift	924	25%	1309	31%	385	42%
meergezinswoning zonder lift	220	6%	220	5%	0	0%
eengezinswoning	2502	69%	2654	63%	152	6%
Totaal	3646	100%	4184	100%	538	15%
<i>grootte (GBO)</i>						
tot 60 m2	158	4%	158	4%	0	0%
60 tot 80 m2	488	13%	873	21%	385	79%
80 tot 100 m2	1282	35%	1434	34%	152	12%
groter dan 100 m2	1718	47%	1718	41%	0	0%
Totaal	3646	100%	4184	100%	538	15%

In de wensportefeuille is, naast de verwachte groei, nog een extra groei van 3% van de huidige portefeuille meegenomen om eerder aan de vraag te kunnen voldoen en de wachttijd te verminderen. Verder wordt een toename van mgw zonder lift niet wenselijk geacht. Deze woningen zijn weliswaar goedkoop, maar minder flexibel bij een eventuele bestemmingswijziging in de toekomst. Evenmin is een toename van de kleinste en grootste woningen wenselijk: te kleine woningen zijn moeilijk te verhuren en grote woningen zijn al gauw te duur. Daarnaast zijn huurprijsontwikkeling en energie-indexering aandachtspunten.

3.4 Uitbreiding

In de 'Woonvisie' van de gemeente Meerijstad is voor de periode tot 2028 voorzien in de bouw van in totaal 630 woningen in Sint-Oedenrode, Nijnsel en Olland. Woningbouwcorporatie Woonmeij gaat in haar wensportefeuille uit van de bouw van 538 nieuwe woningen in Meerijstad. Plannen om een deel van deze woningambitie te realiseren binnen de wijk Kinderbos-Cathalijne (Kinderbos-Noord), zijn er - althans op dit moment - niet, aldus een email dd. 18 december jl. van de zijde van de gemeente Meerijstad. Grootschalige uitbreiding ten noorden van de Ollandseweg blijkt om twee redenen niet voor de hand liggend. Het gebied Ollandseweg-Kinderbos-Hoogeind heeft namelijk de dubbelbestemming 'waarde' en 'waterstaat' (www.bestemmingsplannen.nl):

Dubbelbestemmingen

- waterstaat
- leiding
- waarde

4. Samenvatting

Wijk Kinderbos-Cathalijne omvat, samen met buurtschap Rijsingen-Schijndelse Heide 637 woningen, met, althans wat Kinderbos-Cathalijne betreft, een tamelijk hoge bevolkingsdichtheid. Terwijl de huizen in de buurtschap overwegend vrijstaande koopwoningen zijn, is het omgekeerde het geval in de wijk, waar rijhuizen domineren, die voor een substantieel deel eigendom zijn van de woningbouwcorporatie. De gemiddelde waarde van de woningen is in de buurtschap dan ook hoger dan in de wijk. Wijk en buurtschap vormen één van de grotere woongemeenschappen in Sint-Oedenrode.

De bevolking van Sint-Oedenrode veroudert; toekomstige krimp is nu al voor het dorp vast te stellen: het geboorteoverschot is praktisch nul - de leeftijdsgroep 0-15-jarigen is kleiner dan elk van de andere leeftijdsgroepen. De krimp is voor de basisscholen in het dorp dan ook al enkele jaren merkbaar. In Kinderbos-Cathalijne is 42% van de inwoners 45 jaar of ouder; voor Rijsingen en Schijndelse Heide ligt dat percentage op ruim 60%. Meer dan 20% van de Rooise bevolking ontvangt AOW. Dat percentage is voor buurtschap Rijsingen-Schijndelse Heide wat hoger, voor Kinderbos-Cathalijne ligt het enkele procentpunten lager.

In een verouderende bevolking is er een reëel risico op vereenzaming en maatschappelijk isolement. Dat lijkt ook de situatie te zijn voor Sint-Oedenrode, gezien het aantal gescheiden of verweduwd personen en eenpersoonshuishoudens.

In Sint-Oedenrode is het percentage westerse migranten laag, en meer nog het percentage niet-westerse migranten. In de wijk Kinderbos-Cathalijne gaat het om een bescheiden aantal niet-westerse migranten; binnen buurtschap Rijsingen-Schijndelse Heide woont een klein aantal westerse migranten.

Ruim 10% van de werkzame beroepsbevolking in Sint-Oedenrode neemt niet actief aan het arbeidsproces deel en is aangewezen op de sociale voorzieningen. Dat percentage komt ongeveer overeen met wat voor Rijsingen-Schijndelse Heide is gevonden; voor Kinderbos-Cathalijne ligt het echter enkele procenten hoger.

Ofschoon in het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen verhoudingsgewijs een tamelijk groot deel van de Rooise bevolking woont (8.5%), zijn er geen voorzieningen in de vorm van een winkel, café, wijkgebouw, e.d. De afstand van dit gebied ten opzichte van de kern van Sint-Oedenrode is 1.5 km. Zowel het beleid van de gemeente Meierijstad als dat van de woningbouwcorporatie Woonmeij is gericht op uitbreiding van het aantal woningen, met name voor de groeiende groep ouderen en eenpersoonshuishoudens.

5. Conclusie

Uitbreiding van de wijk Kinderbos-Cathalijne (Kinderbos-Noord) blijkt- althans zeker voorlopig - niet in beeld te komen. Niettemin ligt er - zoals dat overigens voor heel de gemeente Meierijstad geldt - ook voor het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen een buitengewoon belangrijk vraagstuk dat de komende jaren steeds urgenter wordt, nl.: de toename van het aantal ouderen bij wie de zorgvraag toe zal nemen, en daarnaast de verdere groei van het aantal eenpersoonsgezinnen, die- ook nu al - in alle volwassen leeftijdsgroepen voorkomen. Voor een deel is hier van overlapping sprake: verweduwdde ouderen maken immers ook deel uit van de groep eenpersoonsgezinnen.

Zowel de gemeente Meierijstad als de woningbouwcorporatie hanteren voor woningbouw een tien-jarentermijn. Omdat te verwachten is dat beide trends - groei van zowel het aantal ouderen als van het aantal eenpersoonshuishoudens - zich zal voortzetten, is het van belang middellang beleid te ontwikkelen hoe in de zorg- en woonvraag voor deze beide - deels samenvallende - bewonersgroepen op termijn adequaat voorzien kan worden. Het gebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen kan hiervoor als proefgebied dienen, wat onderdeel kan zijn van de voor dit gebied te ontwikkelen gebiedsvisie. Hierbij gaat het in elk geval om twee aspecten: a) voorzien in adequate en betaalbare zorg voor de ouderen binnen dit gebied; b) het treffen van maatregelen om het risico van vereenzaming en isolement tegen te gaan.

SWOT

wonen/welzijn

Toelichting

	Kansen	Bedreigingen
externe analyse	<p>Vooruitgrijpen op een demografische ontwikkeling</p> <p>Ambitie Meierijstad en Woonmeij wat betreft wonen</p> <p>Afkoppeling en infiltratie hemelwater</p>	<p>Traditioneel denken over huisvesting</p> <p>Mogelijk gebrek aan durf bij de beslissers</p> <p>Complexiteit van werken binnen bestaande structuren</p>
interne analyse	<p>Relatieve kleinschaligheid van het gebied</p> <p>Karakter van het KCR-gebied is algemeen Roois</p> <p>Voorbeeldfunctie uitvoering Omgevingswet</p>	<p>Welke rol kiest Wijkraad Kienehoef</p> <p>Draagvlak in het gebied mogelijk zwakke schakel</p> <p>'Momentum' ontbreekt nog</p>
	Sterktes	Zwaktes

Sterktes

Relatieve kleinschaligheid van het gebied.

Het gebied KCR vormt een afgebakend geheel en is qua oppervlak en aantal inwoners niet te omvangrijk; hierdoor is het geheel beter te overzien.

Karakteristiek van het gebied KCR is algemeen Roois.

De kenmerken van het gebied KCR wijken niet fundamenteel af van Sint-Oedenrode als geheel; de wijk is representatief voor Sint-Oedenrode.

Voorbeeldfunctie uitvoering Omgevingswet

Dankzij het initiatief van de groep Omgevingsvisie KCR kan dit gebied fungeren als een welkome proeflocatie voor de gemeente.

Zwaktes

Welke rol kiest Wijkraad Kienehoef?

De Wijkraad Kienehoef geeft het initiatief van de groep Gebiedsvisie KCR (nog) geen actieve steun. Dat verzwakt de positie van deze groep, die immers geen representant is van de bevolking in het gebied.

Draagvlak in het gebied: mogelijke zwakke schakel

Participatie is een wezenlijk element in de ontwikkeling van een omgevingsvisie; in hoeverre het initiatief van de groep Omgevingsvisie KCR gedragen wordt door de bevolking van het gebied, is (nog) onduidelijk.

'momentum' ontbreekt (nog)

De groei van het aantal ouderen neemt de komende tien jaar toe en dat geldt ook voor het aantal eenpersoonshuishoudens. Een dergelijke demografische ontwikkeling heeft voor de betrokkenen en voor de samenleving als geheel de nodige consequenties. Menigeen zal zich dit nog niet realiseren, schuift het wellicht weg als 'een probleem van later zorg'. Het is echter een vraagstuk dat binnen het kader van een omgevingsvisie moet worden aangepakt. De meeste mensen zijn echter niet bekend met het bestaan van de Omgevingswet, laat staan met de betekenis hiervan. Hierdoor zal een initiatief met betrekking tot deze demografische ontwikkeling nog weinig betrokkenheid en inzet opwekken.

Kansen

Vooruitgrijpen op een demografische ontwikkeling

Voor de gemeente Meierijstad – meer specifiek de gemeentelijke Taakgroep Omgevingswet – komt het initiatief van de groep Omgevingsvisie KCR als geroepen.

Ambitie Meierijstad en Woonmeij wat betreft wonen

De ambitie van de gemeente Meierijstad en die van woningbouwcorporatie Woonmeij m.b.t. woningbouw in Sint-Oedenrode voor de komende 10 jaar (tot 2028) sluiten nagenoeg naadloos op elkaar aan; beide partijen onderkennen de demografische ontwikkeling van veroudering van de bevolking en de groei van het aantal alleenstaanden in relatie tot woningbouw en inrichting van de woonomgeving.

Afkoppeling en infiltratie hemelwater

Het Waterschap is voornemens het hemelwater van het riool af te koppelen en het te infiltreren in het gebied, mogelijk via een open waterloop. Hoewel deze afkoppeling betrekking heeft op de wijk Kienehoef, zal de infiltratie via een open waterloop wellicht gaan grenzen aan het gebied KCR. Dat zou een zeer zichtbare ingreep zijn, die ook zal appelleren aan de bevolking van het gebied KCR. Dit kan een hefboomwerking hebben en in positieve zin bijdragen aan de interesse in en motivatie voor de ontwikkeling van een visie voor het gebied KCR.

Bedreigingen

Traditioneel denken over wonen

Het percentage eenpersoonshuishoudens en ouderen zal de komende jaren toenemen. Dit vraagt om een andere wijze van bouwen, temeer omdat de gemeente woningbouw bij voorkeur via inbreiding wil realiseren. Dit kan gevolgen hebben voor de inrichting van woonwijken (bijv. de vorming van hofjes met gemeenschappelijke tuinen, wat het onderling contact tussen de bewoners kan stimuleren). Dit vraagt een 'omdenken' van het gebruikelijke woonconcept, zowel bij de beleidsmakers als bij de toekomstige bewoners. Het maken van zo'n omslag in denken vraagt echter een bepaalde instelling en kost tijd.

Mogelijk gebrek aan durf bij de beslissers

Ruimte scheppen in tijd en middelen om voorbereid te zijn op de hiervóór geschetste demografische ontwikkeling noodzaakt mogelijk een heroverweging van beleidsbeslissingen.

Complexiteit van werken binnen bestaande structuren

Vanuit een ander woonconcept innovatieve bouwplannen ontwikkelen binnen een bestaande wijk vraagt de nodige creativiteit, temeer wanneer die plannen – noodzakelijkerwijs – slechts fasegewijs kunnen worden uitgevoerd.

Inventarisatie en analyse - Natuur

Werkgroep Gebiedsvisie KCR

Toon van den Elzen

Rob Jansen

Romano van der Meijden*

Rien Schepens

Caspar van der Staak

Richard de Visser*

Paul van der Vleuten*

Henri van Weert

Steven van de Wiel

* lid initiatiefgroep

19 februari 2020

Inhoudsopgave

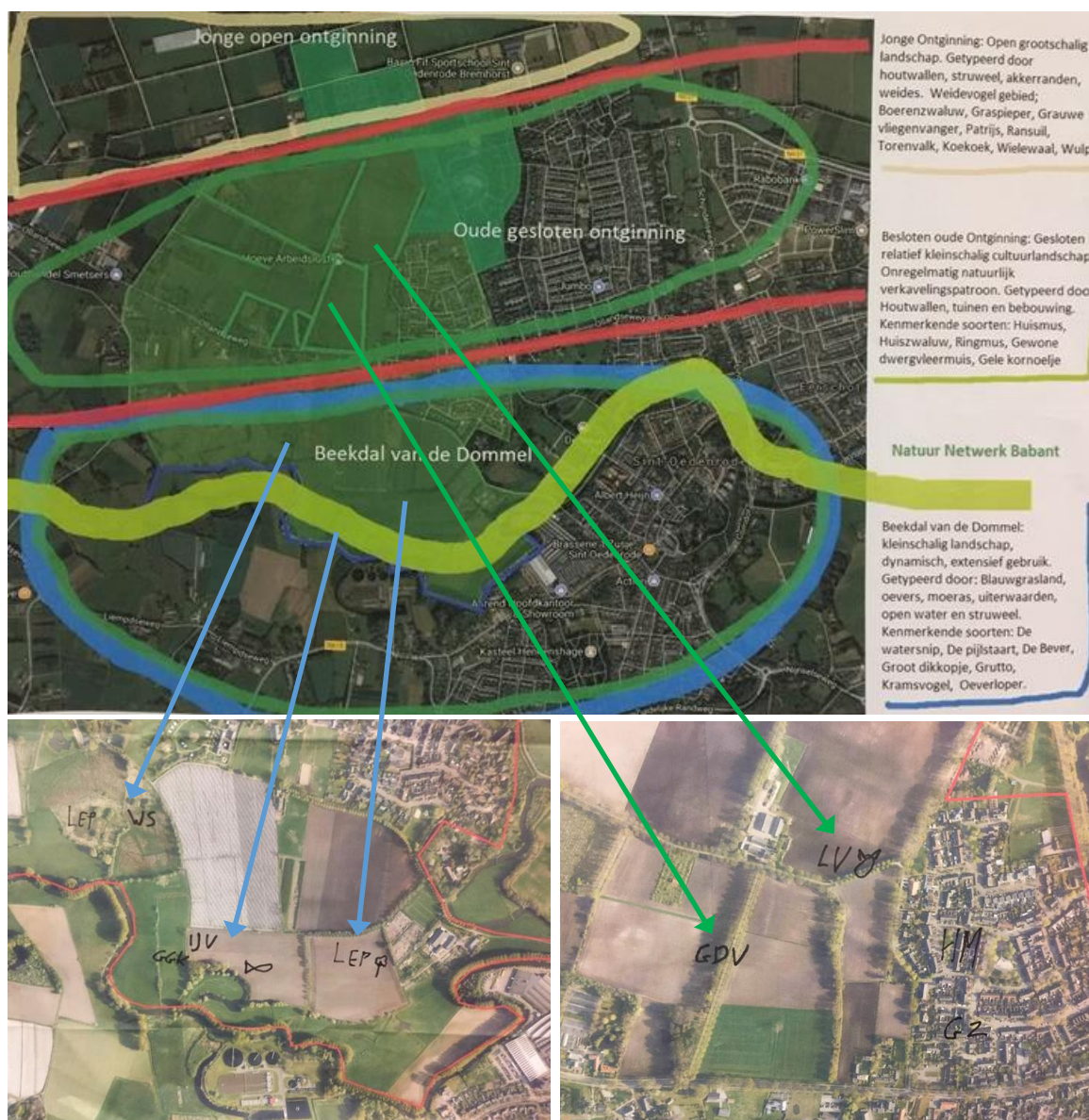
Niet technische samenvatting	3
1 Inleiding	6
2 Beleidskaders	7
2.1 Europees beleid	7
2.2 Rijksbeleid.....	7
2.3 Provinciaal beleid	8
2.4 Gemeentelijk beleid	9
2.5 Waterschap De Dommel.....	10
3 Locatie en structuur	11
3.1 Locatie projectgebied	11
3.2 Landschap Het Groene Woud	11
3.3 Dommeldal	12
3.4 De groenblauwe mantel	13
3.5 Streekpark De Kienehoef.....	15
3.6 Hoeve Arbeidslust.....	15
3.7 Landschapstypen	15
3.8 Geologie.....	17
4 Biotopen en bijbehorende soorten flora en fauna	18
4.1 Algemeen	18
4.2 Beekdal	19
4.3 Open jonge zandontginning	21
4.4 Besloten oude zandontginning.....	22
5 Beheer	23
5.1 Algemeen	23
5.2 Beheerdoelen provincie	23
5.3 Het huidige natuurbeheer in het gebied.....	27
5.4 Verdere kansen en mogelijkheden voor natuurbeheer in het gebied	28
6 Cijfers (indien aanwezig / voor zover nodig voor BREEAM)	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
7 Samenvattend kaartbeeld	32
8 SWOT-Analyse Natuur	33
8.1 Opzet.....	33
8.2 Overzicht	34
8.3 Toelichting.....	35
9 Conclusies en aanbevelingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bibliografie	37
BIJLAGEN	
Bijlage I	Kenmerkende soorten per hoofdlandschap
Bijlage II	Regelingen en subsidies beheer en ontwikkeling natuur

Niet technische samenvatting

In het projectgebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen komen drie van de vier landschapstypen voor, namelijk;

- het beekdal van de Dommel,
- jonge open zandontginning en
- de besloten oude zandontginningen.

Het gebied rond de Dommel is aangewezen als natuur (Nationale Natuur, Netwerk), voorheen Ecologische hoofdstructuur). De waterberging en natuurwaarden lopen door in het gebied boven de Ollandse weg. Samen met een ecooloog, werkzaam bij de gemeente Meierijstad, zijn de aanwezige soorten flora en fauna geïnventariseerd. Het blijkt dat er veel soorten zijn. Een aantal van deze soorten is beschermd en er zijn enkele bijzondere soorten te noemen.

Figuur 0.1 Kaart hoofdindeling natuur/habitats van het gebied en waarnemingen bijzondere soorten De belangrijke kansen en bedreigingen (externe factoren) en de sterke en zwakke kanten van het huidige gebied zijn geïnventariseerd.

Tabel 0.1 Samenvatting SWOT

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	<p>Toenemende maatschappelijke steun biodiversiteit/landschap/beheer</p> <p>Plannen waterschap en gemeente inzake waterkwaliteit/-huishouding</p> <p>Beleid en subsidiemogelijkheden voor beheer en ontwikkeling van natuur</p> <p>Combinatie natuur en recreatie</p>	<p>Stedelijke ontwikkeling op kwetsbare plekken</p> <p>Verkoop en herontwikkeling</p> <p>Hoeve Arbeidslust</p> <p>Weinig bewustzijn van de waarde van gebied bij inwoners</p>
Interne analyse	<p>Natuurstructuur in het gebied</p> <p>Beschermde status Dommeldal</p> <p>Zeldzame soorten</p> <p>Wandelroutes/beleving natuur</p>	<p>Kwetsbare natuurstructuur</p> <p>Versnipperde natuur</p> <p>Zwakke status landgoed</p> <p>Geen centrale aanpak</p>
	Sterktes	Zwaktes

De mogelijke invloed van de kansen/bedreigingen (externe factoren) op de sterke en zwakke eigenschappen van het gebied is beoordeeld. Het volgende is geconcludeerd.

De natuurwaarden in het gebied kunnen profiteren van toenemende maatschappelijke aandacht.

Het gebied kent ten opzichte van andere deelgebieden in de gemeente een historisch gegroeide, goede natuurstructuur met specifieke habitats en beschermde soorten. Ook zijn er al goede bestaande mogelijkheden (wandelroutes) om de natuur hier te beleven. Delen van het gebied zijn wettelijk beschermd als Nationaal Natuur Netwerk (Dommeldal; hoge bescherming) of aangeduid als waardevol (provinciale verordening, bestemmingsplan; kan makkelijker gewijzigd worden).

Er is toenemende maatschappelijke steun en er komen meer concrete initiatieven op het gebied van biodiversiteit, landschap/beheer en watermanagement. Door deze ontwikkelingen te kennen en hierbij aan te sluiten/mee te doen, kunnen natuurwaarden verder versterkt worden waardoor het gebied nog aantrekkelijker wordt en nog beter op de kaart komt. Deze waarden bieden mogelijkheden de recreatie in het gebied en de beleving van de natuur verder te ontwikkelen.

Centrale aanpak en regie nodig voor beheer of ontwikkeling met respect voor de natuurwaarden

Tegelijkertijd is de natuur kwetsbaar en versnipperd aanwezig in het gebied. De toekomst van Hoeve Arbeidslust (nog onduidelijk) kan bepalend zijn voor de ontwikkelrichting: versterken of verzwakken van de natuurwaarden. Ook zijn structuur en waarden bij de bewoners in het gebied onvoldoende bekend en ontbreekt een gerichte (centrale) aanpak. Dit vormt een risico voor toekomstige ontwikkelingen die geen rekening houden met de eigenschappen van het gebied.

Vanwege de klimaatverandering is de overheid bezig om de Dommel meer ruimte te geven (waterberging) en pieken met hemelwater uit de wijk direct naar het oppervlaktewater af te voeren (afkoppelen van het riool). Ook ons gebied krijgt hier mee te maken en er zijn koppelkansen voor de beheer en ontwikkeling van natuur. Meer kennis van de waarden in het gebied bij de bewoners en de gemeente en grotere recreatiefunctie zijn andere kansen voor natuurontwikkeling/beheer.

1 Inleiding

In deze natuurinventarisatie staat beschreven welke groene structuren binnen het gebied te herkennen zijn, welke parken en landgoederen bestaan, welke soorten flora- en fauna in het gebied aanwezig zijn, welke geldende wettelijke- en beleidskaders bestaan en welke lopende initiatieven gericht op natuurwaarden lopen. Deze geïnterviewde natuurwaarden zijn vervolgens besproken met een ecooloog, mevrouw Marja van Heijst, werkzaam bij de gemeente Meierijstad, die ook ervoor gezorgd heeft dat de werkgroep informatie uit de nationale databank flora en fauna heeft ontvangen. Vervolgens wordt beschreven welke maatregelen getroffen kunnen worden om te waarborgen dat de leefgebieden van deze plant- en diersoorten worden behouden of versterkt.

Ook is per landschapstype beschreven welke soorten, die momenteel nog niet in het gebied gevestigd zijn, baat hebben bij de verbetering van de huidige situatie.

2 Beleidskaders

Binnen de gemeentegrenzen van Sint-Oedenrode (Meierijstad) gelden op het gebied van natuur- en milieu een aantal wettelijke- en beleidskaders. Deze kaders bevinden zich op zowel gemeentelijk, provinciaal, rijks en Europees niveau. De kaders zijn als volgt:

2.1 Europees beleid

Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn is gericht op de instandhouding van alle natuurlijk in Europa in het wild levende vogelsoorten. De Vogelrichtlijn vereist dat EU lidstaten alle nodige maatregelen nemen om de populatie van alle vogelsoorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen. Daarnaast moeten de lidstaten alle nodige maatregelen nemen om voor deze vogels een 'voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen'.

Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit in de Europese Unie door de natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten die van Europees belang zijn in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van natuurgebieden. Deze gebieden krijgen extra bescherming omdat er bijzondere habitats zijn die belangrijk zijn voor bepaalde soorten. Er gelden beheer- en ontwikkeldoelen voor de betreffende plant- en diersoorten.

2.2 Rijksbeleid

Wet natuurbescherming

Sinds 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt drie wetten; de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en Faunawet.

De Wet natuurbescherming beschermt Nederlandse natuurgebieden, het aanwezige bos en planten- en diersoorten. De biodiversiteit is belangrijk voor het behoud en de ontwikkeling van de natuur. Sommige soorten zijn kwetsbaar, zoals vleermuizen en mussen, die dan als beschermde soorten worden aangewezen.

De Rijksoverheid is verder verantwoordelijk voor het beleid van grote wateren en het internationaal beleid.

Natuur Netwerk Nederland, NNN (voorheen: ecologische Hoofdstructuur, EHS)

De aangewezen natuurgebieden staan met elkaar in verbinding, zodat soorten zich kunnen verplaatsen. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het Dommeldal is onderdeel van het NNN.

2.3 Provinciaal beleid

Natuurbeleid

Met beleid en wet- en regelgeving zet de provincie in op bescherming en ontwikkeling van de Brabantse natuur en het landschap. De provincie nodigt anderen uit om actief hieraan bij te dragen. Daarom heet het provinciale natuur- en landschapsbeleid 2012-2022 Brabant Uitnodigend Groen (BrUG). De provincie wil de natuur verbinden met de Brabantse samenleving en economie. De provincie ondersteunt daarom inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, gemeenten en waterschappen die een bijdrage leveren aan meer groen in de woon- en werkomgeving. Zoals ondernemers die een combinatie maken tussen economische activiteiten en de aanleg of het beheer van natuur. Bijvoorbeeld met de verkoop van natuurvlees of het opwekken van elektriciteit uit levende planten. Of gemeenten die zich inzetten voor het voortbestaan van bijen door wegbermen natuurlijker te beheren. Of bewoners die hun wijk vergroenen met een buurttuin of een groen zorginitiatief. De provincie verwelkomt vernieuwende, groene projecten door te verbinden, kennis en ervaringen te delen en, indien mogelijk financieel bij te dragen.

Natuurbescherming

De provincie heeft de wettelijke taak de natuur te beschermen. De basis hiervoor biedt de Wet natuurbescherming. De provincie neemt maatregelen om de soortenrijkdom te behouden en natuurbeheer te stimuleren. Zo geeft zij uitvoering aan de Wet Natuurbescherming in Brabant en stelt zij beheerplannen vast voor de Natura 2000-gebieden met beheer- en herstelmaatregelen voor de leefomgeving van zeldzame plant- en diersoorten. Ook werkt zij aan het terugdringen van stikstofbelasting via de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en neemt zij maatregelen tegen de achteruitgang van biodiversiteit. De provincie verwelkomt activiteiten in groene gebieden zolang die in verhouding staan tot wat de natuur aan kan.

De provincie werkt aan biodiversiteit door te investeren in de omvang en kwaliteit van een robuust natuurnetwerk. Dit netwerk aan natuurgebieden gaat versnippering van de natuur tegen. Dieren kunnen zich zo gemakkelijk verplaatsen tussen de gebieden. Anderzijds neemt de provincie maatregelen ter verbetering van bodem-, water- en luchtkwaliteit. Zie het Provinciale Milieu- en waterplan. Voor het terugdringen van de stikstofbelasting door landbouw, industrie en verkeer werkt de provincie samen met de betrokkenen, bijvoorbeeld door het toepassen van stikstofarme stallen. In bijzonder kwetsbare gebieden zijn strengere regels nodig, daarvoor is de Programmatische aanpak Stikstof (PAS). Naast het vergroten van leefgebieden met ruimte voor kwaliteit voor plant en dier geeft de provincie subsidie om het uitsterven van bedreigde plant- en diersoorten te voorkomen.

De provincie richt zich op de biodiversiteit in de volgende relevante leefgebieden:

1. Beekdalen

Beekdalen zijn erg belangrijk voor de biodiversiteit. Er komen veel bedreigde soorten voor. Het gaat om planten en dieren die horen bij stromend water, broekbossen, moerassen en vochtige schraallanden. Soorten als de bosbeekjuffer, vlottende waterranonkel en beekprik zijn gebonden aan de beek. De natte bossen langs beken zijn belangrijk voor soorten als witte rapunzel en knikkend nagelkruid. Het mooist zijn misschien wel de schraallanden langs de beken. Hier kunt u de welriekende nachtorchis en de gevlekte orchis bewonderen, maar ook watersnip en aardbeivlinder. Als bepaalde beekdalen voldoende zijn hersteld kunnen ook de otter en bever weer terugkeren.

2. Zandgronden

Op de Noord-Brabantse zandgronden vinden we heideterreinen, stuifzanden, hoogvenen, vennen en allerlei typen bossen waaronder de leembossen. Ook hier vinden we een groot aantal bedreigde planten en dieren. De nachtzwaluw en het korhoen zijn typische soorten voor heides en stuifzanden. In sommige vennen komt waterlobelia en oeverkruid voor, in andere speerwaterjuffer of geoorde fuut. In hoogveengebieden als de Deurnesche Peel en Reuselse Moeren kunnen we soorten vinden als spiegeldikkopje en hoogveenglanslibel. Bossen zijn belangrijk voor allerlei vogels en insecten zoals zwarte specht en vliegend hert.

3. Stad en dorp

Ook in de bebouwde omgeving vinden we karakteristieke planten en dieren. Met sommige gaat het niet zo goed. De gierzwaluw heeft bijvoorbeeld problemen om geschikte broedholten te vinden in de moderne stad en huismussen vinden te weinig voedsel in de winter.

4. Agrarisch landschap

In het agrarisch gebied vinden we akkers en graslanden. Door de moderne intensieve landbouw hebben sommige soorten het zwaar. Grutto en watersnip behoren tot de meest bedreigde weidevogels van de provincie. Ook de veldleeuwerik zal uit Noord-Brabant verdwijnen als er niets gebeurt.

Natuurontwikkeling

De provincie bouwt aan een sterk Natuurnetwerk Brabant, onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Het is een netwerk van deels bestaande, deels nieuwe gebieden die door ecologische verbindingzones met elkaar worden verbonden. Door natuurgebieden te vergroten en onderling te verbinden krijgen planten en dieren meer ruimte om zich te verplaatsen. Dat is belangrijk voor hun voortbestaan en biedt de beste garanties voor het behoud van de biodiversiteit. Waar gaten in het Natuurnetwerk zitten nodigt de provincie andere partijen uit om nieuwe natuur aan te leggen. De provincie stelt daarvoor via het Groen Ontwikkefonds Brabant geld en grond ter beschikking. In sommige gebieden voert de provincie zelf projecten uit die bijdragen aan de ambities voor de Brabantse natuur.

2.4 Gemeentelijk beleid

Gebiedsvisie voor bebouwingsconcentraties: De provincie heeft via de beleidsnota 'Buitengebied in ontwikkeling' (BiO) de eerste stap gezet in het verruimen van de ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied. De gemeente Sint-Oedenrode heeft de uitwerking van dit beleid actief opgepakt. Derhalve is een beleidsnotitie opgesteld voor verschillende bebouwingsconcentraties binnen de gemeente Sint-Oedenrode. De opstelling van de beleidsnotitie dient als gemeentelijke uitwerking van genoemd provinciaal beleid. Het omvat een gebiedsgerichte visie, die benut kan worden als gebiedsprofiel en als werkkader voor projectprofielen. Verder wordt een globaal zicht op uitvoering geboden. Het doel van deze beleidsnotitie is het bieden van een ontwikkelingskader voor ruimtelijke initiatieven op Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB's) en individuele Ruimte voor Ruimte-(RvR)-locaties, met name in bebouwingsconcentraties. Om een totaalkader te bieden voor VAB-beleid, Ruimte voor Ruimte-woningen en BiO-woningen (Ruimte voor Ruimte verbreed) dient deze beleidsnotitie ook als kader voor initiatieven in het overig buitengebied.

Visie Rooi(s)e Draad

De Visie Rooi(s)e Draad (2005) vormt een document dat men kan gebruiken als toetsingskader bij strategische beslissingen op het gebied van onder meer wonen, werken, toerisme en verkeer. De visie is uitgewerkt in een aantal thematische programma's voor de middellange termijn (15-20 jaar). Concrete projecten geven invulling aan de visie.

(Tauw, 2011)

2.5 Waterschap De Dommel

Waterbeheerplan 2016-2021

Het waterbeheerplan van waterschap De Dommel beschrijft de doelstellingen van het waterschap voor de periode 2016-2021. Het waterbeheerplan heeft vier uitgangspunten:

- De beekdalbenadering (integraal en effectief werken met het beekdal als leidraad)
- De gebruiker centraal
- Samen sterker
- Gezonde toekomst

Het waterbeheerplan bevat daarnaast vijf thema's:

- Droge voeten: voorkomen van wateroverlast in het beheergebied (onder meer door het aanleggen van waterbergingsgebieden en het op orde brengen van regionale keringen);
- Voldoende water: zowel voor de natuur als de landbouw is het belangrijk dat er niet te veel en niet te weinig water is. Daarvoor reguleert het waterschap het grond- en oppervlaktewater;
- Natuurlijk water: zorgen voor flora en fauna in en rond beken en sloten door deze waterlopen goed in te richten en te beheren;
- Schoon water: zuiveren van afvalwater en vervuiling van oppervlaktewater aanpakken en voorkomen;
- Mooi water: stimuleren dat mensen de waarde van water beleven, door onder meer recreatief gebruik.

3 Locatie en structuur

3.1 Locatie projectgebied

Het projectgebied; Kinderbos, Cathalijne, Rijsingen (KCR) ligt binnen de gebiedsgrenzen van de voormalige gemeente Sint-Oedenrode in de provincie Noord-Brabant. Sint-Oedenrode heeft een oppervlakte van 6.450 hectare. Een groot deel van dit oppervlakte bestaat uit natuur, groen en agrarisch gebied. Zowel binnen als buiten de bebouwde kom. Op figuur 3.1 is de begrenzing van het projectgebied weergegeven.

In het projectgebied ligt langs de Dommel een verbindingszone tussen natuurgebieden in de omgeving van Sint-Oedenrode. Daarnaast zijn er in het gebied meer natuurwaarden aanwezig.

Figuur 3.1 Projectgebied Kinderbos, Cathalijne, Rijsingen
(Bron: Google Maps)

3.2 Landschap Het Groene Woud

Het projectgebied ligt in Het Groene Woud. Dit is een grootschalig aaneengesloten gebied wat zich strekt over tien gemeenten. Het Groene Woud is gelegen tussen de steden Eindhoven, Tilburg en 's-Hertogenbosch. Het gebied bestrijkt een oppervlakte van 35.000 hectare.

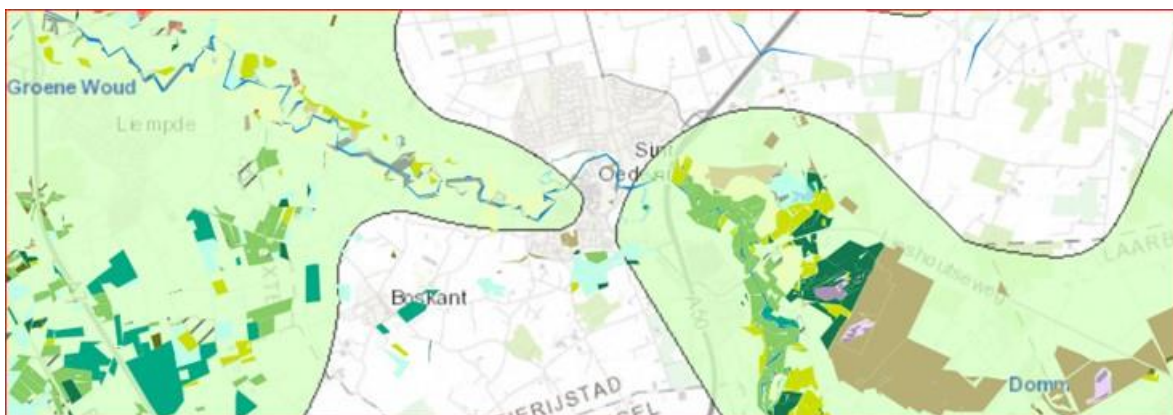

Figuur 3.2 Gebiedsoppervlakte Het Groene Woud
(Bron: website Het Groene Woud)

In Het Groene Woud liggen natuurgebieden met een hoge kwaliteit en diversiteit: grootschalige droge stuifzanden, natte heide en vennen, droge en natte bossen, moerassen en beekdalen. Ook zijn er landgoederen gelegen. Met name de natte gebieden hebben een hoge natuurwaarde. De vele beken in het gebied vormen belangrijke verbindingen tussen de onderlinge natuurgebieden.
(bron: Het Groene Woud; adviesrapport *Wolven in Het Groene Woud*)

3.3 Dommeldal

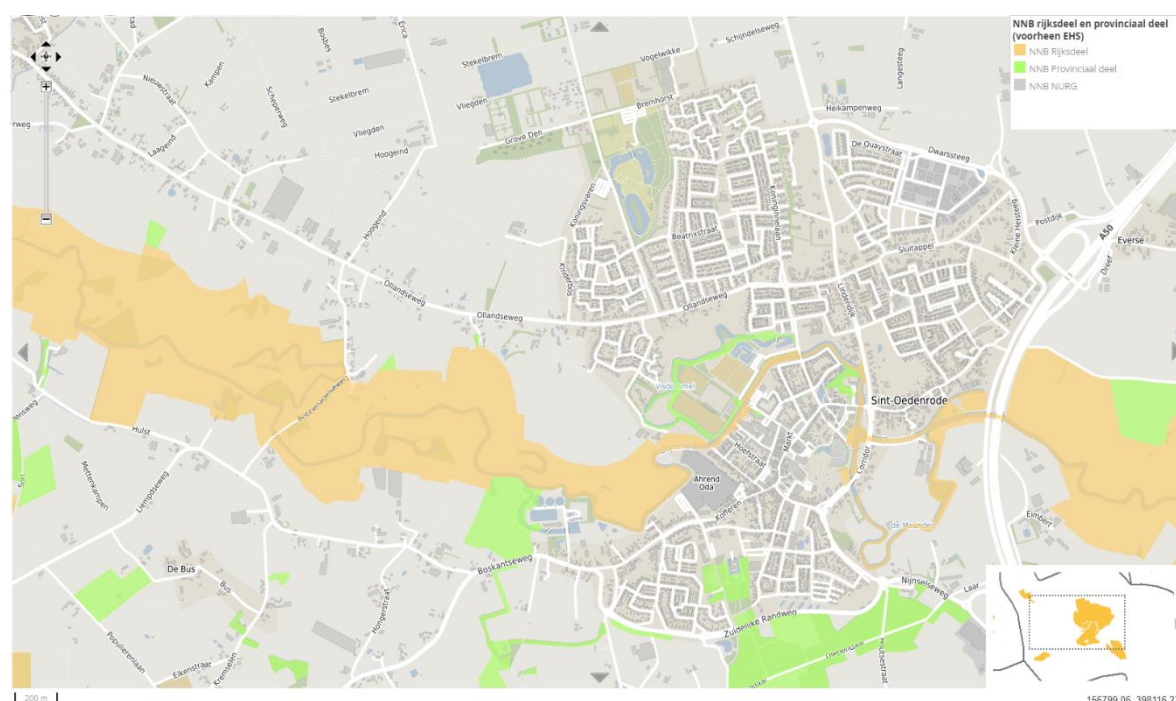
Het projectgebied maakt deel uit van het Dommeldal.

Figuur 3.3 Dommeldal in Het Groene Woud

Binnen het projectgebied KCR ligt het Dommeldal. Het Dommeldal is een nat natuurgebied met een oppervlakte van 276 hectare. Het is onderdeel van het Natuur Netwerk Brabant. Het gebied kenmerkt zich door de aanwezigheid van de traag stromende beek de Dommel. Het Dommeldal verbindt natuurgebieden De Geelders en De Scheeken. Aan de oever van de Dommel liggen graslandpercelen, beemden genaamd. Dit zijn wei- en hooilanden. De beemden zijn omsloten door populieren. Deze populieren zijn de overblijfselen van de klompenindustrie die in het verleden in het gebied floreerde. Wat verder van de beek liggen de bolle akkers. De bolle akkers zijn eeuwenoude hoger gelegen landbouwgronden. Op deze gronden vindt nog steeds landbouw plaats. De aanwezigheid van deze akkers is de reden waarom weidevogels zoals kwartels en patrijzen nog broeden in het gebied. Tussen het graan staan in de zomer bloemen als de korenbloem en de klaproos.

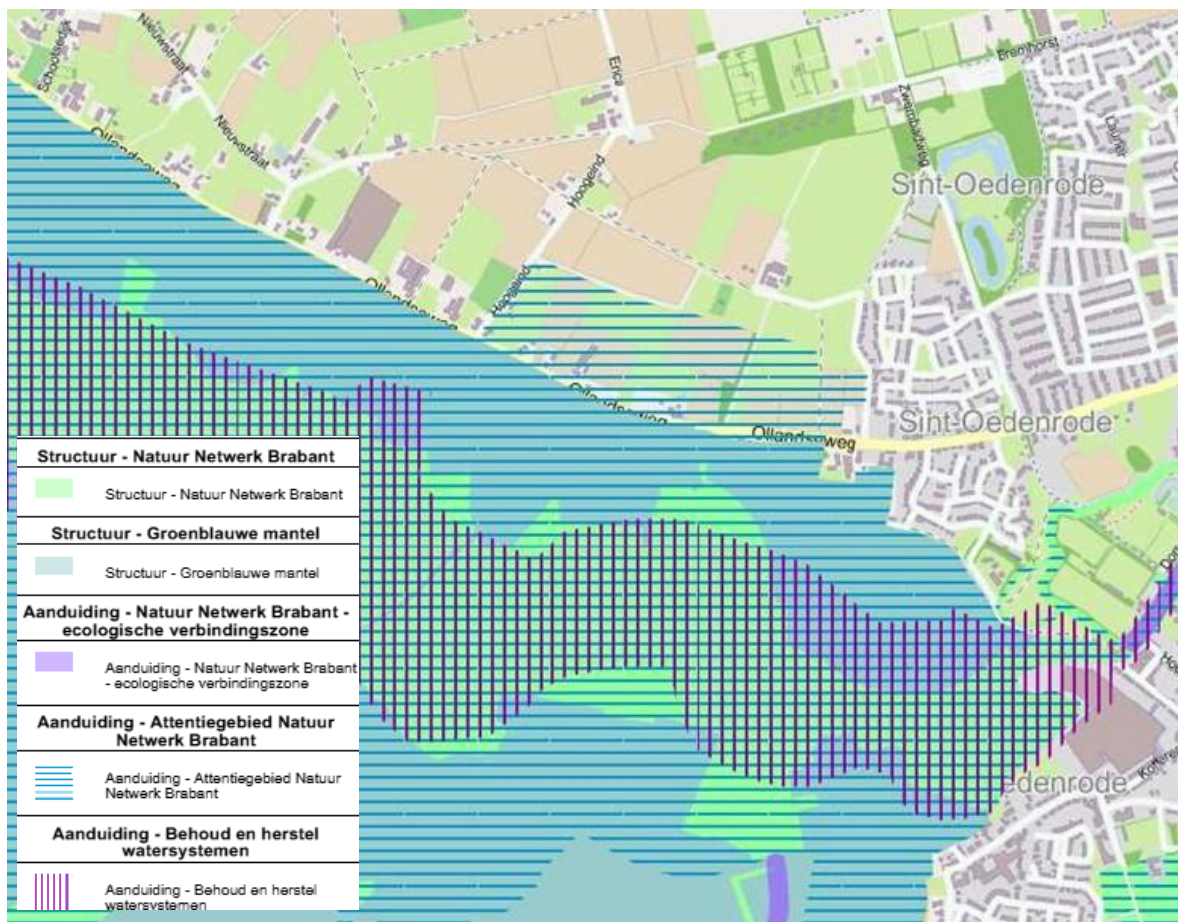
(Bron: natuurwaarden.nl : Dommeldal)

Figuur 3.4 Nationaal Natuur Netwerk; Dommeldal
(Bron: Ruimtelijke verordening Noord-Brabant)

3.4 De groenblauwe mantel

De huidige situatie en de functies/bescherming van gebieden is opgenomen op de provinciale kaart van de Verordening ruimte en ook in het bestemmingsplan Buitengebied in Sint-Oedenrode van de gemeente Meierijstad. Hierop is voor natuur het volgende opgenomen voor het plangebied.

Figuur 3.5 Aanduidingen structuur natuur en water in de provinciale Verordening Ruimte

Het gebied langs de Dommel tot aan de Ollandseweg (noordelijk) maakt deel uit van een aantal gebiedsaanduidingen. In de provinciale Structuurvisie ruimtelijke ordening (Svro) is de keuze gemaakt om op provinciaal niveau natuur en water te versterken via het perspectief van de groenblauwe structuur die bestaat uit kern- en mantelgebieden. De groenblauwe mantel vormt het gebied tussen enerzijds het kerngebied groenblauw en het agrarisch gebied alsook het stedelijk gebied.

Het kerngebied groenblauw bestaat daarbij voornamelijk uit de (bestaande en nog te ontwikkelen) natuurgebieden in het Nationale Natuur Netwerk (NNN), inclusief de ecologische verbindingzones. In de Svro is de groenblauwe mantel globaal begrensd. In de Verordening ruimte is deze begrenzing nader op perceelsniveau uitgewerkt.

Het beleid binnen de groenblauwe mantel is gericht op het behoud en vooral de ontwikkeling van natuur, watersysteem en landschap. Voor de natuur betekent dit vooral versterking van de leefgebieden voor plant- en diersoorten en de bevordering van de biodiversiteit buiten de EHS. Vanuit de watercomponent wordt vooral ingezet op het kwantitatief en kwalitatief herstel van kwelstromen.

Het attentiegebied natuurnetwerk Brabant (arcering ten noorden van de Ollandse weg) beoogt het Natuur netwerk Brabant te beschermen tegen ingrepen die de natte natuurwaarden van het natuur netwerk kunnen aantasten. Voor activiteiten die een negatief effect op de (grond)waterstand in een natte natuurparel kunnen hebben is een vergunning nodig. Het waterschap wordt betrokken bij de beoordeling van de aanvraag om een omgevingsvergunning.

Zo zijn onder andere vergunningplichtig:

- Verzetten van grond van meer dan 100 m³
- Grondbewerking dieper dan 60 cm
- Aanleg van drainage
- Verlagen van grondwaterstand
- Verhardingen van meer dan 100 m² buiten een (agrarisch) bouwperceel

3.5 Streekpark De Kienehoef

In het noordelijk gedeelte van het projectgebied ligt streekpark De Kienehoef. In de jaren 30' is het streekpark als werkverschaffingsproject opgezet. Er werden een zwembad, park en vijver aangelegd. Naast de vijver is er op het terrein van de Kienehoef ook een recreatieplas aanwezig. Het is een geschikt park voor allerlei kleine zoogdieren en broedvogels. Een van de eilanden in het park functioneert als winterrustplaats voor ransuilen. Ook is het park waardevol voor vaatplanten, zoals grasklokje en wilde gagel.

(Sint-Oedenrode, 2012)

3.6 Hoeve Arbeidslust

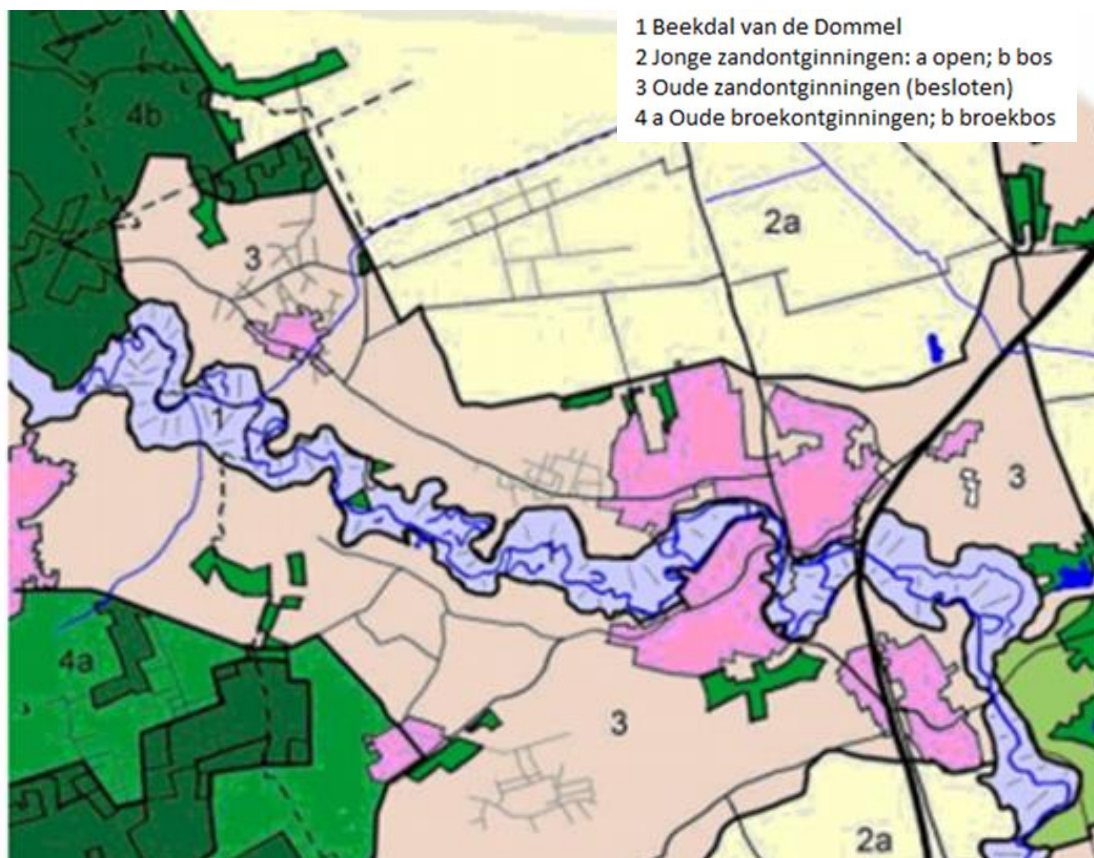
De hoeve Arbeidslust is een ontginningsboerderij die in de 18^e eeuw is gesticht door Jacob Kien. De ontsluitingslaan van de hoeve is omsloten door een bosschage van hoge eiken. Op het landgoed is een klein oppervlakte toegewijd aan fruitteelt. De oprijlaan is beplant met Lindes.

3.7 Landschapstypen

De gemeente Sint-Oedenrode maakt onderdeel uit van de Centrale Slenk. Dit is een laaggelegen gebied in Noord-Brabant. Het ligt tussen de Peelhorst of Peelrandbreuk en de Kempenhorst. In de laatste ijstijd is het grootste gedeelte van de Centrale Slenk door dekzand opgevuld. De Dommel behoort samen met de Aa tot de belangrijkste beken in de Centrale Slenk. De verschillende landschapstypen zijn in grote lijnen van noord naar zuid geordend. In de gemeente domineert de landbouw. Verspreid tussen de agrarische percelen zijn er bosschages, houtwallen, singels, laanbeplantingen en natuurlijke oevers van beken en sloten die het landschap van de gemeente bepalen.

Op figuur 3.6 is een kaart zichtbaar met daarop de verschillende landschappen zoals deze te vinden zijn in Sint-Oedenrode. In het projectgebied Kinderbos, Cathalijne, Rijsingen komen drie van de vier landschapstypologieën voor, namelijk;

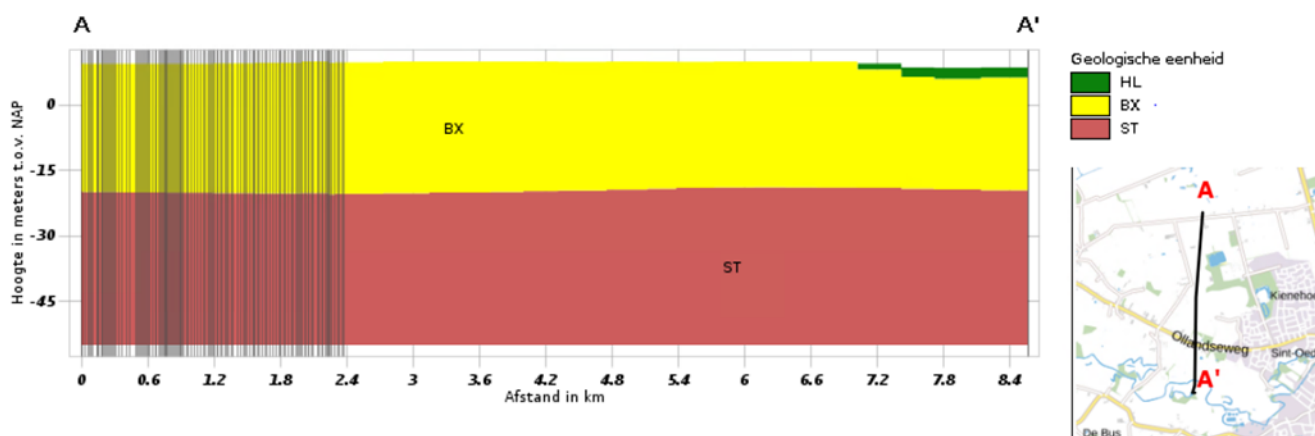
- Het beekdal van de Dommel
- Jonge open zandontginning
- De besloten oude zandontginningen.

Figuur 3.6 Landschapstypologieën Projectgebied
(Bron: PlanMER bestemmingsplan buitengebied Sint-Oedenrode)

3.8 Geologie

Verticale Doorsnede DGM v2.2

Figuur 3.7 Samenstelling ondergrond

De ondiepe bodem in het gebied bestaat vrijwel geheel uit zand. Dit zand is onderdeel van de formatie van Boxtel. Het betreft over het algemeen zand, zeer fijn tot matig grof (105-300 μm), zwak tot sterk ziltig, lichtgeel tot donkerbruin, kalkloos tot sterk kalkhoudend.

De formatie van Boxtel is een verzameling van negen verschillende laagpakketten die zijn afgezet onder invloed van periglaciaire omstandigheden. Periglaciaal wil zeggen; onder niet directe invloed van landijs. Tijdens de ijstijden was dit gedeelte van het land niet bedekt door ijs. Maar door de aanwezigheid van ijs in de omgeving veranderde het landschap in een pooltoendra. Door de harde wind konden de al aanwezige fluviaire afzettingen verstuiven. Het zand sloeg neer in de windstille laagtes.

In het zuiden van het projectgebied in het Dommeldal wordt de bodem getypeerd door de aanwezigheid van holocene fluviaire afzettingen. Dit is toe te rekenen aan de Dommel die door het gebied stroomt. Vanuit het bovenstroomse gebied wordt sediment aangeleverd.

4 Biotopen en bijbehorende soorten flora en fauna

4.1 Algemeen

Op basis van de kenmerken van het gebied en de omgeving kunnen drie landschapstypen worden onderscheiden:

- Jonge Ontginning
- Besloten Oude Ontginning
- Beekdal (langs Dommel)

Figuur 4.1 Kaart hoofdindeling natuur/habitats van het gebied en waarnemingen bijzondere soorten

In hoofdstuk 4.2 wordt per voorkomend landschapstype beschreven welke biotopen hier voorkomen. Per landschapstype wordt beschreven welke bedreigde, kwetsbare en gevoelige plant- en diersoorten hier huisvesten. In bijlage I is dit uitgebreider gedaan.

Deze inventarisatie is gebaseerd op waarnemingen verkregen via de NDFF. Het betreft waarnemingen tussen 2013 en 2018. De waarnemingen zijn een weergave van de actuele soortelijke situatie van het projectgebied. Voor de beschrijving van alle vogels is gebruikgemaakt van de website van de Vogelbescherming. Voor overige diersoorten zijn andere websites gebruikt. Voor het beschrijven van het landschap is de PlanMER van de gemeente Sint-Oedenrode gebruikt. Aan het eind van de inventarisatie is een bronnenlijst bijgevoegd.

4.2 Beekdal

4.2.1 Biotopen

In het beekdal van de Dommel is sprake van een kleinschalig landschap. Dit is mede dankzij de natuurlijke dynamiek met het bijbehorend extensief gebruik nog redelijk goed intact gebleven. Het beekdal is op te delen in overstromingsvlakte, oeverwallen, afgesneden meanders, stuif- en rivierduinen en stuifzandwallen. Kenmerkende natuurlijke processen voor een beekdal treden hier nog steeds op. Het gaat hierbij om erosie, sedimentatie, verstuiving en op een enkele plaats om verlanding en veenvorming. Het overheersende beeld is een zeer onregelmatige verkaveling afgewisseld met kleinschalige landschapselementen. Agrarische bedrijfsgebouwen komen niet of nauwelijks in het beekdal voor.

In het beekdal zijn verschillende biotopen te vinden. Namelijk; blauwgrasland, oevers, moeras, uiterwaarden, open water en struweel.

4.2.2 Aquatische ecologie

Waterschap De Dommel heeft in november 2018 informatie verschaft (presentatie Mark Scheepens). Qua waterkwaliteit gerelateerd aan de activiteiten zwemmen, varen en vissen en aan waterecologie is het gebied in te delen in vier deelgebieden:

- Recreatieve Kienehoef deel, camping en park de Kienehoef
- Agrarische hoofdstructuur ten noorden van de Ollandse weg
- Huidige bebouwde woonwijken, Kinderbos en Cathelijne
- Dommeldal en de Dommel

1. *Recreatieve Kienehoef deel, camping en park de Kienehoef*

Kenmerken:

- Aquatisch ecologisch: vooral aandacht voor exoten (vaak bij hoge recreatieve druk) park Japanse duizendknoop en Reuzenbalsemien en camping recente vondst Gestreepte Amerikaanse rivierkreeft.
- Bosdelen met een aantal interessante bossoorten (Park Kienehoef al jaren broedplek van Bosuil en kolonie Zilverreigers). Daarnaast ook een broedplek voor bosvogels zoals: Groene specht, Grote bonte specht, Boomklever en Boomkruiper.

Kansen en aandachtspunten:

- Behoud of ontwikkeling goede waterkwaliteit i.v.m. recreatie zal ook de algemene aquatische ecologie ten goede komen. Op dit moment zijn er geen zeer bijzondere natuurwaarden in de plassen aanwezig.
- Bestrijden en voorkomen van exoten. Die Gestreepte Amerikaanse rivierkreeften bijvoorbeeld zijn waarschijnlijk uitgezet (communicatie naar bewoners en externe bezoekers van het park).

2. *Agrarische hoofdstructuur ten noorden van de Ollandseweg*

- Weinig water in deze omgeving. Aquatisch ecologisch: weinig aandachtspunten. In dit deel alleen droogvallende sloten.

3. *Huidige bebouwde woonwijken, Kinderbos en Cathelijne*

- In deze gebieden zijn geen stadswateren aanwezig. Het hemelwater in de wijken is nog niet afgekoppeld van het vuilwaterriool. Aquatisch ecologisch geen aandachtspunten.

4. Dommeldal en Dommel

Kenmerken:

- Een groot deel van dit deelgebied valt binnen de ecologische hoofdstructuur
- Natuurlijk overstromingsgebied
- Bijzonder plek: oude meander 'De Koppelkes' bij Rijsingen
- Waterkwaliteit: te voedselrijk en organische belast, te hoog fosfaat en stikstof

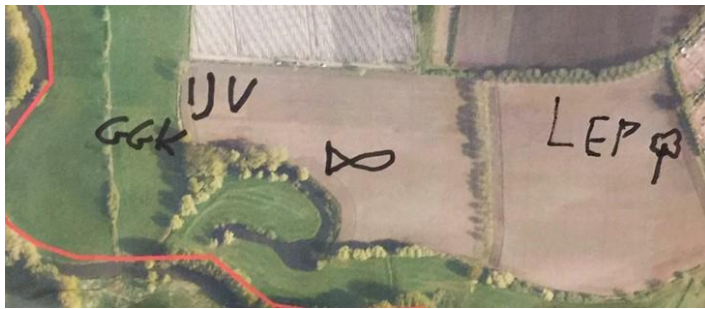
Figuur 4.1 De Koppelkes

Ecologische aandachtspunten:

- Een aantal kenmerkende Dommeldalplanten zijn aanwezig zoals: Lange Ereprijs, Kalmoes en Vogelmelk.
- Meander de Koppelkes bevat populatie Grote Modderkruipers (beschermde soort).
- Dommel: zeer diverse visstand met de volgende soorten: Berrmpje, Karper, Rietvoorn, Tiendoornige Stekelbaars, Zeelt, Blankvoorn, Driedoornige Stekelbaars, Giebel, Kleine Modderkruiper, Paling, Snoek, Bittervoorn, Vetje, Kolblei en Blauwband (bron 10 jaar visstandonderzoek waterschap De Dommel. Over het algemeen is de soortenrijkdom goed maar de biomassa valt tegen. Ook zijn een aantal kritische beeksoorten zoals de Winde en Kopvoorn nog niet vertegenwoordigd.
- Veel van de oeverlanden zijn te voedselrijk en het Dommeldal is te droog, in ieder geval om getypeerd te worden als moeras of nat schraalland.
- Oorzaken voor de matige waterkwaliteit liggen vooral in Eindhoven. Daar loopt het project Kallisto om organische belasting door overstorten en rioolwaterzuiveringen te verminderen.

4.2.3 Enkele bijzondere beschermde soorten

Zie voor voorkomende soorten Bijlage I. Enkele bijzondere soorten worden hieronder genoemd.

Figuur 4.3 IJsvogel, Modderkruiper, Lange Ereprijs, Grote Gele Kwikstaart

Lange Ereprijs, Watersnip

4.3 Open jonge zandontginning

4.3.1 Biotopen

Het noorden van het projectgebied grenst aan de Schijndelsche Heide. In dit deelgebied is momenteel hoofdzakelijk sprake van agrarisch gebruik. Door de jonge (heide)ontginningen zijn rationale verkavelingsstructuren ontstaan. Noordelijk van Sint-Oedenrode en oostelijk van Olland, rond de wegen Schijndelse heide en Schootse dijk ligt een open gebied met betekenis voor weidevogels. Kenmerkend is het rechtlijnige karakter van de wegen binnen dit deelgebied. Beeklopen zoals de Beeksche Waterloop in het gebied van de Schijndelsche kunnen een belangrijke natuurfunctie vervullen en zijn aangeduid als ecologische verbindingzone. De Schijndelsche Heide is door zijn rationale wegen en verkavelingspatroon aangewezen als een gebied met een redelijk hoge historisch geografische waarde. Het ontginningslint van het beekdal van de Dommel ten zuiden van dit gebied vormt door het afwijkende karakter een groot contrast met deze Schijndelsche Heide.

Op de jonge zandontginningen zijn verschillende biotopen te vinden. Namelijk:

- Houtwallen
- Struweel
- Bosweides
- Akkers

4.3.2 Enkele bijzondere beschermde soorten

Aan deze biotopen zijn een aantal waargenomen soorten toe te wijzen. Zie bijlage I voor een overzicht. De lanestructuur wordt door vleermuizen als routebegeleiding gebruikt.

Figuur 4.4

4.4 Besloten oude zandontginning

4.4.1 Algemeen

Het landschap van de oude zandontginningen is relatief kleinschalig van karakter. Een onregelmatig, organisch gevormd wegen- en verkavelingspatroon kenmerkt dit gebied. Kenmerkend is de begeleidende lintbebouwing langs met name de doorgaande wegen. Deze bebouwing bestaat zowel uit diverse typen agrarische bedrijven (boom- en veeteelt) en burgerwoningen. Op de oude zandontginningen zijn verschillende biotopen te vinden. Namelijk:

- Houtwallen
- Struweel
- Tuinen
- Bebouwing

Aan deze biotopen zijn een aantal waargenomen soorten toe te wijzen.

4.4.2 Enkele bijzondere beschermde soorten

Op de oude zandontginning zijn geen bedreigde kenmerkende soorten waargenomen. Voor een lijst met alle kenmerkende soorten die toebehoren aan de oude zandontginning zie bijlage I Kenmerkende soorten per hoofdlandschap.

5 Beheer

5.1 Algemeen

Beheer in het gebied vindt plaats door de aanwezige agrariërs en grondeigenaren, door natuurorganisaties, door/namens Streekfonds en Brabants Landschap en door de provincie. Er is verschillend beheer inzake:

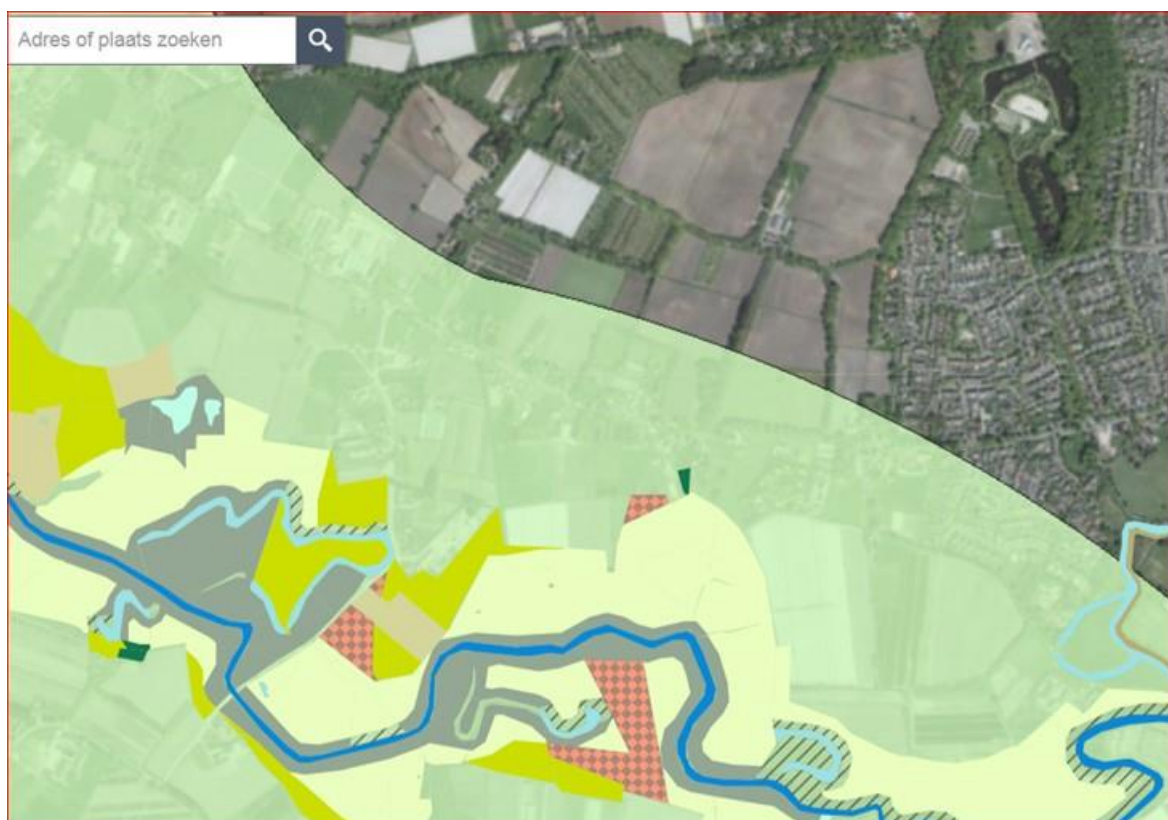
- Het Groene Woud
- Plantingsprojecten
- Hoogstamfuit
- Populieren langs wegen en erfscheidingen

5.2 Beheerdoelen provincie

De ambitiekaart van de provincie heeft de beheerdoelen per natuurtype. Hieronder het beeld uit de maatregelenkaart biodiversiteit van de provincie.

Figuur 5.1

Figuur 5.2 Dommeldalgebied (lichtgroen) met onderstaande beheertypen (besluit 25=9=2018):

N00.01 Zoekgebied 3 Algemeen Zeer Hoge CHW	N10.01 Nat schraalland (rode arcering)
N03.01 Beek en Bron (grijs)	N12.02 Nat Kruiden- en faunarijk grasland (geel)
N04.02 Zoete Plas (Blauw, meander De Koppelkes)	N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos (grijze arcering)
N05.01 Moeras (grijs)	N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos (donkergroen)

Enkele typen worden hieronder kort behandeld.

N00.01 Nog om te vormen naar natuur

Dit beheertype omvat gronden die in het verleden een andere functie dan natuur hebben gekend en nog niet tot andere beheertypen te rekenen zijn. Gronden met een intensief agrarisch verleden die een natuurbestemming krijgen hebben meestal niet van de ene op de andere dag natuurwaarden. Hiervoor is eerst een omvormingsbeheer (verschraling) nodig of inrichting zoals het afvoeren van de voedselrijke bouwvoor of bosaanplant. Dit kan vaak niet meteen. Vaak is er wel al aangepast beheer nodig. Om deze gronden met een natuurbestemming toch op de kaart te kunnen zetten is er het beheertype 'nog om te vormen naar natuur'. Hiermee is voor het beheer en beleid inzichtelijk waar en hoeveel natuur nog omgevormd of ingericht moet worden.

L01.08 Knotboom

Een knotboom is een inheemse loofboom waarvan de stam periodiek op een hoogte van minimaal 1,5 meter boven maaiveld wordt afgezet (geknot). Knotbomen worden aangetroffen als solitaire boom, in rijen of in kleine groepen. Vlakvormige elementen met knotbomen, behoudens kleine groepen, behoren niet tot dit beheertype maar kunnen gerangschikt worden onder het beheertype Griendje. Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam waarbij periodiek de boven op die stam groeiende takken (of pruik) worden geoogst. Door die oogst ontstaat er op deze hoogte een vergroeiing van de stam: de knot. De knotboom levert gemakkelijk oogstbaar hout op dat op een plaats groeit waar het vee er niet bij kan.

Knoteiken worden traditioneel een keer in de zeven tot acht jaar geknot. Bij Knotessen gebeurde dat eens in de vijf tot zes jaar en Knotwilgen en Knotpopulieren worden meestal eens in de vier jaar geknot. Al van voor het begin van onze jaartelling zijn er vermeldingen bekend van knotbomen. Het gaat dan om de soorten Wilg, Populier, Es, Els, Eik en Haagbeuk. Knotessen, Knothaagbeuken en Noteiken kunnen bijzonder oud worden. Ook wilgen en bijvoorbeeld Populieren worden als knotboom veel ouder dan wanneer ze vrijuit groeien.

Knotelzen staan vaak op armere gronden. Ze zijn vooral kenmerkend voor akkerranden in landschappen met kamptonginningen, slagenlandschappen en esdorpenlandschappen. Knotbomen bieden broedgelegenheid aan diverse vogels, waaronder de Steenuil en Wilde eend. Vooral oude knotbomen kunnen zeldzame hierop groeiende mossen en korstmossen herbergen.

Een knotboom wordt periodiek geknot: Wilgen, Elzen, Essen en Populieren eenmaal per 3-8 jaar; Eiken en Haagbeuken minimaal eenmaal per 15 jaar. Knotwerkzaamheden worden alleen verricht in de periode tussen 1 oktober en 15 maart. Noteiken worden traditioneel een keer in de zeven tot vijftien jaar geknot. Bij Knotessen gebeurde dat een keer in de vijf tot zes jaar en knotwilgen en Knotpopulieren worden meestal een keer in de vier jaar geknot.

Er mag geen snoeihout verbrand worden in de directe omgeving van de knotboom.

De stam van de boom mag niet beschadigd worden door vraat door vee. Als de bomen in het weiland staan zijn jonge bomen voorzien van een boomkor.

N05.01 Moeras

Moerassen komen voor op de overgang van zoet water naar land. Het lage deel van Nederland is vrijwel volledig ontstaan als moeras. Het zwaartepunt van de verspreiding ligt in de laaggelegen venen kleigebieden van Nederland. Moeras ontstaat onder andere in overstromingsvlakten van rivieren en beken of in kwelgebieden langs de randen van de zandgronden en in beekdalen. De bodems zijn zeer nat, voedselrijk en matig zuur tot neutraal.

Typische moerasplanten zijn hoge grassen als riet en rietgras, grote zeggen, biezen en galigaan. Moeras is van groot belang voor vogels, libellen, vissen, amfibieën en enkele zoogdieren als Bever, Otter, Noordse woelmuis en Waterspitsmuis. Moeras omvat open begroeiingen van riet, lisdodde en biezen in water; rietlanden en rietruigten. Hierin weerspiegelt zich de overgang van water naar land. Aan de waterkant vormen losgeslagen planten drijftillen met waterscheerling, zeggen, galigaan en slangenwortel. Het rietland kan vrij open zijn met poeltjes waarin waterplanten groeien, kruidenrijk met diverse orchideeën en blauwe knoop of mosrijk met blad- en levermosses of al ouder met hoog opgaand riet die geleidelijk overgaan in ruigten met moerasspirea of poelruit. Door de grote stapeling van organisch materiaal in oude rietlanden en ruigten kunnen deze vegetaties (tijdelijk) overgaan in een grasrijke vegetatie. De kruidenrijke of mosrijke fase met vrij open riet kan duiden op een wat lagere voedselrijkdom in combinatie met matig zure omstandigheden. In dit milieu kunnen veenmosses zich vestigen. Een deel van de rietlanden wordt gemaaid, maar niet jaarlijks (overjarig riet).

De Nederlandse moerassen zijn vrijwel volledig ontgonnen of verveend; het resterende deel wordt bedreigd door vermessing, verdroging en verbossing. De grote menselijke invloed is in de laagveenmoerassen te herkennen aan het verveningspatroon, ook de moerassen in de jonge polders staan onder grote menselijke invloed.

Voor een goede kwaliteit en duurzame instandhouding is een natuurlijk fluctuerend waterpeil en een goede waterkwaliteit essentieel. Thans is er veelal sprake van gebrek aan nieuwvorming en versnelde successie waardoor extra beheer nodig is om voldoende oppervlak en kwaliteit te behouden. Moeras kan een voorstadium vormen voor Veenmosrietland en moerasheide en uiteindelijk overgaan in Hoogveen. In voedselrijke gebieden kunnen ruigte en bosvorming (afhankelijk van peilregime en aanwezigheid van grote herbivoren en beheer) na verloop van tijd de overhand nemen.

Het beheertype moeras omvat verlandingsvegetaties zoals riet- en biezenvegetaties, natte ruigte en grote zeggenvetaties. Moeras kan tot 20% uit open water bestaan en tot 10% uit struweel. De gemiddelde grondwaterstand in het najaar zakt maximaal tot 40 cm. onder het maaiveld, behoudens eventuele periodieke droogteperioden. In de nattere delen varieert de grondwaterstand tussen 0 en – 20 cm.

N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos

Rivier- en beekbegeleidend bos omvat bossen welke periodiek overstroomd worden onder invloed van hoge rivier- of beekwaterstanden, zoals ooibossen en beekbossen of onder directe invloed staan van vrijwel permanent uittredend grondwater, zoals bronbos. Ook aangeplant populierenbos en doorgeschoten wilgengriend behoren tot dit type voor zover ze periodiek overstroomd.

Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Wilgenverbond, Iepenrijke Eiken-Essenverbond en Verbond van Els en Es. Rivier- en beekbegeleidend bos is op diverse bodems te vinden, zowel op rivierklei als op de meer (lemige) zandbodems langs de beken. Rivier- en beekbegeleidend bos is te vinden in de landschapstypen.

Rivierengebied (buitendijkse gronden grote rivieren, Biesbosch en Oude Maas) en in Beekdalen binnen het overstromingsbereik van beken. Veel van het Rivier- en beekbegeleidend bos is ontstaan uit voormalige grienden in de Biesbosch en langs de grote rivieren, die hun economische betekenis hadden verloren. Recente bossen zijn vaak spontaan ontstaan uit opslag na klei of zandwinning. Rivier- en beekbegeleidend bos met hun karakteristieke soorten zijn sterk achteruitgegaan in omvang en kwaliteit in Nederland. Door bedijking, verdroging, grote wijzigingen in overstromingsdynamiek en bosexploitatie is het karakter van de slechts geringe oppervlakte rivierbegeleidend bos sterk beïnvloed. Europees gezien is rivierbegeleidend bos zo zeldzaam, dat Nederland voor de resterende oppervlakte een grote verantwoordelijkheid draagt. Bronbos is door verdroging vaak sterk verruigd of geheel verdwenen en komt in Nederland slechts op geringe oppervlakte op een beperkt aantal plaatsen voor.

Laaggelegen delen van rivierbegeleidend bos worden meestal gedomineerd door wilgen en moerasplanten. Hoger op de oever gaat een goed ontwikkeld ooibos geleidelijk over in gewone es, iep en meer typische bosplanten. Struweel wordt vaak gedomineerd door wilgen of meidoorns. Door verdroging en onvoorspelbare overstromingen domineren ruigten vaak op open plekken. Bij begrazing zijn ook grazigere vegetaties aanwezig. Langs beken is doorgaans zwarte els of gewone es de dominante soort. Voedselrijkdom en basenrijkdom worden sterk bepaald door het overstromingswater. Vooral langs de rivieren en in de getijdengebieden kent het rivier- en beekbegeleidend bos een voedselrijk en basisch karakter. Onder invloed van sterke kracht van overstromingen kan structuurvariatie vaak op een natuurlijke manier ontstaan.

Rivier- en beekbegeleidend bos is van belang voor diverse soortgroepen, zoals broedvogels, mede door het (vaak) weelderige en ontoegankelijke karakter. De bever is kenmerkend voor rivier- en beekbegeleidend bos direct aan oevers. Door de basenrijke omstandigheden en vaak hoge luchtvochtigheid zijn deze bossen belangrijk voor veel zeldzame mossen. In het getijdebos in Nederland komen de grootste populaties van Spindotterbloem en Vloedschedemos in Europa voor. Bossen langs beken kennen eveneens een rijke fauna. Bronbos kent kenmerkende soorten voor beschaduwde bronmilieus zoals Goudveil en Alpenheksenkruid.

5.3 Het huidige natuurbeheer in het gebied

5.3.1 Beheer door Brabants Landschap (Dommeldal)

Bijna alle weilanden (beemden) in het gebied Rijsingen hebben een hoog fosfaatgehalte waardoor de doelstelling nat schraalland niet haalbaar is. Daardoor is ingezet op de doelstelling bloemrijk grasland, in de vorm van zomerbegrazing door rundvee, met aanvullend maaien en afvoeren. Er ligt hier eveneens een stukje moeras dat om de paar jaar wordt gemaaid of geklepeld. Doelstelling is om dit deel geschikt te houden voor meerdere paartjes watersnippen die daar broeden.

Aan de overkant van de Dommel bij de rioolzuiveringsinstallatie is wel een beheer van nat schraalland. Deze doelstelling wordt bereikt door hier met een wetlandtrac te maaien en het maaisel af te voeren.

Buiten het gebied Rijsingen (bij Olland) heeft Brabants Landschap cultuurhistorische akkers die biologisch worden beheerd met veelal granen als gewas. Op enkele snippers van akkers wordt een natuurmengsel verbouwd waar veel dieren van profiteren zoals geelgors, patrijs, groenling, bijen en vlinders. Aan de Ollekes ligt een gebied dat als een natuurlijk moeras wordt beheerd dus vooral de waterhuishouding goed beheren.

Beheerder Gerard Traa van Brabants Landschap adviseert om in het gebied aansluitend aan het natuurnetwerk extra landschapselementen van doornachtige struiken aan te leggen, al zijn het maar plukjes en/of randjes. Tevens om strookjes, randjes en overhoekjes in te zaaien met een natuurmengsel. Op deze wijze kan de biodiversiteit van de omgeving verder worden verbeterd.

5.3.2 Huidige agrarisch natuurbeheer in het gebied

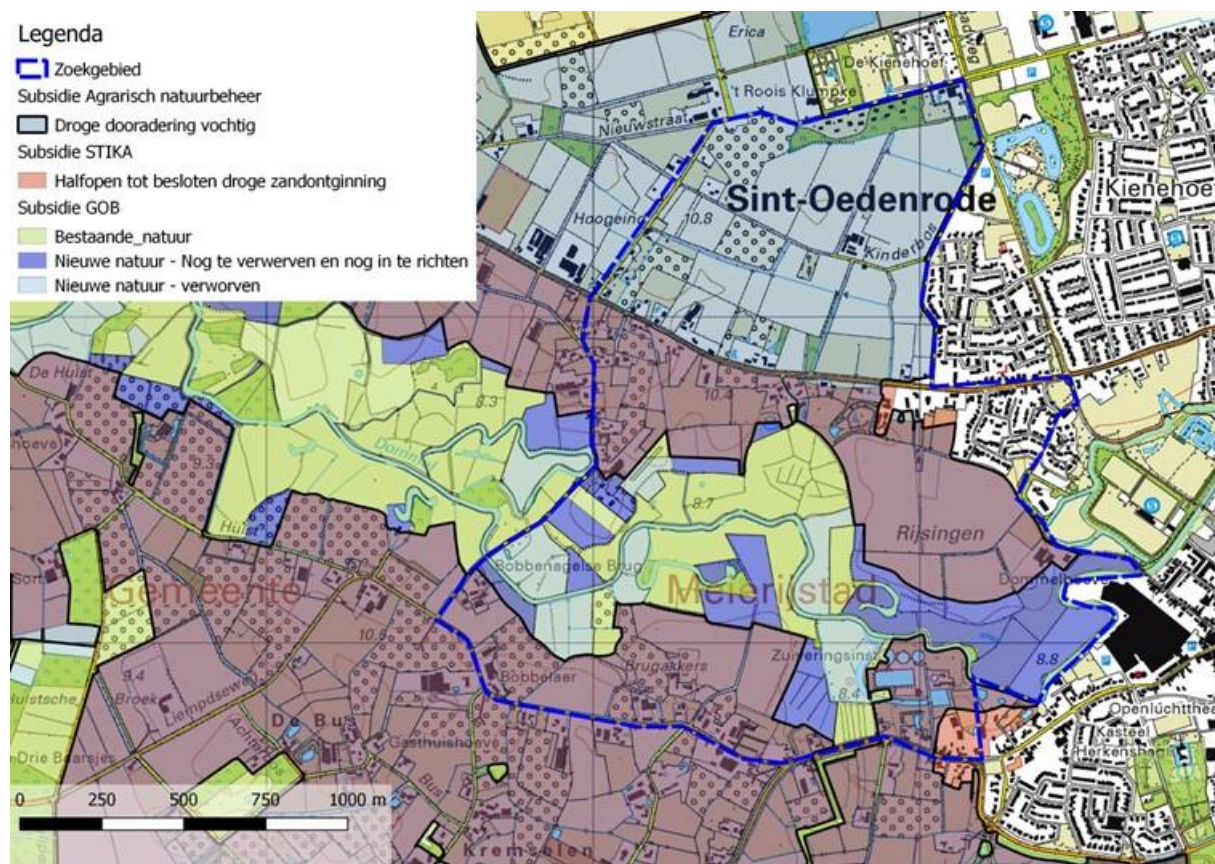
Op een tweetal agrarische bedrijven in het gebied vindt weidevogelbeheer plaats. Door de Rooise Weidevogelgroep worden hier nesten van met name Kieviten opgespoord en gemarkeerd ter bescherming. Op een van beide bedrijven vindt tevens een uitgesteld maaibeheer plaats zodat jonge weidevogels beschutting kunnen vinden in het gras. Op een van de agrarische percelen in het Dommeldal op Rijsingen heeft de weidevogelgroep hier in 2016 het eerste Nederlandse kievitseï van het jaar gevonden!

Op één agrarisch bedrijf in het gebied vindt akkerrandenbeheer plaats, waarbij brede stroken naast het gewas worden ingezaaid met een bloem- en kruidenrijk mengsel. Hiervan profiteren diverse diersoorten. In de zomer vinden insecten hier nectar en vele kleine dieren schuilgelegenheid. Doordat de planten na de bloei blijven staan vinden in najaar en winter diverse vogelsoorten hier voedsel in de vorm van zaden.

5.4 Verdere kansen en mogelijkheden voor natuurbeheer in het gebied

Zie onderstaande kaart voor de gebiedsbegrenzing.

- A. ANLb: Agrarisch natuur- en landschapsbeheer
- B. STIKA: Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader
- C. Subsidieregeling Natuur
- D. ErvenPlus (momenteel niet beschikbaar in Meierijstad)
- E. GOB: Groen Ontwikkefonds Brabant
- F. Subsidie soortenbeleid
- G. Overige

A. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)

Subsidieverlening voor het beheren van bestaande landschapselementen in het leefgebied 'Het Groene Woud'. Deze elementen kunnen zijn graanakkers, akkerranden, bomenrijen, houtsingels, amfibieënpool, etc. Aanvulling hierop is de subsidie Agrarisch Waterbeheer waarbij in wordt gezet op verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deelnemers ontvangen een beheersubsidie voor het niet bemesten en niet spuiten met gewasbeschermingsmiddelen langs watervoerende sloten.

Er zijn nog beperkte mogelijkheden voor deze regeling.

Contactpersoon is Nelis Klaasen 06-27007670

nelisklaasen@gmail.com

Zie het document via deze link:

<https://anbbrabant.nl/beheer-afsluiten/beheerpakketten-en-vergoedingen/leefgebied-droge-dooradering/>

B. STIKA: Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader

De Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader (STIKA) is een regeling van de provincie, gemeenten en waterschappen in Noord-Brabant. Het principe is simpel. Als een grondeigenaar op grond buiten zijn erf maatregelen treft die bijdragen aan natuur- of landschapsbehoud dan kan hij daarvoor een passende vergoeding krijgen.

In het gebied geldt met betrekking tot het STIKA het volgende:

- Subsidie voor het aanleggen en beheren van landschapselementen in het buitengebied, met uitzondering van erven.
- Er is beheersubsidie voor bestaande landschapselementen in het gehele zoekgebied wanneer deze cultuurhistorisch waardevol zijn. Beheerperiode = 6 jaar.
- Er is subsidie voor de aanleg van nieuwe elementen in het rode aandachtsgebied voor houtsingels, hakhoutbosjes, landschapsbomen (-rijen en solitair), knotbomen, hoogstamboomgaarden, akkerflora- en faunaranden en wandelpaden. Ook hiervoor kan dan een beheersubsidie voor 6 jaar verkregen worden. Bij aanleg wordt ook getoetst aan gemeentelijk beleid.
- Bij aanleg van nieuwe elementen kan ook een eenmalige vergoeding voor waardedaling of jaarlijkse opbrengstenderving worden aangevraagd.

Er is nog circa € 120.000 te besteden budget in gemeente Meierijstad (stand oktober 2018). Na 2019 loopt het gebiedscontract voor de deelnemende gemeenten in Het Groene Woud af. Daarna volgen nieuwe contractbesprekingen. Voor STIKA is Brabant ingedeeld in verschillende regio's waarbinnen een veldcoördinator het aanspreekpunt is. Voor ons gebied is dat Paul van Limpt, contact: PaulvanLimpt@natuurenlanschap.eu. Hij kan grondeigenaren aan de keukentafel adviseren over de subsidiemogelijkheden.

Zie het document in de bijlage II.

C. Subsidieregeling Natuur

Voor herstel en aanleg van kleine landschapselementen bestaat de provinciale Subsidieregeling natuur Noord-Brabant. De regeling is bedoeld voor de aanleg van beplantingen met inheemse soorten en voor poelen of herstel van een cultuurhistorisch landschapselement. De regeling is opengesteld per 31 januari 2018. Particulieren, ondernemers en overheden kunnen voor het aanleggen van landschapselement in de vorm van beplanting, een poel of een natuurvriendelijke oever, een subsidie ontvangen.

Enkele belangrijke voorwaarden voor subsidieverlening zijn onder andere:

- Het project wordt uitgevoerd op gronden met een natuur- of agrarische bestemming.
- Het project vindt plaats buiten de bebouwde kom, buiten een erf en buiten het Natuur netwerk Brabant.
- Met de uitvoering van het project mag niet worden begonnen voordat de subsidieaanvraag is ingediend.

Het Coördinatiepunt Landschapsbeheer van Brabants Landschap kan adviseren bij het opstellen van de subsidieaanvraag. In het gebied zijn de volgende subsidies beschikbaar:

- Subsidie voor het aanleggen van landschapselementen in het hele buitengebied met uitzondering van erven. De bijdrage is maximaal 80% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 10.000,- voor particulieren.
- Via de subsidieregeling Natuur kunnen eenmalig de aanlegkosten voor landschappelijke beplanting (bosplantsoen, laanbomen, fruitbomen, knotwilgen), poelen en natuurvriendelijke oevers worden vergoed. De bijdrage is maximaal 80% van de subsidiabele kosten voor rechtspersonen tot een maximum van € 75.000,-.
- Ook is er via deze subsidieregeling geld beschikbaar gesteld voor het verplaatsen van rasters en het herstel van cultuurhistorische waardevolle landschapselementen (verwijderen uitheemse soorten, doorplanten met bomen en struiken, herstel wallichamen, baggeren waterelementen, aanpassen taluds waterelementen). De bijdrage is maximaal 50% van de subsidiabele kosten voor gemeenten en waterschappen, tot een maximum van € 75.000,-.

Zie het document in de bijlage II.

D. ErvenPlus (*momenteel niet beschikbaar in Meerijstad*)

Op dit moment is de regeling niet opengesteld in de gemeente Meerijstad. Mogelijk gaat de gemeente in de toekomst deelnemen aan dit project. Regelingen:

- Subsidie voor het aanleggen van landschapselementen op erven, in het buitengebied, ten behoeve van het stimuleren van erfvogels.
- Er kunnen eenmalig de kosten voor aanleg van landschapselementen worden vergoed (bloemrijke en ruige bermen, heggen, hoogstamfruitbomen, houtsingels, nestvoorzieningen).
- Voor subsidieverlening wordt een erfscan doorgevoerd, waaruit duidelijk wordt welke maatregelen nuttig zijn.

Zie het document in de bijlage II.

E. GOB: Groen Ontwikkelfonds Brabant

Algemeen

Natuur en landschap in Brabant is van groot belang voor een gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk landschap. Met het GOB wil de provincie Noord-Brabant samen met externe partners het Natuur Netwerk Brabant (NNB) afmaken en natuurverbindingen aanleggen.

Het GOB biedt subsidiemogelijkheden voor de omvorming van landbouwgrond naar natuurgebied middels aankoop of functieverandering en er zijn subsidiemogelijkheden voor de inrichting tot natuurgebied. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant heeft ondersteuningsmogelijkheden voor locaties binnen het Natuurnetwerk Brabant, die zijn getypeerd als nog te realiseren nieuwe natuur en verbindingzones.

Percelen buiten deze categorieën komen dus niet in aanmerking voor ondersteuning.

In het gebied zijn de volgende subsidies beschikbaar

Subsidie voor het vlaksgewijs omvormen van landbouwgrond naar natuur op de gebieden die op de kaart blauw zijn aangegeven. Dit zijn de (landbouw-)gebieden in het NNB (natuurnetwerk Brabant) die nog niet om zijn gezet naar natuur. Het perceel blijft in eigendom van de aanvrager, maar de functie verandert in natuur.

Wanneer deze gronden worden omgezet naar natuur (inrichting en omstellen van beheer), wordt de grondwaardedaling die hierdoor plaatsvindt (natuurgrond is minder waard dan landbouwgrond) voor 50% of 85% uitgekeerd aan de eigenaar.

Daarnaast is er subsidie voor het inrichten van de gronden (50% van de normkosten)

Zie het document via de link:

<https://www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/subsidie-aanvragen/investeringsreglement>

F. Subsidie soortenbeleid

Sommige soorten hebben het moeilijk in Brabant. De provincie wil hen beschermen door het hele leefgebied een impuls te geven, via zogenaamde leefgebiedplannen en bijbehorende subsidies. Het Brabants Landschap heeft een aantal van die subsidies aangevraagd om door te geven aan anderen. Zo zijn er specifieke projecten mogelijk voor verbetering van het leefgebied van ervvogels, kievit, patrijs e.d. Voorwaarde is dikwijls dat bij de uitvoering vrijwilligers zijn betrokken. Voor meer informatie, ook voor advies, contact met coördinator soortenbescherming Jochem Sloothaak: jsloothaak@brabantslandschap.nl

G. Overige

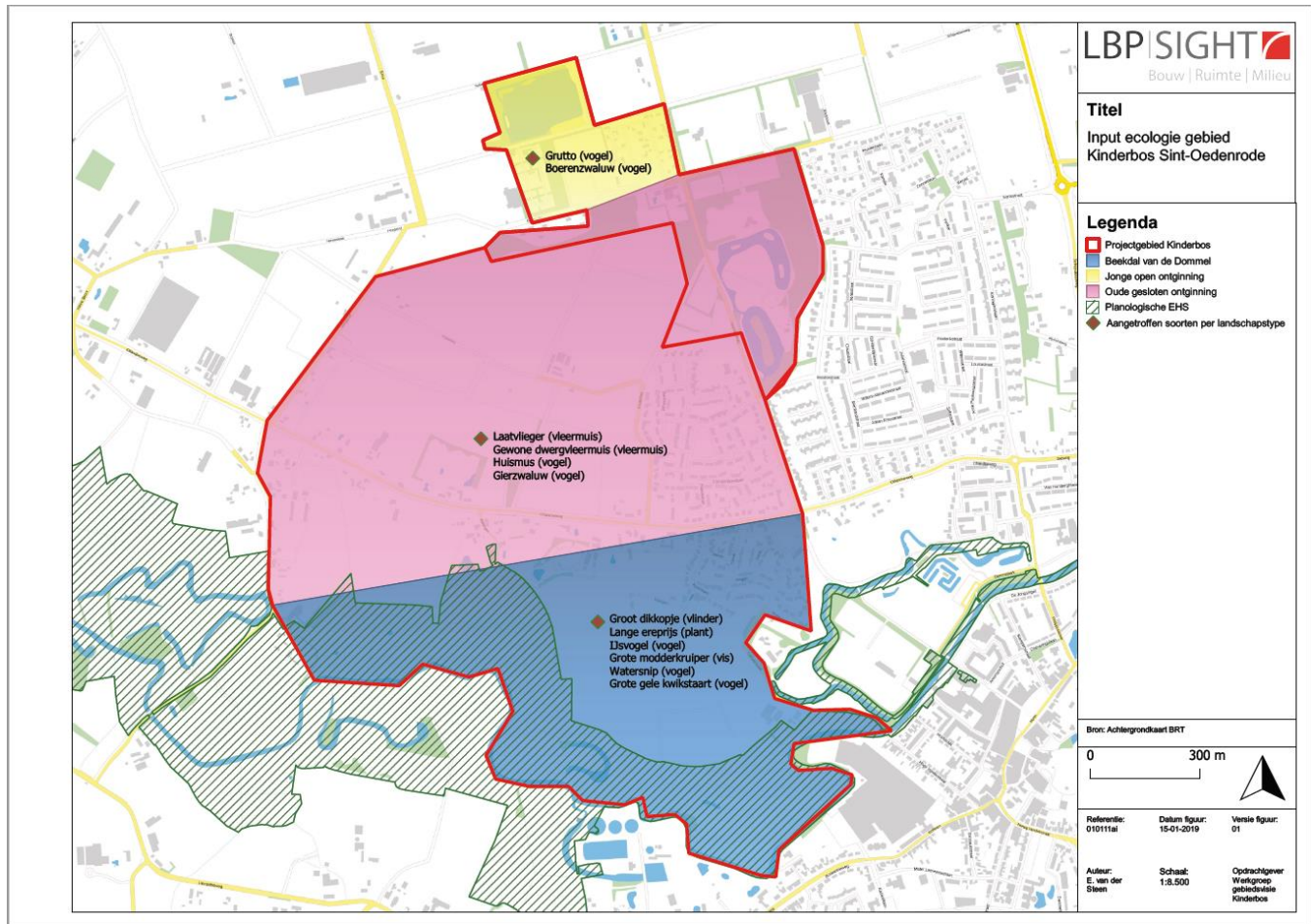
Binnen de gemeente zijn soms kleinschalige acties voor verbetering van biodiversiteit en waterbeheer zoals:

- Operatie steenbreek, ter verwijdering van verharding uit tuinen
- Regentonactie, ter ontlasting van het riool en gebruik van regenwater

De biodiversiteit in de wijken kan verder gestimuleerd worden door meer groen en bloemen in tuinen en het plaatsen van nestkasten voor vogels. Dit geldt met name voor Huismussen, Gierzwaluwen en Kool- en Pimpelmezen die in Kinderbos en Cathalijne veelvuldig voorkomen. Het plaatsen van vleermuiskasten biedt slaapgelegenheid aan met name voor de Dwergvleermuizen die in het hele gebied voorkomen. Door het ophangen van insectenblokken wordt nestgelegenheid geboden aan solitaire bijen, die hun voedsel kunnen vinden in bloemrijke tuinen en plantsoenen.

In het buitengebied kan de biodiversiteit verder worden vergroot door het aanleggen van gevarieerde (inheemse) beplanting op stroken en overhoekjes. Bloeiende en vruchtdragende struiken leveren voedsel aan zowel insecten als vogels. Stroken ingezaaid met inheemse bloemen leveren voedsel voor vlinders, bijen en andere insecten. Uitgebloeid leveren ze voedsel voor zaadetende vogels. Bovendien kunnen ook hier nestkasten voor vogels en vleermuizen worden opgehangen. In het buitengebied kan men ook denken aan nestkasten voor andere soorten zoals Steenuilen, Bosuilen en Spechten. Ook kan men egels beschermen door het laten liggen van bladerhopen in de winter of het plaatsen van speciale egelkasten.

6 Samenvattend kaartbeeld

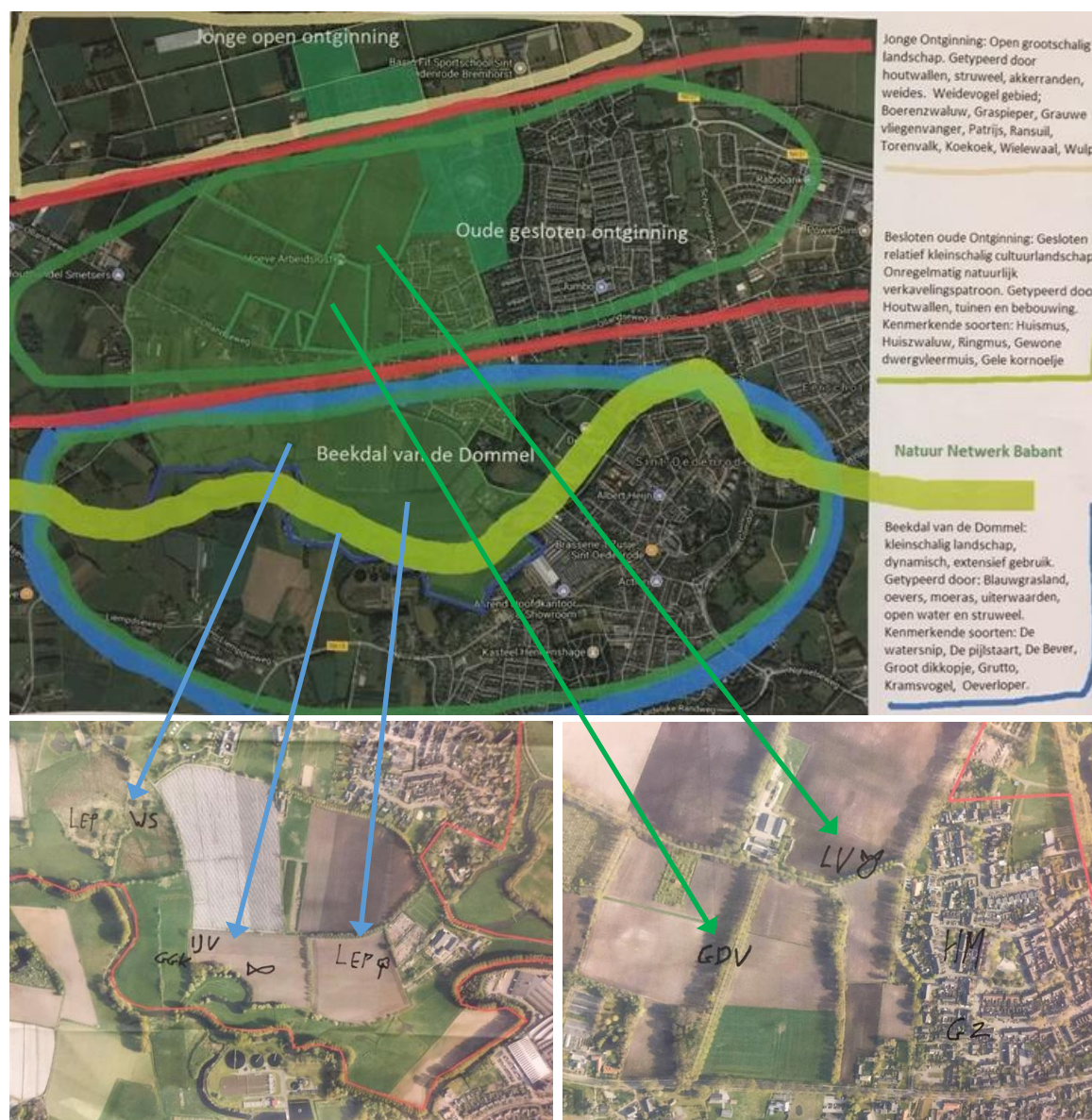
Figuur 6.1

7 SWOT-Analyse Natuur

7.1 Opzet

Aan de hand van de geïnventariseerde gegevens is door de werkgroep een SWOT-analyse gemaakt. Hierbij zijn de sterkten en zwakten van het gebied zelf op een rij gezet en de kansen en bedreigingen door externe factoren voor het gebied.

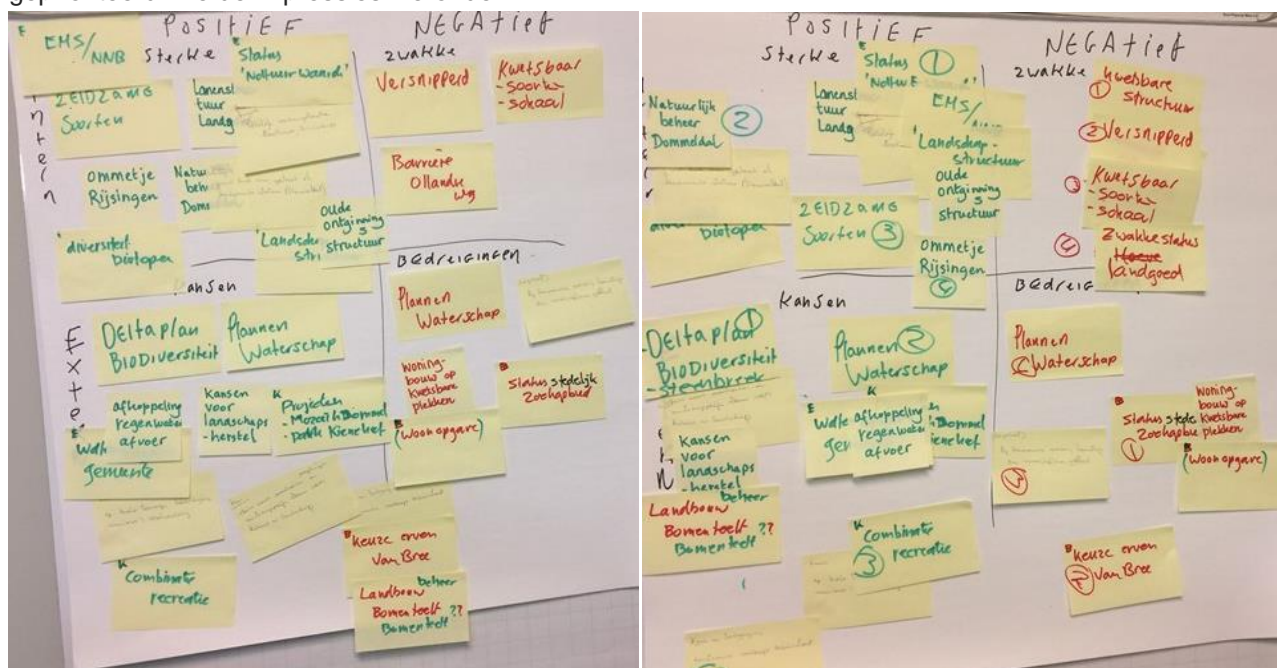
De resultaten van de inventarisatie zijn eerst globaal op de kaart gezet en besproken.

Figuur 7.1 Kaart hoofdindeling natuur/habitats van het gebied en waarnemingen bijzondere soorten

Vervolgens zijn de sterkten en zwakten en kansen en bedreigingen geïnventariseerd en daarna geprioriteerd. Zie de impressies hieronder.

Figuur 7.2 Resultaten SWOT-analyse

Volgorde belang bepaald

De top drie is van elk van de SWOT-onderdelen is in onderstaande tabel gezet.

7.2 Overzicht

Tabel 7.1 Samenvatting SWOT

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	<p>Toenemende maatschappelijke steun biodiversiteit/landschap/beheer</p> <p>Plannen waterschap en gemeente inzake waterkwaliteit/-huishouding</p> <p>Beleed en subsidiemogelijkheden voor beheer en ontwikkeling van natuur</p> <p>Combinatie natuur en recreatie</p>	<p>Stedelijke ontwikkeling op kwetsbare plekken</p> <p>Verkoop en herontwikkeling Hoeve Arbeidslust</p> <p>Weinig bewustzijn van de waarde van gebied bij inwoners</p>
Interne analyse	<p>Natuurstructuur in het gebied</p> <p>Beschermde status Dommeldal</p> <p>Zeldzame soorten</p> <p>Wandelroutes/beleving van de natuur</p>	<p>Kwetsbare natuurstructuur versnippering</p> <p>Versnipperde natuur</p> <p>Zwakke status landgoed</p> <p>Geen centrale aanpak</p>
	Sterktes	Zwaktes

De sterkten en zwakten zijn vervolgens met de kansen en bedreigingen geconfronteerd:

Kansen versus sterkten

Als er kansen zijn voor de al aanwezige sterke kanten van het gebied, dan is dat zeer positief. Dit kunnen belangrijke 'dragere' in een gebiedsvisie zijn.

Kansen versus zwakten

Wanneer zich een kans voordoet op een gebied waar een zwakte zit, dan kunnen inspanningen er mogelijk voor te zorgen dat de zwakte wordt opgeheven.

Bedreigingen versus sterkten

Een bedreiging kan wellicht worden geneutraliseerd doordat men op hetzelfde vlak een sterke heeft.

Bedreigingen versus zwakten

Vaak wordt het kernprobleem hier gevonden: externe bedreigingen die ingrijpen op zwakke eigenschappen van het gebied. Wanneer hier raakvlakken zijn heeft dit direct de aandacht nodig. Hoe kan een zwakte worden opgeheven? Dit is hieronder uitgewerkt en toegelicht.

7.3 Toelichting

Hieronder is de mogelijke invloed van de kansen/bedreigingen (externe factoren) op de sterke en zwakke eigenschappen van het gebied beoordeeld

De natuurwaarden in het gebied kunnen profiteren van toenemende maatschappelijke aandacht

Het gebied kent ten opzichte van andere deelgebieden in de gemeente een historisch gegroeide, goede natuurstructuur met specifieke habitats en beschermde soorten. Ook zijn er al goede bestaande mogelijkheden (wandelroutes) om de natuur hier te beleven. Delen van het gebied zijn wettelijk beschermd als Nationaal Natuur Netwerk (Dommeldal; hoge bescherming) of aangeduid als waardevol (provinciale verordening, bestemmingsplan; kan makkelijker gewijzigd worden).

Er is toenemende maatschappelijke steun en er komen meer concrete initiatieven op het gebied van biodiversiteit, landschap/beheer en watermanagement. Voor beheer en ontwikkeling van natuur zijn er daarbij steeds meer subsidieregelingen. Door deze ontwikkelingen te kennen en hierbij aan te sluiten/mee te doen kunnen natuurwaarden verder versterkt worden waardoor het gebied nog aantrekkelijker wordt en nog beter op de kaart komt. Deze waarden bieden mogelijkheden de recreatie in het gebied en de beleving van de natuur verder te ontwikkelen.

Centrale aanpak en regie nodig voor beheer of ontwikkeling met respect voor de natuurwaarden

Tegelijkertijd is de natuur kwetsbaar en versnipperd aanwezig in het gebied. De toekomst van Hoeve Arbeidslust (nog onduidelijk) kan bepalend zijn voor de ontwikkelrichting: versterken of verzwakken van de natuurwaarden. Ook zijn structuur en waarden bij de bewoners in het gebied onvoldoende bekend en ontbreekt van een gerichte (centrale) aanpak. Dit vormt een risico van toekomstige ontwikkelingen die geen rekening houden met de eigenschappen van het gebied.

Vanwege de klimaatverandering is de overheid bezig om de Dommel meer ruimte te geven (waterberging) en pieken met hemelwater uit de wijk direct naar het oppervlakte water af te voeren (afkoppelen van het riool). Ook ons gebied krijgt hier mee te maken en er zijn koppelkansen voor

de beheer en ontwikkeling van natuur. Meer kennis van de waarden in het gebied bij de bewoners en de gemeente en grotere recreatiefunctie zijn andere kansen voor natuurontwikkeling/beheer.

Bibliografie

(2018, December 13). Opgehaald van www.vogelbescherming.nl.

(2018, December 13). Opgehaald van www.ravon.nl:

<https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/grote-modderkruiper>

(2018, December 13). Opgehaald van Wikipedia: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Bever_\(dier\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Bever_(dier))

(2018, December 13). Opgehaald van <https://www.vleermuizenindestad.nl>

Sint-Oedenrode, G. (2012). *Integrale leidraad Ruimtelijke ontwikkeling & beheer groenvoorziening & bosbeheer*. Oisterwijk: BTL.

Tauw. (2011). *PlanMER Buitengebied Sint-Oedenrode*. Deventer.

Bijlage I

Kenmerkende soorten per hoofdlandschap

OPEN JONGE ONTGINNING

Kenmerkende soorten

Boerenzwaluw (Gevoelig): De boerenzwaluw broedt in open schuren en onder brede dakoverstekken, onder bruggen en incidenteel ook op andere beschutte plaatsen. Het voedsel wordt gezocht in de lucht: het bestaat uit enorme hoeveelheden kleine vliegende insecten die in volle vlucht verzameld worden. Ook komt de boerenzwaluw veel voor in de omgeving van water, waar de zwaluwen rakelings overheen scheren om insecten te verzamelen. Eet Insecten (vooral enorme hoeveelheden muggen).

Graspieper (Gevoelig): Broedt in korte vegetatie in allerlei open landschappen: open duin, heide, kwelders en open hoogveengebieden. In boerenland in graslanden en bouwlanden met veel sloten en dijkjes. Hoogste dichtheden in duinen; tegenwoordig bijna niet meer in graslanden te vinden. Buiten de broedtijd vooral in vochtige graslanden en duinvalleien en op akkers. Eet Insecten, spinnen en vele andere geleedpotigen tot een lengte van ca. 5 mm lengte; in Nederland veel langpootmuggen en vliegen. Buiten de broedtijd ook wel zaden. Voedsel wordt lopend gezocht en van de grond af of van vegetatie tot ca. 10 cm hoogte gepikt.

Grauwe vliegenvanger (Gevoelig): Open loofbossen en gemengde bossen, bosranden met struwelen, parkachtige gebieden en lommerrijke dorpen en boerenerven zijn een prima leefgebied voor grauwe vliegenvangers. Er moet veel ruimte zijn in de kroonlaag om te kunnen foerageren. Eet Met name vliegende insecten (vliegen, bijen, wespen, vlinders, kleinere libellen, juffers), maar ook kevers, spinnen en dergelijke; in najaar ook wel bessen. Vangt vliegende insecten op zeer karakteristieke wijze door vanaf een uitkijkpost naar een prooi te vliegen, en hierna weer terug te vliegen naar de uitkijkpost.

Keep (Gevoelig): De broedgebieden van kepen zijn meestal gemengde bossen en naaldbossen. In de winter kunnen kepen vooral gevonden worden op akkers langs bosranden, beukenbossen en parken met beukenbomen. In de zomer worden insecten en zaden gegeten, 's winters uitsluitend zaden (o.a. beukenootjes, lariks, els). Soms kunnen ze in grote (gemengde) groepen foerageren op beukenootjes in het bos, of oogstresten op een akker. Ze zijn wel altijd in de nabijheid van grote bomen.

Matkop (Gevoelig): Matkopen broeden vooral op de hoge gronden, zowel in bossen en natuurgebieden als in boerenland met houtwallen of singels. Ze zijn het talrijkst in gebieden met veel berken, wilgen of rotte boomstronken: broekbos, heide met opslag en jonge loofbossen met een open structuur. Eet een groot scala aan insecten, zoals vliegen, gaasvliegen, bijen, wespen, mieren, kevers, bladluizen, vlinders, rupsen en vele anderen. Buiten het broedseizoen ook zaden en vruchten, en kan dus ook een bezoek brengen aan de voedertafel.

Zwarte Mees (Gevoelig): In Nederland komen zwarte mezen vooral voor op de zandgronden. Naaldbossen vormen de belangrijkste leefgebieden, vooral bossen met veel sparren. Eet 's zomers voornamelijk insecten, zoals kevers, schietmotten, gaasvliegen, rupsen, juffers, krekels, mieren, spinnen, enzovoorts. 's Winters ook zaden van o.a. lariks en fijnspar. Bezoekt hij ook voedertafels, met name voor zonnebloempitten, noten en zaden.

Grote Lijster (Kwetsbaar): Grote lijsters broeden hoog in loofbomen. Graslanden (weilanden met koeien, parken, het gazon in de tuin) worden door een grote lijster graag bezocht om te foerageren. Ze houden van regenwormen. Naast regenwormen eten ze ook slakken, kevers en andere ongewervelden. In de herfst en winter eten ze ook bessen en zaden.

Koekoek (Kwetsbaar): Koekoeken komen in diverse halfopen landschappen voor. Ze speuren vanuit hoge uitkijkposten naar nesten van geschikte waardvogels. Heggenmussen, rietzangers, karekieten en kwikstaarten zijn favoriete soorten. Het zijn dan ook vooral de leefgebieden van deze soorten waar koekoeken te vinden zijn.

Patrijs (Kwetsbaar): Patrijzen komen voor op akkers, graslanden en hoogveen, in Nederland vooral in kleinschalig akker- en weidelandschap. De vogels zoeken hun voedsel langs ruige akkerranden met akkeronkruiden, weiden met hagen, met bloemen begroeide dijken, enzovoort. Het nest wordt door de patrijs op de grond gemaakt, in een dichte begroeiing. Volwassen patrijzen eten vooral plantaardig voedsel en - als ze 'voor de bek lopen' ook wel insecten. De kuikens zijn volledig van insecten afhankelijk. Daardoor overleven patrijzen alleen op plekken waar voldoende insecten in (ruige) akkerranden en graslanden te vinden zijn.

Ransuil (Kwetsbaar): De ransuil bewoont een groot scala aan leefgebieden, variërend van agrarische gebieden tot open bos, bosranden, parken, duinen, heiden, hoogvenen en moerasgebieden. In groot, aaneengesloten bos ontbreekt hij veelal. De ransuil jaagt bij voorkeur in het open veld, langs wegbermen en op plekken met kaalslag in bos. De ransuil broedt en roest bij voorkeur in naaldbomen, die hem de beste dekking bieden. Daarnaast ook in houtwallen, boomgroepen, hagen en zelfs solitaire bomen. Eet hoofdzakelijk woelmuizen, met de veldmuis als belangrijkste prooi. Daarnaast echte muizen (bijv. aardmuis, bosmuis) en kleine vogels als mussen, merels, spreeuwen en vinkachtigen.

Torenvalk (Kwetsbaar): Open en halfopen land met veel woelmuizen. Broedt in nestkasten, solitaire bomen en aan de rand van bos en bosjes. Zelden ook op de grond. Boerenland met veel (kort) grasland, heide, hoogvenen, open duin en duinvalleien, akkers, soms ook in de stad. Gespecialiseerd op kleine zoogdieren, vooral woelmuizen (zoals veldmuis, aardmuis, noordse woelmuis). Ook wel zangvogels van open land, kuikens van weidevogels, grote insecten (kevers, sprinkhanen e.d.)

Wielewaal (Kwetsbaar): De wielewaal bewoont liefst vochtige, structuurrijke loofbossen; vaak zijn slechts een of twee boomsoorten dominant. Juist hier kunnen bladminnende insecten, waar wielewalen van profiteren, massaal voorkomen. Water in de buurt is een pre; Eet voornamelijk nachtvlinders en rupsen, maar ook fruit, zoals bessen.

Wulp (Kwetsbaar): Open heide- en hoogveengebieden, open duinen, laagveengebieden met gemaaid rietland, graslanden in halfopen agrarisch gebied, open akkerbouwgebieden. Vaak ook in droge gebieden in tegenstelling tot meeste andere steltlopers. Buiten broedtijd in getijdengebieden (wadplaten vooral), op akkers en graslanden. Eet voedsel uit een breed spectrum: wormen, geleedpotigen, kreeftachtigen, mollusken, bessen en zaden. Soms kleine vis, amfibieën, hagedissen, jonge vogels, muizen. Vooral regenwormen, insecten(larven) en schelpdieren.

Maatregelen gericht op behoud of versterking

Om de Matkop tegemoet te komen kunnen terrein beherende organisaties het beste zorgen dat er grote oppervlakten jonge, vochtige of zelfs natte bossen met een rijke struiklaag beschikbaar zijn.

Spontane Wilgenbossen, Elzen- en Berkenbroekbossen, maar ook aangeplante Populierenbossen. Bosbeheerders kunnen in productiebos de zwarte mees gerieven door de aanplant van naaldhoutsoorten als Fijnspar. Laat verspreid wat dode stammen staan voor nestgelegenheid.

Om het verblijf in het gebied voor de Grote lijster aantrekkelijker te maken; zorg voor veel variatie, waaronder ook bomen, zodat er broedplekken aanwezig zijn. Maai het gazon niet te vaak en zaai verschillende grassoorten in. Het gazon wordt daardoor rijker aan insecten, wormen en slakken: het lievelingskostje van de grote lijster.

De afname van de Koekoek wordt in ons land vooral geweten aan de afname van diverse waardvogelsoorten (bijvoorbeeld Graspieper en Gele en Witte Kwikstaart) en gebrek aan voedsel, met name rupsen. Beide factoren zijn op hun beurt weer gerelateerd aan de moderne landbouwpraktijk. Verder zijn er aanwijzingen voor het ontstaan van een mismatch tussen de aankomstdata van koekoeken in hun broedgebieden en het broedbegin van sommige waardvogelsoorten. Herstelmaatregelen liggen onder meer in de vergroting van de natuurwaarden in het moderne agrarische landschap, vooral in halfopen gebieden.

In het buitengebied kunnen de patrijs en andere 'akker- en weidevogels' geholpen worden door ruige overhoekjes te laten staan en perceelranden kruidenrijk te houden. Dit kan door een gefaseerd, extensief maai-beheer. Maatregelen om de stand te ondersteunen zijn het meest kansrijk in gebieden waar nu nog redelijke dichtheden voorkomen, zoals in Noord-Brabant. De voedselsituatie kan worden verbeterd door het inzaaien van (delen van) percelen met kruidenrijke gewasmengsels en die 's winters braak te laten liggen; gebruik van landbouwgif is uiteraard uit den boze. Het uitvoeren van deze maatregelen in blokken in plaats van randen vermindert de kans op nestpredatie. Dergelijke maatregelen, mits uitgevoerd op substantiële oppervlaktes in gebieden waar nog patrijzen voorkomen, blijken snel tot herstel van lokale populaties te kunnen leiden.

Waar geschikt leefgebied voor ransuilen aanwezig is en nestgelegenheid ontbreekt, kunnen kunstnesten worden aangeboden. Bijvoorbeeld in de vorm van met takken of wilgentenen gevlochten open nesten of eendenkorven. Natuurlijke erven kunnen bijdragen aan een beter leefgebied van de ransuil.

Het plaatsen van nestkasten helpt de torenvalk, net als het vergroten van het voedselaanbod (muizen) door extensief beheerd grasland of bouwland.

Terreinbeheerders en overheden kunnen helpen door voldoende geschikt habitat voor deze soort in stand te houden, zoals vochtig loofbos van voldoende oppervlakte. Nederland kan zich internationaal sterker maken om bejaging in het Middellandse Zee-gebied te bestrijden.

Maatregelen voor de Wulp dienen in boerenland te zijn gericht op nestbescherming, het instellen van maaibeperkingen en handhaving van sloten en greppels (dekking voor kuikens).

GESLOTEN OUDE ZANDONTGINNING EN DE WIJKEN

Kenmerkende soorten

Gele Kornoelje (Gevoelig): Groeit op Zonnige tot licht beschaduwde plaatsen op matig droge tot vochtige, matige voedselarme tot matig voedselrijke, kalkrijke grond (mergel en stenige plaatsen).

Huismus (Gevoelig): Huismussen stellen prijs op een rommelige menselijke omgeving, met struikgewas, schuren, weilanden met vee, gemorst graan en zo verder. Talrijkst in dorpen en in oudere buitenwijken, met rommelige tuinen. Als er veel hoge bomen staan, verdwijnt de huismus. Het menu van de huismus bestaat uit zaden, granen, insecten, bloemknoppen, brood, bessen, pinda's en vetbollen. In broedtijd voornamelijk insecten.

Huiszwaluw (Gevoelig): Vooral in open gebied, in de omgeving van allerlei typen gebouwen en bruggen, die voor de huiszwaluw als alternatieve rotspartijen kunnen dienen. Maakt nesten tegen de gevel. Vooral op waterrijke plekken wordt naar voedsel gezocht. Daar houden de grootste aantallen vliegende insecten (muggen) zich op. De huiszwaluw eet verschillende vliegende insecten (vooral muggen), die meestal op grotere hoogte worden gevangen dan waarop de boerenzwaluw jaagt.

Ringmus (Gevoelig): De ringmus komt vooral voor in kleinschalig cultuurlandschap met bouwland en in dorpen. Vroeger waren ze ook talrijk in bossen en duinen. In een omgeving met veel struikgewas, weilanden met vee en vooral ook oude bomen met enkele holten zijn ringmussen te vinden. Het zijn holenbroeders, die ook profiteren van voor koolmezen opgehangen nestkasten. Ringmussen leven vooral van graan, onkruidzaad en insecten.

Gewone dwergvleermuis (Habitatrichtlijn): Leeft in gesloten tot half open landschap, in kleinschalig agrarisch landschap, in dorpen en steden, parken en tuinen. De gewone dwergvleermuis jaagt in de beschutting van opgaande vegetatie, van bebouwing, in tuinen, bij straatlantaarns, bij water, in bossen en langs de bosrand, in en langs lanen, bomenrijen, singels, houtwallen en holle wegen. Water en oevers vormen belangrijke elementen binnen dit kleinschalige foerageergebied.

Maatregelen gericht op behoud of versterking

Huismussen hebben tuinen nodig met veel groen en hagen (liguster, klimop), voor hun veiligheid en voor voedsel. Waterrijke plekken met riet zijn ook belangrijk in de broedtijd (insecten!).

Voor huiszwaluwen kunnen het beste oude nesten behouden blijven. Deze trekken weer andere huiszwaluwen aan. Binnen 100 tot 200 meter van de nestplaats moet een modderplaats aanwezig zijn. Meerdere kunstnesten op aan de oost- of noordoostzijde van het huis trekken ook zwaluwen aan. De beste plek hiervoor is direct onder de dakgoot of het overstek. voor wijkgerichte maatregelen kan contact opgenomen worden met een Stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland. Waterpartijen met rietkragen en kruidenrijk hooilanden zijn zeer geschikt als foerageergebied voor huiszwaluwen.

Maatregelen tot herstel moeten in het bijzonder worden gericht op het verbeteren van het voedselaanbod in boerenland, waardoor de sterfte van jonge en volwassen vogels in vooral het winterhalfjaar vermindert

Agrariërs kunnen verspreid liggende voedselrijke perceeltjes of overhoekjes met graan of onkruid in stand houden of meehelpen met het behoud van allerlei landschapselementen, zoals houtwallen en hoogstamboomgaarden.

Maar alle bewoners van het buitengebied of ook stadsrandgebieden kunnen veel betekenen voor de ringmus. Een dichte heg met inheemse struiksoorten als meidoorn, sleedoorn, Spaanse aak en liguster biedt beschutting. Het ophangen van nestkasten, het 'rommelig' houden van de tuin en het aanbieden van voedsel als zaden en zonnepitten in de winter helpen de ringmus en andere vogelsoorten

Ringmussen maken gebruik van nestkasten. Een goede maat voor een ringmussenkast is 12x12x28 centimeter en een invliegopening van 40 mm. Soortgelijke kast als van een koolmees, alleen met een grotere invliegopening.

BEEKDAL

Kenmerkende soorten

De watersnip (Bedreigd): Broedt vooral in vochtig tot nat, zeer extensief gebruikt en kruidenrijk, rijk gestructureerd grasland; ook in gemaaid rietland, trilvenen, vroeger ook natte heide. Graag met wat modderige plekken. Heeft een zachte bodem nodig. Buiten de broedtijd vooral natte graslanden, slootkanten, lage moerasvegetaties e.d. Niet op wad, wel in kwelders. Ook natte akkers. Gevarieerd menu van kleine ongewervelde dieren, zoals insecten en hun larven (o.a. emelten), wormen, kleine kreeftachtigen, slakjes, spinnen. Soms plantaardig materiaal (vooral zaden). Zoekt voedsel op de tast met de snavel in de bovenste laag van vochtige of natte bodem. Hierbij wordt de snavel in een snel ritme verticaal de bodem ingestoken. Foerageert meestal in kleine groepjes.

De pijlstaart (Bedreigd): Heeft een voorkeur voor open gebieden met ondiepe wateren om naar voedsel te kunnen zoeken. Eet zowel plantaardig als dierlijk materiaal dat uit het water wordt gehaald. Met z'n lange nek kan hij dieper 'grondelen' dan andere soorten. De vogel kantelt daarbij voorover, met zijn kop en hals geheel onder water. Met zijn slanke snavel, aan de binnenkant voorzien van korte, fijne tastlamellen, zoekt hij vooral plantenzaden, maar hij eet zo ook insecten en kleine visjes.

De bever (zoogdier) (Gevoelig): Bevers leven in kleine familiegroepen in de buurt van water. Meestal leven er zo'n vijf of zes bevers in een groep, bestaande uit een volwassen paartje en hun jongen van de twee laatste worpen. Jongen blijven zo'n twee jaar in een familiegroep, waarna ze hun eigen territorium gaan zoeken. De bever heeft een zeer uitgebreid, maar strikt vegetarisch menu. 's Zomers eet hij kruiden, bloemen, jonge scheuten van waterplanten, grassen en wortels. Daarnaast eet hij ook alle delen van bomen en struiken (stam, takken, bladeren en wortels). Hij heeft een voorkeur voor wilg, populier en ratelpopulier.

Groot Dikkopje (dagvlinder) (Gevoelig): Het groot dikkopje is een algemene standvlinder. Hij vliegt op allerlei beschutte plaatsen in vrij vochtige graslanden en ruigten tussen midden juni en begin augustus. De soort neemt qua verspreiding niet af, maar wel wat betreft de aantallen. De rups is groen met een markante licht- en donkerbruine tekening op de kop (die op de foto overigens moeilijk te zien is).

Grutto (Gevoelig): Het meest ideaal zijn vochtige, kruidenrijke graslanden met een goed bodemleven en volop insecten aan de oppervlakte. Late maaidata en kruidenrijke weilanden zijn een vereiste om jonge grutto's kans te geven te overleven. Als steltloper beweegt de grutto zich gemakkelijk over het veld op zoek naar voedsel. Met de tere snavel zoekt hij tot diep in de zachte bodem naar diertjes. In Nederland eet de volwassen grutto regenwormen en emelten. Jonge vogels jagen op insecten zoals langpootmuggen.

Kramsvogel (Gevoelig): De kramsvogel broedt in halfopen cultuurlandschap met vochtige graslanden en boomgroepen, vooral in Limburg, de Achterhoek en Twente. In het noorden ook in kleine gebieden met bomen in open, ruig, landschap. De kramsvogel broedt vaak in een kolonie, met meerdere nesten per boom en meerdere aangrenzende bomen bewoond. Voedsel wordt gezocht in bossen, parken, tuinen en op weilanden. Kramsvogels eten vooral wormen en insecten. In Nederland foerageren ze op weilanden op de bekende lijstermanier. Hippen, stilstaan, een regenworm pakken en weer doorgaan. In de winter eten kramsvogels ook bessen; bessenstruiken als vuurdoorns kunnen in korte tijd door hongerige kramsvogels geplunderd worden. Rottend fruit is ook erg populair bij kramsvogels.

Oeverloper (Gevoelig): De oeverloper komt voor aan schaars begroeide oevers van zoet, ook wel brak water. Aan meren en plassen, langs rivieren, beken, kanalen en sloten. Broedt vooral op zandige oevers met kale plekken en wat beschutting, langs rivieren en kanalen. Eet vooral insecten en hun larven (kevers, vliegen, muggen), spinnen, slakjes, kleine kreeftachtigen, wormen en soms kikkertjes, padjes, kikkervisjes en kleine visjes, ook wel plantaardig materiaal. Wordt op zicht gezocht, waarbij de oeverloper soms sluipt. Wast ook soms voedsel. Foerageert bijna altijd alleen, verdedigt voedselterritorium.

Smient (Gevoelig): Buiten het broedseizoen heeft de smient een voorkeur voor waterrijke graslandgebieden. Rust meestal overdag op grote meren. Smienten zijn vogels die dicht bij schone, zoete wateren met een rijke oever- en waterbegroeiing broeden. Dieet bestaat voor bijna 100% uit plantaardig voedsel. De smient eet bladeren, zaden, wortels van planten, gras en algen. Alleen het vrouwtje eet in het broedseizoen als aanvulling op haar dieet ook wel muggen, zodat ze in goede conditie blijft.

Heemst (Zaadplant) (Kwetsbaar): Moerassen (rietmoerassen), ruigten (natte ruigten en strooiselruigten), kwelders (hogere delen), zeeduinen (duinvalleien en strandvlakten die grotendeels door duinen zijn omgeven) en waterkanten (langs poelen met brak veen en langs brakke kreken).

Slobeend (Kwetsbaar): Broedt doorgaans dicht bij water in het hoge gras. Als dit laatste niet beschikbaar is, zoekt de slobeend beschutting onder struiken verder weg van het water. De buitenproportionele snavel van de slobeend, breed en sterk lepelvormig, wijst op een hoge specialisatiegraad als het gaat om voedsel zoeken. Dat betekent bij deze soort: filteren van water. De slobeend zuigt water op aan de snavelpunt en perst het er weer uit aan de basis, waarbij voedsel wordt opgevangen door de extra lange lamellen. Het voedsel bestaat uit plantaardig en vooral dierlijk plankton en verder slakjes, kreeftachtigen, insectenlarven, zaden en dergelijke.

Wintertaling (Kwetsbaar): De Wintertaling geeft de voorkeur aan ondiep, rustige, waterrijke gebieden met een welige begroeiing van de oevers, zoals kleine zoetwatermeren en langzaam stromende rivieren. Wintertalingen zoeken hun voedsel door het wateroppervlak te filteren en door te grondelen. Gedurende het broedseizoen heeft deze eendensoort een voorkeur voor dierlijk materiaal, zoals wormen, insecten en kreeftachtigen. In de winter worden vooral zaden van waterplanten, grassen en landbouwgewassen gegeten.

Maatregelen gericht op behoud en/of versterking

Om te waarborgen dat de natuurwaarde van het beekdal behouden, en in het beste geval versterkt wordt. Kunnen een aantal maatregelen getroffen worden. Beheer voor watersnippen dient gericht te worden op vernatting (hoge voorjaarspeilen). Kleinschalige structuurverschillen door laagtes, natte greppels e.d. zijn ook gunstig. Vernatting is de enige maatregel waarmee heides en hoogvenen, voormalige belangrijke broedgebieden, weer aantrekkelijk gemaakt kunnen worden.

De Pijlstaart profiteert van grootschalige, ondiepe wetlands in pioniersstadia. De soort verdwijnt bij toenemende vegetatiesuccessie.

Bescherming van de Grutto is alleen effectief wanneer wordt ingezet op de zwaardere vormen van agrarisch natuurbeheer of op reservaatbeheer, en dat in grote aaneengesloten kerngebieden. Open, natte en kruidenrijke graslanden, waar tijdens het uitvoeren van agrarische werkzaamheden rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van nesten en kuikens en het voedselaanbod (met name insecten voor de kuikens) wordt bevorderd, vormen hierbij de sleutel.

Om de Kramsvogel tegemoet te komen kunnen bessenstruiken geplant worden. Die zijn bij alle lijsterachtigen populair.

Beheerders van rivieren en beken kunnen door natuurontwikkeling veel doen voor de Oeverloper. Die altijd op zoek is naar pioniermilieus in gebieden met veel dynamiek.

Slobeenden zijn geholpen met een hoog waterpeil in het voorjaar en plasdrasgebieden, laat maaien, lage beweidingsdruk en mogelijkheden om te schuilen in voldoende oevervegetatie. Tijdens het broedseizoen dient het agrarisch beheer extensief te worden uitgevoerd. Terreinbeheerders kunnen slobeenden helpen door in duinvalleien, moerassen en natte heidegebieden uit te gaan van voldoende vernatting.

Terreinbeheerders kunnen voor voldoende vernatting zorgen in natuurgebieden op de hoge gronden. Broedhabitat kan verbeterd worden door de aanleg en instandhouding van ondiepe wateren met moerassige oevers. Dat helpt de wintertaling veelal. In het agrarisch gebied gaat het om een hoog waterpeil, een betere waterkwaliteit en meer natuurlijke slootkanten. Dat vraagt grotendeels om een ander soort landbouw in Nederland. Zo'n aanpak is schaars, maar bijvoorbeeld te zien bij de boeren van het weidevogelboeren-netwerk van Vogelbescherming. Watersport en recreatie in 'wintertalinggebied' hebben onherroepelijk hun weerslag op de soort die verstoringsgevoelig is. Handhaving is daarin erg belangrijk.

Als deze maatregelen worden getroffen dan worden de omstandigheden ook beter voor de volgende soorten die kunnen 'meeliften'.

Bijlage II

Regelingen en subsidies beheer en ontwikkeling natuur

Natuurbeheer en subsidiemogelijkheden in het gebied Rijsingen, Cathalijne en Kinderbos

Het huidige natuurbeheer in het gebied

1. Beheer door Brabants Landschap (Dommeldal)

Bijna alle weilanden (beemden) in het gebied Rijsingen hebben een hoog fosfaatgehalte waardoor de doelstelling nat schraalland niet haalbaar is. Daardoor is ingezet op de doelstelling bloemrijk grasland, in de vorm van zomerbegrazing door rundvee, met aanvullend maaien en afvoeren. Er ligt hier eveneens een stukje moeras dat om de paar jaar wordt gemaaid of geklepeld. Doelstelling is om dit deel geschikt te houden voor meerdere paartjes watersnippen die daar broeden.

Aan de overkant van de Dommel bij de rioolzuiveringsinstallatie is wel een beheer van nat schraalland. Deze doelstelling wordt bereikt door hier met een wetlandtrac te maaien en het maaisel af te voeren.

Buiten het gebied Rijsingen (bij Olland) heeft Brabants Landschap cultuurhistorische akkers die biologisch worden beheerd met veelal granen als gewas. Op enkele snippers van akkers wordt een natuurmengsel verbouwd waar veel dieren van profiteren zoals geelgors ,patrijs ,groenling ,bijen en vlinders. Aan de Ollekes ligt een gebied dat als een natuurlijk moeras wordt beheerd dus vooral de waterhuishouding goed beheren.

Beheerder Gerard Traa van Brabants Landschap adviseert om in het gebied aansluitend aan het natuurnetwerk extra landschapselementen van doornachtige struiken aan te leggen, al zijn het maar plukjes en/of randjes . Tevens om strookjes,randjes en overhoekjes in te zaaien met een natuurmengsel. Op deze wijze kan de biodiversiteit van de omgeving verder worden verbeterd.

2. Huidige agrarisch natuurbeheer in het gebied

Op een tweetal agrarische bedrijven in het gebied vindt weidevogelbeheer plaats. Door de Rooise Weidevogelgroep worden hier nesten van met name Kieviten opgespoord en gemarkeerd ter bescherming. Op een van beide bedrijven vindt tevens een uitgesteld maaibeheer plaats zodat jonge weidevogels beschutting kunnen vinden in het gras.

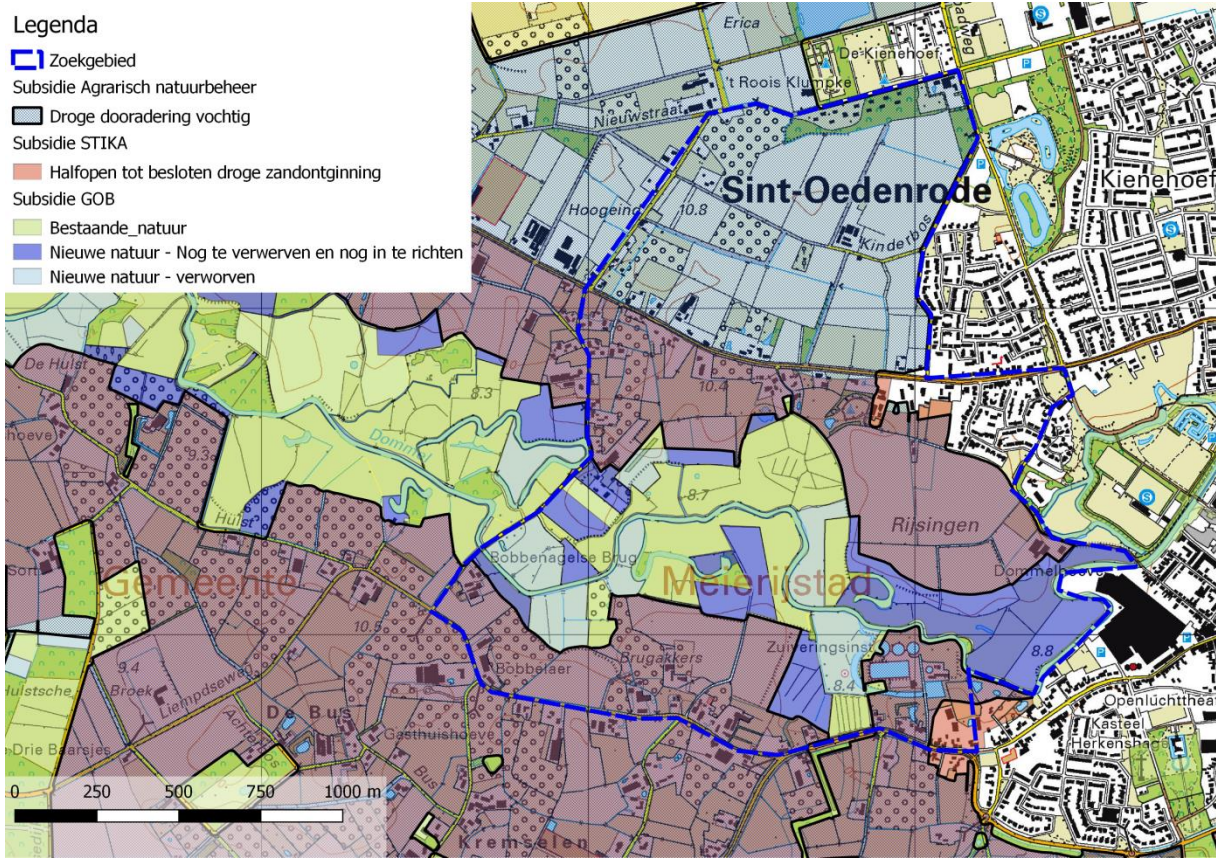
Op een van de agrarische percelen in het Dommeldal op Rijsingen heeft de weidevogelgroep hier in 2016 het eerste Nederlandse kievitsei van het jaar gevonden!

Op één agrarisch bedrijf in het gebied vindt akkerrandenbeheer plaats, waarbij brede stroken naast het gewas worden ingezaaid met een bloem- en kruidenrijk mengsel. Hiervan profiteren diverse diersoorten. In de zomer vinden insecten hier nectar en vele kleine dieren schuilgelegenheid. Doordat de planten na de bloei blijven staan vinden in najaar en winter diverse vogelsoorten hier voedsel in de vorm van zaden.

3. Verdere kansen en mogelijkheden voor natuurbeheer in het gebied

Zie onderstaande kaart voor de gebiedsbegrenzing.

- A. ANLb: Agrarisch natuur- en landschapsbeheer**
- B. STIKA: Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader**
- C. Subsidieregeling Natuur**
- D. ErvenPlus (momenteel niet beschikbaar in Meerijstad)**
- E. GOB: Groen Ontwikkelfonds Brabant**
- F. Subsidie soortenbeleid**
- G. Overige**

H. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)

Subsidieverlening voor het beheren van bestaande landschapselementen in het leefgebied 'Het Groene Woud'. Deze elementen kunnen zijn graanakkers, akkerranden, bomenrijen, houtsingels, amfibieënpool, etc.

Aanvulling hierop is de subsidie Agrarisch Waterbeheer, waarbij in wordt gezet op verbetering van de kwaliteit van het oppervlaktewater. Deelnemers ontvangen een beheersubsidie voor het niet bemesten en niet spuiten met gewasbeschermingsmiddelen langs watervoerende sloten.

Er zijn nog beperkte mogelijkheden voor deze regeling.
 Contactpersoon is Nelis Klaasen 06-27007670
 nelisklaasen@gmail.com

Zie het document via deze link:

<https://anbbrabant.nl/beheer-afsluiten/beheerpakketten-en-vergoedingen/leefgebied-droge-dooradering/>

I. STIKA: Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader

De Subsidieregeling Groen Blauw Stimuleringskader (STIKA) is een regeling van de provincie, gemeenten en waterschappen in Noord-Brabant. Het principe is simpel. Als een grondeigenaar op grond buiten zijn erf maatregelen treft die bijdragen aan natuur- of landschapsbehoud, dan kan hij daarvoor een passende vergoeding krijgen.

In het gebied geldt met betrekking tot het STIKA het volgende:

Subsidie voor het aanleggen en beheren van landschapselementen in het buitengebied, met uitzondering van erven.

Er is beheersubsidie voor bestaande landschapselementen in het gehele zoekgebied wanneer deze cultuurhistorisch waardevol zijn. Beheerperiode = 6 jaar.

Er is subsidie voor de aanleg van nieuwe elementen in het rode aandachtsgebied voor houtsingels, hakhoutbosjes, landschapsbomen(-rijen en solitair), knotbomen, hoogstamboomgaarden, akkerflora- en faunaranden en wandelpaden. Ook hiervoor kan dan een beheersubsidie voor 6 jaar verkregen worden. Bij aanleg wordt ook getoetst aan gemeentelijk beleid.

Bij aanleg van nieuwe elementen kan ook een eenmalige vergoeding voor waardedaling of jaarlijkse opbrengstenderving worden aangevraagd.

Er is nog circa €120.000 te besteden budget in gemeente Meierijstad (stand oktober 2018). Na 2019 loopt het gebiedscontract voor de deelnemende gemeenten in Het Groene Woud af. Daarna volgen nieuwe contractbesprekingen

Voor STIKA is Brabant ingedeeld in verschillende regio's waarbinnen een veldcoördinator het aanspreekpunt is. Voor ons gebied is dat Paul van Limpt, contact:

PaulvanLimpt@natuurenlandschap.eu

Hij kan grondeigenaren aan de keukentafel adviseren over de subsidiemogelijkheden.

Zie het document in de bijlage

J. Subsidieregeling Natuur

Voor herstel en aanleg van kleine landschapselementen bestaat de provinciale Subsidieregeling natuur Noord-Brabant. De regeling is bedoeld voor de aanleg van beplantingen met inheemse soorten en voor poelen of herstel van een cultuurhistorisch landschapselement.

De regeling is opengesteld per 31 januari 2018.

Particulieren, ondernemers en overheden kunnen voor het aanleggen van landschapselement in de

vorm van beplanting, een poel of een natuurvriendelijke oever, een subsidie ontvangen.

Voorwaarden

Enkele belangrijke voorwaarden voor subsidieverlening zijn o.a.

- het project wordt uitgevoerd op gronden met een natuur- of agrarische bestemming
- het project vindt plaats buiten de bebouwde kom, buiten een erf en buiten het Natuur netwerk Brabant
- met de uitvoering van het project mag niet worden begonnen voordat de subsidieaanvraag is ingediend

Het Coördinatiepunt Landschapsbeheer van Brabants Landschap kan adviseren bij het opstellen van

de subsidieaanvraag.

In het gebied zijn de volgende subsidies beschikbaar:

Subsidie voor het aanleggen van landschapselementen in het hele buitengebied, met uitzondering van erven.

Via de subsidieregeling Natuur kunnen eenmalig de aanlegkosten voor landschappelijke beplanting (bosplantsoen, laanbomen, fruitbomen, knotwilgen), poelen en natuurvriendelijke oevers worden vergoed.

Ook is er via deze subsidieregeling geld beschikbaar gesteld voor het verplaatsen van rasters en het herstel van cultuurhistorische waardevolle landschapselementen (verwijderen uitheemse

soorten, doorplanten met bomen en struiken, herstel wallichamen, baggeren waterelementen, aanpassen taluds waterelementen.

De bijdrage is maximaal 80% van de subsidiabele kosten tot een maximum van €10.000 voor particulieren.

De bijdrage is maximaal 80% van de subsidiabele kosten voor rechtspersonen tot een maximum van €75.000

De bijdrage is maximaal 50% van de subsidiabele kosten voor gemeenten en waterschappen, tot een maximum van €75.000

Zie het document in de bijlage

K. ErvenPlus (momenteel niet beschikbaar in Meierijstad)

Subsidie voor het aanleggen van landschapselementen op erven, in het buitengebied, ten behoeve van het stimuleren van erfvogels.

Er kunnen eenmalig de kosten voor aanleg van landschapselementen worden vergoed (bloemrijke en ruige bermen, heggen, hoogstamfruitbomen, houtsingels, nestvoorzieningen).

Voor subsidieverlening wordt een erfscan doorgevoerd, waaruit duidelijk wordt welke maatregelen nuttig zijn

Op dit moment is de regeling niet opengesteld in de gemeente Meierijstad. Mogelijk gaat de gemeente in de toekomst deelnemen aan dit project.

Zie het document in de bijlage

L. GOB: Groen Ontwikkelfonds Brabant

Algemeen:

Natuur en landschap in Brabant is van groot belang voor een gezonde leefomgeving en een aantrekkelijk landschap. Met het GOB wil de provincie Noord-Brabant samen met externe partners het Natuur Netwerk Brabant (NNB) afmaken en natuurverbindingen aanleggen.

Het GOB biedt subsidiemogelijkheden voor de omvorming van landbouwgrond naar natuurgebied middels aankoop of functieverandering en er zijn subsidiemogelijkheden voor de inrichting tot natuurgebied. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant heeft ondersteuningsmogelijkheden voor locaties binnen het

Natuurnetwerk Brabant, die zijn getypeerd als nog te realiseren nieuwe natuur en verbindingzones.

Percelen buiten deze categorieën komen dus niet in aanmerking voor ondersteuning.

In het gebied zijn de volgende subsidies beschikbaar:

Subsidie voor het vlaksgewijs omvormen van landbouwgrond naar natuur op de gebieden die op de kaart blauw zijn aangegeven. Dit zijn de (landbouw-)gebieden in het NNB (natuurnetwerk Brabant) die nog niet om zijn gezet naar natuur. Het perceel blijft in eigendom van de aanvrager, maar de functie verandert in natuur.

Wanneer deze gronden worden omgezet naar natuur (inrichting en omstellen van beheer), wordt de grondwaardedaling die hierdoor plaatsvindt (natuurgrond is minder waard dan landbouwgrond) voor 50% of 85% uitgekeerd aan de eigenaar.

Daarnaast is er subsidie voor het inrichten van de gronden (50% van de normkosten)

Zie het document via de link:

<https://www.groenontwikkelfondsbrabant.nl/subsidie-aanvragen/investeringsreglement>

M. Subsidie soortenbeleid

Sommige soorten hebben het moeilijk in Brabant. De provincie wil hen beschermen door het hele leefgebied een impuls te geven, via zogenaamde leefgebiedplannen en bijbehorende subsidies. Het Brabants Landschap heeft een aantal van die subsidies aangevraagd om door te geven aan

anderen. Zo zijn er specifieke projecten mogelijk voor verbetering van het leefgebied van ervvogels, kievit, patrijs e.d.

Voorwaarde is dikwijls dat bij de uitvoering vrijwilligers zijn betrokken.

Voor meer informatie, ook voor advies, contact met coördinator soortenbescherming

Jochem Sloothaak: jsloothaak@brabantslandschap.nl

N. Overige

Binnen de gemeente zijn soms kleinschalige acties voor verbetering van biodiversiteit en waterbeheer zoals:

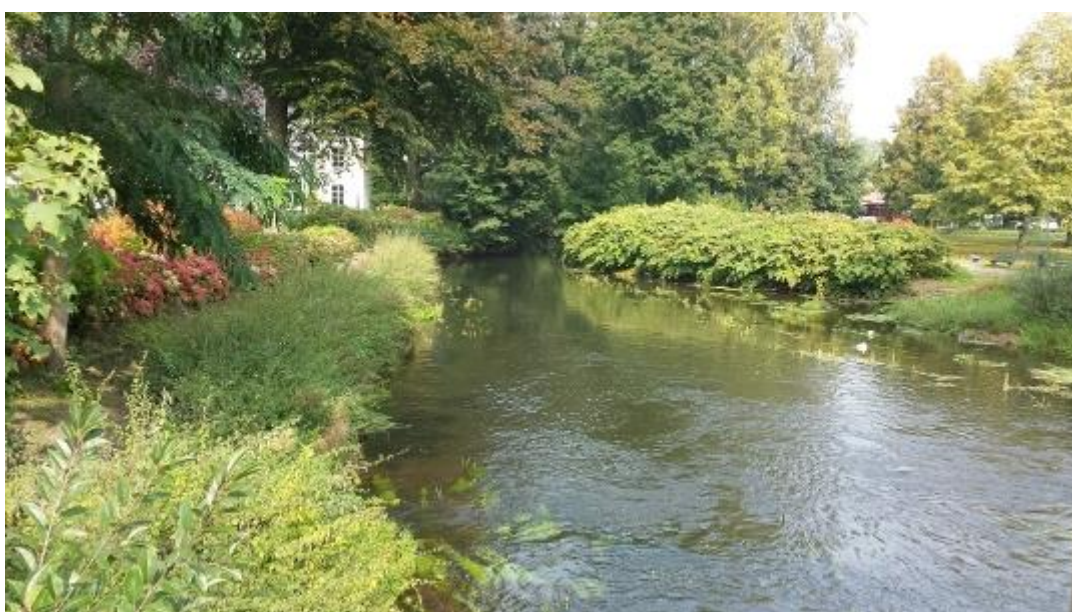
- Operatie steenbreek ,ter verwijdering van verharding uit tuinen
- Regentonactie, ter ontlasting van het riool en gebruik van regenwater

De biodiversiteit in de wijken kan verder gestimuleerd worden door meer groen en bloemen in tuinen en het plaatsen van nestkasten voor vogels. Dit geldt met name voor Huismussen, Gierzwaluwen en Kool- en Pimpelmezen die in Kinderbos en Cathalijne veelvuldig voorkomen. Het plaatsen van vleermuiskasten biedt slaapgelegenheid aan met name de Dwergvleermuizen die in het hele gebied voorkomen. Door het ophangen van insectenblokken wordt nestgelegenheid geboden aan solitaire bijen, die hun voedsel kunnen vinden in bloemrijke tuinen en plantsoenen.

In het buitengebied kan de biodiversiteit verder worden vergroot door het aanleggen van gevarieerde (inheemse) beplanting op stroken en overhoekjes. Bloeiende en vruchtdragende struiken leveren voedsel aan zowel insecten als vogels. Stroken ingezaaid met inheemse bloemen leveren voedsel voor vlinders, bijen en andere insecten. Uitgebloeid leveren ze voedsel voor zaadetende vogels. Bovendien kunnen ook hier van nestkasten voor vogels en vleermuizen worden opgehangen. In het buitengebied kan men ook denken aan nestkasten voor andere soorten zoals Steenuilen, Bosuilen en Spechten. Ook kan men Egels beschermen door het laten liggen van bladerhopen in de winter of het plaatsen van speciale egelkasten.

Inventarisatie en analyse Water

Werkgroep Natuur en Water, gebiedsvisie KCR

Kenmerk

Gebiedsinventarisatie

Versie

01_001

Datum

19 februari 2020

Auteur

Werkgroep Natuur en Water

Rien Schepers

Henry van Weert

Ad van Dijk

Iwan van Esch

Huub Hijdra

Paul van der Vleuten

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Beleidskader	4
2.1	Algemeen	4
2.2	Relevant voor het gebied	5
3	Locatie en structuur	7
3.1	Locatie projectgebied	7
3.2	Oppervlaktewater, waterberging en waterkering	7
3.3	Dommeldal en Mozaïek Dommelvallei	9
3.4	Dotterbloem en De Neul	11
3.5	Streekpark De Kienehoef	12
4	Waterafvoer, waterberging en verdroging	13
4.1	Droge voeten Sint-Oedenrode (bron: waterschap De Dommel).....	13
4.2	Ontkoppelen hemelwater van de riolering	17
4.3	Verdroging.....	18
5	Waterkwaliteit en ecologie	19
6	SWOT-Analyse Water	21
7	Conclusies en aanbevelingen	24

1 Inleiding

Water is een belangrijk aspect in het projectgebied voor de gebiedsvisie Kinderbos-Cathelijne-Rijsingen. In de eerste plaats vanwege de prominente aanwezigheid van de rivier de Dommel. Daarnaast omdat de klimaatverandering (waterhuishouding) en de doelen voor ecologie (waterkwaliteit) een opgave betekenen voor het gebied. De overheden hebben concrete plannen die uitgevoerd gaan worden.

In dit rapport worden de taken en doelen op een rij gezet. Het gebied wordt beschreven en de aanwezig structuren en samenwerkingsverbanden komen aan bod. Op basis van deze informatie is een SWOT-analyse gedaan waaraan conclusies en aanbevelingen worden verbonden.

2 Beleidskader

2.1 Algemeen

Binnen de gemeentegrenzen van Sint-Oedenrode (Meierijstad) gelden op het gebied van water een aantal wettelijke- en beleidskaders. De taken van de overheid qua water richten zich op:

- beschermen van de drinkwatervoorzieningen;
- bescherming tegen overstroming en wateroverlast door adequate waterberging en -afvoer;
- beschermen van de waterkwaliteit van zwemwater;
- beschermen/bevorderen van ecologische waterkwaliteit;
- voorkomen/tegengaan van verdroging van (natuur)gebieden.

Deze taken worden uitgevoerd door het waterschap De Dommel en de gemeente Meierijstad, waarbij rekening gehouden wordt met provinciaal en rijksbeleid. In de provinciale verordening zijn de ruimtelijke gevolgen van de gemaakte afspraken neergelegd.

WATERSCHAP ZORGT VOOR

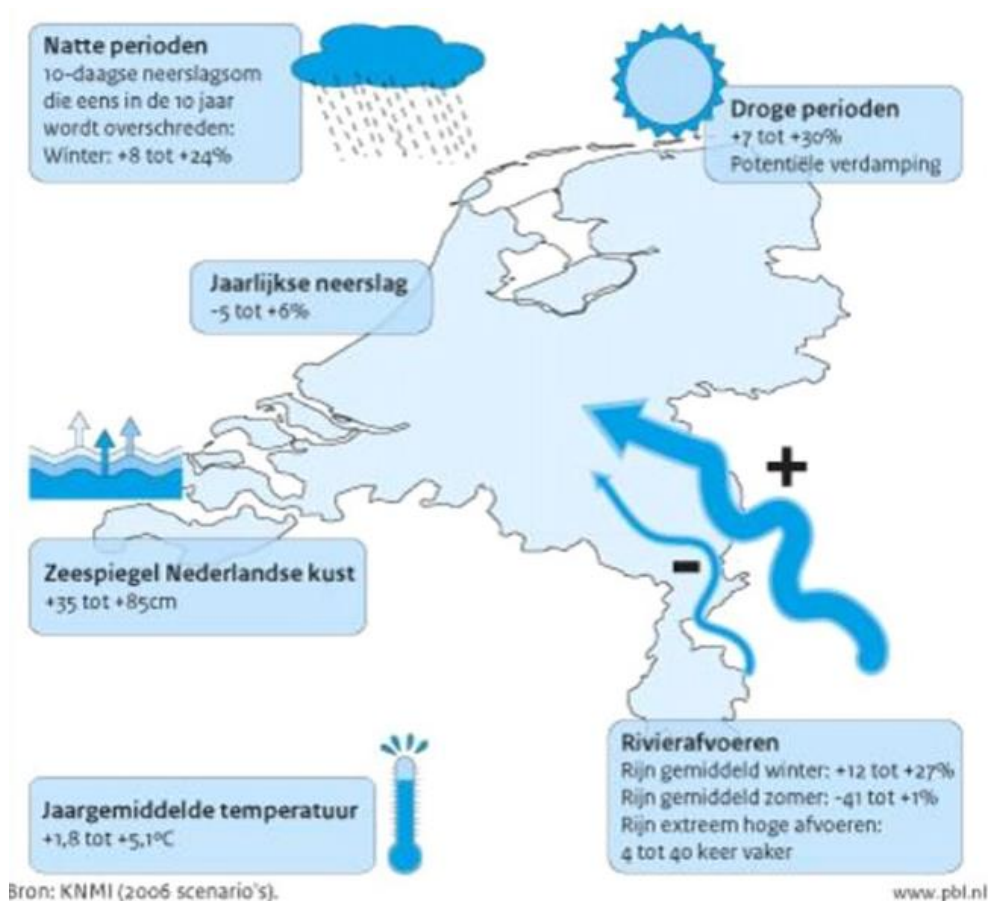
Figuur 2.1 Taken waterschap

KRW-doelen (Kader Richtlijn Water) zijn in EU-verband vastgesteld voor de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater in 2027. Nederland kan kiezen: extra maatregelen inzetten om doelen alsnog te halen of verlaging van doelen. In het laatste geval is een uitgebreide verantwoordingsprocedure richting de Europese Commissie vereist. Beken, sloten, vennen en stadswateren worden zo ingericht dat verschillende soorten planten en dieren er goed kunnen leven. Dit stelt eisen aan de fysisch-chemische en ecologische waterkwaliteit en ook aan een goede inrichting en beheer van de beken met hun oevers. De KRW beoordeelt de biologische kwaliteit aan de hand van monitoringgegevens van algen, macrofauna, vissen en waterplanten.

Verbetering van de waterkwaliteit is lastig, kostbaar en vraagt veel tijd en samenwerking met derden. Het gaat om verschillende vervuilingbronnen zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) en overstorten, landbouwsector en bedrijven. Overheden in de waterketen zoals de waterschappen, provincie en het rijk, zullen daarom samen met de agrarische sector en andere bedrijven moeten zoeken naar de meest effectieve (mix van) maatregelen.

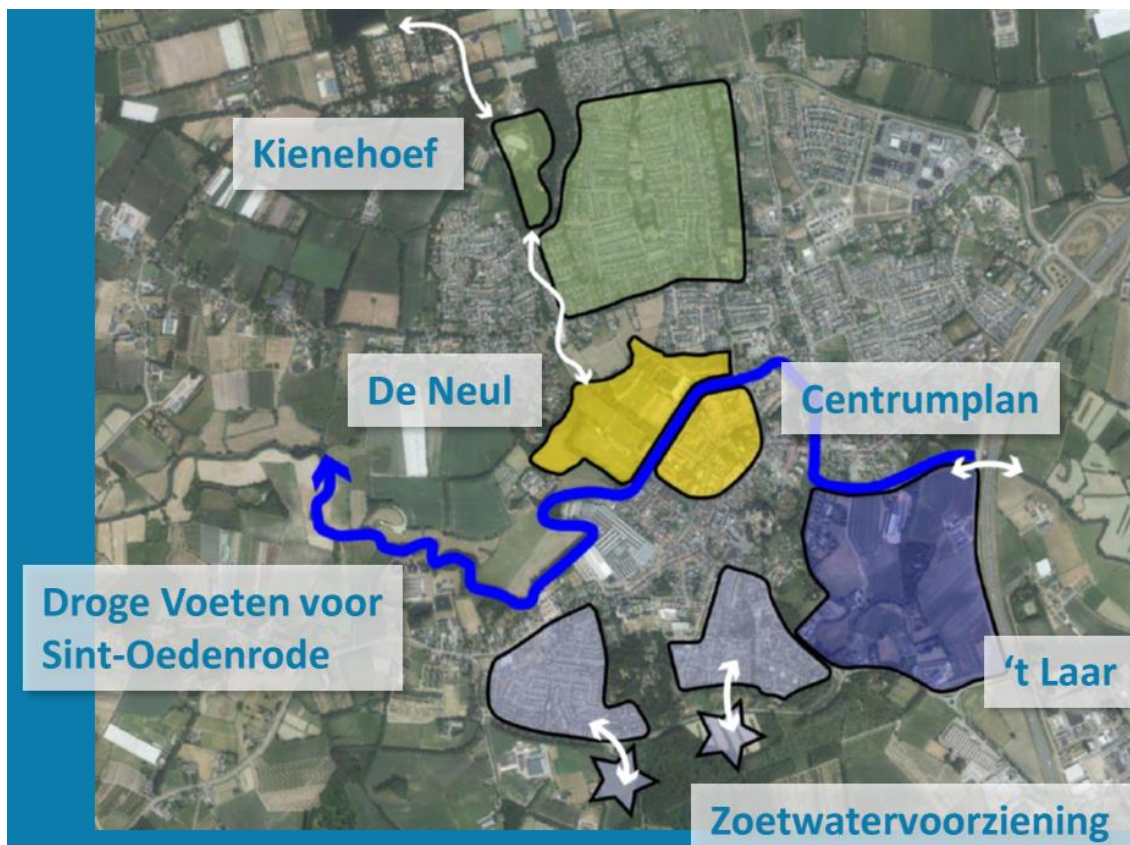
2.2 Relevant voor het gebied

De klimaatverandering die gaande is legt toenemende druk op deze taken. Dit uit zich door, qua frequentie en ernst, toenemende situaties met overtollig water en watertekort. Onderstaand is dit afgebeeld:

Figuur 2.2 Klimaatverandering en water

Voor het gebied in Sint-Oedenrode levert dat een opgave voor gemeente en waterschap. Hieronder een overzicht van projecten in Sint-Oedenrode.

Figuur 2.3 Waterprojecten in Rooi

Ontkoppelen wijk Kienehoef

Om de rioolwaterzuiveringsinstallatie te ontlasten, de overstort (vervuild rioolwater naar het oppervlaktewater) te verminderen en de capaciteit van de waterafvoer bij extreme neerslag te verbeteren wordt het hemelwater in de woonwijken zoveel mogelijk afgekoppeld van de riolering. Het afkoppelen en waar mogelijk direct infiltreren (weghalen stenen verharding in tuinen en openbare ruimte) helpt ook tegen verdroging in de omgeving (natuur, landbouw). Het water dat niet direct infiltreert in de bodem moet dus uit de wijk op een andere manier afgevoerd worden via open water (witte pijlen). De wijk Kienehoef gaat starten met dit project. Later volgen de andere wijken.

De Neul, Centrumplan en 't Laar

Deze laaggelegen gebieden zullen periodiek bij hoog water onderlopen. Hiervoor worden door het waterschap maatregelen uitgewerkt om bewoners en eigendommen te beschermen tegen hoog water.

Waterkwaliteit: zoetwatervoorziening, zwemwater en ecologie

Delen van het gebied hebben een functie als drinkwatervoorziening. Er gelden ook kwaliteitseisen voor zwemwater die het waterschap bewaakt (vijver bij de camping Kienehoef en zuidelijke vijver park Kienehoef). Verder heeft het waterschap ecologische doelen waarvoor waterkwaliteit een belangrijk criterium is.

3 Locatie en structuur

3.1 Locatie projectgebied

Het projectgebied; Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen (KCR) ligt binnen de gebiedsgrenzen van de voormalige gemeente Sint-Oedenrode in de provincie Noord-Brabant. Sint-Oedenrode heeft een oppervlakte van 6.450 hectare. Een groot deel van dit oppervlakte bestaat uit natuur, groen en agrarisch gebied. Zowel binnen- als buiten de bebouwde kom. De gemeente is sinds 2017 onderdeel van de fusiegemeente Meierijstad. Op figuur 3.1 is de begrenzing van het projectgebied weergegeven.

Figuur 3.1 Projectgebied Kinderbos-Cathalijne-Rijsingen Bron: Google maps

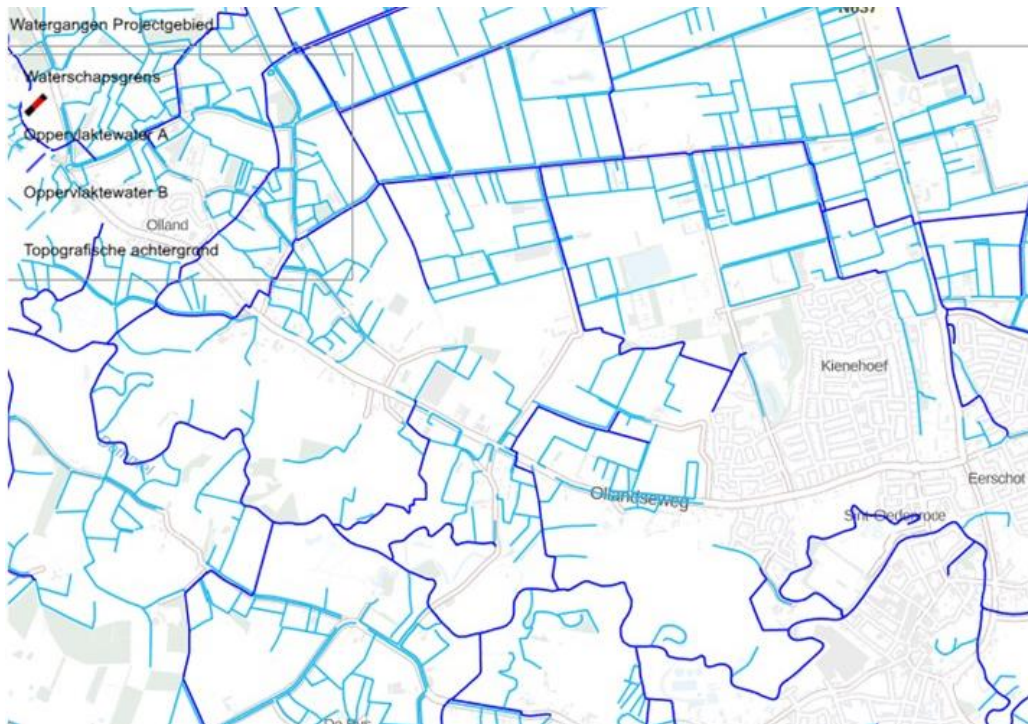
3.2 Oppervlaktewater, waterberging en waterkering

Als onderdeel van de wettelijke taken heeft het waterschap De Dommel kaarten gemaakt (ook opgenomen in de provinciale Verordening Ruimte) waarin zijn opgenomen de aangewezen:

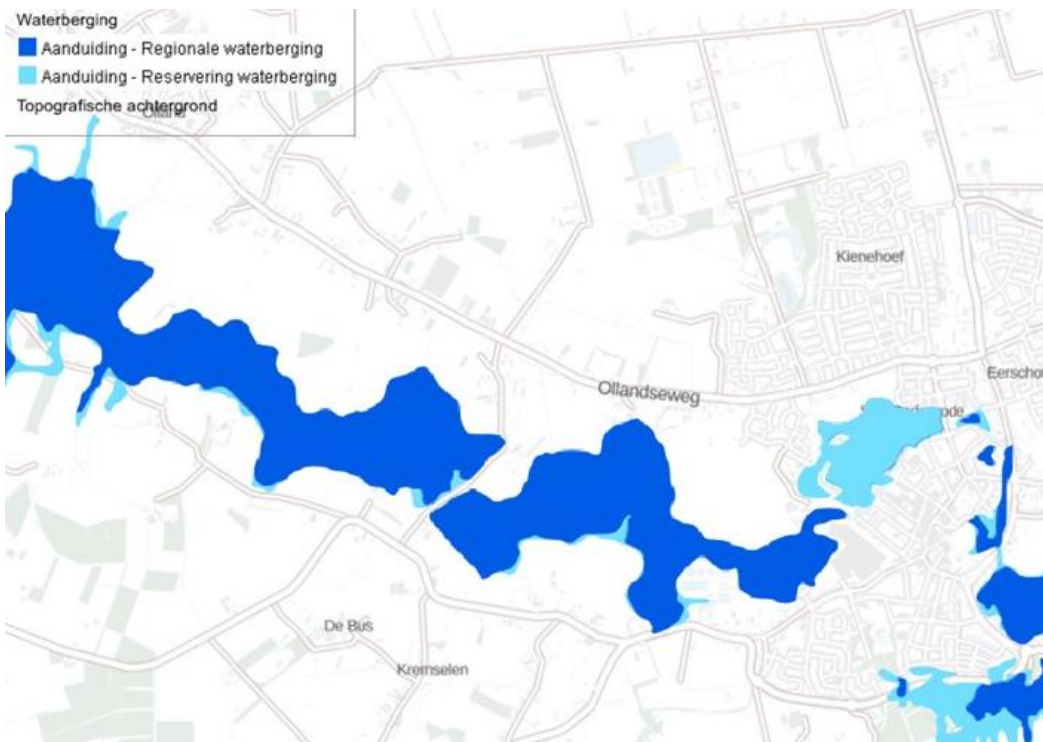
- Oppervlaktewateren: het systeem voor het afvoeren van water uit het gebied;
- Waterbergingsgebieden: de percelen die een functie hebben in het opvangen/bergen van water(pieken);
- Belangrijke waterkeringen (dijken e.d.): de voorzieningen die overstroming van stedelijk of landelijk gebied voorkomen;
- Beschermd gebied: gebieden die een functie hebben c.q. kunnen krijgen in de waterhuishouding.

Bij gebruik/ontwikkeling van deze percelen in het gebied moet met deze functies rekening worden gehouden. Hieronder zijn deze kaarten opgenomen voor ons projectgebied.

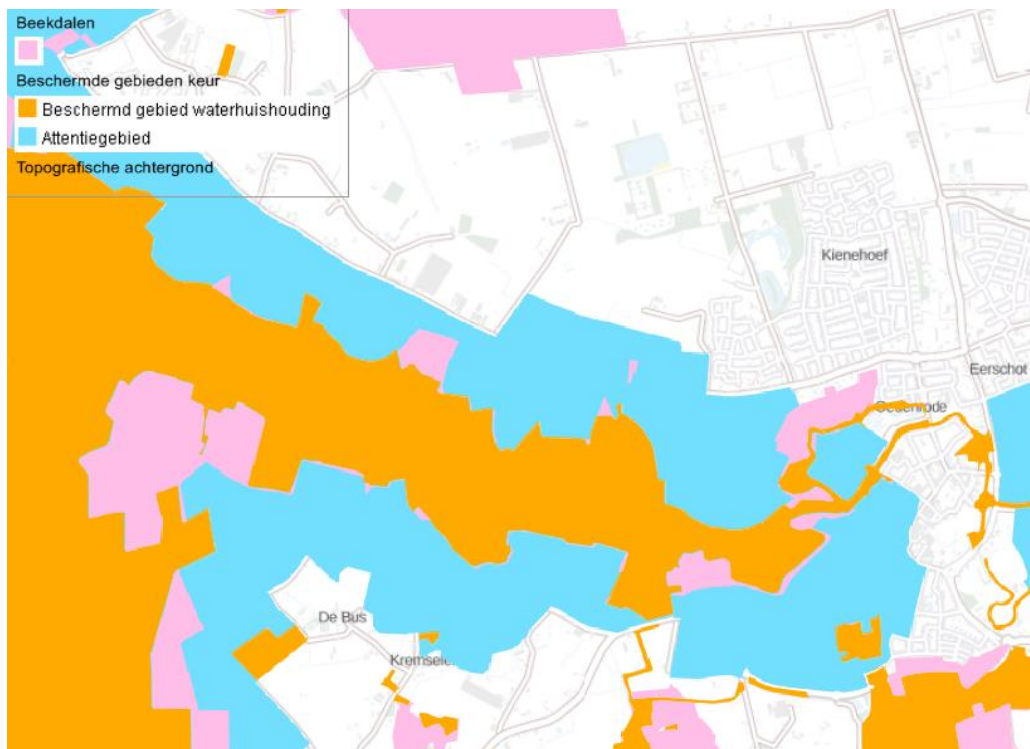

Figuur 3.2 Oppervlaktewater

Figuur 3.3 Waterberging

Figuur 3.4 Beschermd gebieden waterhuishouding

Volgens de verordening Ruimte zijn er geen grondwaterbeschermingsgebieden (drinkwater) in het projectgebied.

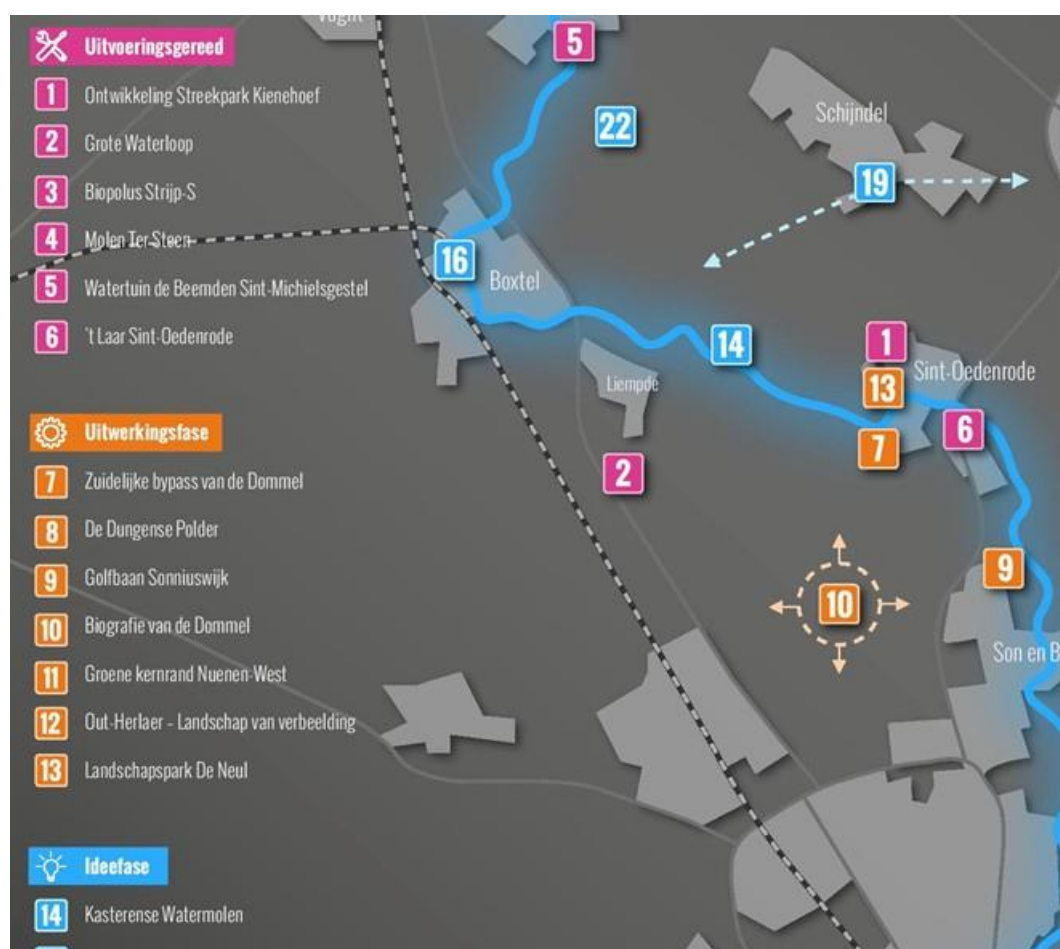
3.3 Dommeldal en Mozaïek Dommelvallei

Het Dommeldal is het natuurgebied met en langs de Dommel tussen de bebouwde kom van Boxel en Sint-Oedenrode. De naam Dommel is mogelijk afgeleid van 'dodde' (riet) of 'dud' (moeras). Het gebied bestaat uit beemden, bolle akkers en bosjes. De beemden zijn wei- en hoiland. Verder van de beek af liggen op de hogere gronden bolle akkers. Deze zijn al eeuwen als landbouwgrond in gebruik. Sint-Oedenrode is onderdeel van dit doorgaand weefsel waar bebouwing, natuur en platteland als in een mozaïek naadloos in elkaar passen. Het Dommelvallei-landschap en de ruimtelijke factoren zijn van oudsher sturend op de ontwikkelingen van het dorp.

Mozaïek Dommelvallei is een initiatief van vrijwillige professionals, waterschappen en de Dommelvallei-gemeenten. Het is ontstaan doordat er nieuwe ruimtelijke vraagstukken spelen in Brabant, op het gebied van stad, natuur en productieland. Deze opgaven vragen om regionale samenwerking met het Brabantse watersysteem als verbindende onderlegger voor een nieuw raamwerk. Mozaïek Dommelvallei wil bedrijven, burgers en maatschappelijke organisaties stimuleren om initiatieven en projectvoorstellen op dit gebied in te brengen. Een bottom-up ontwikkeling voor een hernieuwd en toekomstbestendig Brabant.

De gemeente Meierijstad en waterschap De Dommel staan voor de opgave om Sint-Oedenrode in de toekomst te beschermen tegen wateroverlast in het centrum. In het onderzoek naar de haalbaarheid en meerwaarde van de hoogwatervoorziening is de opgave verbreed naar een integrale Mozaïek-aanpak. De maatregelen zijn niet alleen ter bescherming voor de hoogwaterproblematiek, want inmiddels is ook (blijkens een recent klimaatonderzoek) verdroging een toekomstig waterprobleem. De oplossingen daartoe dragen bij aan de Mozaïekambities om ecologische- en landschappelijke meerwaarden en voordelen voor agrarisch grondgebruik, boomkwekerijen en recreatie te realiseren.

Concrete projecten in Sint-Oedenrode zijn plan Dotterbloem en de ontwikkeling van Streekplan Kienehoef.

Figuur 3.5 Enkele projecten in het gebied Mozaïek Dommelvallei

3.4 Dotterbloem en De Neul

Figuur 3.6 Overzicht plan Dotterbloem Sportpark De Neul, met onder wijk Cathelijne

Plan Dotterbloem (breed) is een van de projecten in het Mozaïek. Hierin worden bebouwing, natuurwaarden en wateropgaven samenhangend bekeken. Deel hiervan is de aanpak rond De Neul. Den Oel, het huidige De Neul is gelegen in het noordwestelijk deel van de vrijheid Rode (Oude Vrijheid: gebied waar de inwoners vrijheidsrechten kenden). Ten noordwesten van de Oude Vrijheid ligt het leengoed en latere buurtschap Rijsingen. Ter plaatse van het huidige Cathalijnepad lag de adellijke hoeve Ten Noele met meerdere gebouwen en een grachtenstelsel. Het was een van de grootste hoeves van de Oude Vrijheid aan de Dommel. Ten tijde van de beschrijving der vrijheid St. Oden-Rode (A.C. Brock 1832) was deze hoeve al niet meer aanwezig. Het gebied De Neul bestond in de middeleeuwen uit weidegronden.

In de huidige situatie is het gebied ingericht met (deels) een natuurpark, een berging-bezinkbassin en helofytenfilter (riolering), een parkeerterrein en sportvelden. De gebiedsinrichting vormt een krachtig groen raamwerk in de kern van Sint-Oedenrode. De gemeenteraad van de voormalige gemeente heeft besloten om in te zetten op het verplaatsen van de sportvelden vanwege het natte karakter van het gebied en de wens om kunstgrasvelden te realiseren. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om De Neul in te richten als een landschapspark met robuuste natuurinrichting. Dit is echter niet doorgedaan. Ter plaatse zijn de (kunstgras) voetbalvelden blijven liggen, in een overigens parkachtige omgeving, die door de gemeente verder is ontwikkeld. Dit park heeft ecologische, landschappelijke, recreatieve en cultuurhistorische kwaliteit.

Ook heeft het gebied een functie om water op te vangen en vast te houden voor lokaal gebruik in drogere tijden (klimaatadaptatie). Het gebied is een recreatieve aantrekkelijke ambiance met recreatieve routes die zowel in droge als in natte perioden een extra aantrekkingskracht heeft. Dit komt onder meer door het afwisselende karakter (onder andere laag/hoog water). De natte natuur zorgt tevens voor vermindering van de stedelijke hittestress die zich in de toekomst frequenter voordoet.

3.5 Streekpark De Kienehoef

Park Kienehoef heeft al decennialang een recreatieve aantrekkingskracht op de eigen bewoners en mensen uit de regio. Het park heeft van oudsher ook een belangrijke waterfunctie. Op een laag gelegen deel van zijn bezittingen bevond zich de natuurlijke plas 'Rijsingen', waar de gehele omgeving via een natuurlijk bekenstelsel op afwaterde. Met en rondom deze waterpartij werd in de jaren dertig van de vorige eeuw een wandelpark aangelegd met vijverpartijen, glooiende grasvelden en heesterpartijen. Rondom het park ontwikkelden zich onder meer een grote camping met recreatieplas.

In 2015 onderging het park en de omgeving een recreatieve herwaardering. Nu wordt hier in samenwerking met Het Groene Woud een regionaal streekpark ontwikkeld. Gemeente, recreatieondernemers en maatschappelijke organisaties (onder andere stichting kinderboerderij Kienehoeve, buurtverenigingen en Kunststichting Sint-Oedenrode) zien het gemeenschappelijk belang om van park Kienehoef een hoogwaardig streekpark in Het Groene Woud te ontwikkelen. Het gaat dus om één park waar alle sportfaciliteiten, de woningen, het paviljoen en de landschappelijke, historisch verbonden en agrarische omgeving onderdeel van zijn. Dit gebeurt middels een publiek-private samenwerkingsmodel om zo de verschillende gebiedsbelangen en krachten integraal te bundelen.

De waterfunctie van het plan bestaat uit het verzamelen en doorvoeren van hemelwater van de omliggende wijken uit het gebied.

4 Waterafvoer, waterberging en verdroging

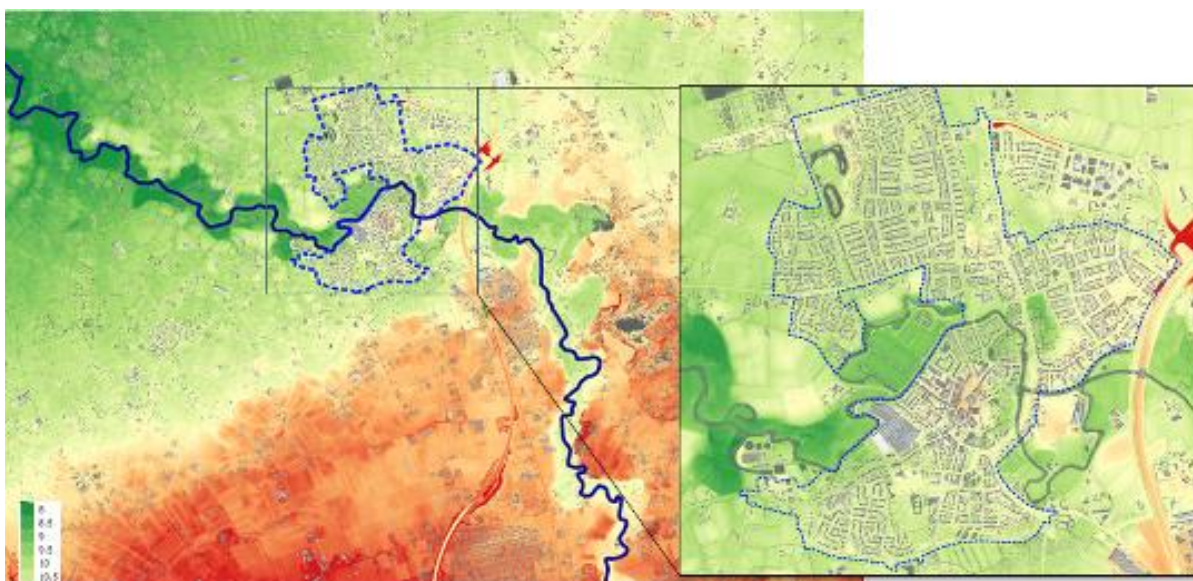
4.1 Droge voeten Sint-Oedenrode (bron: waterschap De Dommel)

Waterschap De Dommel heeft de plicht ervoor te zorgen dat de bebouwde kom van gemeenten beschermd worden tegen overstromingen. Voor de kern van Sint-Oedenrode betekent dit dat als de Dommel overstroomt dit niet de bebouwde kom van Sint-Oedenrode mag bereiken. De Dommel stroomt juist precies door die kern van Sint-Oedenrode en de huidige kering langs de Dommel voldoet op een deel daarvan niet aan de eisen. Uit overstromingsberekeningen blijkt dat bij een overstroming met een herhalingsjijd van 100 jaar een deel van de dorpskern van Sint-Oedenrode onder water loopt. Juist om ervoor te zorgen dat iedereen droge voeten houdt moeten wij hiermee aan de slag.

Informatiebijeenkomst 12 december 2018

Tijdens de drukbezochte informatiebijeenkomst zijn belangstellenden uit Sint-Oedenrode geïnformeerd over het project Droge Voeten Sint-Oedenrode om de kern te beschermen tegen overstromingen. Aan de hand van film-, kaart- en beeldmateriaal is uitgelegd waarom het nodig is een oplossing te vinden voor de wateroverlast.

Op onderstaande hoogtekaart (van rood naar donkergroen: van hoog naar laag) is te zien welke delen laag gelegen zijn en onder kunnen lopen bij hoogwaterniveau in de Dommel.

Figuur 4.1 Hoogtekaart van het gebied

Enkele beelden van hoogwater hierna.

Figuur 4.2 Situatie 2002; Ahrend, rioolwaterzuivering en verder

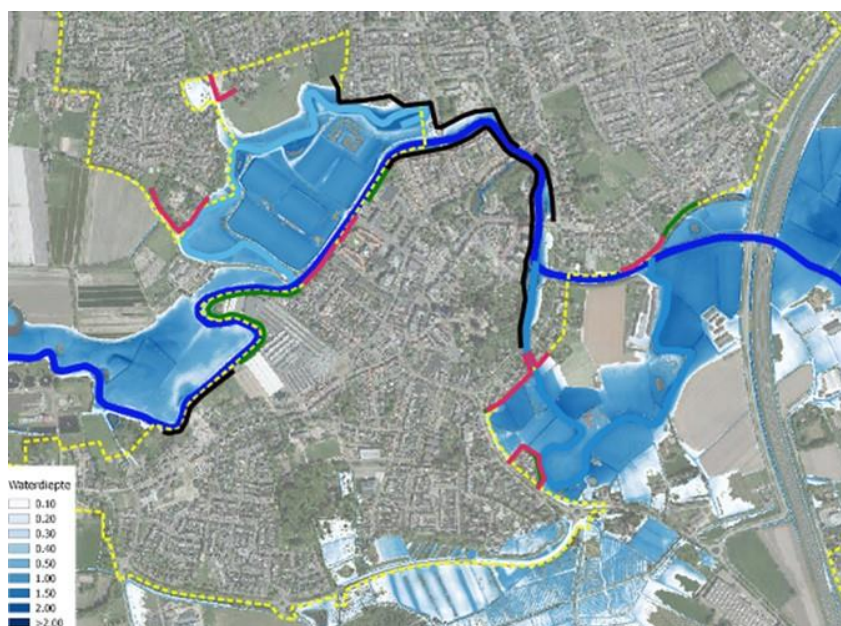
Figuur 4.3 Situatie 2002; 't Laar

Figuur 4.4 Situatie 2018; grote verschillen van het waterniveau

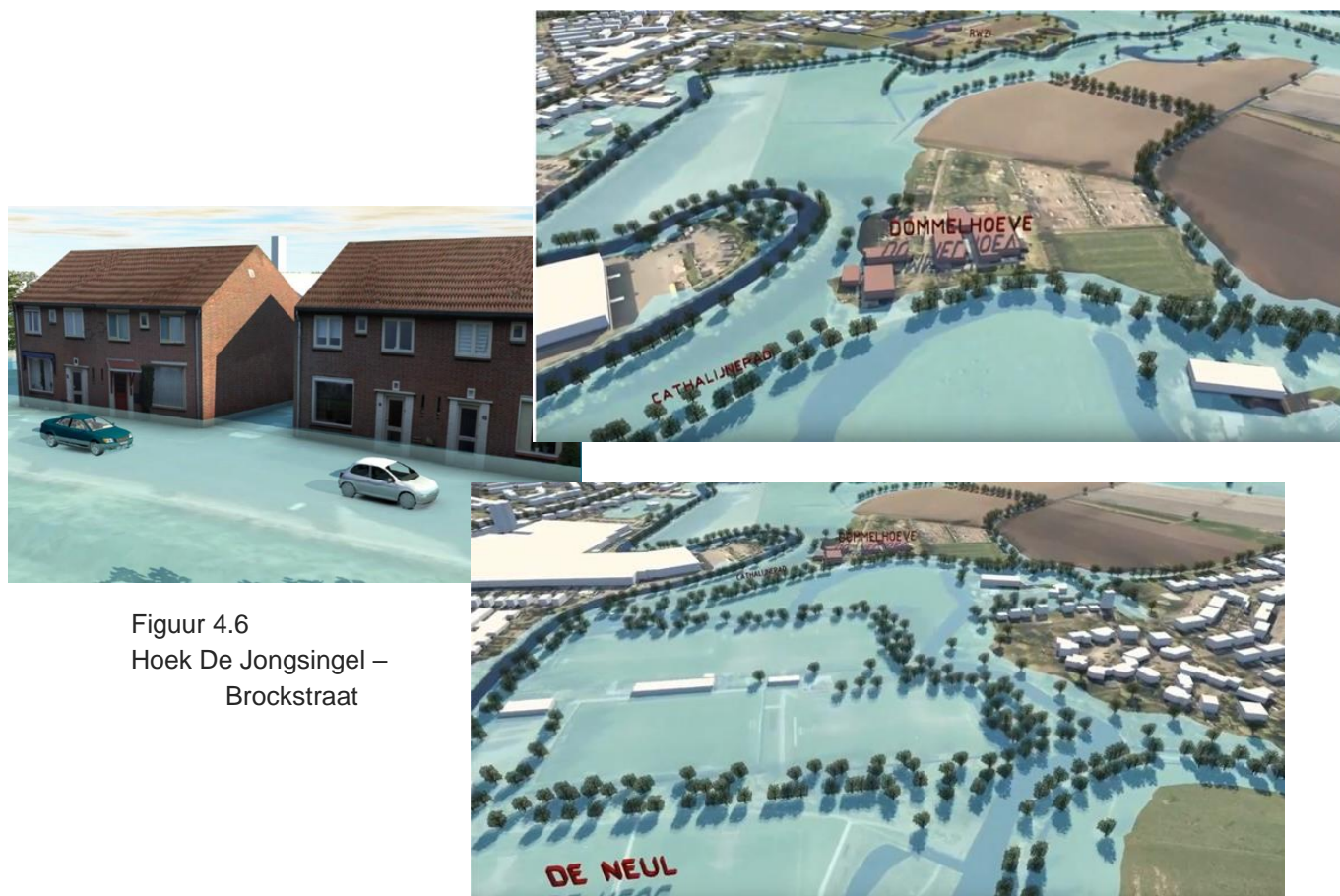
(bron: mooirooi.nl)

Het waterschap heeft modellen om de gevolgen van hoogwaterniveaus te berekenen en ook in beeld te brengen.

Figuur 4.5 Inundatiekaart, een weergave van hoogwatersituatie van de Dommel.

Hieronder enkele beelden van de mogelijke wateroverlast 'als we niets doen'.

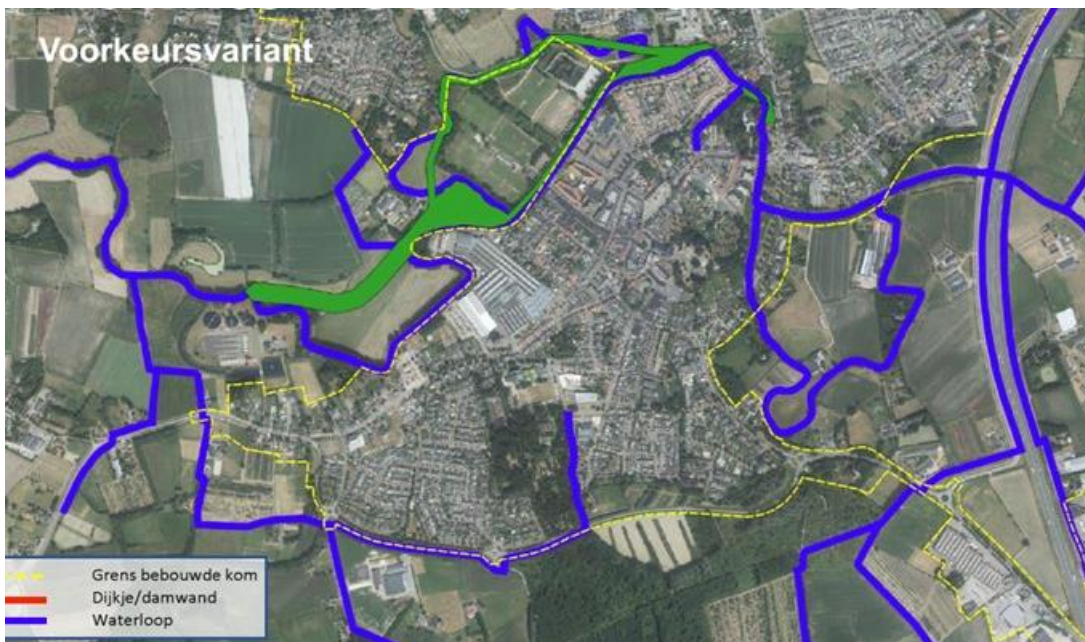
Figuur 4.6
Hoek De Jongsingel –
Brockstraat

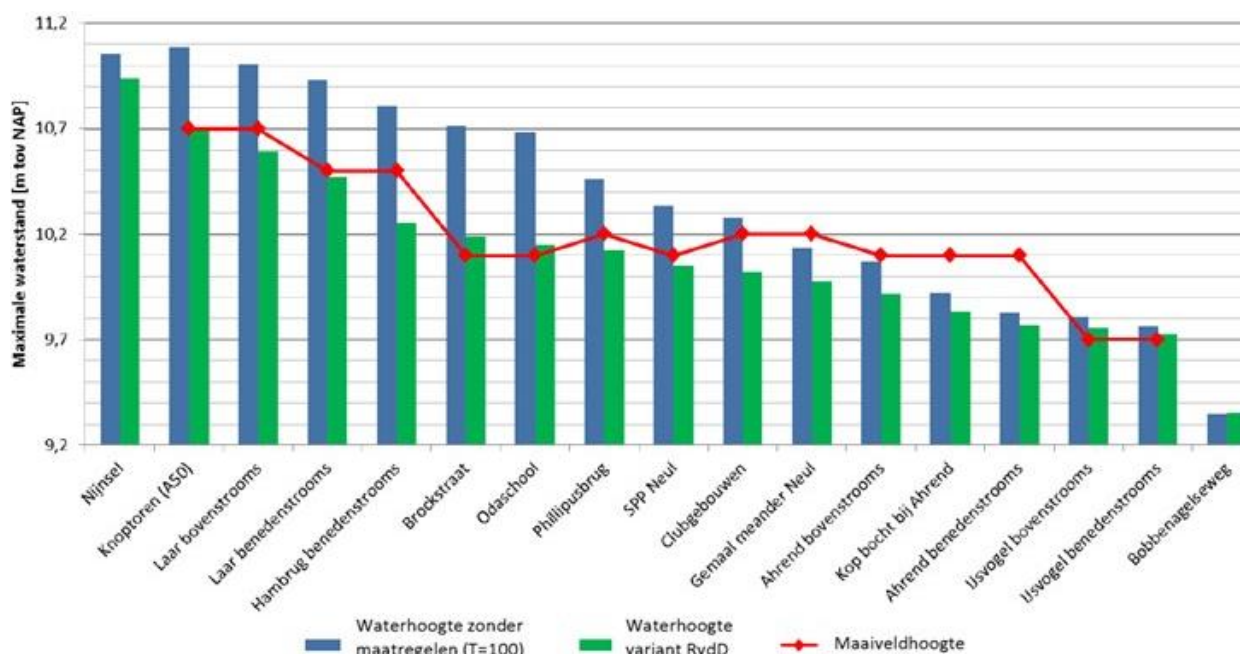

Figuur 4.7 Rode ovaal: Rijsingen, Oranje ovaal: Hoeve Arbeidslust. Daaronder de wijken Kinderbos en Cathalijsje

In het hele beheersgebied van waterschap De Dommel moeten op verschillende plekken maatregelen tegen wateroverlast genomen worden. En één daarvan is Sint-Oedenrode. Er zijn door het waterschap verschillende studies uitgevoerd die aantonen dat de opgave om Sint-Oedenrode te beschermen tegen hoogwater alleen haalbaar is met uitvoering van lokale maatregelen. Het resultaat moet zijn dat door deze maatregelen de dorpskern en bebouwde kom van Sint-Oedenrode beschermd zijn tegen wateroverlast. Hieronder het resultaat van de in december 2018 gepresenteerde maatregelen.

Figuur 4.8 Ruimte voor de Dommel

Figuur 4.9 Hoogwater en maaiveldhoogte langs het traject van de Dommel

Er zijn nog wel enkele knelpunten (onder andere straat IJsvogel: groene waterhoogte boven rode lijn maaiveld), maar niet in ons projectgebied. Hiervoor worden nog enkele maatregelen (dijken) toegevoegd aan het plan.

Als de plannen en maatregelen helemaal zijn uitgewerkt en afgestemd met de gemeente wordt het totaal als een Projectplan Waterwet in procedure gebracht. Hierbij worden de nieuwe gebieden en maatregelen definitief vastgelegd. Dit kan leiden tot planschade bij grondeigenaren (compensatie). De nieuwe structuur wordt ook opgenomen in de Verordening ruimte van de Provincie en wordt verwerkt in de betreffende bestemmingsplannen van de gemeente Meierijstad.

4.2 Ontkoppelen hemelwater van de riolering

De gemeente Meierijstad maakt een begin met het ontkoppelen van het hemelwater van daken in woonwijken. De ontkoppeling van de wijk De Kienehoef is opgenomen in het nieuwe rioleringsplan en wordt in 2019 gestart. Daarna zullen andere wijken volgen.

Dit heeft consequenties voor het watersysteem; het netwerk van sloten, beken, plassen die het water moeten afvoeren naar de rivieren zoals de Dommel. Dit plan wordt dus in samenwerking met het waterschap verder uitgewerkt. Dit is nog niet uitgekristalliseerd. Het park Kienehoef vormt nu al een verzamelbekken van waaruit het via een leiding onder de Zwembadweg naar de Dommel wordt afgevoerd. Bij het Koningsvaren is een overstort aanwezig die bij hemelwaterpieken uit het riool loost op de sloten.

4.3 Verdroging

De klimaatverandering en het gebruik van oppervlaktewater vormen risico's voor verdroging (lage grondwaterstanden) die ten koste gaan van productielandbouw en de natuur. Dit aspect wordt bewaakt door de provincie (natuurbescherming, economische effecten) en het waterschap (waterhuishouding). De oplossingen voor waterberging en –afvoer moeten hiermee rekening houden.

5 Waterkwaliteit en ecologie

Waterschap De Dommel heeft in november 2018 informatie verschaft (presentatie Mark Scheepens). Qua waterkwaliteit gerelateerd aan de activiteiten zwemmen, varen en vissen en aan waterecologie is het gebied in te delen in vier deelgebieden:

- Recreatieve Kienehoef deel, camping en park de Kienehoef
- Agrarische hoofdstructuur ten noorden van de Ollandseweg
- Huidige bebouwde woonwijken, Kinderbos en Cathelijne
- Dommeldal en de Dommel

Voor de waterecologie wordt verwezen naar het rapport Water van de werkgroep. Hieronder wordt ingegaan op zwemwater en de landbouw.

1. Recreatieve Kienehoef deel, camping en park de Kienehoef

Kenmerken:

- Kenmerkend zijn de waterpartijen
- Aandachtpunten zijn waterkwaliteit (zwemmen, varen, vissen)

Kansen en aandachtspunten:

- Behoud of ontwikkeling goede waterkwaliteit. Van belang voor beide plassen in verband met recreatie en zal ook de algemene aquatische ecologie ten goede komen.
- De zwemvijver bij de camping is relatief jong (2003) waardoor er (nog) geen blauwalg is en het water nog redelijk voedselarm is. Het water wordt nu wel basischer en voedselrijker.
- Zwemvijver Park: In het verleden tot ongeveer 2012 waren vaak problemen met blauwalgen. Sinds 2012 veel plantenbegroeiing met Aarvederkruid. In 2016 is de vijver gebaggerd en sindsdien zijn de problemen met de planten verdwenen. Met het baggeren zal de voedselrijkdom ook wat afgenomen zijn. Hierdoor is de waterkwaliteit dit jaar ook redelijk gebleven en zijn er geen heftige blauwalgbloeien opgetreden.

2. Agrarische hoofdstructuur ten noorden van de Ollandseweg

- Weinig water in deze omgeving. Dit is wel een ideale plek om water te laten infiltreren, bergingscapaciteit van de grond is groot.
- Aandachtpunt waterkwaliteit is nog de overstort aan de koningsvaren. Wellicht mogelijkheid om daar nog extra retentie voor te creëren of zoeken naar mogelijkheden afkoppelen regenwater wijk.

3. Huidige bebouwde woonwijken, Kinderbos en Cathelijne

- In deze gebieden zijn geen stadswateren aanwezig. Het hemelwater in de wijken is nog niet afgekoppeld van het vuilwaterriool.

4. Dommeldal en de Dommel

Kenmerken:

- De Dommel heeft KRW (Europese Kaderrichtlijn water) doelstellingen
- Natuurlijk overstromingsgebied
- Waterkwaliteit: te voedselrijk en organische belast, te hoog fosfaat en stikstof

Ecologische aandachtspunten:

- Veel van de oeverlanden zijn te voedselrijk en het Dommeldal is te droog, in ieder geval om getypeerd te worden als moeras of nat schraalland.
- Oorzaken voor de matige waterkwaliteit liggen vooral in Eindhoven; daar loopt het project Kallisto om organische belasting door overstorten en rioolwaterzuiveringen te verminderen.

Indruk van de Waterkwaliteit van De Dommel

Locatie nummer	Waterloop omschrijving	X coördinaat	Y coördinaat	KRW Type	Toets Jaar	Zuurstof [%] {ZGM}	Temperatuur [°C] {P98}	pH (-) {Min zomer}	pH (-) {Max zomer}	Totaal-P (mgP/l) [ZGM]	Totaal-N (mgN/l) [ZGM-KRWso m]	Chloride (mg/l) [ZGM]
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2010	65,8	20,1	7,1	7,4	0,345	4,27	78
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2011	70,0	18,9	7	7,4	0,317	3,83	74
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2012	65,2	18,8	7,1	7,5	0,477	4,85	52
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2013	65,5	20,1	7,1	7,4	0,238	4,58	60
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2014	61,0	20,9	7	7,4	0,422	4,43	44
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2015	67,7	22,3	7	7,4	0,308	3,95	59
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2016	63,3	20,7	6,8	7,3	0,338	4,02	54
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2017	63,2	19,8	6,9	7,4	0,252	4,00	78
240021	DOMMEL ROOI	159858	397414	R6	2018	66,7	24,6	7,2	7,5	0,198	3,91	105

6 SWOT-Analyse Water

Tabel 6.1 Samenvatting SWOT

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	<p>Wateropgave levert recreatiewaarde versterking recreatie bedrijven</p> <p>Wateropgave levert natuurwaarde en beleving voor omgeving</p> <p>Wateropgave levert waterveiligheid en droge voeten</p>	<p>Wateropgave pakt negatief uit voor landschap</p> <p>Gebruik voor waterberging beperkt mogelijkheden voor ander gebruik gronden</p> <p>Verdroging bedreigt landbouw en boomteelt</p>
Interne analyse	<p>Combinatie natuur, water en recreatie</p> <p>Aanwezigheid van de Dommel als blauwe ader door het gebied</p>	<p>Budget/verdienmodellen voor het uitvoeren van de kansen</p> <p>Bewustzijn bewoners en grondeigenaren</p> <p>Gelimiteerd beschikbare bergingsmogelijkheden</p>
	Sterktes	Zwaktes

De klimaatverandering leidt tot een wateropgave in het gebied voor berging en afvoer. De verdroging is ook een aandachtspunt, zowel voor natuur als voor de landbouw. Een samenhangende oplossing betekent dat met maatregelen voldaan wordt aan de wateropgaven, zonder onnodige beperking van de gebruiksmogelijkheden en met versterking van de recreatieve waarde in het gebied.

Sterktes

Combinatie natuur, water en recreatie

De combinatie tussen de natuurwaarden, het water en de recreatie in het gebied is een sterk punt. Het gebied heeft een sterk gevestigde bestaande waterstructuur met een hoge natuurwaarde die zich leent voor recreatie.

Initiatieven- en privaat publieke samenwerking

Waterschap en gemeente zijn met de uitwerking van de wettelijke taken voor water al bezig. Daarnaast is er samenwerking tussen professionele partijen, belanghebbendengroepen en de overheid om kansen uit te werken. Ook de lokale recreatiebedrijven doen hierin mee.

Aanwezigheid van de Dommel als blauwe ader door het gebied

De Dommel loopt als een grote watersnelweg door het gebied. Een groot deel van het hemelwater koppelt af op deze blauwe hoofdstructuur. Naast het bergen en afvoeren van water. Dient de Dommel ook als bron van natuurwaarde en biedt recreatiemogelijkheden.

Zwaktes

Budget/verdienmodellen voor het uitvoeren van de kansen

Slechts een deel van de ideeën en plannen kennen ook al een toegezegd budget. Er moeten dus aanvullende financieringsvormen gevonden worden om tot daadwerkelijke uitvoering te komen om de kansen te verzilveren.

Bewustzijn bewoners en grondeigenaren

De bewoners- en grondeigenaren in het gebied hebben maar beperkt bewustzijn van de wateropgave en de mogelijkheden deze meebrengt.

Gelimiteerd beschikbare bergingsmogelijkheden

De wateropgave en de wens naar klimaatadaptatie hebben maar beperkte realisatiemogelijkheden. Door het natuurlijk hoogteverschil van het gebied alsmede het grote benodigde oppervlakte zijn er weinig plaatsen waar het water natuurlijk kan worden opgevangen. Daarnaast is de grondwaterstand in het gebied hoog, waardoor berging in de bodem ook moeilijk gaat.

Kansen

Wateropgave levert recreatiewaarde, versterking recreatie bedrijven

De bestaande wateropgave brengt kansen met zich mee. Ook op het gebied van recreatie. Een waterbergingsinrichting in het landschap kan een bron zijn voor bijvoorbeeld watersport, natuurrecreatie en dergelijke.

Wateropgave levert natuurwaarde en beleving voor omgeving

De bestaande wateropgave brengt kansen mee op het gebied van natuurwaarde. De inrichting ten behoeve van waterberging kan op een natuurversterkende manier gebeuren waardoor met de wateropgave ook natuurwaarden worden ontwikkeld. Denk hierbij aan zaken als; natuurvriendelijke oevers, plas- dras situaties etc.

Wateropgave levert waterveiligheid en droge voeten

De wateropgave brengt kansen mee op leefbaarheid in het gebied. Door de inpassing van een waterbergingsinrichting zal de kans op overstromingen afnemen en de waterveiligheid toenemen. Als resultaat daarvan zal de algemene leefbaarheid van het gebied verhogen

Bedreigingen

Wateropgave pakt negatief uit voor landschap

Een bedreiging die bestaat is dat de uitgevoerde wateropgave een negatieve impact heeft op de beleving van het landschap. De realisatie van een groot wateroppervlakte kan het landschap bijvoorbeeld versnipperen.

Gebruik voor waterberging beperkt mogelijkheden voor ander gebruik gronden

Wanneer een groot oppervlak gebruikt dient te worden voor de realisatie van waterberging. In een situatie waarin deze permanent geïnnundeerd is, verliest deze grond de eigenschap om gebruikt te worden voor andere doeleinden dan enkel waterberging.

Verdroging bedreigt landbouw en boomteelt

De realisatie van een grote bak als het ware, ten behoeve van de waterberging, kan een verdrogend effect hebben op het omliggende landschap.

7 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De waterhuishouding (berging, afvoer, grondwaterstand) in het gebied en de oppervlaktewaterkwaliteit zijn zeer belangrijk voor de berging en afvoer van regenwaterpieken ('Droge Voeten'), de natuur en bedrijvigheid (verdroging door te lage grondwaterstand gaat ten koste van natuur en mogelijkheden voor landbouw en bometeelt).

Het waterschap en de gemeente werken samen om in 2020-2021 landschappelijke ingrepen te doen (buiten het plangebied) om hoge waterstanden op te vangen en ook om hemelwater af te koppelen van het vuilwaterriool. Het water wordt langer in het gebied gehouden (vijvers Park Kienehoef).

Deze aspecten grijpen in in het landschap; in het plangebied (nabij De Dommel) worden ook nieuwe bergingsgebieden aangewezen (weilanden langs De Dommel). Nieuwe waterlopen bieden ook kansen voor het landschap, de natuur en recreatie (bedrijven).

Aanbevelingen

Koppel het bedenken van de oplossingen voor de waterhuishouding ook partijen die kunnen bijdragen aan de recreatie-doelstellingen, zoals het vergroten van de beleving van landschap en water in het gebied, en de verdere ontwikkeling van de recreatiebedrijven.

Inventarisatie en analyse - Bedrijven

Werkgroep Gebiedsvisie KCR

Toon van den Elzen

Rob Jansen

Romano van der Meijden*

Rien Schepens

Caspar van der Staak

Richard de Visser*

Paul van der Vleuten*

Henri van Weert

Steven van de Wiel

* lid initiatiefgroep

19 februari 2020

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
2 Bedrijvigheid binnen het gebied	4
2.1 Eigenaarschap	4
2.2 Bedrijven	6
3 Mogelijke (economische) ontwikkeling in het projectgebied	8
3.1 Mogelijkheden voor economische ontwikkeling van de bedrijvigheid	8
3.1.1 Groen scenario.....	8
3.1.2 Grijs scenario	8
3.1.3 Groen grijs scenario	8
3.2 verwachte effecten van ontwikkelingen op het gebied.....	9
3.2.1 Groene ontwikkeling.....	9
3.2.2 Grijs ontwikkeling	9
3.2.3 Groen grijs ontwikkeling	9
3.3 Belangen bedrijven.....	10
4 SWOT-Analyse	11
Bijlage A: Eigenarenkaart	12

1 Inleiding

In deze inventarisatie staat beschreven welke percelen binnen het gebied aanwezig zijn, wie de gebruikers of eigenaren van de betreffende percelen zijn, welke soorten bedrijvigheid op deze percelen plaatsvindt, welke mogelijkheden voor economische ontwikkeling bestaan binnen het gebied, wat de verwachte effecten zijn van deze ontwikkelingen op het gebied en op welke wijze de gebruikers/eigenaren gestimuleerd kunnen worden om meer betrokken te zijn bij het gebied.

De geïnterviewde informatie over de verdeling van het eigenaarschap is zichtbaar gemaakt in een tabel en op een gebiedskaart.

Aan de hand van deze inventarisatie is een SWOT-analyse gemaakt. Hierin staan de sterke- en zwakke punten van het gebied en de kansen- en bedreigingen binnen het gebied weergegeven.

2 Bedrijvigheid binnen het gebied

In het projectgebied zijn verschillende soorten bedrijvigheid aanwezig. Het gaat hierbij onder meer om agrarische bedrijvigheid zoals; melkveehouderij, glastuinbouw, fruitteelt, boomteelt. Maar ook om verschillende soorten recreatie zoals; sportrecreatie, zorgrecreatie en natuurrecreatie. Daarnaast zijn er grondeigenaren zoals de gemeente en projectontwikkelaars aanwezig in het gebied. Ook zijn eigenaren zoals het Noord-Brabants Landschap en de Maatschappij van Welstand aanwezig in het gebied. In de volgende paragraaf is per perceel zichtbaar gemaakt wie/wat bij welk perceel hoort.

2.1 Eigenaarschap

In de onderstaande tabel is weergegeven welke percelen in eigendom zijn van welk persoon/bedrijf. Deze percelen zijn zichtbaar gemaakt op de eigenarenkaart bijgevoegd in bijlage A: Eigenarenkaart. In de tabel staat per perceel beschreven welke bedrijvigheid wordt gevoerd op de percelen. Daarnaast is per perceel eventuele opvallende of specifieke informatie toegevoegd in het opmerkingen veld.

Perceel ID	Eigenaar	Type bedrijvigheid	Opmerking
1/3/11	Van Liempd	Slopersbedrijf/ stort bouw materiaal	Het is een opvallende/bijzondere bedrijvigheid binnen het buitengebied. Vreemde eend in de bijt. Gezien de achtergrond en natuurwaarde van het gebied Dommeldal.
2/44	Habraken/Klaasen	Tuin/Boomkwekerij	Passend landschapsgebruik binnen de regio
4/5/14/15/28/39	Erven van Bree	Hoeve Arbeidslust/ agrarisch landschap (t.b.v. melkveehouderij)	Voor perceel 4: op een gedeelte van het perceel staat het appelhuisje. Met vanuit de geschiedenis bijbehorende fruitteelt. Voor perceel 14: Langs perceel 14 loopt het laantje van Van Bree. Dit is de ontsluiting van de oorspronkelijke hoeve. Op de kruising tussen het kinderbos en de Ollandseweg is door een buurtvereniging** een toegangspoort tot de hoeve in ere hersteld
6	Timmermans	Glastuinbouw/ Tuincentrum?	Er bestaat onduidelijkheid of het perceel nog in eigendom is van Timmermans. Of dat er al afspraken zijn gemaakt met eventuele projectontwikkelaars (Woningbouw project Koningsvaren)
7	Oss	Boomkwekerij/ tuinbouw	Lijkt grootste gedeelte van het perceel gebruikt te worden ten behoeve van boomteelt (tuinrichting)
8/8b	Vervoort	Agrarisch	Perceel 8: Boomkwekerij Perceel 8b: grasland (agrarisch)
9/40	Bongers	Wonen met oogpunt op mogelijke recreatieve bedrijvigheid	Perceel 9: Op dit moment is dit een woning met tuin. Mogelijk bestaat er interesse voor recreatieve invulling van de percelen
10	Van Pas/Kempen	Agrarisch	Onduidelijk welk doeleind; percelen betreffen grasland.
13/13 b	Jansen	Agrarisch	13: Aspergeteelt en grasland 13b: grasland (paarden)
16	Donkers	Agrarisch	Grasland

Perceel ID	Eigenaar	Type bedrijvigheid	Opmerking
17a/17b/17c/ 17d/17e/17f	Gemeente Meierijstad	Sport/Recreatie	<p>17 a: Sport en recreatiegebied de Neul. Belangrijkste gebruiker VV Rode. Nieuw aangelegde kunstgrasvelden. Gemiste kans op gebied van waterretentie en natuurontwikkeling.</p> <p>17 b: recreatiepark Kienehoef.</p> <p>17c: braakliggend terrein voornemen woningbouw Koningsvaren</p> <p>17d: huidig gebruik; gemeentewerf + parkeerplaats Kienehoef (voornemen woningbouw Koningsvaren)</p> <p>17 e: Huidig gebruik; parkeerplaats Kienehoef. (voornemen woningbouw Koningsvaren)</p> <p>17f: eigenaar gemeente risico op woningbouwrealisatie</p>
52	Wovesto	Woningbouw	Voornemen woningbouw Koningsvaren
18	Bekkers	Tuinbouw	Verkoop aan huis van eigenteelt. Aardbeien.
25	Brugmans	Veehouderij/ Agrarisch	Laatst overgebleven varkenshouderij in het gebied. Kleinschalig. Met agrarisch land.
26	Jan Jansen	Agrarisch	Agrarisch grasland (paarden)
27	Rooijackers	Agrarisch	Grasland/Mais
30	Verhagen/Kempen	Agrarisch	Grasland/Mais
31	Zanden	Agrarisch	Grasland/Mais
32	ZorgOKE	Zorg/Recreatie	Zorginstelling met recreatiemogelijkheid
34/34b	Delissen/Zutphen	Agrarisch	<p>34a: Woning/Grasland (paarden)</p> <p>34b: Grasland (paarden)</p>
36	Weijers	Tuinbouw	Onduidelijk welke gewassen
37	Oever	Agrarisch	Grasland
38a/38b/38c	Scheepens	tuinbouw	<p>38a: gedeeltelijk containerveld (vetplantenteelt) inmiddels gestopt.</p> <p>38b: Boomteelt; Bijzonder; naastliggende perceel is in eigendom van zoon Scheepens t.b.v. woningbouw.</p> <p>38c: Locatie papiercontainer buurtvereniging. Daarnaast grasland.</p>
42	Maatschappij van Welstand	Divers	Pachter is boer Wiersma. Gebruik is gedeeltelijk Dommeldal; gedeeltelijk hoge akkers. Grasland voor vleesvee. Zorgboederij Dommelhoeve. En volkstuinderij
45	De Stichting het Noord Brabants Landschap	Natuur/Agrarisch	Dommeldal/weide t.b.v. veehouderij. Gedeeltelijk gepacht door boer Ben Jansen. Gedeeltelijk gepacht door boer Wiersma
47	Van den Berk Onroerend goed	Boomteelt	Grootschalige boomteelt; toonaangevend bedrijf in Sint-Oedenrode. Huurder van een aantal andere boomkweek gronden.
48/49	Van Wanrooij	Projectontwikkeling	Voornemen woningbouw (aanleiding ontstaan KCR)
50	Meughevel	Tuinbouw	Tuinbouw (asperges)
51	Oever/Scheepens	Agrarisch	Grasland/Mais

2.2 Bedrijven

In deze paragraaf zijn de gebruikers/eigenaren/bedrijven kort beschreven die in het gebied voorkomen. Het betreft hier de ondernemingen die relevant zijn bij de (her)ontwikkeling van het gebied. Personen- en instanties die invloed hebben op wat er met de ruimte mogelijk. Deze redenatie bestaat vanuit hun eigenaarschap van grote delen het land binnen het projectgebied. Of hun maatschappelijk belang binnen het gebied.

Buurtvereniging (buurtschap Oud-Rijsingen)**: Buurtvereniging gericht op het behoud en versterking van de eigenheid van het gebied. Dit met behulp van burgerinitiatieven. Bijvoorbeeld een oud papier inzamelingspunt. Welke gebruikt wordt voor de financiering van andere initiatieven.

Van Liempd sloopbedrijf: Het sloopbedrijf van Van Liempd ligt in het buitengebied van Sint-Oedenrode. Hij bezit een drietal percelen voor zijn bedrijvigheid. Vermoedelijk zijn de aangrenzende percelen met daarop een woning- en aangrenzende tuin ook in zijn bezit.

Erven van Bree: Erven van Bree is groot-grondeigenaar binnen het projectgebied. Op de percelen van Van Bree zijn onder andere de hoeve Arbeidslust gevestigd. Bij de hoeve is een kleinschalige fruitteelt met het bijbehorende appelhuisje aanwezig. De rest van de percelen heeft een agrarische functie.

Timmermans: Timmermans bezit een perceel aangrenzend aan park Kienehoef. Het perceel is één van meerdere percelen die grenzen aan het streekpark Kienehoef. Naastgelegen perceel is aangewezen voor woningbouw.

Vervoort: Vervoort is eigenaar van een tweetal percelen met daarop boomteelt. Hoogstwaarschijnlijk wordt deze grond gehuurd door van den Berk.

Bongers: een woning met in de toekomst mogelijke bedrijvige recreatie op de percelen.

Gemeente Meierijstad: de gemeente is in bezit van een aantal percelen in het oosten en noordoosten van het projectgebied.

Wovesto: Woningbouw coöperatie. Voornemen voor woningbouw op het betreffende perceel. Besluit van gemeente uit 2011.

Bekkers: fruitteler.

Brugmans: Brugmans is een veehouder. Het is de laatst overgebleven varkenshouderij in het gebied. Het is een kleinschalige veehouderij met daarnaast agrarisch land.

Schepens: Kwekerij schepens: Bloemist, kleinschalige agrarische nijverheid op aangelegen percelen. Voorheen ook kassen aanwezig op percelen nu enkel vermoedelijke maisteelt.

Maatschappij van welstand: Grootgrond eigenaar in het gebied. Protestantse vereniging. Als verpachter van landbouwgrond is de Maatschappij van Welstand nauw betrokken bij de leefbaarheid op het platteland en bij de landbouw in het bijzonder.

De stichting het Noord Brabants Landschap: Het Brabants Landschap heeft ruim 17.700 hectare natuurterrein in eigendom en beheer. Deze natuurterreinen worden aangekocht met behulp van subsidie van Rijk en Provincie en worden beheerd en ontwikkeld op basis van zorgvuldig opgestelde beheer- en inrichtingsplannen

Van den Berk Onroerende goed: Groot boomteelt bedrijf. Zelf eigenaar van een tweetal percelen. Hoogstwaarschijnlijk huurder van een groot deel van de overige percelen met boomteelt.

Van Wanrooij: Projectontwikkelaar voornemen om woningen te realiseren

Meughevel: Tuinbouwer

Streekpark de Kienehoef: Streekpark met bijbehorende horeca-aangelegenheid de Helden van Kien.

Naast deze bedrijven is gebleken dat er nog een aantal bedrijven werkzaam is op het gebied van landbouw/veeteelt, metaalbewerking, boomteelt.

3 Mogelijke (economische) ontwikkeling in het projectgebied

In dit hoofdstuk staat beschreven welke economische ontwikkeling het projectgebied door zou kunnen maken. Waar de mogelijkheden tot economische ontwikkeling ligt. Welke verwachte effecten deze ontwikkelingen op het projectgebied zullen hebben. En waar mogelijkheden liggen om de gebruikers van het gebied te stimuleren om meer betrokken te raken bij de economische ontwikkeling van het gebied.

3.1 Mogelijkheden voor economische ontwikkeling van de bedrijvigheid

In deze paragraaf staan mogelijkheden beschreven die kunnen zorgen voor economische ontwikkeling van de bedrijvigheid. De mogelijke ontwikkelingen zijn gericht op drie scenario's. Een groen scenario gericht op de ontwikkeling van het projectgebied als gebied met natuurrecreatie een hoge belevingswaarde. Een grijs scenario gericht op de ontwikkeling van bedrijvigheid binnen de bebouwde kern van het gebied. En een groen grijs scenario gericht op de intensieve agrarische bedrijvigheid.

3.1.1 Groen scenario

Versterken natuurlijke bedrijvigheid; het versterken van de natuurlijke recreatie bedrijvigheid door meer in te zetten op de beleving van het gebied. Inzetten op tijdelijk verblijf binnen het gebied. Dit kan in combinatie met horeca en natuurbeleving. Wandel- en fietsroutes door het gebied. Informatiepunten en routes langs groene bedrijven binnen het gebied.

3.1.2 Grijs scenario

Het vergroten van het aantal horeca-aangelegenheden- en detailhandels binnen het gebied. Inzetten op bereikbaarheid en een gunstig ondernemersklimaat. Het centrum als trekpleister voor omliggende dorpen. Vergroten van woongelegenheid door uitbreiding van het stedelijk gebied.

3.1.3 Groen grijs scenario

Versterken agrarische bedrijvigheid, in de vorm van keurmerklandbouw (natuurinclusieve landbouw) inzetten op intensieve boomteelt, tuinbouw, glastuinbouw etc. Gebruik maken van de beschikbare open ruimte voor het verbouwen van gewassen.

3.2 Verwachte effecten van ontwikkelingen op het gebied

In deze paragraaf staat beschreven wat de mogelijke effecten zijn van verschillende soorten economische ontwikkelingen op de actuele toestand van het gebied.

3.2.1 Groene ontwikkeling

De verwachte effecten die een groene ontwikkeling binnen de bedrijvigheid van het gebied teweeg kunnen brengen zijn onder andere: versterking en/of verbinding van de bestaande natuur(recreatie)structuren in het gebied, een impuls in de toestroom van natuurrecreanten, het versterken van de eigenheid van het gebied op basis van het groene karakter, vergroting van de schaal waarop streekeigen producten geproduceerd- en verkocht kunnen worden, een hogere (natuur)belevingswaarde van het gebied, mee koppeling van wateropgaven (klimaatadaptatie).

3.2.2 Griuze ontwikkeling

De verwachte effecten die een grijze ontwikkeling binnen de bedrijvigheid van het gebied teweeg kunnen brengen zijn onder andere; verstedelijking, versterking van de infrastructuur, toename van algemene voorzieningen (pinautomaten, postkantoren, tankstations e.d.) en vergroting van de werkgelegenheid.

3.2.3 Groen grijze ontwikkeling

De verwachte effecten die een groen grijze ontwikkeling binnen de bedrijvigheid van het gebied teweeg kunnen brengen zijn onder andere; vergroting van de landbouwsector, intensivering van de gecultiveerde boomteelt, verhogen van de productie- en verkoop van streekeigen producten,

3.3 Belangen bedrijven

- Bedrijven als groep een volwaardige plek geven door alle groepen belanghebbenden gelijkwaardig te beschouwen: wonen, welzijn, bedrijven, grondeigenaren, natuur, water, landschap, cultuur.
- Milieuruimte/Economische ruimte gebied op peil houden; bedrijvigheid in beeld (branches, omvang, ontwikkeling). Milieuruimte voormalige veehouderij optimaliseren en borgen en opnieuw benutten voor huisvesting nieuwe bedrijven (EZ-beleid).
- Daardoor beheer landschap, lokale werkgelegenheid en leefbaarheid in buitengebied op peil (gunstig voor demografie, mobiliteit).
- Milieuruimte nu en toekomst in kaart, optimaliseren en borgen (omgevingskwaliteit niet te schoon!)
- Participatie in uitvoering; eigenaarschap bij oplossingen, bijv. natuurcompensatie.

4 SWOT-Analyse

	Kansen	Bedreigingen
Externe analyse	Recreatie en toerisme in het groen Koppeling met ontwikkelingen Streekpark Kienehoeve Koppeling met aantrekkelijk Dommeldal Ontwikkeling van gebied en hoeve Arbeidslust Overgangsgebied van bebouwde kom naar buitengebied Ontwikkeling Mozaïek Dommelvallei Meierijstad versus Sint-Oedenrode Het Groene Woud Brainport/Veghel ontwikkelingen met behoefte aan ruimte, groen en recreatie	Versnipperde verkoop van gebied Arbeidslust Ongewenst ontwikkelingen door verkoop Arbeidslust Geen duidelijke visie op woningbouw waar wel en waar niet Meierijstad versus Sint-Oedenrode Verstedelijking
Interne analyse	Historie van het gebied Betrokkenheid van de inwoners, bijvoorbeeld buurtschap Rijsingen Goede landbouwgrond, hoge akkers versus laaggelegen Dommeldal Ommetje Rijsingen voorbeeld	Door veranderingen in de landbouw, versnippering van grondgebruik naar eigenaren dit niet allemaal een verbinding hebben met het gebied Onvoldoende herkenbaar als bijzonder gebied Bereikbaarheid openbaar vervoer Geen verbondenheid bedrijvigheid onderling
	Sterktes	Zwaktes

Overige opmerkingen bedrijvigheid:

- Verschuiving van traditionele veehouderij in het gebied met hoofdzakelijk grondgebruik voor gras en snijmaïs naar tuinbouw en boomteelt.
- Geen actieve melkveehouderij meer actief in het gebied.
- Uitsluitend bij Brugmans nog een kleine varkenshouderij. Voor het overige gestopt.
- Bestaande varkensstallen gesloopt voor onder andere woningbouw.
- Grondgebruik steeds meer door ondernemers buiten het gebied. Daardoor minder binding;
- Gedeelte voorheen veehouderij aan de slag met zorg/recreatie. Denk aan Zorgokee en Dommelhoeve.
- Steeds grote gebied meer natuur, minder agrarisch in met name Dommeldag. Maatschappij van Welstand/Brabants Landschap. Extensief weiden van vleesvee.
- Ook op percelen Arbeidslust akkerrandenbeheer.

Bijlage A: Eigenarenkaart

